

મહાકવિ શ્રી જિન વલ્લભસૂરિ વિરચિત ઋ

→ ❁ શ્રી સંઘપટ્ટક. ❁ →

ટીકા સહિત ગુજરાતી જ્ઞાવાન્તર.

❁❁ પ્રકાશક, એક જૈન.

नवांगी वृत्तिकार श्री अभयदेवसूरिना शिष्य
महाकवि श्री जिनवल्लभसूरि विरचित

—❧ संघपट्टक ❧—

नामनो

चाळीश काव्यनो अत्युत्तम शिक्षामय ग्रंथ.

षष्ठिशतकग्रंथना कर्त्ता श्रीनेमिचंद्रजांभागारिकना गुरु महानै-
यायिक श्रीजिनपत्तिसूरिए रचेली त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी
वृहत् टीका.

जेमां

चैत्यवासिउंना शिथिलाचारनुं पूरेपूरुं खंरुन करीने
विधिमार्गनी, युक्तिपूर्वक संपूर्ण पुष्टि करेली ठे.

आ बन्ने ग्रंथोना मूळपाठ तथा तेनी साथे तेनुं

गुजराती-जाषांतर

ठपावी प्रसिद्धकर्त्ता

श्रावक जेठाबाल दलसुख.

अमदावाद-श्री जैन प्रिंटिंग प्रेस.

वि. सं. १९६३-सने १९०७.

कीमत रु. ३-५-० पोष्टेज जुडुं.

सर्व हक स्वाधिन.

→* प्रस्तावना. *←

वीरप्रज्ञुना साधुन “ निर्ग्रन्थ ” तरीके ओळखाया ठे. ग्रंथ एटले धन दोळत तेथी रहित ते निर्ग्रन्थ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां ठे ते पण ते कारणे “ निर्ग्रन्थप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे ठे. ए निर्ग्रन्थप्रवचनमां साधुजने माटे जे जे नियमो बांध्या ठे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुज वर्तता हता. तेओ मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रद्देल वन एटले बगीचाओमां वसति मागीने ऊतरता हता अने वखते गाममां रहेता तो ग्रहस्थनुं मकान मागी लक्ष तेमां निवास करता हता. तेमना माटे उद्देशीने राखेला आहारपाणीने तेओ आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोमीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां खीन रहेता हता. ते साथे तेज ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता हता. एथी करीने तेओ पोतानुं तथा परनुं जळु करवा समर्थ थता हता.

आवी रीते वीरप्रज्ञुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखो परंपराए तेवा साधुओनो सीधो कारजार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थइ पोताना ताबे रद्देल शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रह्या हता. उतां जगवानथी आठसो पचाश वर्षे थोकाक यतिओए वीरप्रज्ञुना शासनथी बेबरकार बनी उग्रविहार ठोमीने वैल्लवासनी धरुआत करी हती.

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓઝાલાતા દેવર્દિગણિકમાશ્રમણે જગવાનૃથી ૯૮૦ મા વર્ષે વલ્લ્હનીપુરમાં સંઘને ઇકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યા હે. સદરહુ દેવર્દિગણિ, જગવાનૃથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વરૂં જિનશાસન ગુમ થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓએ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંડ્યો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅન્નયદેવસુરિ આગમ અઠોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે હે કે:—

દેવદ્વિસ્ત્રમાસમણજા—પરંપરં જાવહં વિયાણેમિ,
સિદ્ધિલાયારે ઇવિયા—દ્વેષેણ પરંપરા બહુદા. ૧

જાવાર્થ:—દેવર્દિકમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણુંહું, વાકી તે પઠી તો શિથિલાચારિઓએ અનેક પ્રકારે ડ્રવ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી હે.

આ રીતે જગવાનૃથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વરૂં જોર વીરપ્રજ્ઞથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેને વધવા માંડ્યું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવા માટે આગમના પ્રતિપક્ષ તરીકે નિગમના નામતહે ઉપનિષદોના ગ્રંથો સુત્ર રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દૃષ્ટિવાદ નામના બારમા અંગના વ્રૂદેલા કલ્પા હે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં ઘડું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો વ્યાજબી હે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વયં આગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંઘરવા જોડ્યે. ઇત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेओए हिमायत करवा मांकी अने जेथोका घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हुता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुनो मुख्य गढ एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उल्लखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गढ कहेवातो हुतो. त्यारकेमे चौदमा पाटे सामंतजडसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गढ कहेवायो. त्यारकेमे कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगढ कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउ अने कुळो थया पण तेउ परस्पर अविरोधी हुता. केमके कोइने पण पोताना गढनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वज्ञान न हुतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगढनां वखाण अने परगढनी हेतना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गढो उजा थया.

गच्छ शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गच्छ अथवा गण एटले साधुननुं टोलुं. माटे गढ शब्द कंइ खराब नथी, पण गढ माटे अहंकार, ममत्व. के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांरयो. आ उपरथी तेओमां कुसंप वच्यो, ऐक्य त्रुटयुं. हवे एक गढमांथी चोरासी गढ थइ पड्या. तेओ एकमेकने तोरवा मंरया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारुप अवसर्पिणीकाल एटले परतो काल तो हमे-शां आख्या करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धांधळ

उज्जी थइ नथी, पण हमणानो परुतो काळ साधारण रीते परुता काळना करतां कंडक जूदी तरेहनो होवार्थी ते हुंरु एटले अति-शय जुंको होवार्थी तेने हुंरावसर्पिणी काळ कहेवामां आव्यो ठे. आवो काळ अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आचाहु काळ प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते बे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारुप दशमो अहेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एस चारे संयोगो जेगा थवार्थी आ चैत्यवासरुप कुमारं जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांर्यो. गुरुओ स्वार्थी थइ योग्यायोग्यनो विचार परुतो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वामा वधारवा मांर्या, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांर्या.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना तावा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवामी सुद्धां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांर्या.

आणीमेर तेमना रागी आवको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपरुइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते वधुं वगरविचारे अने वगर तकरोरे हाजीहा करीने स्त्रीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मह्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी
बधारी चैत्यवासिओ अनेक बाढानां उजा करीने उगवा मांरुया.

आवी गरुबर थोकाज वखतमां बहु वधी पमी एटले देव-
ऊंगणिना पढी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिजडसूरिण महानि-
शीथनो उझार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कर्यो ठे.
तदरहु हरिजडसूरि चैत्यवासिओना मंरुळमां दीक्षित थया हता
उतां परमविद्वान् होवार्थी तेमणे तेमना पढनुं खुब खंरुन कर्थु ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राय
थइ पढ्यो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कद्विपत
ग्रंथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ७०५ नी सालमां वनराज चावगाए ज्यारे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरुशीळगुणसूरिण तेना पासेथी
एवो रुक्को लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पढना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुक्काने
तोरुवा माटे अजयदेवसूरिना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिण सं. १०७४ मां दुर्लजदेवनी सजांमां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली हार जिनेश्वरसूरिण करी
उतां हजु मारवामां तेमनुं जारे जोर रहुं हनुं ते जोर तोरुवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे आगमना पढने अनुसरी
पोतानी अद्भुत कवित्वशक्तिना वळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरुन करवा

માન્યું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ‘સંઘપટ્ટક’ નામનો ચાલીશ કાવ્યનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વચ્ચે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેડ સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિહિતમુનિડ તરફ તેડ કેવો દ્વેષજાવ રાખતા હતા તે સઘળું આબેહુબ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે ઝાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારવાદ તેમણે ચીતોરના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિબોધિત કર્યા છતાં તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્વળું વિધિચૈત્ય બંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જગૃહના દરવાજાના બે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાવ્ય અને બીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાવ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઠંજામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાવ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં બે કાવ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

ત્રાવાર્થ:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-
હુદો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુડની
માલકી અથવા રહેઠાણ હ્યાં નથી, રાત્રે સ્ત્રીડને પેસવા દેવામાં
આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ હ્યાં કરવામાં આવશે નહિ,

अने श्रावकोने शूकवा वगेरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्रा-
रहित विधिण करेला वीरप्रभुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्रंदनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थ वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्यं

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाकवामां आवनार नथी; वळी सूत्रनी विधिने मान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवडो; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, नथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ बे श्लोकपरथी खुट्लुं जणाय ठे के तेमणे बहुज कहापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संघपट्टक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोफमां विधि चैत्य उजुं थयुं एटले श्री जिनवद्वजसूरिपर चैत्य-
वासिष्ठ अतिशय गुस्से थइ पांचसो जण लाकफोड लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोफना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम उतां जिनवद्वजसूरिण हिम्मत राखो आखो मारवाफमां

તેમને ઝઘાઠા પાત્રી તેમને જેટલા બને ઇટલા જાંઘા પાઠ્યા. આ રીતે એમણે ચૈત્યવાસ ધરુન માટે આ સંઘપટ્ટક નામે ગ્રંથરૂપી મહેલ ચણીને ઝઝો કર્યો.

વાદ તેમના માટે મહા પ્રતાપી શ્રીજિનદત્તસૂરિ દાદા થયા, તેમણે વિદ્યાના ચમત્કારથી મોટા મોટા શ્રાવકોને પોતાના પદ્મમાં લઈ ચૈત્યવાસિઝના ચૈત્યોને ગ્રનાયતન ઇટલે પેશવાને અયોગ્ય ઠરાવી પોતાના ગુરુષ્ ચણેલા મહેલપર કલ્પશારોપણ કર્યું.

જિનદત્તસૂરિષ્ ઘણા રજપૂતોને પ્રતિબોધી નવા શ્રાવક કર્યા અને તેઝ દાદાજી તરીકે ગ્રાજ લગણ ઓલ્લયાય ઢે. ત્યાર કેમે પ્રવચ્છુદ્ધિશાલી અને ન્યાયનિપુણ શ્રીજિનપત્તિસૂરિ પેદા થયા. તેમણે પૂરા જોસથી ચૈત્યવાસિઓને ઓલ્લરા કરવા માંડ્યા, અને શ્રીજિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ રચેલા સંઘપટ્ટક ઉપર ત્રણ હજાર શ્લોક પ્રમાણની ન્યાયથી ઝરપુર મોટી ટીકા રચી, જિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ ચણેલા મહેલને ઝુનાથી ઓવંધ કરી તેને અતિશય ટકાઉ કર્યો; તે ઉપરાંત એમણે ચોરાશી વાદસ્થલ કરીને પોતાની અથાગ બુદ્ધિ જગજાહેર કરી ઢે.

સદરહુ જિનપત્તિસૂરિના પ્રતિબોધિત નેમિચંદ્ર જાંઘાગારિક નામના પાટણના નિવાસી શ્રાવક પણ ઇટલા મહાવિદ્વાન્ થયા કે તેમણે પ્રાકૃત જ્ઞાથામાં એકસો સાઠ ગાથાનો ષષ્ટિશતક નામે વિધિમાર્ગ ઉત્તમ ગ્રંથ રચી ચૈત્યવાસિઓને દિગ્મૂઢ કર્યા. આ રીતે નેમિચંદ્રજંઘારિષ્ જિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ ચણેલા મહેલપર ધજા ફરકતી કરી.

વાદ સદરહુ નેમિચંદ્રજંઘારોના પુત્રે જિનપત્તિસૂરિ પાતે દીઠા લઈ જિનેશ્વરસૂરિ નામ ધારણ કર્યું. તેમના શિષ્યે જિનદત્તસૂરિષ્

रचेली संदेहदो'लावली नामना ग्रंथउपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिश्चोना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवद्वजे च-
णेल्ला महेलने फरतो किल्लो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेश्रोए सं. १०८४ मां चैत्य-
वासिश्चोने पेहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चालु राख्यो.
आथी करीने मारवारुमां सघळा स्थळें तेमनी जरुमुळ उखनी
गइ अने वसतिवासीश्चोनो विजयमंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती हतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरिए तेमने सज्जारु रीते उखेकवा मांक्या हता अने
त्यार केने पुनमिया गड्डना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केने तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरिए बाकी रहेला चैत्यवासिश्चोने
पुरती रीते पायमाल करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिश्चोनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्युं, अने फरीने वसतिवासिश्चोनी मान्यता वधी. एम वीरप्रभुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चमेलो चैत्यवास
लगज्जग एक हजार वर्ष लगी चालीने पाढो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायली नियमोनी उपनिषदो गुम थईं अने
फरीने निर्ग्रंथप्रवचन विकाशमान थवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठेष्टळे के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना परुखे बांधेला अपासरारूप मठमां रहीं हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुठ ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाड्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य वात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं जाषांतर उपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

बली आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बांधावेली धर्मशाळालांमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेमनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुजं तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथी कारणके एवी धर्मशाळाओ आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक बनवास के वसतिवास करवो ए अलवत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत बांचवाथी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी जूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के ओही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्काराद्गगा सया धन्ना,
विहिवद्गमाणी धन्ना—विहिपस्कअइसगा धन्ना. १

જાવાર્થ:—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતા સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુમાન દેનાર તથા ઠેવટે વિધિપદ્ધને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદોલાવળી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાણાંતરો બાહેર પાઠી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પાડવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતી હિમાયતમાં તત્પર થયેલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમજ્ઞ શ્રીયુત શાંતિસાંગ-રજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વખતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાણાંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાણાંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રચેલું તેમ ઢપાવ્યું છે.

આ જાણાંતરની જાણા હાલનો જાણા પદ્ધતિને બંધવેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક લામીઝં હશે જ કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઠતાં તેમની કૃતિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય છે તેવી જાણાંતર ફેરવી નાખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું

તેમ કાયમ રાખ્યું છે. ઠતાં વીજી આવૃત્તિ કહારવાનો પ્રસંગ આવ-
શે તો વર્તમાન જાણાશૈલીને અનુસરતું જાણાંતર ઠપાવવાનો જ અ-
મારો ફરાદો છે.

ટીકાના મૂલપાઠને તથા જાણાંતરને અમે અમારાથી બને તેટ-
લો પ્રયાસ લઈ શુદ્ધ કરાવી ઠપાવ્યાં છે, ઠતાં તેમાં અસલ પ્રતની
અશુદ્ધિના કારણે તથા ખુફ તપાશનારની નજર ચૂકના કારણે જે
કંઈ ખૂલો રહી છે તે માટે સુઙ્ગ વાંચકોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે
કે તેમણે તે બાબત અમારાપર ક્ષમા કરીને તે સુધારી વાંચવી. કાર-
ણ કે આ અમારી પ્રથમાવૃત્તિ છે એટલે તેમાં અવશ્ય ખૂલ ચૂક રહે.
માટે તે દરગુજર કરી સુઙ્ગ વાંચકો આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી સાર
ગ્રહણ કરી વિધિમાર્ગના રાગી થઈ સદ્ગુણો તરફ આકર્ષિત થશે તો
અમે અમારો પ્રયાસ સફલ થયો ગણીશું.

આજકાલ લોકોની દૃષ્ટિ રાસ વગેરે કથાનિક ગ્રંથો ઉપર વ-
ધતી દોઢે છે, પણ ખરી રીતે તો આવા ચાલુક સમાન પુસ્તકો વાં-
ચવામાં જ વધુ ફાયદો મળે છે. કેમકે કહેવત છે કે “ કરુવે ઝંસમ
વિન પિણ મિટે ન તનકો તાપ ” માટે પ્રમાદરૂપ તાવને ઉતારવા
ખાતર આવા કટુકૌષ્ઠસમાન ઠતાં પરિણામે તાવને ઢૂર કરી આ-
રોગ્યતા આપનાર ઉત્તમ ગ્રંથો દરેક જણે અવશ્ય વાંચવા તથા વિ-
ચારવા જોઈયે.

તેમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને આજકાલના યતિગ્રો તથા મુનિ-
ગ્રોએ તો ખાસ વ્યાખ્યાનમાં જ આવા ગ્રંથો વાંચીને જોલા લોકોને
સીધે માર્ગે દોરવા જોઈયે.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાપાની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક ઢુંઢકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાસ્યા વગર આંચો બંધ રાખીને
 એમ લલ્લતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવહ્નજસૂરિએ જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પાતી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આદ્યોપાંત વાંચી જવું જોઈએ કે જેથી તેમને પક્ષી ધાતરી
 થશે કે જિનવહ્નજસૂરિએ જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મુગલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યાં છે, બાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ વાતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા ઢુંઢક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિનું તથા અધ્યાત્મ માર્ગિનું પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરા એ સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતાં થોડાક શબ્દચ્રમને જાંગવાની પણ જાણ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂળ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાધુનું સમુદાય, અંગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાધુ, સાધ્વી, આવક અને આવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના બદલે આજકાલ ફક્ત આવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા આવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દચ્રમ અણ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયલા સંઘ શબ્દનો અર્થ સાધુસમૂહ અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

બીજો શબ્દત્રમ આજકાલ કહ્યું વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ધૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અલગા ડંઢલાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડંઢલાવે છે એટલુંજ નહિ પણ ખુદ મુંબઈ જેવા શહેરમાં કહી વીશા ઓશવાલોએ પોતાની પાઠશાળાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાલ પાઠશાળા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીવધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓલલાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે વિચારાઓને પણ સ્વર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઠેકાણું એવા નામથી ડંઢલે છે. કારણ કે તે મકાનને વ્યાજવી રીતે શું નામ આપવું જોઈએ તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપના અજ્ઞાનપણાથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્ધાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાખીએ તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઠતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓલલાવી અજાણપણે મૃષાજ્ઞાપી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યની જ વાત છે.

આવી રીતે શબ્દત્રમથી લાંબા કાલે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના સ્વરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વળે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. માટે સુજ્ઞાનોએ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ઠામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પાઠવાં જોઈએ.

હવે, આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના સુજ્ઞ

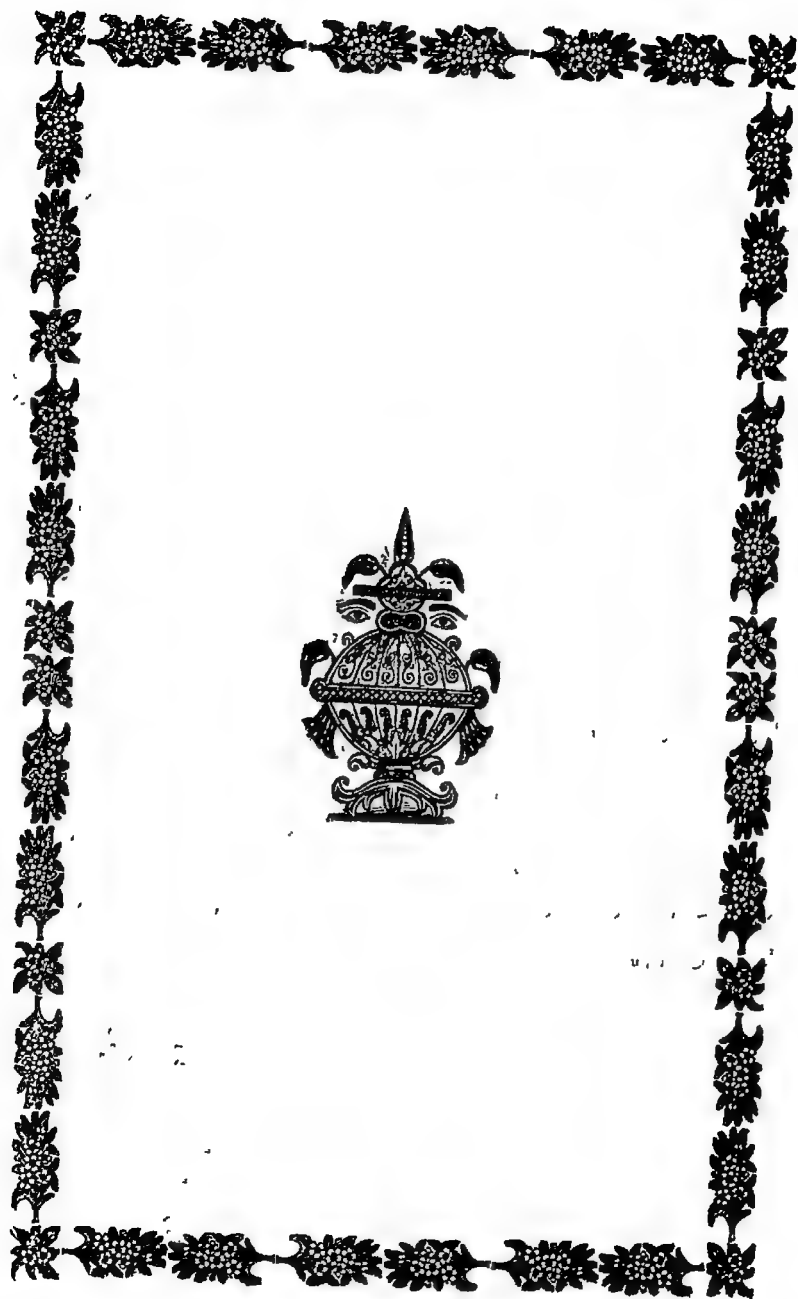
वाचकोने एवी विज्ञप्ति करीए ढीए के आ ग्रंथ शा उद्देशयी रच-
वामां आव्यो ठे ते उद्देशपर तेमणे खास नजर राखवी जोइए अने
तेम नजर राखवामां आवे तोज ग्रंथकारनो आशय समजी शकाय
ठे. ते उद्देश ए ठे के खरो जिनमार्ग शो ठे तेनी शोध करीने ते
प्रमाणो वर्त्तवुं अने कदाग्रह तथा कुतर्कने दूर करी निष्कपटजावे
पौताथी जेटवुं धर्मकार्य थाय तेटवुं तेनी विधि साचवीने साधवुं
के जेथी स्वपरतुं कढ्याण थाय.

आ ग्रंथ ठपावी प्रसिद्ध करवामां मने योग्य सलाह आपनार
मारा परमप्रिय मित्र शा. जमनादास घेहेलाजाइनो आ स्थले
उपकार मानवामां आवे ठे कारण के मने तेमणे तन, मन, अने
धनथी मदद करी उपकारी कर्यो ठे. तेथी ते माटे तेमनो आ स्थले
आचार मातुं बुं.

आ पुस्तक प्रसिद्ध करवामां मारो प्रथम प्रयास ठे. तेथी
कोइपण जातनी जुलचुक जोवामां आवे ते सुझ वाचको सुधारी
लेखे अने मने सुचना करवामां आवडो तो द्वितीयावृतिमां सु-
धारी लइश.

ली. प्रसिद्ध कर्ता.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अन्नयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाउ सं. ११३० थी सं. ११३८ खगीमां रची ठे तेथी तेउ नवांगी वृत्तिकार तरीके ठळखाय ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. त्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अन्नयदेवसूरिना पासे मोकलाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूळथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अन्नयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूढवा मांड्या. हवे अन्नयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ ठुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने ज्ञारे वैराग्यनो रंग चढ्यो एटले तेणे पोताना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अन्नयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अन्नयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अन्नयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउ तेमना पाटे विराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा मेवारुमां चैत्यवासि लोकोनो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेउ सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा : लोकोने समजावी धमधोकारपणे जैनमार्गथी उलटुं आचरण चलाववा लाग्या हता. तेओ एटला गर्विष्ठ बन्या हता के साचुं : कहेनारने लाकमीओ मारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोइनी हिम्मत चावती नहि.

आवो मामलो जोइने आ जिनवद्धजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेओ : मूळथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां उराव कयों के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरुवा मथवुं. आ उरावने अनुसरी तेमणे चीतोममां जइने चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोइने आजु-वाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने बूटो मेलीशुं तो आपणी मोमेवेहेले जन्म उखेकी नांखइ. तेपरथी चीतोममां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकमी-ओ लेइने जिनवद्धजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते वावत चीतोमना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकशार उपरथी चीतोमना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नवुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्धज-सूरिना हाथे वीरप्रभुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्धजसूरिए मारवाकमां ठामे ठामे खरा

मार्गनो उद्घोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चालीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमालीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचीने ते बे ग्रंथ चीतोरुना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्योण टीकाउ रची जिनवद्वजसूरिनी रुमी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरखी प्राकृतजाषामां जावारिवारणा नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गडवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीथे ते-टलां थोकां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अने क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शालसंवतनी चोकस्त माहिती मालम नथी तोपण तेमना गुरु अजयदेवसूरिण सं. ११२७ मां टीकाउ रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ठीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजसूरिजी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वाजता होवा जोश्ये.

.. ઇતિહાસદ્વારા તપાસતાં તેમના વચ્ચેના સિદ્ધરાજનું રાજ્ય હતું કેમકે સં. ૧૨૪૬ માં સિદ્ધરાજ ગાદીએ બેઠો હતો અને તેણે પચાશ વર્ષ રાજ્ય કર્યું છે. માટે આ જિનવલ્લજસૂરિને સિદ્ધરાજ સમકાલીન ગણી શકાય.

આ મહાપુરુષ પાસે બીજો એક એવી વિદ્યા પણ હતી કે તેના બહે તેડ સર્પોને બોલાવી શકતા અને પાઠા તેમને વિસર્જન કરી શકતા હતા.

તેમના સ્વર્ગવાસ પછી તેમના પાટે જિનદત્તસૂરિ બેઠા. તેઓ જિનવલ્લજસૂરિના જેવા જારે વિદ્યાનું નહિ હતા તોપણ તેમના પાસે મંત્રસિદ્ધિ એવી સરસ હતી કે તેમણે હજારો રજપૂતોને પ્રતિબોધી શ્રાવકો કર્યા. તેથી તેઓના ચરણકમલ આજલગણ દાદાજીનાં પગલાં તરીકે ગામોગામ પૂજાય છે.

આ રીતે જિનવલ્લજસૂરિનો સંક્ષેપમાં અમારી જાણ પ્રમાણે અમે ઇતિહાસ આપ્યો છે. તેમ બતાવતાં અમને સ્વરતરગચ્છની મોટી પટ્ટાવળી તથા ગણધરસાર્કશતકની ટીકા હાથ લાગી નથી, પણ જો તે હાથ લાગી હોત તો ચોકસ સાલ વગેરે આપીને ઘણું બધું આપી શકત.

લી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

❧ ॥ श्री संधपट्टकः ॥ ❧

यस्यां तःसन्न मायतांसलजुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
ज्जांतिस्म च्युततांतिकांतिलहरीलोलत्रिलोकश्रियः ।
शंक वदगडुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
मास्यूता विजिगीषया जगवता पायात् स वीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणी सज्जामां चारे दिशाने विषे
चार मूर्तिउं साथे शोत्रे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
र्तिउं केवी ठे? तो के, शोत्रायमान खज्जाना ज्ञागथी सुंदर दीर्घ
हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुद्ररूपी तरंगने विषे
त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
कर्मरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
जाणे जीतवानी इहाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमांश्रीजिनवल्लभस्य सुगुरोः सूदमार्थसारागिरः
क्वाहंतद्विष्टतौक्षसः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
द्विद्वग्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंजै र्जयश्रीः क्वनु
प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्तया ॥ २ ॥

अर्थः—टीकाकार कहे ठे के भारा सुंदर गुरु जे श्री जिन-
वद्वज्रसूरी तेमनी घणा सूक्ष्म अर्थवाली ने प्रधान एवी आ ग्रंथ
रूपी वाणी ते क्यां ? ने खेद पामनार मंदबुद्धि पुरुषमां अग्रेसर
एवो हुं ते क्यां ? जे तेमना ग्रंथनी टीका करवाने समर्थ थाउं ?
ते उपर दृष्टांत अलंकार कहे ठे जेम मोटां संग्राममां, जेणें शत्रुना
मदोन्मत्त हाथीना दांत, पोताना हाथरूपी थंज वके चुरा कर्या ठे,
एवा शूरवीर पुरुषने पामवा योग्य, जे जयलक्ष्मी ते नपुंसक पुरुषने
क्यांथी मळे ? अर्थात् नहींज मळे. ते नपुंसक पुरुष केवो ठे ? तोके
ते जय लक्ष्मीने पामवानी इहाए संग्रामना मस्तक उपर निश्चय
करी रह्यो ठे एवो. ॥ १ ॥

तथापि तस्यैव पदप्रसादःफलित्विति डाक् मम निर्विवादः ॥

किमंग पंगो ज्वनांगणस्पृ कल्पद्रुमःपूरयते न कामान् ॥ ३ ॥

अर्थः—तो पण ते श्रीजिनवद्वज्रसूरीना चरणनो प्रसाद
भारा उपर ठे, तो शीघ्र फलीभूत थो तेमां कांइ विवाद (संशय)
नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.—जे शरीरे पांगळो ठे. तेना घरना
आंगणा आंगळ रहेलो कल्पवृक्ष शुं तेना मनोरथ नहीं पूरे ? अ-
र्थात् पूर्यो ज. तेम मंदबुद्धिवालो हुं पण ते गुरुना प्रतापथी टी-
का करीश. ॥ ३ ॥

टीकाः—इह हि सदृशां पदार्थसार्थप्रकटनपटीयसि समूल-
काषंकषितनिःशेष दोषे निर्वाणचरमशिखरीशिखरं मधिरूढे
जगवति ज्ञास्वति श्रीमहावीरे ॥

अर्थः—आ लोकने विषे समकितदृष्टिवाळाने नव तत्वादिक
पदार्थनो समूह प्रगट करी देखामवामां अतिशे चतुर अने मूल-

मांघी नाश कर्या ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महावीररूपी
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठते एटले म-
हावीर स्वामी मोक्ष पामे ठते.

टीकाः—तदनु दुःषमासमयजविष्णुदशमाश्चर्यमहादोषांध-
कारोदयात्तनिमान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थः—त्यार पढी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्ग अतिशे हानि पामे ठते.

टीकाः—मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्ज्वल-
माणेषु सदालोकवाद्येषु तामसेषु ॥

अर्थः—समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद ज्ञये ठते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठते.

टीकाः—निरंकुशमत्तमतंगजवयथेहं गर्जत् संचरिणुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनादिद्विपकल्पित जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थः—बळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज झडा प्रमाणे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मंदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमाणे खं-
मन करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
ल्पनानी चतुराष्ट्र कर्णे ठते.

टीका:—चौलुक्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्त्वविचारचातुरी
धुरीणविलसदंगरंगनृत्यनीत्यंगनारंजितजगज्ज्ञानसमाजश्रीदुर्ध्व-
न्नराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौलुक्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्त्वविचारनी चतुराश् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही ठे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लभनराज नामे
मोटो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनल्पजल्पजलधिसमुज्ज्वलदतुज्ज्वलिकल्पकल्लोल-
मालाकवलितवह्लप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविग्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उज्ज्वलता मोटा विकल्परूपी
कल्लोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कलुं
जक्षण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परधर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आप्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिनि बंधुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपिलांपल्याजिनेवेशान्यां तन्निर्बंध मजहत्सु यथाबंदेषु

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

ઠાંતની યુક્તિ કરી સ્વંન કર્યું તો પણ લંપટપણાથી તથા અ-
ગ્નિનિવેશક મિથ્યાત્વ (કદાગ્રહ) ના ઉદયથી પોતાના હઠવાદને
નહીં મૂકનારા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તનારા એવા તે લિંગ-
ધારી થયે બે.

ટીકા:—તત સ્તહુત્સૂત્રદેશનાવિરલગરલલહરીચરીકૃષ્ય-
માણહૃદયચૂમિનિહિતચેતનાબીજ મુદગ્રદુર્નિગ્રહકુગ્રહાવગ્રહશો-
શુષ્યમાણવિવેકાંકુરં નિરર્ગલ મુલકુહરનિઃસરદુર્વાણી કૃપાણી-
કૃત્તધાર્મિકમર્માણં શ્રાદ્ધસંઘં નિરીદ્ય ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી તે લિંગધારીની ઉત્સૂત્ર દેશનારૂપી મોટા
હલાહલ જેરની લેહેરોએ કરીને; “ જેનું હૃદયરૂપી પૃથ્વીમાં રહેલું
જ્ઞાનરૂપી બીજ, અતિશે સ્વેચ્છા ગયું છે એવો તથા જેના વિવેકરૂપી
અંકુરા આકરા અને માઠા કદાગ્રહરૂપી ટુકાડ પડવાથી અતિશે
સુકાયા છે એવો, તથા જેને બોલે બંધ નથી એવાં મુલકરૂપી ઊંડમાંથી
નીકળતી માઠીવાણીરૂપ તરવારે કરીને ધાર્મિક લોકોનાં મર્મસ્થળ
જેણે બેઠાં છે, એવો શ્રાવકનો સમૂહ થયો તે देखીને

ટીકા:—તદુપચિકીર્ષ્યાહૃદ્યાનવચસમગ્રવિદ્યાનિતંબિનીચુંબિ-
તવદનતામ રસઃ સાંદ્રસંવેગશાસ્ત્રાર્થરસાયનપાનવાંતકામરસઃ ॥

અર્થ:—તેમનો ઉપકાર કરવાની ઇચ્છાએ, સુંદર અને નિર્દોષ
એવી સમસ્ત વિદ્યારૂપી સ્ત્રીઓએ જેના મુલ કમલને ચુંબન કર્યું છે,
અર્થાત્ જેના મુલકલમાં સર્વ વિદ્યાઓ પોતાની મેલે આવીને રહેલી
છે એવા, અને ઘણાં વૈરાગ્યવંત શાસ્ત્રનો જ્ઞાવાર્થ જાણવા રૂપ રસાયન
ઔષધનું પાન કરીને કામરસ વમન કર્યો છે એવા.

टीका:-सुविहितसुनिचक्रवालशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहान्धकारनिकारतरणिः सुगृहीतनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवितीर्ण शुभजागधेयः ॥

अर्थ:- (तथा) सुविहित सुनिना समूहमां चूनामणि स-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ जाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीका:-चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्णनापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिनजवनवासः ॥

अर्थ:-ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतनां
सांज्ञळवाची चार गति संसारमां झगण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्यो ठे एवा.

टीका:-सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्टीमदन्न-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्रोपसंपत्तिः ॥

अर्थ:-ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अजयदेवसू-
रिना चरण कमल समीपे जेणे चारित्र संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीका:-करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतस्वांतःसुविधिमार्गाव-
ज्ञासनप्रादुर्भविशदकीर्तिकौमुदीनिष्पुदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः-करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गेने प्रकाश करवाथी प्रगट अएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः-स्वस्योपसर्ग मन्थुपगम्यापि विदुषा दुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
चूरिर्जगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः-अने पोताने उपसर्ग घाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
वन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः-मोहांधतमसध्वंसनपटिष्ठसत्पथप्रकाशनगरिष्टरत्न-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं श्रीसंघपट्टकार्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोहायादा वमु मिष्टदेवता-
नमस्कार माविश्वकार ॥

अर्थः-मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
तुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वासना
रूप शिला समूहने चुरो करनार एवा संघपट्टक नामे प्रकरणने
करवाने इष्टता संता समस्त विघ्न समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप आ प्रथम काव्य प्रगट करे ठे.

॥ મૂલ કાવ્ય ॥

વન્હિજ્વાલાવલીઢં કુપથમથનધી માર્તુ રસ્તોકલોક-
સ્યાગ્રે સંદર્શ્ય નાગં કમઠમુનિતપઃ સ્પષ્ટયન્ હૃષ્ટ મુચ્ચૈઃ
યઃકારુણ્યામૃતાન્ધિર્વિધુરમપિ કિલ સ્વસ્ય સઘઃપ્રપદ્યા॥
પ્રાજ્ઞૈઃ કાર્યં કુમાર્ગસ્વલન મિતિ જગા દેવ દેવં સ્તુમ
સ્તમ્ ॥ ૧ ॥

ટીકાઃ-અથ સંઘપટ્ટક ઇતિ કઃ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ-અથ શબ્દ સંગલિક ઠે.

પ્રશ્ન-સંઘપટ્ટક એવું આ ગ્રંથનું નામ ઠે તેનો શો શબ્દાર્થ ઠે.

ટીકાઃ-॥ ઉચ્યતે ॥ સંઘસ્ય જ્ઞાનાદિગુણસમુદાયરૂપસ્ય
સાધ્વાદે શ્રંતુર્વિધસ્ય પટ્ટકઃ વ્યવસ્થાપત્રં ॥ યથાં રાજાદયઃ
સ્વનિયોગિન્યો વ્યવસ્થાપત્રં પ્રયત્નંત્ય ડનયા વ્યવસ્થયા ગુપ્તમા-
ન્નિ વ્યવહર્ત્તવ્યમિતિ-એવ મિહાપિ સાક્ષા દ્વિપક્ષાહુઃસંઘદોષદ-
ર્શનદ્વારેણ સ્વપક્ષ સુસંઘસ્ય વ્યવસ્થા વદયમાણા દર્શયતે ઇતિજ્ઞ-
વતિ સંઘપટ્ટકઃ ॥

અર્થ ઉત્તરઃ-જ્ઞાનાદિ ગુણના સમૂહરૂપ સાધુ, સાધવી,
શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચાર પ્રકારનો સંઘ તેમનો પટ્ટક એટલે વ્યવ-
સ્થા કરનાર લેખ ઠે. જેમ રાજાદિ કોઈ શ્રેષ્ઠ માણસ હોય તે પો-
તાના સેવક લોકોને વ્યવસ્થા પત્ર આપે ઠે. જે આ રીતે તમારે
વ્યવહાર કરવો. એમ અહીં પણ પ્રત્યક્ષ જણાતો શત્રુરૂપ હૃષ્ટ સંઘ
તેના દોષ દેખાતવા એ દ્વારે પોતાના પક્ષરૂપ રૂક્ષા સંઘની આગલ

कहीशुं एवी व्यवस्था देखानी ठे, माटे संघपट्टक ए प्रकारनुं आ ग्रंथनुं नाम स्थापन कर्युं ठे.

टीका-तथाप्यजिधेयादिभयवैकल्या दिद मनर्थक मिति चे तन्न ॥ प्रतिपादितसंघपट्टकशब्दार्थविवेचनेन त्रयस्या प्या-
देपात् ॥

अर्थ:-तो पण अजिधेय एटखे कहेवा योग्य वस्तु, संबंध तथा प्रयोजन ए त्रण वानां कहेवा विना आ ग्रंथ निरर्थक थशे. एम जो आशंका थाय तो ते न करवी. केम जे संघपट्टक ए श-
ब्दना अर्थनी विवेचना करी तेणे करीनेज ए त्रणे वस्तुनुं आक-
र्षण थयुं ठे माटे.

टीका-तथाहि प्रकरणजिधानार्थपर्यालोचनयो देशिक-
जोजनादिदोष दर्शनद्वारेण तत्परिहाररूपा व्यवस्था आ जि-
धेयेति गम्यते ॥

अर्थ:-तेज देखामे ठे जे संघपट्ट ए नामनो अर्थ विचारी
जोतां उदेशिकादि आहार दोष जोवा एटखे पोताना निमित्ते
जोजन करावी जमे ठे, इत्यादि दोष देखवाना द्वारे दोष देखीने ते
दोष युक्तनो त्याग करवो ने निर्दोषनुं ग्रहण करवुं, आदि शब्दे
करीने जिनग्रह वांसनो परिहार करवो इत्यादि रूप व्यवस्था आ
ग्रंथमां अजिधेय वस्तु ठे एम जणाय ठे.

टीका:-प्रयोजनाविनाज्ञावाच्चाजिधेयस्य, तदाक्षेपेण प्रयो-
जन मप्याक्षितं ॥ नहि निःप्रयोजनस्य पदार्थस्या जिधानाय
सतः प्रवर्तते तत्त्वहानि प्रसंगात् ॥

अर्थः—नै प्रयोजन विना अजिधेय होय नहीं; माटे अजिधयना आकर्षणे करीने प्रयोजननुं पण आकर्षण थयुं केमके संत-पुरुष प्रयोजन विना पदार्थ कहेवाने अर्थे प्रवर्तता नथी श्राथी के तत्वहानिनो प्रसंग थाय माटे. एटले सत्पुरुषपणानी हानिने प्रसंग थाय ए हेतु माटे अथवा सार वस्तु (ज्ञान, दर्शन, चारित्र) नी हानि न थाय एज ग्रंथ करवानुं प्रयोजन ठे.

टीकाः—तच्च द्विविध अनंतरं परंपरं च ॥ पुनस्तदपि कर्तु-
श्रोतृजेदा द्विविधं ॥ तत्र कर्तुं अनंतरप्रयोजनं विनयानां सं-
घव्यवस्थाधिगमं करणं श्रोतुं श्रानंतरं संघव्यवस्था धिगमः
परंपरं तु ह्योरपि परमपदप्राप्तिः ॥

अर्थः—ते प्रयोजन वे प्रकारनुं ठे एक अनंतर ने बीजुं परंपर. वळी ते फल. कर्ता पुरुषने श्रोता पुरुषना जेदशी वे प्रकारनुं ठे तेमां कर्ताने अनंतर प्रयोजन तो शिष्योने संघनी व्यवस्थानुं जाणपणुं करावतुं एज ठे. ने श्रोताने अनंतर प्रयोजन ए ठे के संघनी व्यवस्था जाणीने ते प्रमाणे प्रवर्ततुं, ने वळी कर्ता तथा श्रोता नेने पण एथी मोक्षपदनी प्राप्ति थवी ते रूप परंपर प्रयोजन ठे.

टीकाः—तथाऽस्य प्रकरणस्य दमजिधेय मिति ज्ञापयता
ज्ञापित एवास्योपायो पेयज्ञावलक्षणः संबंधः ॥

अर्थः—वळी आ प्रकरणने आ कहेवा योग्य ठे. एम जणा वता आ ग्रंथकारे उपाय ज्ञावने उपेयज्ञाव ठे लक्षण जेनुं एवा संबंध जणाव्योज ठे.

टीकाः—तथाही दं प्रकरणं व्यवस्थितसंघव्यवस्थाधिगमो-
पायः उपेयं च तदधिगम इति ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे, निर्धार करेली जे संधनी व्यवस्था तेनुं जाणपणुं करवानो उपाय ते आ प्रकरण ग्रंथ ठे, (ते कारण ठे), ने ते संधनी व्यवस्था जाणवी ते उपेय (कार्य) ठे.

टीकाः—यद्वा द्वितीयवृत्तवर्तिना “ सुधीरित्युच्यसेत्वंमये ” स्यनेनाग्निधेयस्य तद्विनाजावेनच प्रयोजनसंबंधयोः स्वयमेव प्रकरणकृता प्रतिपादनात् नानर्थकता प्रकरणस्येति ॥

अर्थः—अथवा बीजा काव्यमां “ हुं तने सारी बुद्धिवाज एवो जाणीने संध व्यवस्था प्रत्ये कहुं हुं, ” ए प्रकारनुं कहेलुं जे वाक्य तेणे करीने प्रयोजन तथा संबंध ग्रंथकारे पोतेज प्रतिपादन कर्या ठे, केमजे अग्निधेयनुं प्रयोजन संबंध विना थवापणुं नथी. नथी. माटे आ प्रकरणनुं अनर्थकपणुं नथी.

टीकाः—अथ वृत्तव्याख्या ॥ स्तुमः प्रणमः अस्मच्चप्रयुज्यमानेषुत्तमपुरुष प्रयोगप्रतिपादना इय मितिकर्तृपदं स्वय मिदु योज्यम् ॥

अर्थः—इहे प्रथम काव्यनी व्याख्या कहे ठे जे नमस्कार करीए ङीए व्याकरण शास्त्रमां कहुं ठे के अस्मत् शब्दनों प्रयोग न करयो होय तो पण क्रियापदमां उत्तम पुरुषना प्रयोगनुं प्रतिपादन करवाथी “ वयं ” ए प्रकारनुं कर्तापद, उपरथी लेवाय माटे अही पोतानी मेळे अध्याहार करी जोरुवुं. तेथी अमो नमस्कार करीए ङीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—कं देवं द्विवे स्तुत्यर्थस्यापि ज्ञावात् दीव्यते स्तूयते शक्रादिजिरितिदेवः ॥ सच्चात्र प्रकरणादा विष्टदेवतात्वेनस्तत्रा-

हृत्वाजिनः ॥ सोपीह कमठ तपोदुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तदेवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इन्द्रादि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-
कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनुं दुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखाकरुवरूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो त्रो-
त्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपाद-
नार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य
सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन क-
रता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षाकारने प्रकाश
करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तां-
तनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमार्गनी प्रवृत्तिने बंध
करवारूप किया करवी ए अर्थ ठे इति. कहेतां ए प्रकारे कहेता
होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय सोपण तेनो
अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमार्गनो उद्देद करवो.

टीकाः—प्राज्ञैः प्रज्ञावद्भिः कार्यं विधेयं किं कुमार्गस्खलनं
सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतनिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिवान पुरुषोऽपि शुं करवुं ? तो पूर्वोपर जेमां वि-
संवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्य करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वैधुर्यस्वीकरण मैकज्ञविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पयस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महत्तेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शुं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वात
संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक जव संबंधी ठे ने ठती शक्तिये पोताने कष्ट थशे
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी स्खलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पकि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए जाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किञ्चेत्यासवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवै स्थि-
तस्याह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दु-
ःकरणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ न हि लोकाः कुं पा-
मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किल शब्दे करीने आस

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. आ हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कहुं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कयो जे मारे किया प्रकारे आ सा, कुमार्गरूपी कादवथी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कया बिना कोइ पण पोताने दुःख थवुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणै माटे.

टीका:-किंकुर्वाण एवं जगादेवे त्यतआह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठान्निधान लौकिक तपस्विनः पंचाभिरूपकष्टानुष्ठानं ॥

अर्थ:-शुं करता बता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तपसनुं तप प्रकट करता बता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचाभि साधनरूप कष्ट किया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टनेन त्यतआह ॥ दुष्टप्राणिवधमुग्धप्रतारणवान्नपूजाख्यातिकामना-दिदोषकलापयुक्तं ॥

अर्थ:-तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखाने ठे जे कमठ तपसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्युं एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखाने ठे, जे एतप दुष्ट ठे, माय रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अज्ञानी जोला आसने जगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना लाज तथा लोकमां

पूजावर्तुं, तथा जस थवानी इडा इत्यादि दोषना समूहे युक्त ए तपवे ॥

टीका:-अत्र च विशेषणे तात्पर्य ॥ स विशेषणे हि वि-
धिनिषेधौ विशेष मुप संक्रामत इति न्यायात् ॥ तेन दुष्टत्वेन न्याय-
पयन्निति दुष्टत्वमत्र तपसो विधेयम् ॥

अर्थ:-अर्हं विशेषणमां तात्पर्य ठे. विशेषणे सहित एकां
विधि वाचक ने निषेधवाचक पद ठे, ते विशेषमां मळी जाय, एटले
विशेष्य पदमां बाध आवे त्यारे विशेष्य विशेषणमां मळी जाय, ने
विशेषणमां बाध आवे त्यारे विशेषण विशेष्यमां मळी जाय. ए प्र-
कारे न्याय शास्त्रनुं वामन कृत सूत्र ठे ते वचनना न्यायथी आज-
गाए तप विशेष्य पद ठे. “दुष्ट” ए तपनुं विशेषण ठे ते हेतु माटे
दुष्टे पणे ए तप प्रसिद्ध कर्तुं ए प्रकारे दुष्टपणुं तपने आधीन थयुं.
एटले तप पदमां दुष्ट पणुं मळीने पोतानुं मुख्य पणुं जयाव्युं ॥

टीका:-कथं दुष्टं उचै रतिशयेन किंकृत्वा स्पष्टयन् संद-
र्श्य दर्शयित्वा कं नागं पंचाग्नि तपो निमित्तज्वलितज्वलनकुं मां-
तर्वर्त्तित्वाद् दारुकोटर मध्यगं जुजंगम् ॥

अर्थ:-कीये प्रकारे ए तप दुष्ट ठे, तो अतिशे दुष्ट ठे. शुं
करीने प्रगट कर्तुं ? तो पंचाग्नि तप निमित्त बाढ्यो जे अग्निकुं
तेमा रहेलुं जे काण्ट तेना कोतरनी मध्ये रहेलो बलतो नाग देखाहीने,

टीका:-किंविशिष्ट नागं बन्धि ज्वालावलीढं ॥ निरंतरं प्र-
ज्वलन्निखिशिखाकवलितं ॥ अर्द्धदग्धमिति यावत् ॥ क्वअग्रेपुरतः
कस्याः मातुर्वर्माजिघाया महोदेव्याः स्वजनन्याः ॥ न केवल मा-
तुस्तथाऽस्तोकलोकस्य कोतूहलादिमिलित सकलजनतायाः

अर्थः-ते नाग केवो ठे ? तो, अग्निनी ज्वालाये व्याप्त ठे एटले निरंतर अतिशे बळतो जे अग्नि तेनी ज्वालाये कोळीयो करेखो एटले अरधो वळेलो एवो सर्प क्यां आगळ देखाम्यो ! तो पोतानी माता वर्मा नामे पट्टराणीनी आगळ देखाम्यो ॥ एकलो मातानी आगळज देखाम्यो एम नहीं, त्यारे शुं ? तो कौतुह्लादि कारणे मळेला सकळ लोकना समूहनी आगळ पण देखाम्यो.

टीकाः-अथकस्मात् सकल जनमध्ये जगवान् तत्तपस्तिरश्चकार ॥ यतः कुपथ मथन धीः ॥ असन् मार्गोऽब्दे प्रवीण बुद्धिमान् ॥ नहि तत्तपोदोषापादनं विना कुमार्गोऽब्दे कर्तुं शक्यः ॥ एतदुक्तं जवति ॥ नहि जगवता तत् साक्षादभिहितं प्रेक्षावतां यदुत जगदभिः कुमार्गं स्वल्पनं विधेय मिति ॥ किंतुज्ञान वलाऽवसित कमठ विधास्यमानाविरलजलधरपटलविगलत्सलिलधारासंपातादि-स्वापायाज्युपगमेनापि कमठतपसो दुष्टत्वं स्पष्टयताऽर्थदेव तत् प्रत्यपादि ॥ यन्मद्वद् जगदभिः कुमार्गस्वल्पनं स्वापायांगीकारेणापि कार्यम् ॥

अर्थः-हवे शा हेतु माटे सकल लोकनी मध्ये जगवान् तेना तपने तिरस्कार करता हवा ! तो जे हेतु माटे असत् मार्गने उब्बेद करवामां प्रवीण बुद्धिवाला जगवाने एम विचार्युं जे ते तपना दोषतुं संपादन कर्या विना कुमार्गनो उब्बेद नहीं करी शकाय. माटे एम कही देखाम्युं. पण जगवाने बुद्धिमानने साक्षात् कहुं नथी जे तमारे कुमार्गनो नाश करवो, त्यारे शी रीते कछुं ठे ? तो, पोते ज्ञान बळे करीने जाणे ठे निश्चय कर्यो ठे जे कमठ तापस घणा मेघमंरुलथी पकती पाणीनी धाराळ ते आदि घणा उपद्रवथी आपणने दुख देशे तोपण कमठ तापसनुं तप दुष्ट प्रगट करी देखाम्युं माटे

अर्थात् प्रतिपादन कर्तुं जे मारी पेठे तमारे पण पोताने कष्ट थाय तो ते अंगीकार करीने पण कुमार्गनो उद्भेद करवो.

टीका:—स्वामि चरितानुसारित्वादनु जीविचरितस्येत्युत्प्रे-
क्षाद्योतकेवम्बुद सूचितवृत्ततात्पर्यार्थः ॥ अतएवात्र प्रकरण-
कारेणापि विपक्षदुःसंघदोषख्यापनपुरःसरं स्वपक्षसुसंघव्यवस्था
प्रदर्शनेन स्ववैधुर्यं संज्ञावयता स्वव्यसनाज्युपगमपूर्वककुमा-
र्गविध्वंसनविधातुर्जिनस्य नमस्कारः कृत औचित्यप्रतिपादनायेति

अर्थ:—केम जे स्वामीना आचरण प्रत्ये सेवकनुं आचरण
अनुसरे ठे ए हेतु माटे आ प्रकारे आ काव्यनो तात्पर्यार्थ उत्प्रेक्षा
अलंकारने प्रकाश करनार “इव” शब्दे सूचना कर्यो ठे. एज का-
रण माटे अहीं प्रकरण कर्ताए पण प्रतिपक्षरूप माठो संघ तेना दोष
प्रसिद्ध कहेवा पूर्वक स्वपक्ष जला संघनी व्यवस्था देखारुवी तेणे
करीने पोताने कष्टनो संजव ठे एम जाणीने पण आ ग्रंथ रच्यो
तेमां पार्श्वनाथजीने नमस्कार कर्यो, केम जे पार्श्वनाथजीये पोताने
कष्ट थशे एवुं जाणीने पण कुमार्गनो नाश कर्यो माटे तेमने नम-
स्कार कर्यो ते उचितपणुं प्रतिपादन करवा जणी ठे, माटे एमने
प्रथम नमस्कार करवो घटे ठे.

टीका:—अस्मिन्नेवार्थे संप्रति वृद्धसंप्रदायोऽभिधीयते ॥
आस्ते सु रचितावासा पवित्रवृक्षशालीनी ॥ उपगंगं सुरागारा
कारा वाराणसीपुरी ॥ १ ॥

अर्थ:—एज ज्ञावार्थ निमित्त हवे वृद्ध संप्रदाय कहुंहुं. ए-
टले वृद्ध परंपराने अनुसरती श्री पार्श्वनाथजीनी कथा कहुंहुं.
जेमां सारो रचेला निवास ठे ने पवित्र धर्मवने शोजती तथा देव-

મંદિર-જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકા:-અમૂ તસ્યાં મહાકૂટકોણીભૃતપદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તે નગરીમાં મોટા કપટી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંદ્ર છે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શત્રુની પાંખો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંદ્ર સન્નામાં બેઠો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણને પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું-હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંખો છે માટે જુદે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણને પદ્મતાં નાંખે છે, તેથી તેમનો નાશ આવે છે, માટે એ મોટા દુઃખથી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજાણી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંખો કાપી નાંખી તે પર્વતોએ પણ પાંખોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણને પડ્યા તેમને અચ્ચાપિ પાંખો છે. ઇતિ કથા. ॥ ૨ ॥

ટીકા:-વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાસ્ત્રંભલક્ષણા ॥ શચીતઃ
સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અસ્ત્રંભ-સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પદ્મા-
ણી હતી. જેમ ઇંદ્રને સ્ત્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકા:-જયંતશ્ચ નાસત્યમૃ તયો રંગજૂ રજૂત્ ॥ જિનઃપા-

શ્ર્વ સ્ત્રયોવિંશો વિબુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ-તે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ તે સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરાધન કરે છે, એવા ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંદ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના ઔષધ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે બે વૈદ દેવતા તે ઝરણ પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંદ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકાઃ-ઉપેયિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિહતાહિતઃ ॥ સ જ્વાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ-ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંસારમાં જેનું ચિત્ત આસક્ત નથી એવા ઠતા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામના આયુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું હિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાસન કરનાર પદ મૂકવાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા इत्यादि ઘણા ગુણ કવિએ સૂચન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ-તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપાવકં દુસ્તપં તપઃ ॥ જગ-ત્પ્રભું પ્રતિપ્રાચ્ય જન્મસંજૃતવિગ્રહઃ ॥ ૬ ॥ ઉર્બ્વીર્મુર્વી પરિત્રા-મ્યન્ કર્મેઘઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્બહિ રુદ્યાને તાં પુરં પ્રાપ-તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મમ્

અર્થઃ-એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રહ્યા છે, એવું આકરં

तप तपतो ने जगत्प्रजुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मथीज वेर
बधायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवामां कुशल ने धुतारो एवो कम-
ठ नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां
तप करवाने इच्छतो ते पूरीने प्राप्त थयो. ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीका:-अथा शा स्वभिकुंरानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व आस्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थ:-त्यारपठी ते तापसे चार दिशाने विषे चार अग्निना
कुंरु रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान
कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीका:-दिदीपिरे ज्वाला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
लज्वालजटिला स्तत्कषाया इवोच्छ्रिताः ॥ ८ ॥

अर्थ:-ते अग्निना कुंरुने विषे सुंदर काष्ठना प्रवेश थकी
चारे अग्नि वेगवंत ज्वालाउण व्याप्त अतिशे जाज्वल्यमान थया. ते
जाणे ते तापसना अग्नि शिखा जेवा चारे कषाय साथे उदयपास्या
होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीका:-तदंतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वचक्रमार्त्तममंजलः ॥ चकासे
नून मांयास्यन् महानरक मध्यगः ॥ १० ॥

अर्थ:-ते चार अग्निना कुंरुनी वच्चे उज्जो रह्यो, ने पोताना
मस्तक उपर आकरुं ठे सूर्य मंजल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि
साधन करती वखंत आ प्रकारे झोजे ठे. ते शोजा उपर उत्प्रेक्षा
अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात्
आव्यो होय ने शुं ? ॥ १० ॥

टीका:—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथं दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्षैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंजस्येवोर्ध्वतस्थुषः श्रयमेव तपस्वीति प्रससार यशः पुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थ:—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पकेलां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने बे पग एकठा करी आंजळानी पेठे अटंट उज्जो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसख्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे ॥ १२ ॥

टीका:—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतस्ततः ॥ १३ ॥

अर्थ:—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाढ्यो, तेनी पठवाके बीजो पण चाले, एक गारुर चाले तेनी
पठवाके बीजी पण चाले एवी रीते लोकमां गारुरीत प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी श्रद्धा करता हवा ॥ १३ ॥

टीका:—कलत्तसंवनना नूनं गंतुमोस्तिरे ऽथ ते ॥ चिरनष्ट-
स्य सौजन्यसिंधोर्बधो स्त्रिया गमे ॥ १४ ॥

अर्थ:—त्यार पछी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यो ते उपर दृष्टांत—जेम
सारा गुणनो समुद्र, ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाढ्या:

टीकाः-निरंकुशं विनिर्यद्भिर्नागरैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः-ते नगरना लोक निर्वघपणे समुद्रनी पेठे उजराया
एटले समूहे समूह चाह्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकटा थया.

टीकाः-सुपर्वनिलये सौधे जातरूपमहीभृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः-त्यार पढी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामिं
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
एवी पोतानी हवेलीने बीबे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः-यांतमेकाशया लोक मवलोक्य त्रिदन्नपि ॥ असा
वेति जनः क्वेति पृच्छानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः-सर्व लोक एक चित्ते जता होता तेने देखीने पोते
जांशे ठे तोपण आ लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोताना सेवकने
पूठयुं. ॥ १७ ॥

टीकाः-पंचवह्निपस्वी ह समायातोऽस्त्वतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सन्यजिज्ञप्त् ॥ १८ ॥

अर्थः-त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवो जे हे महाराज अहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
आह्यो ठे माटे तेने वंदन करवा आ सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः-अथोवाच प्रभु श्रित्रं विपर्यस्त धियोऽधमाः ॥ मो-
हांधत्वात् स्वयं नष्टा नाज्ञयंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજા બોલ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો છે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધમ પુરુષ મોઢે કરીને અંધ થયા છે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો છે ને બીજાને પણ નાશ પમાડે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્યંત્યબુધા અહો ॥ સુખં હિ મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતામનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તેનું પ્રહણ કરવા પણ નિશ્ચય કરે છે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુરુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીઝંના પગનું તામન તે સુખ રૂપ માને છે, એટલે સ્ત્રીઝંના પગની લાતો લાય છે, ને તેમાં સુખ માને છે. તેમ મુઢ પુરુષ ઠાંકવા યોગ્ય જો અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે સારું કરીએ બીએ. એમ ચોટામાં સારુ માને છે એ આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચાશ્વિતપસા યદિ ॥ સ્યા જ્ઞ-
શ્યેત્ તૃષ્ણજઃ તૃષ્ણા મૃગતૃષ્ણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું છે શીલ જેને એટલે સ્વાત્તાવિક ઉત્પન્ન થતો એહવો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહવું પંચાશ્વિ તપે કરીને જો ધર્મ થાય તો સ્વાત્તાવિક તરફો પ્રાણી તેની અતિ ઉત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંઝવાનાં જલે કરીને નાશ પામે એટલે પંચાશ્વિ તપે કરીને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંઝવાના જલે કરીને તરફ પણ ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-બોધવામિતતોગત્વાહુર્મેધસમિમંજનં ॥ પ્રલજ્યમા-
નમેતેનબ્રાહ્મવદ્ધિ કુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

अर्थः-ते हेतु माटे हुं जईने दुर्बुद्धि एवा आ लोकने बोध करुं केमजे ए जिखारी तापसे बालकने जेम लोप्तावे तेम आ लोकने लोप्ताव्या ठे माटे ॥ ११ ॥

टीका:-उक्तागमज्ञागन्नाथ स्तपोसिसिषयाततः ॥ मात्रामी-
त्रैः समंयानमधिश्च व्यतदंतिकम् ॥ १२ ॥

अर्थः-एम कहिने जगत स्वामी श्री पार्श्वप्रभुजी त्यारपढी ते तपने खोटुं करि देखामवा वाहन उपर बेसिने पोतानी माता तथा मित्र तेणे सहित ते तापसनी पासे गया ॥ १३ ॥

टीका:-इतश्चा नलःकुंभांतः प्रभुर्गुरुणि ॥ दारुणि मध्ये को-
टरमैक्लिष्टं नागं लीनं ज्ञयादिव ॥ १४ ॥

अर्थः-त्यारपढी प्रभुए अग्निना कुंभमां मोटा काष्ठना मध्यने विषे पोलाणमां जय थकी जाणे संताश्ने रहेला नागने ज्ञाने करीने दीठो ॥ १४ ॥

टीका:-प्रभु रूचे वृषार्था भूतपस्या जापतापस ॥ धर्मव्या-
जाददः किं नो प्रक्रांतं पातकं त्वया ॥ १५ ॥

अर्थः-देखीने प्रभु बोल्याजे, हे जापतापस पटले जपतपना करनार तपश्चर्या तो धर्मने अर्थे ठे, माटे धर्मना मिषयी आ तें शुं पाप आरंज्युं ठे ॥ १५ ॥

टीका:-मूलं धर्मस्य कारुण्यं पुण्यं बीजं तरोरिव ॥ ज्वल-
नज्वाला ना च च कुतस्त्विं गृहं मुह्यते ॥ १६ ॥

अर्थः-धर्मनुं मूल कारण दया ठे, जेम वृद्धं मूल कारण

सारं बीजं ते तेम ते मूल कारण अग्निमां बाळवार्थी मोटयपनु घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बाळवार्थी वृद्ध उत्पन्न न थाय तेम दया रूपी मूलनो नाश करवार्थी धर्म न थाव ने धर्म विना मोक्षप नथी ॥ १६ ॥

टीका:-चेत् स्वांगस्या जिषंगेण श्रेयस्त दन्निषज्यताम् तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुनिरमंतुजिः ॥ १७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवार्थी श्रेय मान्यो होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट करपण निरपराधी जंतुनो नाश सा माटे करे ॥ १७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे बूना मातुराणां शरीरिणां ॥ थमोरकैव साधीयान् किमु जो स्तपसा मुना ॥ १८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने इहे तेम आजखाने दृढता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे तापस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ १८ ॥

टीका:-प्रादुर्जवति न श्रेयो नृणां प्राणिप्रमापणात् ॥ स्तं पादयति नो जातु शिलाशकल मंकुरं ॥ १९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंड धान्यना अंकुरने क्यारे पण उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ १९ ॥

टीका:-अलंकर्मिणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुद्विपः ॥ निघ्न त्रिर्विघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ २० ॥ चंद्रमा इव

विद्राणतंद्रिकां चंद्रिकांविना ॥ न विराजति किंरीरपांशुराखं-
रुमंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो दामतामसनाशने ॥ व-
लवतुलितोद्गच्छ दरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी यंत्र
तेणे करी यंत्राव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
लक्ष्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोचे तथा फीण सरखुं धोखुं ठे अखंरु मंरुल जेतुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोत्रे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
बलवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
धातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो लष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माढी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३३ ॥

टीकाः—महानुज्जाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं ललाप स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुज्जाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
चीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजीये कहुं. त्वारे
ते तापस ते प्रजु प्रत्ये वोढ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—चातुरी राजबीजिं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासू ज्ञानेतेधी नैवाहशाम् ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंरुनीति विचारवामां च-
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मधुकं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोखनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोख्या जे मारुं कहेछुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं थाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गतार्द्धोषितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंभमांथीज का-
ष्ठमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्ठने कढावीने फरसी वते बे
जाग कराव्या ते जाणें ए तापसना तपनुज निश्चे ठेदन कर्तुं
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्लुष्टविग्रहः ॥ दिवृक्ष-
येव निरंगाद पकर्तुं मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी मरवानी तैयारी थएली एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्ठमांथी नीक-
द्व्यो, ते जाणें अपकार करनार ए तापसने रुसवानी इहाए नीक-
द्व्यो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विभुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रूपातरूपा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पढी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरसेष्टि नमस्कार एटले नवकार मंत्र (जेथी दयानो उद्घास घणो थाय ए प्रकारे) देवलाव्या एटले संजलाव्या. अथवा करुणाजा जाद समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना साशसनी पासे नवकार संजलाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काय स्ततः संज्ञितया ऽन्या ॥ श्रवो-
जलिपुटाच्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पढी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संह्री पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थडने कानरूपी अंजली पुट वने ते नवकार मंत्ररूपी अमृततुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विषय समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणः फण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधिं नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे उत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-छादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमत एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे छादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण मरणकालने विषे पोते जव्यग्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टले जव्यग्राणी नमस्कार देवे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

ટીકા-અસા વેવ ચિરોપાત પાપસર્વકષો ન્હણાં ॥ ઘનાઘના
દત્તે કોઽન્યઃ ॥ પ્લોષ મોષ ક્રમો વને ॥ ૪૩ ॥

અર્થ-એજ નમસ્કાર માણસનાં ઘણાં કાલ સુધી ઉપાર્જન
કરેલાં પાપનો નાશ કરનાર છે તે ઉપર દૃષ્ટાંત જેમ વનને વિષે અ-
ગ્નિદાહથી રક્તા કરવામાં સમર્થ મેઘવિના વીજો કોણ હોય ?
કોઈ નહીં તેમ ॥

ટીકા:-યે સું જ્ઞવ્યા અપઘ્યાજં લજ્જતે પોતવ ત્રવં લંઘયંતિ
જવાંત્રોધિં તે ગંજીર મંજીરવઃ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ:-જે જ્ઞવ્યપ્રાણી જાડસમાન નવકાર મંત્રને પામે છે,
તે પ્રાણી નિર્જય થકા ગંજીર સંસાર સમુદ્રનું હૃદય ઘન કરે ॥ ૪૪ ॥

ટીકા:-પશવો પ્યેન માસાદ્ય નાકં સાકં મહાચ્ચિયા ॥ વિદંતિ
કૃત સંસાર તાનવા માનવા ઇવ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ:-પશુ પણ એ નવકાર મંત્રને પામી મોટી લક્ષ્મીયે સ-
હિત સ્વર્ગને પામે છે, જેમ કર્યું છે સંસારનું હલકાસ પણ જેમણે એવા
માણસ સ્વર્ગને પામે છે તેમ ॥ ૪૫ ॥

ટીકા:-નમત્સુરશિરોમૌલિચુંવિશાસનવૈજ્ઞવં જુનક્તિ શક્તિ-
માન્ પ્રાજ્ય સ્વારાજ્ય ય હુચીપતિઃ ॥ ૪૬ ॥

અર્થ:-જે નવકાર મંત્રના પ્રજ્ઞાવથી સમર્થને, ઇંદ્રાણીના
સ્વામીને નમતા જે દેવતાના મસ્તક મુકુટ તેમણે અંગીકાર કરી
છે આજ્ઞા વચનની ઠકુસાદ જેમાં એવું પોતાનું મોટું ઇંદ્ર પદવીનું
રાજ્ય જોગવે છે ॥ ૪૬ ॥

टीकाः—दिक्कूल मुदुजख्यातिस्फातिप्रीणितविष्टपं ॥ कर्म
चारत साम्राज्यं सार्वज्ञौमः पिपार्त्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावर्धी दिशायोना समूहने
जेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्युं ठे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पालन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीकाः—चंचलाया जृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्ज्वल
ठायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्धाम्ना थ प्रजुं जनाः ॥ नुनुनुं
सूक्तिपीयूषस्थंदिनो बंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पाम्या पढी सुंदर वाणी रूप अमृतने
वरसता एवा लोक तथा बंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रजुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
क्तात् पक्ष मप्येन मंतर्दारूरगं विजुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अर्हीआं जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्टना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

ટીકાઃ—કસ્યાપરસ્ય કારુણ્યજરમંથરતારકાઃ ॥ નિપતંતિદ્વશઃ
પ્રેષ્ટાઃ ક્ષોદિષ્ટેષ્ટવપિ જંતુષુ ॥ ૫૧ ॥

અર્થઃ—દયાના સમૂહ વળે મંદ છે નેત્રની કીકીયો જેમની
એવા જગવાન વિના બીજા કોની સુંદર દૃષ્ટિઓ અતિશે કુદ્ર એવા
પણ જંતુને વિષે પળે ॥ ૫૧ ॥

ટીકાઃ—તપો દૂષયિતું કોન્યઃ પ્રજુ રસ્ય તપસ્વિનઃ ॥ ત્વે
દિ વિયતો બાઢં કસ્તમસ્તપનં વિના ॥ ૫૨ ॥

અર્થઃ—એ તપસ્વીના તપને ખોટું કરી દેવાનવાને જગવાન
વિના બીજો કોણ સમર્થ છે, જેમ આકાશ થકી અંધારાને સૂર્યવિ-
ના બીજો કોણ અતિશે નાશ કરી શકે છે ॥ ૫૨ ॥

ટીકાઃ—ગોત્રજેદાંકિતઃ શક્ર સ્તમસા મલિનઃશશી ॥ મંદઃ
સહસિંધર્માશુઃ કેનો પમિનુમઃ પ્રજુમ્ ॥ ૫૩ ॥

અર્થઃ—જગવાનની ઉપમા કોની સાથે કરીએ ? કેમ જે ઇંદ્ર
હે તે તો ગોત્ર એટલે પર્વતનો જોદ કરવેકરીને લાંઘિત થયો છે. (જ-
ગતમાં પણ જેણે ગોત્રનું ઘેદન જોદન કર્યું હોય તે સારો ન કહેવાય
એ જાણ છે) ને ચંદ્ર પણ અંધારાએ કરીને મલિન છે એટલે કલંકિત
છે અને સૂર્ય પણ માગશર માસમાં મંદ થાય છે એટલે શિશ્યાલ્લામાં
એનો પ્રતાપ હઠી જાય છે, માટે ઇંદ્ર ચંદ્ર અને સૂર્ય એ ત્રણ પ્રતાપી
કહેવાય છે તો પણ તે પ્રતાપમાં એક એક મોટું દૂષણ છે માટે નિ-
ર્દોષ જગવાનને કોની ઉપમા કરીએ ॥ ૫૩ ॥

ટીકાઃ—પ્રજુ રત્ર ન ચે દેણ્ય જ્ઞાનઃ પ્રતિપદં સ્વલનં તદા
જાત્યંધવ ન્મોહા દપતિષ્યદ્ જવાવટે ॥ ૫૪ ॥

अर्थः—जो प्रजु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे रगले रगले स्खलना पामतो आ लोक
मोहर्था, संसाररूप कूवामां पकृत एटले प्रजुए जो अहीं आवीने
ए तप दुष्ट न करी देखारुं होत तो लोको मोहर्था जूठामां साबुं
मानीने संसार रुप कूपमां पक्री मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो
देशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसर्था जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शर्था नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सडुदकोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
जव दुलूकस्य प्रकाश इव जास्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो एण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूकने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कर्मठ स्तपः ॥ मे-
घमालीतिविबुधो ऽजनि स्तनितनाम्सु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते वृद्ध कर्मठ नामे तापस अज्ञानर्था तप
करीने स्तबित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाली नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमात्रो जगन्नाथो गाथकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेस्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः-त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंद्र अमरावती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता हवा ॥ ५८ ॥

टीका:-ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रहितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः-त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने वरवाने मोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्रचुरे बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीका:-स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणकमः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः-सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टिए करीने पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठेने तरशने मटारुनार ठे. ६०

टीका:-अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्भिहरन् प्रभुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्यानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः-त्यारपठी कोशक वखत विहार करता आश्रमपद नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पामता ध्यानने विषे एकतान थइ ठे बुद्धि जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारश करी उज्जा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાપ્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્રષ્ટું વક્ત્ર્વેન
પ્રચક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ઝંચુ ઉપરતું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોષતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, ઇટલે વૈરનો બદલો લાલું. અર્થાત્ વૈર લાલું. એમ
ધારીને વક્ત્ર્વે ઉપડ્રવ કરવાને આરંભ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષન્નિશાતવિશિશ્વશિશ્વાસમનશાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોદ્ધુ-
મુપિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગન્નેતુરુપરિષ્ઠા-
ત્સ હુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીક્ષ્ણ બાળ તેની શિશ્વા સરસ્વા ઢે ન-
લના અંકુરા (અગ્ર) જેના અને મુખથી નીકળતા મેઘ જેવા ગંઝીર ક-
ઠાકાના શબ્દે કરીને કરુકા કરી (ફાફી) ઢે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઝઘલતા હોય ને શું ? એવા મોટા સિંહને તે હુષ્ટબુદ્ધિ દેવે જગ-
ત્સ્વામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર વિકુર્ચ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અભૂવ-
ન્નિષ્ફલા યદ્વન્નિર્ધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રજુનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीका:-गंरुस्थल गलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्च-
रुशुंकाढ्यास्तेन स्तंवेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थ:-त्यारंपठी गंरुस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल तेना विंदवाने वरसता ने आकरा ठे शुंढादंरु जेना एवा हाथी विकुर्व्या ॥ ६७ ॥

टीका:-उदामानः प्रजौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपहे ॥ बभ्रुवु-
मंदधामानो दीपाः प्राजातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थ:-ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने नाश करनार एवा प्रभुने विषे जेम प्रजातकालना दीवा निस्तेज थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीका:-इत्यादिजिर्महाजीमैरुमरैः समरैरिव ॥ अक्षु-
ज्यति जिने जिष्णौ मेघमाखीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थ:-पूर्वे कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा उपडववने जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोज न पामे ठते मेघमाखी देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीका:-कथमेषऽमया क्षोज्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सखिसौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थ:-जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंपे नहीं एवा आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोज पमाणु एम विचार करतां अरे एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कयों जे पाणीना प्रवाह

वने एने समुद्रमां खेंची नांखु ॥ ७० ॥

टीकाः—कर्णपालीललत्तार-प्राशुतारांशुजासुरा ॥ महद्भि-
स्फूर्ज्जर्ज्जस्त्रिबृंहिता गजता यथा ॥ ७१ ॥

अर्थः—एम् विचारीने आकाशमां मेघ पंक्ति विस्तारी, तेतुं पांच श्लोक वने वर्णन करे ठे. जे काननी मर्यादाने विषे रह्या ने सुंदर अतिशे उंचा जे तारानां किरण, तेणे करीने देदीप्यमान ज-
णाती एटले मेघ पंक्तिरूप स्त्रीये कान सुधी सुंदर अतिशे तेजस्वी तारा रुपी मोती धारण कर्या ठे तेनी कांति वने शोजे ठे. ते उपर दृष्टांत, जे मोटाने बल पराक्रमने जणावतां एवा ठे. शब्द जेने विषे एवी हाथीनी श्रेणी शोजे तेम जणाती हाथीनी श्रेणी पण मो-
तीना समूह धारण करवार्थी शोजे ठे ॥ ७१ ॥

टीकाः—जिन्ना खनिमणित्विन्जिरज्जनाचलजूरिव ॥ कुंज-
गुंजत्कुरंगारि-प्रतिश्रुन्मिश्रितांबरा ॥ ७२ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो खाणने. विषे रहेला मणिनी कांतिवने मिश्र थएली एवी अंजनाचलनी जूमि होय ने शुं ? एम् जणाती. वली कुंजने विषे शब्द करता एवा जे सिंह एटले ज्यारे मेघ गर्जना करे त्यारे सिंह पण पोतांना माथा उपर गर्जना थती सांजलीने अहंकारथी तेमना सामी गर्जना करे एवो स्वप्नाव ठे आटे, तेमना पमउंदाना शब्दवने मिश्रित थयुं ठे आ-
काश ते जे थकी एवी ॥ ७२ ॥

टीकाः—अंतःस्थकालियव्याल-मौलिरत्नांशुकीलिता ॥ का-
लिंदीवानिलोदंचद्रीचिको हलाकुला ॥ ७३ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रह्यां ठे तेनी कांतिवने व्याप्त थएली ने वायुवने उबलता तरंगना कोलाहल शब्दवने आकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्ण न थाय तेमां कालियनामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना जेरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता. ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाला पर्ण एम जणाती एवी. ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकामसंवलितहृदि ॥ हृज्यदं-
जोनिधिध्वानगंजीरध्वनिराकुरा ॥ ७४ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के उत्पन्न थता जे बीजलीना ऊबकारा तेणे करीने अति व्याप्त थइ ठे उबी जेनी, अने होज पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवने व्याप्त एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंबिनीवक्त्र बिंबनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीश्रोनुं मुख ढांकवानुं कालुं वस्त्र तेनी शोजाने धारण करती एवी मेघ-
पंक्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंडास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सलिलासारा नाराचा-श्व दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः-त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धाराउ पानी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पनी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः-जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते क्षुण्णं तस्मिन् भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद् ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः-त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहने स्पर्श
करीने भूतलमां लोटी पढी एटले पृथ्वीमां पसरी, ते जाणे अंतरने
विषे रुने प्रकारे चाखतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पढी ॥ ७७ ॥

टीकाः-नीरन्ध्रं नीरधाराजिः पातुकाजिः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवाभूतां युगांत इव रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः-त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पढती पाणीनी
धाराउण जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः-सोऽजितो जिनमप्पुरोऽत्रियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
जार तनुजाजिह्वः कालोदजलधिश्चियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः-जिननी चारे पास मेघमांथी पढतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेणे कालोद नामे समुद्रनी शोजा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः-तमालकालजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्मोर्ध्वं जारं जारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी ह्युपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाख वृक्षना जेवा काळा मेघयी पकेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वध्यो जे प्रकारे जंगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा थो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चाखनार जल ठे तेमो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी बेतुं ॥ ७० ॥ ७१ ॥

टीकाः—अमोघः पायसामोघः समैधिष्ठ यथा यथा ॥ इष्य-
थेव जिनस्यापि ध्यानवन्दिस्तथौर्ववत् ॥ ७१ ॥

अर्थः—सफळ एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इष्याए करीने जाणे वरवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान यतो हवो ॥ ७१ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोखवं पदमलाहिदमलम् ॥ दंतघुति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलहितम् ॥ ७३ ॥ इंदीवरश्रियंबिन्न द-
श्यज्जनतान नम् ॥ धनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्जोः ॥ ७४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पठी मेघे मुकेला पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जंगवान तेमनुं जे, काळा कमलनी शोचाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा. तें मुखः

કમલ કેવું છે તો કાલા કેશરૂપી જમરા જેમાં રહ્યા છે એવું, ને સુંદર, નેત્રરૂપી નિર્મલ પત્ર જેમાં રહ્યાં છે એવું, ને દાંતની કાંતિ રૂપ મકરંદને ઝરતું (ઉત્પન્ન કરતું) ને કંઠરૂપ નાલે કરીને જણાતું, એવું જગવંતનું મુખ, કમલ સદૃશ જણાય છે ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-અનણીયોમણીરશ્મિકિસ્મિરિતકુન્દુમુખમ્ ॥ इतश्च नागराजस्य सिंहासनमकंपत ॥ ५४ ॥

અર્થ:-એટલું થયા પછી મોટા મણીની કાંતિયોવત્ ચિત્ર વિચિત્ર કર્યાં છે દિશાઓનાં મુખ જેણે એવું નાગરાજનું સિંહાસન કાંપતુ હવું ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-वृत्तांतस्तेन कृत्तांतःकरणस्थैनसा ततः ॥ प्रयुक्तावधिनाऽबोधि प्रजोः पादप्रसादवत् ॥ ५५ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી જોડન થયું છે અંતઃકરણમાં રહેલું પાપ જેનું એવા તે નાગરાજે અવધિજ્ઞાન પ્રયોજીને પ્રજા સંબંધી સર્વે વૃત્તાંત પ્રજાના પાદપ્રસાદની પેઠે જાણ્યું. એટલે જેમ તીર્થકરનો જન્મોત્સવ જાણે છે તેમ. અથવા પોતા ઉપર જે પૂર્વે પ્રજાના ચરણનો અનુગ્રહ થયો છે તેમ અથવા કમઠ યોગીના પંચાગ્નિ કુંડમાં પૂર્વે બલ્લતો હતો તેથી જગવાને પોતાના ચરણપ્રસાદવડે આ પ્રકારની પદવી પમાડી છે, એ પાદપ્રસાદસહિત જેમ હોય તેમ જાણતો હવો. ॥ ૫૫ ॥

ટીકા:-सत्पत्रलकुचारोहास्तिलकानुगतालिकाः ॥ कर्णिकारचितच्छाया स्नामंजुलवलीलताः ॥ ५६ ॥ वन्यासमाः समादाय देवीः पद्मावतीमुखाः ॥ धरणेन्द्रस्ततो जक्त्या स्वामिनं समुपेयिवान् ॥ ५७ ॥ युग्मम्

અર્થ:-ત્યાર પઠી સુશોજિત છે સ્તન અને કટીથી નીચ-
લ્યો જાગ તે જેમનો એવી; અને તિલક સહિત છે લલાટ જેમનાં
એવી તથા કાનનાં આહુષણવને રચી છે સુંદર શોખી જેમની એવી ને
સુંદર છે ત્રીવલીરૂપી લતા જેમની એવી ને વનદેવી સરસ્વી જણાતી
જે પદ્માવતી પ્રમુખ દેવીઓને સંઘાથે લઈને ધરણેન્દ્ર નક્તિએ ક-
રીને પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે આવતા હવા. વનદેવી પ્રત્યે વિશેષણનો
અર્થ જે સારા પત્ર જેને છે એવા લકુચ નામે વૃક્ષનો છે આશ્રય જે-
મને એહવી ને પોતામાં વધારે સુગંધ છે માટે તિલકના વૃક્ષથી પ્રાપ્ત
થયા છે ત્રમર જેમને એહવી ને કર્ણિકારનાં વૃક્ષવને થઈ છે ગયા
જેમને એવી ને સુંદર છે લવલી નામે લતાઓ જેની પાસે એહવી.
॥ ૭૭ ॥ ૭૮ ॥

ટીકા:-વિષ્ણુરીક્ષાંવમ્ભૂવેથ તેન મધ્યેજલોચયમ્ ॥ ઝર્મિ-
સંવર્મિતઃ શૌરિરંતર્નીરાધિપં યથા ॥ ૭૭ ॥

અર્થ:-ત્યાર પઠી તે ધરણેન્દ્રે જલના સમૂહ મધ્યે તરંગ વને વ્યા-
પ્ત થયેલા જગવાન દીઠા. જેમ સમુદ્રની મધ્યે નારાયણને દેખે તેમ. એ
દૃષ્ટાંત અન્યશાસ્ત્રને અનુસારી છે તે કહ્યું છે. સમુદ્રની મધ્યે શેષનાગના
શરીર ઉપર નારાયણ સૂત્રે છે ને તે નાગ પોતાની હજાર ફણારૂપી
ઢાંચ તેમના ઉપર ધરે છે. ને પાસે લક્ષ્મીજી પગ ચાંપે છે, તેથી તે-
મનું નામ શેષશાયી જગવાન કહેવાય છે इत्यादि કથા છે ॥ ૭૭ ॥

ટીકા:-મણિદીધિતિનિર્દૂતઘનસંતમસં તતઃ ॥ અપાર-
સ્ફારદુર્વારાંબુધારાચૌરગૌરવમ્ ॥ ૭૮ ॥ આતપત્રં શ્રિયઃ સંત્રં
ફુલ્લત્રવફણામયમ્ ॥ યુવનાધિપતેરૂર્ધ્વ ડાગ્ વિષ્ણુરાંવમ્-
વ સઃ ॥ ૭૯ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી તે ધરણેંદ્ર, મણીની કાંતીવળે નાશ કર્યું છે ઘાઠ અંધકાર જેણે એવું ને ઘણી મોટી ને દુઃસ્વચ્છી નિવારણ થાય એવી જે જલધારાનું તેને હરનાર છે મોઢ્યપ જેની એવું ને શોજાનું ઘર પ્રફુલ્લિત નવફણારૂપી ઘર જગવંત ઉપર ફીપપણે ધારણ કરતો હવો ॥ ૯૧ ॥

ટીકા:-સોડ્ધસ્તાત્રેતુરુદ્યામધામ તામરસં મુદા॥ઝનાલં ર-
ચયામાસ દાસવદ્ધાસવોપમઃ ॥ ૯૨ ॥

અર્થ:-વાસવ ઇંદ્ર છે ઝપમા તે જેની એવો જે ધરણેંદ્ર તે સ્વામી એવા જગવંત શ્રી પાર્શ્વનાથની હેઠળ અપરિમિત પટલે ઘણું છે તેજ તે જેનું એવું અને ઝંચાં મુખનું છે નાલ તે જેનું એવા કમલની હર્ષે કરીને દાસની પેઠે રચના કરતો હવો ॥ ૯૨ ॥

ટીકા:-અથોપરિ ફણાઘરવારિતાંબુદવિપ્લવઃ ॥ અધોજાં-
વૂનદાંજોજન્યસ્તશસ્તપદઃ પ્રજુઃ ॥ ૯૩ ॥ પ્રાગૂવત્ પ્રવવૃત્તે
ધ્યાતું મિંવકંવરવર્જિતઃ ॥ સર્વાવસ્થાસુ સામ્યં હિ કામં પરમઃ
યોગિનામ્ ॥ ૯૪ ॥

અર્થ:-ત્યારપછી જેનાઝપર ફણારૂપ ઘર વળે મેઘનોઝપડવ નિવારણ કર્યો છે એવા ને નીચે સુવર્ણ કમલને ત્રિપે થાપ્યા છે સું-
દર પગ જેણે એવા પ્રજુ પૂર્વની પેઠેજ ઝપડવનો જે આમંવર તેણે રહિત ધ્યાન કરવાને પ્રવર્તતા હવા તે વાત ઘટેજ મોટા યોગીશ્વર-
ને સુખ દુઃખાદિ સર્વ અવસ્થાને ત્રિપે અતિશે સમપણું હોય છે ॥ ૯૩ ॥ ॥ ૯૪ ॥

टीका:-तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीदय ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ एण् ॥

अर्थ:-त्यार पढी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कह्यो एवो
उपद्रव कयों ठे तो पण प्रजुने विषे महाक्रोधे करीने पाढी मेघ
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर थयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ एण् ॥

टीका:-मूढ पापीयसां धुर्य मौले क्रोदीयसां जवान् ॥ जि-
नैद्रेपि किमेतद्भो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ एण् ॥

अर्थ:-हे मूढ! अति पापीमां अग्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विषे पण भुं आ तें अघटित प्रगट कर्तुं! ॥ एण् ॥

टीका:-द्विवर्त्रीशमधस्त्वंभो मापस्तसमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्ह्वंजा मज्जाति ॥ एण् ॥

अर्थ:-हे मेघमाली? प्रजुनो द्वेष करी तण्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्ह्वंजा पोताने वश नौका मली
पढी समुद्रमां कोण कुदी मरे ॥ एण् ॥

टीका:-अहो कारुणिकायापि जिनायेर्ष्यति बालिशाः ॥

द्विषंत्याम्रं अदीयांसं करजाः कंटकाशिनः ॥ एण् ॥

अर्थ:-मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजणी छर्ष्या करे
ठे ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार वतावे ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
खनो एवो स्वजाव होय ठे. जेम कांटानुं जङ्गण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंबो ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ एण् ॥

ટીકા:-વિષ્ણુનાહતપોડસારં તેને તેડુનુજિઘૃકયા ॥ નહિ જાતુ
સતાં વૃત્તિ: પરેષાં વિપ્રલિપ્સયા ૧. ૯૫ ॥

અર્થ:-જગવાને તારા ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ તારું
અજ્ઞાન તપ લોટું કરી વિસ્તાર્યું કેમ જે ક્યારેય પણ સત્ પુરુષની
પ્રવૃત્તિ વીજા પુરુષને ઠગવા કારણે હોયજ નહીં ॥ ૯૫ ॥

ટીકા:-વાલિશ ત્વાદશા યદ્વા હિતમપ્યડહિતં વિદ્યુઃ ॥
સંપદ્યતે વિરહિણાં હરિણાંકોડપિ દારુણઃ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-માટે હે મૂર્ખ તારા સરસા પોતાનું હિત પણ કરેલું
તેને અહિત માને છે એ ન્યાય તો આ પ્રકારે થયો. જેવો વિરહી (વિ-
યોગી માણત) ને શીતલ ચંદ્રમા છે તો પણ આકરો ડુઃસદ્ સા-
મે છે તેમ ॥ ૧૦૦ ॥

ટીકા:-અતસ્ત્વં તાત્વિકત્વેન ચિત્રં નિશ્ચિન્વતે જન્માઃ ॥ શુ-
ક્તિકાશકલં ત્રાંતા મન્વતે રજતાત્મના ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જે જન્મ પુરુષ છે તે અયથાર્થ વસ્તુપ્રત્યે યથાર્થપણાનો
નિશ્ચય કરે છે. જેમ ત્રાંતિ પામેલો પુરુષ ઢીપના કરુકા પ્રત્યે આતો
રુપાનો કરુકો છે એમ માને છે તેમ ॥ ૧૦૧ ॥

ટીકા:-એવં કમઠજીવઃ સ નાગરાજેન તર્જિતઃ ॥ અપરાઙ્-
ધુવલ્લેજે દ્વિયા મંદુ વિલક્ષતામ્ ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે કમઠના જીવને તે નાગરાજે તિરસ્કાર કર્યો
ત્યારે, લક્ષ્યી યુગ્યો છે બાળ તે જેનો એવા પુરુષની પેઠે તત્કાલ
લક્ષ્યાયે કરીને વિલક્ષણ પામ્યો. એટલે યુગ્યો પમ્યો ॥ ૧૦૨ ॥

टीका:-उपपञ्चवैरपि ध्यानसंपद्वर्णपटमानसम् ॥ स निष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवात् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैरसंचारवि प्रतिसारजाक् ततः ॥ रुमरामंवरं सद्यः संजहार विहारदः ॥ १०४ ॥

अर्थ:-त्यार पढी उपपञ्च करीने पण ध्यान संपदाने विषे वर्णपट ठे मन जेतुं एवा अने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो जे समूह तेणे करीने विपरीत जगतो एटले अवहुं आचरण करता एवा ते बुद्धिवंत मेघमालीए तत्काल उपपन्नो जे आमंवर तेने संहयो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीका:-स्वागांसि सम्यगानम्य कृत्यित्वा जिनं ततः ॥ तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थ:-त्यार पढी ते मेघमाली पोताना सर्व अपराध खमावीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पश्चात्ताप थयो ठे जे आ में खोदुं कर्युं, ते तापथी कुश थयो ठे इन्द्रियोनो समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०५ ॥

टीका:-अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं कृतविजयदंष्ट्रं बुद्धसद्धानलकम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्तयित्वा हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिभक्तिः ॥ १०६ ॥ ॥ इति कथा ॥

अर्थ:-त्यार पढी कयों ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने कमठने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट थयुं ठे सारा ध्यानने विषे लक्ष

जेमने एहेवा श्रीजिन पार्श्वनाथजी ते प्रत्ये, हर्ष पमाड्योठे लोकनो समूह जेणे एवो, ने घणी ठे शक्ति जेनी एवो ने सुंदर ठे स्वामी जक्ति जेनी एवो नागराज वखाण करीने अथवा स्तुति करीने पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०६ ॥ ए प्रकारे कथा संपूर्ण थई ॥

टीकाः—तदेवमिष्टदेवतास्तवमज्जिधायेदानीं संधव्यवस्थोपदेशरहस्यं प्रतिपादनीयं तच्च योग्यस्य पुरुषस्य प्रतिपाद्यमानं साफल्यमाप्तादयेत् । अयोग्याय तु दीयमानं प्रत्युतापकाराय स्यात् । यदुक्तम्—अप्रशांतमतौ शास्त्रसंज्ञावप्रतिपादनम् ॥ दोषायाजिनबोदीणें शमनीयमिव ज्वरे ॥

अर्थः—एवी रीते इष्ट देवतानी स्तुति कही हवे संधनी व्यवस्थाना उपदेशनुं रहस्य कहेवानुं ठे. ते रहस्य योग्य जीवने उपदेश कर्याथो सफलताने पामशे ने अयोग्य पुरुषने अपायेबुं ठुं कदाच उलटुं अपकारनुं कारण थाय. कह्युं ठे के, जेनी बुझी स्थिर नथी ते जीवने शास्त्रना खरा तत्वनो उपदेश दोषनुं कारण थाय ठे. जेम जेने ताव चढ्यो ठे ते माणसने शांतिने वास्ते आपाती दवा दोषनुं कारण थाय तेम.

टीकाः—अतोऽज्जिधेयमुपक्रममाण उपदेशरहस्यजणनं योग्यं श्रोतारं निरूपयितुमाह ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कहेवा योग्य वस्तुनो आरंज करता अज्जिधेय वस्तुनो उपन्यास करता ठता ग्रंथकार उपदेश रहस्यने कहेवा योग्य श्रोता पुरुषनुं निरूपण करता ठता कहे ठे, एटले श्रोता पुरुषनां लक्षण कहे ठे.

॥ मूल काव्यं ॥

कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशब्द इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिऽदृढिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥१॥

टीका:-उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च जो श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थ:-‘त्वं’ ए प्रकारे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्षो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्षो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ताए पोतानो निर्देश कर्षो; तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुंहुं ए-
उलो अर्थ थयो.

टीका:-कस्मादित्याह ॥ कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यऽत्र हेत्वार्थाः ॥ कट्याणः शुजोञ्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्वान् ॥

अर्थ:-शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरुपि अर्थ ठे माटे कट्याण एटले शुजने विषे प्रवेश शुज
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रहण करुंहुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:-યતઃ સદ્ગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ!! અસદ્ગ્રાહીતુ તદ્ભૂવણેપિ કદાગ્રહ્યસ્તતયા સચુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽત્તાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:-જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજાળીને પરમાનંદ (હૃદય) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજાળે તો પણ પોતે કદાગ્રહ્યમાં ગણાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે ઓછી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકા:-ચદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પક્ષપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમામગ્ન છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહ્યમાં પોતાની મતિ ઓછી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પક્ષરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:-અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્ધાનુ યતો જ્ઞવાગ્નિનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
વધ્નાતિ ॥

अर्थः—कद्याण शब्दनो बीजी रीते अर्थ करे ठे जे क
न्याण कहेतां मोक्ष तेमां जेनो अध्यवसाय ठे, एटले निश्चय ठे,
एवो श्रोता पुरुष होय केमजे ज्ञवाज्ञिनंदी जे प्राणी तेना चित्तमां
ताचो एवो पण उपदेश रही शकतो नथी ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ कद्याणकांक्षिणां ज्ञेशामुपदेशः सुधा-
यते ॥ ज्ञवाज्ञिनंदिनां चित्रं स एव गृह्यते ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे मोक्षने इच्छता जे पुरुष तेमने साचो
उपदेश अमृत जेवो लागे ठे, ने ज्ञवाज्ञिनंदि प्राणीने तेज उपदेश
केर जेवो लागे ठे. ए वात आश्चर्यकारी ठे. ॥ कवि शब्द घटनानो
तात्पर्यार्थः ॥ जेम सुवर्णने इच्छता ज्ञान्यशाली प्राणीने ते संबंधि
जे उपदेश एटले आ प्रकारे निश्चे सुवर्ण सिद्धि थायठे एवो, जे साचो
उपदेश ते अमृत जेवो थाय ठे, एटले लोकमां कहेवाय ठे जे अ-
मृत विंबवने सुवर्ण तथा अजर अमर इत्यादि गुण उत्पन्न थायठे,
ने ते द्रव्य इच्छक पुरुषने जेवो शतवेधी सहस्रवेधी रस प्राप्त थाय
ठे, ने जे ज्ञवाज्ञिनंदि एटले जे पोताने मर्त्युं ठे तेज दारिद्र्य प-
णामां खुशी एवा निर्नाग्य प्राणीने ते सुवर्ण सिद्धिनो उपदेश
केर जेवो लागे ठे ए आश्चर्यठे ए प्रकारे अर्थांतर पण सूचना कर्योठे.

टीकाः—तथा गुणग्राहीति ॥ अद्वितीयसोपि गुणस्य ग्रहण
प्रवणः ॥ दोषैकग्राहिणो हि अविद्यमानेपि दोषे तद्ग्राहकत्व-
मेव स्यात्

अर्थः—बली श्रोता पुरुष केवो होय, गुणग्राही, अतिशे थोमो
गुण होय तेनुं पण ग्रहण करवामां प्रवीण, ने जे दोषग्राही ठे. ते

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीन दोषनुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥
दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ १ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विषे तत्पर मन न करवुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
साना चित्तमां दोष जासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः—तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथाबंदप्ररूपितोत्सूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥
उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिष्ठुः ॥ उत्सूत्रपथाजिज्ञासुकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्त्रासाय स्यात् ॥

अर्थः—बली ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगळ कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पोतानी इडा प्रमाणे
प्ररूपणा कळ्यो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानी पण इडा नथी करता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
क्षापी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासजणी थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ खुदमिगाणं पुण सुखदेसणा सीहनायसमेति

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे खुद पुरुष रूप मृग ते-
मने सुख देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः—तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिव्यञ्ज्युत्थानादिकरण-
साक्षसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयन्ति ॥

अर्थः—वली ते श्रोता केवो होय तो विनीत होय एटखे गुरु आदिक प्राप्त थये ठते उज्जुं थवुं इत्यादि विनय करवानी खालसा वालो, केम जे गुरुमहाराज विनीत शिष्य जणीज सिद्धांतनुं तत्व आपे ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ विणयन्नयंमि सीसे दिति सुअं, सूरिणो किमन्नरियं ॥ कोवा न देइ जिक्खं किं पुण सोवन्निए थाळे ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहुं ठे विनयनो जाण एटखे विनयनो करनार एवो शिष्य, ते जणी आचार्य सिद्धांत आपे ठे एमां शुं आश्चर्य ठे दृष्टांतः—जेम कोई मोटो पुरुष सोनानो थाल लइने जिह्वा मागवा आवे तो तेने कोण न आपे अर्थात् सर्वे आपे तेम ॥

टीकाः—दुर्विनीताय पुनर्न किंचिदुपदिशन्ति ॥ यदुक्तं ॥
सेहंमि दुग्विणीए विणयविहाणं न किंचि आइस्के ॥ न य-
दिज्झइआहरणं पलियंचियकन्नहत्थस्स ॥

अर्थः—अने दुर्विनीत शिष्य जणी आचार्य कांइ उपदेश न करे जे हेतु माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे दुर्विनीत शिष्य जणी विनय विधानादि कांइ पण नथी कहेता. ते उपर दृष्टांतः—जेम ठेदन थया ठे कान हाथ जेना एवा पुरुष प्रत्ये शोचाने अर्थे आंजरण नथी आपता तेम.

टीकाः—तथा अशठ इति ॥ ऋजुस्वप्नावः ॥ गुर्वादिषु जी-
विकानिरपेक्षप्रवृत्तिरित्यर्थः ॥ शठो हि न विद्यायोग्यः ॥ यतो
ऽविनीताय ब्रुवायाऽनृजवे न मां ब्रूयादिति विधेवाहेति ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो अशठ एटखे सरस स्वप्नावी गुर्वादिकने विषे आजीविकादिकनी अपेक्षारहित

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા લોઝી તથા શઠ પુરુષ ઇટલા ઝણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકાઃ--તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિષુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યમ્ ॥ તત્કરણશીલઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થઃ--વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું કરનાર ઇટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆ-
દિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકવું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે તેને કરવાનો જેનો સ્વજ્ઞાવ છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુષ્પ જેવાં નકામા છે ॥

ટીકાઃ--યદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કોટિ-
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે-
ષણસંમુચ્ચયે ॥

અર્થઃ--જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા રૂપિગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ આપો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકાર મૂક્યો છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં ઝેલાં કરે છે ॥

ટીકાઃ--તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિન્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ બાંધવાનામપ્યુદ્ધે-
જનીયો જવતિ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकूल) पणये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणं, अर्थात् जेने देखीने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माह्यो ठे एवा गुण सहित केमके जेमां माहापणपणं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने पण उद्वेग करनार थाय ठे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ निर्दाक्षिण्यो मुच्यते बंधुचृत्यैस्तन्मुक्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनीजारकारी कारीषान्नो जीवति व्यर्थमेव इति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे पुरुष माहापण पणए रहित ठे, तेने पोतानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए त्रयो पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो जार करनार थयो ने सुका ठाणनी पेठे बालवा बिना बीजा कोइ कार्यमां उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः—तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कालावलितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णयः इति ॥ ८ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटले जितेंद्रिय. जेणे इंद्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय ठे जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे, नथी जीत्यो इंद्रियोनो समूह जेणे एवो ने स्त्रीयोना विद्यासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

નહીં, તે માટે તે પુરુષને તત્વનો નિશ્ચય ક્યાંથીજ હોય ? ॥ ૮ ॥

ટીકા:-તથા નીતિનૃદિતિ ॥ સદાચારપરાયણઃ ॥ તદ્વતો
હિ સર્વેપિ સાહાય્યં પ્રજંતે ॥ તદ્વિપરીતસ્ય ચ વૈપરીત્યમ્ ॥

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે નીતિનો ધારણ
કરનાર એટલે સદાચારને વિષે તત્પર, સદાચારવાલાને નિશ્ચે સર્વે
પણ સહાય કરે છે અને અસત્ આચરણ કરનારનું વિપરીતપણું
કરે છે ॥

ટીકા:- ॥ યદુક્તં ॥ યાંતિ ન્યાયપ્રવૃત્તસ્ય તિર્યંચોપિ સહા-
યતામ્ ॥ અપંથાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોપિ વિમુંચતીતિ ॥ ૯ ॥

અર્થ:- ॥ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ન્યાય માર્ગે ચાલનારની સહાય
તિર્યંચ એટલે પશુ પક્ષી પણ કરે છે, ને ઉન્માર્ગે ચાલનાર પુરુષનો
સોદર (જાણ) પણ ત્યાગ કરે છે ॥ ૯ ॥

ટીકા:-તથા સ્થૈર્યીતિ ॥ સ્થૈર્યં કાર્યારંજે અનૌત્સુક્યં તદ્વા-
ન ॥ ઉત્સુકા હિ રાજસ્યેન કાર્યમારંજમાણાઃ શાસ્તારમપ્યુદ્ધ-
જયંતિ ॥

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવા હોય તો, સ્થૈર્યી કેહેતાં
કાર્યના આરંજને વિષે સ્થિરતાવાલા, અને જે સ્થિરતાવાલા નથી
ને કાર્યનો આરંજ કરે છે તે પુરુષ પોતાનો જે શિક્ષક તેને પણ
ઉદ્દેગ પમાડે તેમાં શું કહેવું ?

ટીકા:-યદુક્તં ॥ અસ્થિરાઃ સ્વૈરિણો નૂનં ક્ષોભયંતિ પ્રભૂ-
નપિ ॥ અચલાનાકુલારંજા યુગાંતપર્વતા ઇવેતિ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અસ્થિર હોય ને સ્વેષ્ટ

વારી હોય. તે નિશ્ચે મોટા પુરુષને પણ ફોજ પમાડે છે, જેમ પ્રલય કાલનો વાયુ પર્વતોને પણ કંપાવે છે તેમ ॥

ટીકા:-તથા ધૈર્યીતિ ॥ ધૈર્યમાપત્સ્વપિ મનસો ડહોજ્યત્વં ॥ તદ્વાન્ ॥ અધીરો હિ વિઘ્નાકુલિતચેતા ગુરુમપિ હીલયતિ ॥ યદુક્તં ॥ વિઘ્નવિક્લોજિતસ્વાંતઃ કદાચિદ્ધર્મકર્મણિ ॥ કાતરઃ સાતરસિકો ગુરુમપ્યવમન્યતે इति ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-વલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો, ધૈર્યી એટલે ધૈર્ય તે આપત્ કાલમાં પણ મનનું ન ફોજવાપણું એવા ગુણે કરી સહિત તે ધીરજવાલો કહેવાય ને જે અધીર પુરુષ છે. તે તો વિઘ્નવને આ-કુલ છે ચિત્ત જેનું એવો ઠતો ગુરુની પણ હીલના કરે છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ક્યારેક વિઘ્નવને ફોજ પામ્યું છે ચિત્ત જેનું એવો પુરુષ ધર્મ કર્મને વિષે રંક જેવો થાય છે અને શાતાસુખનો લાલચી થાય છે, ત્યારે ગુરુની પણ અવગણના કરે છે.

ટીકા:-તથા સદ્ધર્માર્થીતિ ॥ સન્ શોજનો ધર્મો લોકપ્ર-વાહરહિતઃ ॥ આજ્ઞાનુગતઃ પ્રતિશ્રોતોપરનામા પારમેશ્વરઃ શુદ્ધો માર્ગસ્તસ્યાર્થી ગવેષકઃ ॥ લોકપ્રવાહનિરતે હિ પુંસિ જલમૃત-કુંજોપરિપાતુકજલવિંદુરિવ ગુરુપદેશો વહિર્લુઠતિ

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો સદ્ધર્માર્થી એ-ટલે સારો શોજતો જે લોકપ્રવાહ રહિત તીર્થકરની આજ્ઞાને અનુ-સરતો પ્રતિશ્રોત એ પ્રકારનું જેનું વીજું નામ છે એવો પરમેશ્વર સં-બંધી શુદ્ધ માર્ગ તેનો ગવેષણા કરનાર એવા લક્ષણ સહિત શ્રોતા જોડે. કેમ જે લોકપ્રવાહને વિષે અતિ આશક્ત થયો જે પુરુષ

તેને વિષે ગુરુ મહારાજનો ઉપદેશ પ્રવેશ પામતો નથી બારણે નીકલી જાય છે જેમ જલવડે સંપૂર્ણ ઝરેલા કુંજ ઉપર જેટલું પાણી પડે તે સર્વે બારણે નીકલી જાય છે તેમ.

ટીકા:- ॥ યદુક્તં ॥ અંધં પ્રતિ યથા લાસ્યં ગાનં ચ બધિરં પ્રતિ ॥ અનર્થિનં પ્રતિ વ્યર્થં તથા સઙ્ગમ્ દેશનમ્ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે આંધલા પ્રત્યે સુંદર નૃત્ય કરવું તથા બેહેરા પ્રત્યે સુંદર ગાન કરવું જેમ વ્યર્થ છે, તેમ જે પુરુષને સાચા માર્ગની અજ્ઞિલાષા નથી તે પ્રત્યે સાચા માર્ગનો ઉપદેશ કરવો વ્યર્થ છે ॥

ટીકા:-તથા વિવેકવાનિતિ ॥ પારિણામિક્યા બુદ્ધ્યા યુક્તાયુક્તવિમર્શો વિવેકસ્તદ્ધાન્ ॥ વિવેકી હિ હેયપરિત્યાગેનો પાદેયમુપાદત્તે ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે વિવેકવાલો એટલે જે કરવાથી પશ્ચાતાપ ન થાય, એવું કરાવનારી જે બુદ્ધિ તેને પારિણામિકી બુદ્ધિ કહીએ તેવી બુદ્ધિયે કરી યુક્ત, તથા યુક્ત અયુક્તનો જે વિચાર કરવો તેને વિવેક કહીએ તેવા વિવેક સહિત જે હોય તે વિવેકી કહીએ ॥

ટીકા:-તદુક્તં-હેયં વિહાય વિરલાઃ સદ્સઘ્નિવેકાદાદેય મત્ર સમુપાદદતે પુમાંસઃ ॥ સંપ્રત્યહો જગતિ હંત પિબંતિ નીરાત્, હીરં વિવિચ્ય સહસ્રા વિહગાઃ કિયંતઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-તે કહ્યું છે, જે પુરુષ સત્ અસત્ના વિવેકથી ત્યાગ કરવા યોગ્યનો ત્યાગ કરે છે, ને મદ્ધણ કરવા યોગ્યનું મદ્ધણ કરે છે,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. એટલે થોભા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ બે ઝેગાં હોય છે તેમાંથી તે બેને શીઘ્રપણે જૂઠાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:-॥ તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞો હિ વ-
ક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ યદુક્તં ॥ ઠ્યા-
સ્થ્યાતા કં ગુણં કુર્યાદ્દિનેયે મંદમેઘસિ ॥ દુરેઘસિ શિતોપ્યેતિ કું-
ઠારઃ કુંઠતાં હઠાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્ન-
સ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:-બલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી એટલે કા-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચલાવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાલા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન બેઢાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલાત્કારથી કું-
ઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ તું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞલાવું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞલાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧ ॥

ટીકા:-ઇદાનીં યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ ચદ્રક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવના-
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:-હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किञ्च कलिकावल्यालव कत्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापयौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्पज्ञस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुष्य-
न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैर्मार्गे ॥
संक्लिष्टद्विष्टमूढप्रखलजरुजनान्नायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिन्निरजितः सोयमप्राथि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अप्राथीति संबंधः । अप्राथि अतानि । अत्रचाप्राथीति प्रथे-
रिन्तस्य इचि वेत्यनेन सानुबंधत्वाद्विकल्पेय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूह, आगळ कहीशुं ए प्रकारनो अये
ठते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाणे
व्याकरस विचार जे अप्राथि एवुं जे रूप अयुं ते तो इन्त एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकल्पे-ह्रस्वता
नयी अती ते पक्षे अप्राथि एवुं सिद्ध रूप आय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाकल्पितं मतं। सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धो ज्यमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध्य-
मानः कथमप्राथि ? अजितः समंताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटले पोतानी बुद्धिये कहपना कयों एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे. ते कये प्रकारे विस्तार्यों ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्तार्यों.

टीकाः—कै. साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणा-
दिनेपभ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिंगमात्रधारिनिः ॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यों ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो जूषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटले साचा मुनिना लिंगमात्रनुं धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिनिः ॥ विषय एवन्ति संसारशुक्तौ वधन्ति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्भिन्नरिन्द्रियार्थव्यासंगिनिः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी वंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी. राखे ते विषय कह्नीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटले निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए वेने परस्पर विरुद्ध ठे. इतीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपहियमाणाः सारथोऽकैरि-

वाक्यैर्नवफलक उदारेऽतीव बंज्रम्यमाणाः ॥ वधविशसनबंधैः
सादमासादयन्ते, परमविषयजाजो दीक्षिता भूरिकालम् ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कथुं ठे जेम पास्ता वरु सोगटां, वाजीमां चारेपार घोघर जमेठे ने त्यां अनेक प्रकारे घात तथा नाश तथा बंधन खेद पामे ठे तेम चतुर्गति संसाररूप चोपट खेलने विषे विषयजोगी दीक्षावंत प्राणी पण अतिशे ज्रमण करतां करतां घणा काल सुधी अनेक प्रकारे नाशघात बंधनादिके करीने खेदपामे ठे.

टीकाः—॥ किरूपः पंथाः, जिनानामर्हतामुक्तिर्वचनमाग-
मः तस्य प्रत्यर्थी विरोधी पारमेश्वरसिद्धांतविपर्यस्तार्थप्ररूप-
णरूपतया तदजिहितयुक्तिबाधितः ॥ कस्मादेवंविधः पंथाः
प्रथितस्तेरित्यत आह ॥

अर्थः—केवो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? तो जिन जे अरिहंत तेमना वचनरूपी जे शास्त्र तेनो विरोधि, एटले परमात्मानो कहेलो जे सिद्धांत तेथी विपरीत जे अर्थनी प्ररूपणा तेथे करीने ते सिद्धांतमां कहेली जे युक्ति तेथी बाध पामेलो. शा माटे ए प्रकारनो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? ते कहे ठे.

टीकाः—संक्लिष्टेत्यादि ॥ संक्लिष्टः सातत्येन धार्मिकजनो
प्रतापकार्त्तरौद्राध्यवसायवान्, द्विष्टो मत्सरी गुणवद्गुणव्रंश-
प्रवणबुद्धिः ॥ मूढः ॥ हेयोपादेयविमर्शशून्यः ॥ प्रखलः ॥ प्र-
कर्षेण पिशुनः गुणवद्गुणासद्दूषणारोपणचतुरः जयो दुस्मैधा
यो जनस्तेषामेव चतुर्विधः संघस्तस्यास्नायः शिष्यप्रतिशि-
ष्यादिसंतानः ॥ तत्र रक्ताः प्रीतिमंतः ॥ यद्वा संक्लिष्टादिवि

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्याङ्गायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः—जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरीड् अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्पर जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चामिन,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जम एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंन अध्यवसायवालो, छेपी, मूढ,
प्रखल, जम ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवकेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेपी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीका.—॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्त्रं, सद्यपि तेसिं पणसु
वदंता ॥ रागदोसबायणछा, केइ पसंसंति निद्धम्मे ।।

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहेहुं ठे जे एक आचारवाळाने
माननार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता ठता

पोतांना दोषने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषीने पण प्रशंसा करेते.

टीका:-अत एवंविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्गं प्र-
थयन्ति ॥ अथ ज्ञास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथि कुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरलतां स्तोकतां अल्पजनाज्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थ:-एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे ठे. ते उपर आशंका करे ठे,
जे सूर्यनी पेठे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने विषे शायी ए प्र-
कारना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश थयो ? तो कहे ठे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गथी उलटो एवो
शुद्ध मार्ग विरलपणाने एटले थोकापणाने पामे ठेते ज्ञावार्थ-लो-
कमां अल्प पुरुषज शुद्ध मार्गने पामवाथी उत्सूत्र मार्ग । विस्तार पाम्यो.

टीका:-कस्मादेतदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्पद्जस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्पन् जगवद्भूमहावीरमुक्षिसमये तज्जन्मराशिसंक्रांत्या
तत्पक्षसंघस्य बाधाविधायित्वात् प्रोज्जमानो जन्मराशि-
नामा मंगलादिवत्कूरो ग्रहस्तस्य सखा मित्रं राजादित्वादन॥
ततश्च प्रोत्सर्पद्जस्मराशिग्रहसखं यदशमाश्चर्यमसंयति-
पूजाख्यं ॥

अर्थ:-शायी एम थयुं ? तो त्यां कहे ठे जे जगवान श्री
महावीरस्वामि मुक्तें गया ते समये उदय पाम्यो, ने तेमनी जन्म-
राशीने संक्रमण थयो ए माटे. तेम महावीर स्वामीना पक्षपाती

સંઘને બાધા પમારુતો જસ્રરાશિ નામા ગ્રહ ઢે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ ઢે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય ઢે તેથી.

ટીકા:-અત્ર ચ સઘ્યં જસ્રરાશિદશમાશ્ચર્યલૌકિકસ-
લ્વયોરિદ્ધયોરપિ સાહચર્યેણ ડુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તન્વેહ
કાર્યં દ્વયોરપિ યથાત્તંદમાવલ્યકારિત્વેન મિથ્યાત્વપોષઃ ॥ ક્વ-
ચિદસંજ્ઞાવ્યવસ્તુદર્શનં હ્યાશ્ચર્યં ॥ અસંયજનપૂજા ચાનંતકાલ-
જાવિત્વાદસંજ્ઞાવ્યા વર્તતેત્તો જવત્યાશ્ચર્યંતત્ત્વ દશમં ॥

અર્થ:-અહીં જસ્રરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર
લૌકિક મિત્રની પેઠે મિત્રતા ઢે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે ડુષ્કર
અવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું ઢે, તે એક કાર્ય કીયું? તો તે બેને
પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્તતા માટે યથાત્તંદ એવા જે પુ-
રુષ તેમનું પ્રવલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જાવાર્થ:-
જસ્રરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર ઢે, ને દશમું
આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર ઢે. માટે એ કામને બે
જણ સંઘાતે ચલાવે ઢે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ ઢે. માટે ઘણું મિ-
થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું ઢે. આશ્ચર્ય તે શું? તો ક્યારે પણ સંજે
નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
ઢે માટે એ આશ્ચર્ય ઢે તે ગણતીમાં દશમું ઢે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતામિ ॥
તડુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગ્ગજહરણં, ઇચ્છીતિથ્થં અજાવિયા પરિસાા ॥
કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસુરાણં ॥ હરિવંશ કુલુપ્પત્તી

ચમરૂપાઈ ય અઠસય સિધ્ધા॥ અસ્સંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યાં છે, તેનાં નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા એ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકા:-તત્ર નવાનાં સ્વરૂપ ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંયત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજાઃ કસ્યચિત્સકલમંદ-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદાપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યા સંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થ:-તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે માટે
તેના દોષ દેખાડવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંદલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞા કરીને ઐ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તી રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવડું એ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે.

टीका:-तेन पुण्यदैधमानं मिथ्यात्वं ॥ अतच्चे तत्त्वप्रति-
प्रतिरूपं ॥ तदेव ध्वान्तं तमिश्रं सम्यग्ज्ञानालोकनिरासकम-
त्वात् ॥ तेन रुद्धे व्याप्ते ॥ जैनैर्द्रमार्गे ॥

अर्थ:-ते राज्ये करीने पुष्ट थतुं एटले वृद्धि पामतुं जे
मिथ्यात्व, मिथ्यात्व एटले अतत्त्वने तत्त्वपणारूपे अंगिकार करतुं,
ते मिथ्यात्वरूप अंधकार ज्ञानरूपी प्रकाशनो नाश करवाने समर्थ
हे, माटे अंधकारे व्याप्त थएलो जिनैर्द्र मार्ग ठते ॥

टीका:-अयमर्थः ॥ यथा ॥ श्यामायां नीरंध्रांधतमसेन
लोचनप्रकाशावरणात्तस्करादिजयेन जनाऽसंज्ञाराजमार्ग-
स्य विरलत्वं, तथा जगवति विद्यमाने तन्महिम्नैव यथाबंदानां
निरस्तत्वान्न मिथ्यापथप्रथावकाशोऽभूत् ॥ निवृत्ते तु जगवती-
दानां दशमाश्चर्यप्रवृत्तेर्निरगलयथाबंदोत्सूत्रदेशनया नूरिलो-
कस्य वासितत्वेन प्रबलमिथ्यात्वोदयात्सम्यग्दृशां न्यगूनूत-
त्वेन जिनैर्द्रमार्गो विरलतां प्राप्तः ॥

अर्थ:-जेम राज्रीने विषे गाढ अंधकारे करीने नेत्रनो प्र-
काश आवरण पामे ठे, माटे चौरादिकना जये करीने लोकनो सं-
चार थतो नथी, माटे राजमार्गनुं विरलपणुं थाय ठे. तेम जगवान
विद्यमान हता त्यारे तेमना महिमावरेज पोतानी इच्छामां आवे
एम चालनार लोको नासता हता माटे मिथ्यामार्गनो प्रकाश न
हतो. ने ज्यारे जगवान मोक्षे गया त्यारे तो आ कालमां दशमा
आश्चर्यनी प्रवृत्ति ठे. माटे बंधन रहित पोतानी इच्छामां आवे तेम
उत्सूत्रनी देशनावरे घणा लोकोने उत्सूत्रनो पट (माघ) बेसाड्यो
एटले उत्सूत्ररूरी दुर्गंध लोकना हृदयमां चोटामी दीधी ठे. ते

હેતુ માટે પ્રબલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ લોકોએ નીચાં મુખ કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં વરતે છે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિરર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે જિનેન્દ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો છે એટલે ઘણોજ થોડો માલમ પડે છે.

ટીકા-યથોક્તં ॥ પાતઃ પૂર્ણો જ્ઞવતિ મહતે નોપતાપાય
યસ્માત્ કાલેનાસ્તં ક ઇવ ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે ॥ એતા-
વતુ વ્યથયતિ યદા લોકવાહ્યૈસ્તમોજિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ-
મહતિ વ્યોમ્નિ લબ્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થ:-તે વાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી છે. જેમ સૂર્યનું પદ્મ
એટલે સૂર્યનું આથમનું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાલે કરીને કોણ અસ્ત નથી પામતું, ને નહીં પામે અને નથી પા-
મ્યો. સર્વે પણ કાલે કરીને નાશ પામે છે, પણ આટલી વાત તો
પીના કરે છે, જે સ્વાત્તાવિક મોટું એટલું આકાશ તેને વિષે લોક
નિંદ્ય એવું જે અંધકાર તેણે આકાશને વિષે અવકાશ પામ્યો એટલે
નિંવાસ કર્યો ॥ જ્ઞાવાર્થ:-સ્વાત્તાવિક નિર્મલ એવા આકાશ જેવા
જિનેન્દ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ આવીને રહ્યું એ વાત
મને વ્યથા કરે છે એમ અંધકારે સૂચના કરી.

ટીકા:-અથ કસતિ જૈનેન્દ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વરુદ્ધવાદિ-
રક્તાં પ્રાપ્ત ઇત્યાહ ॥ ઇહ કલિ કલિકાલેત્યાદિ ॥ ઇહ જગતિ
કલિશબ્દાર્થસ્ત્વગ્રે વદ્યતે ॥ પ્રાણિવર્ગે માનવસમુદાયે સતિ
॥ કિંરૂપે લોકોક્ત્યા કલિકાલો જિનોક્ત્યા ચ દુઃષ્ણમાકાલ-
સ્તેન કલિકાલ એવ દુઃસ્વમાકાલ એવ નિશ્ચિલાનાચારગરલ-

निलयत्वाव्यालः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र
स्थितिं अवस्थानं जुषते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः—हवे शुं ठते जिनेंद्र मार्ग मिथ्यात्ववने व्यास था-
यी विरलपणाने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दना
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीना समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिए करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकाल एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
चाररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः—अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्सरन्निरंतरगरलजरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्या-
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्वकुशी-
लताकृतघ्नताद्रोहप्रलंजनदंजाद्यनेकदोषपोषकलुषितातःकरणत्वा-
न्नात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः—॥ आ जावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महा सर्पना
मुखमां रह्यो ने ते सर्पनी दाढयी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहयी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अने न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणंतो नयी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीना समूह पण ते कलिकालयी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, द्रोह, उगाइ, कपट ए आदि अ-
नेक दोषवने जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथा
अहित तेने नयी जाणतो.

टीकाः—अत एव तत्त्वेषु जगद्वत्प्राणीतेषु जीवाजीवादिषु

પ્રીતિરેતાન્યેવ વાસ્તવાનિ તત્વાનિ ન તુ કુતીર્થિકજ્ઞાણિતાનીતિ
 ચેતસઃ પ્રમોદઃ ॥ તથા નીતેર્ન્યાયસ્ય સદાચારસ્ય પ્રચારઃ પ્ર-
 વૃત્તિસ્તતશ્ચ ગતૌ યથાક્રમં કુદર્શનાજ્ઞાસદુર્વિદગ્ધત્વેન પ્રમા-
 દજૂધરજ્ઞારાક્રાંતત્વેન ચ નષ્ટૌ તત્વપ્રીતિનીતિપ્રચારૌ यस્ય સ
 તથા તસ્મિન્ ॥ કલિકાલમાહાત્મ્યાઋ પ્રાણિનાં તત્વપ્રીતિ-
 ન્યાયપ્રવૃત્તિશ્ચ નષ્ટા ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતે કહેલાં જે જીવ અજીવ
 આદિ તત્વ તેને વિષે પ્રીતિ ઇટલે આ જે જગવંતે કહ્યાં છે ઇટલાંજ
 વસ્તુતાં તત્વ છે પણ કુતીર્થિક કહેલાં તે તત્વ નથી. એ પ્રકારનો
 જે ચિત્તમાં હર્ષ તે પ્રમોદ કહીએ. વળી નીતિ કહેતાં ન્યાય
 ઇટલે સદાચાર તેનો પ્રચાર ઇટલે પ્રવૃત્તિ તે નીતિ પ્રચાર કહીએ
 એ જે કુદર્શનના અજ્ઞાસથી થઈ જે પોતાની અણસમજણ તેથી,
 તથા પ્રમાદરૂપી પર્વતના જારથી દબાયાં છે ઇટલે જે પુરુષનાં ગયાં
 છે એવા પુરુષ થયે બે કલિકાલના માહાત્મ્યથી પ્રાણી છે તત્વ પ્રી-
 તિ તથા ન્યાય પ્રવૃત્તિ તે બે નાશ પામ્યાં છે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ કલૌ કુમતસંસ્કારવારપૂર્ણે નૃણાં હૃદિ ॥
 અવકાશમર્વિદતી, તત્વપ્રીતિઃ શ્રુતા ધ્રુવં ॥ નષ્ટાઃ શ્રુતિઃ સ્મૃતિ-
 ભુક્તા, પ્રાપ્તે પતિતા દ્વિજાઃ ॥ મલેન નાશિતાઃ શિષ્ટાઃ કાઠ્યકા
 વર્તન્તે કલિઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કલિકાલને વિષે ઘણા
 કુમતના સંસ્કારથી માણસનાં હૃદય જરાયાં છે માટે તેને વિષે તત્વ
 પ્રીતિ પેસતી (પ્રવેશ કરતી નથી તેથી નિશ્ચે તત્વપ્રીતિ નાશ પામી
 ઇશ્વરનું જે વચન તે વેદ કહીએ અથવા શ્રુતિ કહીએ તથા તે વચ-

नने अनुसरतुं जे ऋषिनुं वचन ते स्मृति कहीए ते श्रुति स्मृति
बे पण लोप थयां केम जे तेना प्रवर्तक ब्राह्मण एटले ब्रह्मने जाण-
नार पुरुष ब्रह्मज्ञानी एटले आत्मा अनात्माने यथार्थ जाणनार ते
पुरुष पतित थया. एटले अधम पुरुष थया ने जे लोकमां सारा
पुरुष कहेवाता हता ते मेले करीने नाश पाम्या. एटले असाधु पु-
रुषना वचनमां विश्वासथी तेमना अंतरमां अनेक प्रकारे मल ज-
राया माटे नाश पाम्या कहेवाय आ वात खेद जरेली ठे. अहो
कलिकाल घणो वृद्धि पाम्यो ठे.

टीका:-तथा प्रसरन् ॥ तथाविधगुरुसंप्रदायाज्ञावात् प्रादु-
र्भवन् अनवबोधः सम्यक्सिद्धांतार्थापरिज्ञानं ॥ तेन प्रस्फुरंतः
उन्मीलंतः कापथानां कुमारगणामोघाः समूहास्तैः ॥ स्थगित-
स्तिरस्कृतः सुगतेरपवर्गलक्षणाया. सगो निष्पत्तिर्यस्य स तथा
तस्मिन् इदमुक्तं भवति संप्रति हि कालदोषेण बुद्धिमांद्यात्
सातिशयगुरुसंप्रदायाज्ञावाच्च सम्यग्गागमार्थापरिज्ञानेन स्वस्व-
मतमास्थाय बहवः कुतीर्थिकाः प्रादुर्भूताः ॥

अर्थ:-बली यथार्थ गुरु संप्रदायनो अज्ञाव ठे. माटे प्रगट
थतुं जे अज्ञान एटले सिद्धांतना अर्थनुं अजाणपणुं तेथी प्रगट
थया जे कुमारना समूह तेणे करीने मोक्ष जेनुं लक्षण ठे एवी जे
सुगति तेनो मार्ग तिरस्कार पाम्यो एटले ढंकायो ठे मोक्षमार्ग
जेनो एवो प्राणीनो समूह थये ठेते लिंगधारीयोए आ कुमार च-
लाव्यो ठे, ए प्रकारे शास्त्रमां कळुं ठे जे हालमां कालदोषे करीने
बुद्धिनुं मंदपणुं ठे माटे अने अतिशये सहीत जे गुरु संप्रदाय तेनो
अज्ञाव ठे माटे सारो आगमनो जे अर्थ तेनुं जाणपणुं नथी माटे

પોતે પોતાના મન અંગીકાર કરીને ઘણા કુતીર્થિક લોકો પ્રગટ થયા છે.

ટીકા:—તેષાં ચ પરસ્પરવિરુદ્ધાનેકકુમતશતશ્રવણોદ્યમાન-
સંદેહદોલાધિરુદ્ધમનસઃ પ્રાણિવર્ગસ્ય કુતઃ સુગતિઃ, નહિ સા ને-
કમાર્ગ સાધ્યા ॥ તાત્વિકસમ્યક્જ્ઞાન દર્શનચારિત્રાત્મકૈક માર્ગ-
સાધ્યત્વાત્ તસ્યાઃ ॥ નચ દોલાયમાનમાનસાનાં વાસ્તવૈકમુ-
ક્તિપથતત્ત્વનિર્ણયઃ ॥ તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્ત્યુપાયાનુષ્ઠાનસેવનં
તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્તિરિતિ સંપ્રતિ શ્દદાર્નીં કિલેતિ સંજ્ઞાવને ॥
સંજ્ઞાવ્યતે ઇત્યત્કલિકાલાનુજ્ઞાવાત્ સંપ્રત્યેવંવિધઃ પ્રાણિ-
વર્ગઃ ॥ ઇતિ વૃત્તદ્વયાર્થઃ ॥

અર્થ:—ને તેમના પરસ્પર વિરુદ્ધ એવા અનેક પ્રકારના મન તેમનું સૈકમો વાર જે સાંજલલું તે થકી ઉત્પન્ન થયા જે સંદેહ, તે રૂપી જે હિંચાલો તે ઉપર બેઠું છે મન જેનું એવો, એટલે એક વાતનો નિરધાર થતો નથી, માટે અતિ ચંચલ જેનું ચિત્ત છે એવો પ્રાણીનો સમૂહ તેને ક્યાંથી સુગતિ થાય, કેમ જે તે સુગતિ છે તે અનેક માર્ગ વચ્ચે સિદ્ધ થતી નથી, તે સુગતિનો યથાર્થ સારાં જ્ઞાન દર્શન ને ચારિત્ર તે રૂપજ એક માર્ગ, તેણે કરીને સાધવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે, ને જેમનું ચંચલ મન છે તેમને યથાર્થ એક મુક્તિ માર્ગના તત્ત્વનો નિશ્ચય થતો નથી અને જ્યારે મુક્તિ માર્ગનો નિશ્ચય ન થયો ત્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ જે અનુષ્ઠાન તેનું સેવન પણ ક્યાંથી થશે અને જ્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ અનુષ્ઠાનનું સેવન ન થયું ત્યારે મુક્તિ પણ ક્યાંથી થશે इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे છે જે કલિકાલના મહિમાથી એ પ્રકારનો પ્રાણિ:સમૂહ થયો દેખાય છે

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो संघाते अर्थ कह्यो.

टीका:-इदानीं योग्यस्य श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि दशजिह्वारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलनाऽक्रमत्वं संज्ञावयन्निदमाह ॥

अर्थ:-हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए पोतानी मतिथी कदपेला मार्गने विषे दशह्वारे करीने तेमणे प्ररूपणा कयों जे धर्म ते देखाने ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलमांथी उल्लेखवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता ठता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्यं ॥

अत्रौद्देशिकज्जोनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्रमा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषघ्नी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेत्पथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥५॥

टीका:-अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा मेरुर्ब्धौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलब्धमाने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकज्जोनादिकः ॥ अयं चेद्यदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्यात्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्योजनद्वयसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सागरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थ:-आ लिंगधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

नाश करे तो मेरु पर्वत समुद्रमां तरे ए प्रकारे संबंधः, आ प्रत्यक्ष जणातो लिंगधारीये कहेलो जे मत तेने विषे औद्देशिक ज्ञानादिक जे धर्म ते जो कर्मने हरे एटले ज्ञानावरणादिक कर्मनो जो नाश करवांमां माहो होय तो लाख योजननो मेरु नामे पर्वतनो राजा ते समुद्रमां तरे, एटले जेम मेरु पर्वत समुद्रमां न तरे तेम लिंगधारीये कहेलो धर्म कर्मने न हरे.

टीकाः—अयं च निदर्शनालंकारः ॥ अजवन् वस्तुसंबंध, उपमापरिकल्पक इति तद्वत्तत्वात् ॥ ततश्चात्र प्रस्तुतधर्मकर्महरत्वयो मेरुसमुद्रतत्त्वयोश्च संबन्धोऽनुपपद्यमान उपमानोपमेयज्ञावे पर्यवस्यति ॥ मेरोः समुद्रतरणमिव प्रस्तुतधर्मस्य कर्महरत्वं ॥ ततश्चायमर्थः ॥ समुद्रे पाषाणशकलमात्रस्यापि तरणमसंज्ञवि, किंपुनर्मेरोः ॥ ततो यथा मेरोः समुद्रतरणमघटमानमेव मस्य धर्मस्य कर्महरत्वमिति ॥

अर्थः—आ निदर्शनां नामे अलंकार थयो, तेनुं लक्षणं अलंकारं शास्त्रमां कह्युं ठे उपमानी परिकल्पना करनार न थयेलो वस्तुनो संबंध ते निदर्शना नामे अलंकार कहीये माटे आ जगाये वर्णन कर्यो जे लिंगधारीनो धर्म तथा तेने कर्मनुं हरवापणुं ए बे उपमेय वस्तु ठे. तेनो मेरुपर्वतने तथा ते पर्वतनुं समुद्रमां तरवापणुं ए बे उपमान वस्तु ठे तेमनो न थएलो एटले अघटतो जे संबंध ते जे ते उपमान उपमेय ज्ञावने विषे पर्यवसान पामे ठे एटले स्थिति करे ठे इति अलंकार विचारः—मेरु पर्वतनुं जेवुं समुद्रमां तरवुं तेनुं वर्णन करीयुं एवो लिंगधारीये कहेलो धर्म तेने कर्मनुं हरवुं ठे माटे आ ज्ञावार्थ सिद्ध थयो. जे समुद्रने विषे पाषाणना

ककमाने पण तरवानुं संजवतुं नथी तो मेरुपर्वतने न संजवे तेमां
शुं कहेवुं ? जेम मेरुने समुद्र तरवुं अघटतुं ठे तेम आ वेषधा-
रीए कहेला धर्मने पण कर्मने हरवापणुं अघटतुं ज ठे.

टीका:-यत्र यस्मिन् पथि किं यतीनामौद्देशिकजो-
नादिधर्म इव्यत इति सर्वत्र क्रियाध्याहारः ॥ तत्र उद्देशेन वि-
कल्पेन यतीन्ममसि कृत्वा निर्वृत्तं निष्पादितम् औद्देशिकं ॥
क्रीतादित्वादिकण ॥ तच्च तद् जोजनं चाऽऽशनादि ॥ यद्यपि
सिद्धांत औद्देशिकशब्द उद्गमदोषद्वितीयज्ञेदार्थः श्रूयते ॥ त-
थापी ह वक्ष्यमाणतृतीयवृत्तार्थपर्यालोचनेन आधाकर्मिके व-
र्त्तते ॥ तस्यैवेह केवल्यतिनिमित्तविधीयमानत्वेन महादोषतया
विवक्षितत्वात् ॥ उद्देशनिर्वृत्तत्वस्य च सामान्यव्युत्तर्यस्यो-
च्यत्रापि समानत्वान् ॥

अर्थ:-जे मार्गने विषे शुं ठे ? तो यतिने औद्देशिक जो-
जन करतुं ए आदिक अधर्म तेने विषे धर्म इहे ठे, एम सर्व जगा-
ये क्रियापदनो अध्याहार करवो, त्यां उद्देश शब्दनो विकल्प एटलो
अर्थ ठे. एटले यतिने मनमां राखीने नीपजाव्युं जे जोजन ते
औद्देशिक कहिए ॥ व्याकरण विचार ॥ क्रीतादिकमां ए शब्दनो
पाठ ठे माटे इकण प्रत्यय आवीने औद्देशिक शब्द सिद्ध थयो ठे
माटे औद्देशिक एहेवुं जे अशनादिक जोजन त्यां सिद्धांतने विषे
औद्देशिक शब्द जे ते सोल उद्गम दोष ठे तेनो बीजो ज्ञेद ठे ॥
ए प्रकारनो अर्थ सांजलीए ठीए तो पण आ जगाए आगल क-
हीशुं जे त्रीजुं काव्य तेनो अर्थ विचारी जोतां आधाकर्मिकरूपि
अर्थ जणाय ठे. आ जगाए केवल साधु निमित्त जे करेखुं होय ते-

नोजे महादोषपणें आगल कहेवानी इच्छा ठे, माटे उद्देशे करी निपजाव्युं एवो जे सामान्य व्युत्पत्तिनो अर्थ ते तो बे जगाए सखो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अत्र च यतीनामौद्देशिकजोजनग्रहणे यथाब्दा उपपत्तिं दर्शयन्ति ॥ पूर्व हि अधरितधनाधिपकोशागाराणि चैत्यसाधुषु यदुपयुज्यते तदेवास्माकं वित्तमन्यदनर्थ इत्यध्यवसायव्यंजितदेवगुरुजक्तिजराणि महीयांसि जूयांसि दानश्रद्धाक्षुश्राद्धकुलान्यज्वन् ॥ ततस्तेषु कुलेषु तत्कालीनयतीनां प्रासुकैषणीयेनापिज्ञेदयेण निराबाधं निर्वाहोऽजविष्यत् ॥

अर्थः—आ जगाये साधुने आधाकर्मिक जोजन ग्रहण कवामां स्वेच्छाचारी लिंगधारी पुरुषो सिद्धांतथी विरुद्ध पोतानी मति कल्पनाथी युक्ति देखाने ठे, जे पूर्वना कुबेर जंकारीनो डब जंकारने तिरस्कार करे एवां धनाधिपति आवकनां कुल हतां एम जाणता हता जे आपणुं डव्य जेटलुं चैत्य साधु निमित्त वरांशे तेटलुंज सार्थक ठे, ने बीजुं तो निरर्थक ठे ए प्रकारना अध्यवसायथी देवगुरुनी जक्तिना समूह जेणे प्रगंड कर्यो ठे एवां अतिशे मोटां घणांक दान धर्मने विषे श्रद्धावालां आवकनां कुल हतां, ते हेतु माटे ते कुलने विषे ते कालना साधुने प्रासुक एषणीय जिज्ञाये करीने एटले निर्दोष आहारे करीने पण निराबाध निर्वाह यतो हतो पण.

टीकाः—अधुना तु दुःपमाकालदोषात् दुर्जिह्वराजोपद्रवपरचक्रादिप्राचुर्येण दरिद्रतामदपतां च गच्छत्सु तथा विधत्सु

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन ज्ञक्तादिना संयमयात्रानिर्वाह
जावे यदि कश्चिदानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृत्तज्ञक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः-हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अल्पपणाने पास्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध ज्ञक्तपानादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोष्क दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उद्देश न
थाय एम इहतो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्त निपजाव्युं जे ज्ञो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारचूत एवं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीकाः-आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वत्थ संयमं संजमाउ अप्पाणमेव-
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः-साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी यतो.

टीका:-तथा कथंचित् रूक्षजक्तादिदानुसङ्गादपि घृतादिव्यतिरेकेणाद्यतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृतादिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीचीनैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थ:-बली कोइक प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार मसे पण घृतादिक विना आ काखना साधुने तेथी शरीर धारण थइ शकतुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी नि-
आ पण कोइक पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे एम जणाय ठे.

टीका:-किंच ॥ यथाकथंचित् साधुभिः श्राद्धानां श्राद्धावुद्धये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थ:-बली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेवीज रीते ते श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति थाय ठे ते माटे.

टीका:-तदुक्तं ॥ अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा मे वसुनाधुनेति ॥ बुद्ध्या निराशंसतया ददानः पुण्यं गृहस्थः पृथु संचिनोति.

अर्थ:-ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां आप्युं जे आ धन तेणे करीने मारे हमणां निर्जरा थशे ए प्रकारनी बुद्धिए करीने कोइ प्रकारनी वांठा रहित आपतो जे गृहस्थ ते घणुं पुण्य उपार्जे ठे.

टीका:-परोपकारश्चायं स्वकार्यमुपेक्ष्याप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞં ચરકજ્ઞં વ, જે પમુતૂણ કેશ વિરદંતિ ॥ પર-
કજ્ઞં નિયકજ્ઞં વ, તે સુ સપ્પુરિસયા વસહ

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિશે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માદ્યતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કલ્પગ્રહણવત્ ॥ શુદ્ધજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિન્નિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિહેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપદ્યેતે ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કલ્પ
(વદ્ધ) ગ્રહણ પેઠે, એટલે જેમ વદ્ધાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુદ્ધ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વલી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા જિનાનામર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ ઇહ કેચિત્ સસશીલતયોદ્યતવિહારં કર્તુ-
મશક્નુવંતો યતીનાં ચૈત્યે સર્વદાવસ્થાનં યુક્તમિતિ પ્રતિપેદિરે॥

અર્થઃ—વહ્ની જિનરાજનું ઘર એટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખાએ છે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુખસીલિયા થયા છે તે માટે ઝગ્ર વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત છે, એમ અંગિકાર
કરે છે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિયુક્તિ દેખાએ છે.

ટીકાઃ—તથાહિ આધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણ ડ-
યાનવાસો વાસ્યાત્, પરગૃહવાસો વેતિ, દુર્યી ગતિઃ ॥ તત્ર
પરગૃહવાસોઽગ્રે નિરાકરિષ્યતે ॥ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદ્યાધાકર્મિકાદિ-
દોષકલાપજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થઃ—તે યુક્તિયુક્ત ટીકાકાર કહી વતાવે છે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ડયાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું એ
બે પ્રકારની ગતિ છે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખામીને પરઘર રહેવાનું
આગલ ધર્મન કરીશું ને ડયાનમાં રહેવાનું હાલ ધર્મન કરીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—ડયાનવાસો યતીનાં યુક્ત ઇતિ ચેન્ન ॥ તત્રાપિ
નૂતનચૂતાંકુરાસ્વાદકૂજત્કલકંઠપંચમોદ્ગારેણ ડન્મીલઘ્નિચ-
કિલ્બકુલમાલતીપરિમલેન ચ સમાહિતમનસામુત્કલિકાદર્શ-
નાત્ ॥ પંચમોદ્ગારાદીનાં ચોદીપનવિજ્ઞાવકત્વેન ડરતાદિશાસ્ત્રેઃ
ડજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે જે બોલ્યા તમે સાધુને ડયાન-

मां रहेवानुं युक्त कहेता हो तो ते वात युक्त नथी केम जे त्यां पण नवो आंबानो आंकुर तेनुं जहण करवार्थी मधुर स्वर बोलती जे कोयल तेना पंचम स्वर एटले सात स्वरमां पांचमो कामोदीपक स्वर तेना उल्लासे करीने तथा चारे पास प्रसरतो एवा प्रफुल्लित बहुल मालती आदिना सुगंधे करीने वश करेलां एवां पण मन मोकलां थाय एवं देखाय ठे ए हेतु माटे अने पंचम स्वरनो उल्लास ते कामोदीपन थवानुं कारण ठे एम जरतादि शास्त्रमां कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:-तथचिक्रीरिषागतकामुककामिनीसंकुलत्वेन च स्त्रीसंसक्त्यादेरपि तत्र ज्ञावात् ॥ अथवा माभूवन्ननवरत-शास्त्राज्यासपरावर्त्तनादिपराणां यतीनामेतज्ज्ञान्या दोषाः ॥ तथापि लोकसंचारशून्योऽयानजूमौ वसतां चरतस्करादिजि-रूपकरणापहारस्यापि संज्ञवात्, तदपहारे च शरीरसंयमवि-राधनाप्रसंगात् ॥

अर्थ:-वली क्रीडा करवानी इच्छाए त्यां आव्यां जे कामी पुरुष ने कामिनी स्त्रीयो तेणे करीने व्यासपणुं ठे माटे स्त्रीना संबंध आदिकनो पण त्यां संज्ञव ठे ॥ अथवा निरंतर शास्त्रनो अज्यास तथा गणवुं ए आदिकने विषे तत्पर एवा मुनिने ते उद्यान संबंधी दोष म थाउं तो पण लोकना संचारथी रहित ते उद्यान जूमिने विषे रहेता जे मुनि तेमनां उपकरण पण जील चोर आदिक आ-र्वीने हरशे एवो संज्ञव ठे माटे ते ज्यारे उपकरण गयां त्यारे शरी-रनी तथा संयमनी विराधना थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे मुनिने उद्यानमां रहेवुं घटवुं नथी.

ટીકા:--યત્તુદ્યાનવાસ આગમે શ્રૂયતે સોઽનાપાતાસંલોકગુ-
 સૈકદ્ધારોદ્યાનવિષયસ્તસ્ય ચ પ્રાયેણ કલિકાલે લોકસ્ય રાજ-
 ચૌરચરટાદ્યુપપ્લવૈર્વાધિતત્વેન દૌસ્થ્યાદસંજવ એવેત્યુદ્યાન-
 વાસઃ ! કથમધુનાતનમુનીનાં કલ્પ્યમાનઃ શોજ્ઞતે ? તસ્મા-
 દિદાર્નીં જિનગ્રહવાસ એવ સાધુનાં સંગતઃ પ્રતિજ્ઞાતિ.

અર્થ:--ને જે ઉદ્યાનવાસ આગમમાં સંજલાય છે તે તો જેમાં
 લોકનો આવરો ન હોય ગુપ્ત એક દ્વાર હોય. એવા ઉદ્યાનમાં યતિને
 રહેવું એવો શાસ્ત્રનો અગ્નિપ્રાય છે ને બહુધા તો તે પ્રકારના ઉપદ્રવે
 કરીને લોક દુઃખિત થયા છે. તથા દરિદ્રિ થયા છે, માટે સંજવતુજ
 નથી. તેથી આ કાલના મુનિને ઉદ્યાનવાસ કલ્પે એવું જે કહેવું તે
 કેમ શોજે ? નજ શોજે. માટે આ કાલમાંના સાધુને ચૈત્યમાંજ ર-
 હેવું એ પક્ષ સારો ઘટતો જણાય છે.

ટીકા:--ન ચ તત્ર આધાકર્મિકાદયો દોષાઃ ॥ તથ ચ પ્ર-
 યોગઃ ॥ ચૈત્યમિદાર્નીતનમુનીનામુપજોગયોગ્યં ॥ આધાકર્મા-
 દિદોષરહિતત્વાત્ ॥ તથાવિધાહારવત્ ॥ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ
 ॥ જિનપ્રતિમાર્થ નિષ્પાદિત આયતને આધાકર્માદિદોષોનવ-
 કાશાત્ ॥ યત્યર્થ ક્રિયમાણે હિ તસ્મિન્સ સ્યાત્ ॥

અર્થ:--ને ત્યાં આધા કર્મિઆદિ દોષ પણ જણાતા નથી ને
 વલ્લી અનુમાન પ્રયોગથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે ॥ તે ઉપર ન્યાય-
 શાસ્ત્ર વિચાર જે ચૈત્ય આ કાલના મુનિને ઉપજોગ કરવા યો-
 ગ્ય છે, આધાકર્માદિ દોષ રહિત છે એ હેતુ માટે જેમ આધાકર્માદિ
 દોષ રહિત આહાર મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે, તેમ ચૈત્ય પણ આ
 કાલના મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે ॥ પણ આ હેતુ અસિદ્ધ નથી

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजोवेला स्थानकर्मां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्बाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्तुं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय ने आ तो मुनिने अर्थे कर्तुं नथी माटे आधाकर्मां दोष नथी.

टीका:-तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥
“निस्सकरुमनिस्सकमे” वावि चेइए सव्वहिं थुइं तिन्नि॥वेळं व चेइयाणि व नाउंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थ:-तेमज आगममां कहुं ठे जे निश्चाकृत तथा अनि-
श्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अ-
थवा जाजा चैत्यो होय तो एकएक थुइ पण अपाय ठे.

टीका:-॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां
सिध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्य-
न्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च
साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतमेवैकं चैत्यं ज-
वेत् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थ:-आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एतुं चैत्य एम कहेवा-
पणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न
कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्तुं ते निश्चाकृत कहीए ए प्र-
कारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे
करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवास चैत्यमां
न होय तो अनिश्चाकृत एतुं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत
पदवमे कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे
साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीका:-तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविषाणायमानत्वेनानिश्चाकृततुल्यककृतया तत्र वंदनाजिधानमपि कथं घटा-मटाव्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासो ऽवसीयते ॥

अर्थ:-ने बली ससलानां शिंगिमानां पेठे वस्तुताये निश्चाकृत चैत्यज नथी ने निकेवल अनिश्चाकृत एवुं जे एक चैत्य ठे, एम अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेवुं ते कीये प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं-करोतो तेनुं कहेवुं व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमारहेवानुं ठे,

टीका:-तथा संज्ञावणे विस्दो देउलियखरंटजयणजवएसो इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चैत्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशानुपपत्तेः नहि ग्रामाज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात्। एवं चैवमाद्यागमवचनप्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्चीयते ॥

अर्थ:-बली संज्ञावण इत्यादि आगम गाथाने विषे देवकुलिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दथी पण चैत्यवासनी सिद्धि थाय ठे, केम के देवकुल कहेंतां देवालय ते जेमने ठे ते देवकुलिक कह्यो, एटले देवमंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवमंदिरमां निवास कर्या विना देवमंदिरवालो एम कहेवुं न घटेते उपर लौकिक न्याय देखामे ठे जेम के गाम विना सीमामानुं करवुं ते निश्चे होय नहीं ए प्रकारना लौकिक न्यायथी चैत्य निवास कर्या विना चैत्यवाला-अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

लौकिक न्यायथी तथा एवमादि केहेतां आ कहुं इत्यादि आगम वचनना प्रमाणपणाथी ए चैत्यवासने आगमोक्तपणुं ठे एम नि-
श्चय करीए ठीए.

टीका:-तथा च प्रयोगः ॥ चैत्यनिवास इदानींतनमुनीना मुचित आगमोक्तत्वात् ॥ चैत्यवंदनवत् ॥ नन्वेवमपि सि-
द्धांतान्न साक्षात् चैत्यवासः सिद्ध्यति ॥ विधेयतया तस्य क्व-
चिदप्यनभिधानादिति चेत् । सत्यमेवं तर्हि गीतार्थाचरि-
तत्वा दयमुपपत्स्यते ॥ तथाच साधूनां जिनजवनवासो
विधेयः । गीतार्थाचरितत्वात् । चतुर्थ्या पर्युषणांपर्ववत्
नचायमसिद्धो हेतुः ॥ गीतार्थाचरितत्वस्योक्तयत्रापि प्रती-
तत्वात् ॥ तथाहि ॥ श्रीमदार्यरक्षितपादैर्जगवति महावीरे
निश्चयससौधमध्यासीने गीतार्थानां बलमेधासंहननधैर्यादि-
हानिं पृष्ठवंशादिसहितवसतिव्यवहेदं चोपलज्य चैत्यवासो
यतीनामाचरितः

अर्थ:-ते उपर अनुमान प्रयोग करी देखामे ठे जे साधुये
जिनजुवनमां वास करवो केम जे गीतार्थ पुरुषोए आचर्यो ठे ए
हेतु माटे चोथने विषे पर्युषणा पर्व करवानी पेठे. एटले जेम चो-
थने विषे गीतार्थ पुरुषे पर्युषणा पर्व कर्तुं ठे. ते साधुने करवा योग्य
ठे तेम चैत्यवास पण करवा योग्य ठे, ने आ हेतु असिद्ध पण नथी
केम जे गीतार्थ पुरुषे जे आचर्युं ते वादि प्रतिवादि ए बेने प्रसिद्ध
पणो मानवा योग्य ठे ॥ ते देखामे ठे जे जगवान् महावीर स्वामी
मोक्षरूपी महेलमां पधार्या पढी श्री आर्यरक्षित आचार्ये गीतार्थ
पुरुषनां बलबुद्धि, शरीरनां संघयण, धैर्य आदिकनी हानी जोइने

तथा लक्षण युक्त जे साधुने रहेवानां स्थान तेनो उब्बेद थयो एम जाणीने साधुने चैत्यवास करान्यो ठे.

टीका:-कुत एतदवसितमिति चेत् ॥ आसोपदेशात् ॥
तथाहि ॥ इवास्तस्यहिं वीसुत्तरोहिं, सिद्धिं गए महावीरे ॥ बु-
द्धिं च जईणं, पि ठीवंसाइयं ठाणं ॥ बलमेहाबुद्धीणं, हाणि
नाऊण सुविहियजणस्त ॥ चेइयमठआवासो पकप्पिओ
अज्जरस्केहिं ॥

अर्थ:-बली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोदयो जे, जो तमे
एम कहेता हो जे क्यांथी ए वातनो निश्चय कयों ? तो कहीए
ठीए जे हितकारी मोटा पुरुषना उपदेशथी ते देखामीए ठीए जे
महावीर स्वामी सिद्धि गया पठी ठसैं ने बीश वर्ष थयां त्यारे य-
तिने रहेवा योग्य स्थानक उच्छिन थयां ने सुविहित जननां बल,
बुद्धि, अने मेधानी हाति थई ते जाणीने आर्थरहित आचार्ये चै-
त्यमां निवास कइज्यो ठे.

टीका:-न चागमाविरोधिन्याचरणा प्रमाणं, इयं तु न
तथेति वाच्यं आगमाविरोधस्य निस्सकमेत्यादिना समर्थितत्वात्
॥ गीतार्थाचरणा चागमं प्रमाणयदजिरवश्यमन्युपेतव्या ॥
यदुक्तं ॥ अवलंबिज्जण कज्जां, जंकिंची आयरंति गीयथ्या ॥
थोवावराहवहुण, सबेसिं तं पमाणंति

अर्थ:-बली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये कहे ठे जे जो तमे
एम कहेता हो जे आगमने विरोध न आवे एवं आचरण प्रमाण
ठे अने आतो तेवी रीते नथी माटे प्रमाण नथी तो तेनो उत्तर

જે આગમની સાથે વિરોધ નથી એ પ્રકારે નિસ્સકનુ શ્લોકાદિ શાસ્ત્ર વચ્ચે કરીને આગમ સાથે મજબૂતો ચૈત્યવાસ છે એવું પ્રતિપાદન પૂર્વે કર્યું છે તે ગીતાર્થનું આચરણ આગમને પ્રમાણ કરનાર પુરુષને અવશ્ય પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ગીતાર્થ જનો જ્ઞાનાદિરૂપ કાર્યનું આલંબન કરીને જે કાંઈ પણ કાર્ય કરે છે. તેમાં થોડો અપરાધ અને ઘણો ગુણ રહ્યો છે માટે તે સર્વને પ્રમાણરૂપ છે.

ટીકા:—ઈતિ જગત્પ્રતિપાદિતમુમુક્ષુપ્રવૃત્તિનિવૃત્તિરૂપાગમ-
શ્રુતાદિવ્યવહારપચંકાંતઃપાત્યાગમવિરુદ્ધાચરણાનજ્યુપગમે ચ
જગવદપ્રમાણ્યસંજનાત્ ॥ તથાચ જગવદાશાતનાપ્રસંગાત્

અર્થ:—એ હેતુ માટે જગવાને પ્રતિપાદન કર્યા જે મુમુક્ષુને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ આગમ શ્રુતાદિ રૂપ પાંચ વ્યવહાર તેમાંનું આગમથી અવિરોધ આવે એવું જે આચરણ તેનો અંગીકાર નહીં કરો તો જગવાને પણ અપ્રમાણપણાની પ્રાપ્તિ થશે માટે, વલ્લી જગવાનની આશાતના થવાનો પ્રસંગ થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:—આચરિતલક્ષણસ્યેહોપપત્તે: ॥ તથા આગમ: ॥
અસંદેહ સમાશ્રન્તં જં કથ્યર્હ કેણર્હ અસાવજ્ઞાં ન નિવારિયમ-
ન્નેહિં, વહુગુણમણુમેયમાયરિયં

અર્થ:—શિષ્ટ પુરુષે જે આચરણ કર્યું તે આચરણ લક્ષણની અહીંથી સિદ્ધિ છે, એટલે શિષ્ટ પુરુષના સરખું આચરણ કરવું તે યુક્ત છે, તે ઉપર શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે, જે શઠજાવ વિનાના જે પાપ-રહિત મોટા પુરુષ તેમણે જ્યાં જે કંઈક આચરણ કર્યું તે નિર્દોષ છે

માટે બીજાએ ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જ્ઞાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કહ્યે બે, એટલે કરવા યોગ્ય બે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છઠૈઃ સમાચીર્ણો, ડ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવર્ચિતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચઃ સાવચં હિ પાપં, તચ્ચ જીવવધાદિ ॥ નચ યતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોષ્યુપલન્નેમહિ ॥
નિરવચત્વાદેવં ચ ન બહુશ્રુતૈસ્તત્કાલજ્ઞાવિજિર્ગીતાર્થૈર્નિવારિતઃ
અત એવં બહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ બે તે શઠ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોડો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી બે, એ હેતુ માટે, વલી આ ચૈત્યવાસ બે તે
સાવચ પણ નથી કેમજે અવચ જે પાપ તેતો જીવવધાદિક બે, ને
મુંનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવવધાદિક પાપ પ્રયત્નથી ધોલતાં
પણ નથી જમ્તું, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ બે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા બહુશ્રુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત બે.

ટીકા:—સિદ્ધાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેકશ્વતોદ્ધારસા-
રશાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિજ્ઞાપસૂરીણાં તથા પ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથા પ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદગ્રંથઃ ॥ જિણર્વિવપદ્ધત્થં, અહવા તકમ્મતુદ્ધત્તિ ॥
તથા જિણર્વિવસ્સ પદ્ધતા સાહુનિવાસો ય ઇત્યાદિ ॥

અર્થ:-અને સિદ્ધાંતની કસોટી સમાન, અને રચ્યાં છે અનેક આગમના ઉદ્ધારથી શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર જેણે એવા શ્રી હરિજ્ઞાન સૂરી તેમની પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાવાય છે જે હરિજ્ઞાનસૂરિએ ચૈત્યવાસ કર્યો હતો કેમ જે પોતાના રચેલા ગ્રંથોને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કરવું તેણે કરીને ચૈત્યવાસની પ્રવૃત્તિ છે તે તેમણેજે સત્ય થાપી છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસ કરવો વલી આ તેમના ગ્રંથનું વચન છે, જે જિનર્વિવની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે અથવા જિન કર્મતુલ્ય, તથા જિનર્વિવની પ્રતિષ્ઠા છે ત્યાં સાધુ નિવાસ છે इत्यादि—

ટીકા:-દેયં તુ ન સાધુજ્યસ્તિષ્ઠંતિયથા ચ તે તથાકાર્યં॥
અક્ષયનીગ્યા હ્યેવં, ક્ષેયમિદં વંશતરકાર્મમિતિ

અર્થ:-ચૈત્ય સાધુને આપી ન દેવું, જેવી રીતે તે સાધુ રહે તેમ કરવું અક્ષય નીવીયે કરીને ઇટલે મૂલ ધનનો નાશ ન થવા દેવો, એ પ્રકારે જે કરવું તે વંશતરકાર્મ જાણવું ઇટલે વંશ પરંપરાય ચાલ્યું જાય.

ટીકા:-તથા સમરાદિત્યકથાયામપિ જિનજીવનાંતર્ગતપ્રતિ-
શ્રયસ્થિતાયાઃ સાધ્વ્યાઃ કેવલોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાધુ-
નિકમુનીનાં બહૂનાં ચૈત્યવાસપ્રવૃત્તિર્દર્શનાત્ ॥ યદિ હ્યયં
ગીતાર્થાનાં નાનુમતઃ સ્યાત્તદા કથમેકવાક્યતયા સર્વત્રાપ્પ-
તિહતપ્રસરઃ પ્રવર્ત્તે

અર્થ:-વલી સમરાદિત્યની કથામાં પણ જિનજીવનના અંત-
ર્ગત જે પ્રતિશ્રય તેમાં રહેલી જે સાધ્વી તેને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન
થયું છે એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે. વલી આધુનિક ઘણા

मुनि चैत्यवास करे ठे तेनी प्रवृत्तिनुं देखवापणुं ठे माटे. जो ए चै-
त्यवास गीतार्थोने संमत न होत तो केम एक वाक्यपणे सर्व जगाये
निरंतर तेमनो पतार प्रवर्तें ठे ? एटले जो चैत्यवास नज करवानो
होत तो सर्वे गीतार्थोनुं वचन तथा प्रवर्तवुं ते एक साथे मलतुं
केम आवत ?

टीका:-न च विशेषदोषोपलंजमंतरेण गीतार्थाचरितम-
प्रमाणीकर्तुं युक्तं ॥ नापि विरुद्धः साध्यविपर्ययाव्यासत्वात् ॥
नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयत्वेन व्याप्तं ॥ तथासति पर्यु-
षणाया अपि चतुर्थ्यामकरणप्रसंगात् ॥ नाप्यनैकांतिकः वि-
पक्षेऽगतत्वात् ॥ नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयेष्वनुष्ठाने
गतं ॥ प्राणातिपातादीनामपि गीतार्थाचरितत्वेन हि तत्
स्यात् ॥ न चैवमस्ति

अर्थ:-माटे विशेष दोषनी प्राप्ति विना गीतार्थ पुरुषनुं आ-
चरण अप्रमाण करवुं ते युक्त नथी. ते उपर न्याय शास्त्रनो विचार
जे, चैत्यवास साधुने करवा योग्य ठे. गीतार्थ पुरुष आचरण कयों
ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते वि-
रुद्ध नथी एटले खोटो नथी केम जे साधुने न करवा योग्य जे वस्तु
तेमां गीतार्थना आचरण रूप जे हेतु ते होय नहीं माटे जे गीता-
र्थनुं आचरण ठे ते साधुने करवा योग्य ठे, ने जो एम न मानता
हो तो चोथने विषे पर्युषणा पर्व करो ठे तेने न करवानो प्रसंग
प्राप्त थशे. वली अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते एकांतिकपण
नथी एटले खाटो नथी केम जे यतिने न करवा योग्य जे अनुष्ठान
मात्र ते रूप जे विपक्ष तेने विषे गीतार्थाचरणरूप जे हेतु ते ठे

ही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता ते तो ए हेतु विपक्षमां गयो कहेवात, माटे एम तो ठे नही, तेथी अनुमाम प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीका:- ॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुत्वप्रतिपत्तिर्जरनिर्जरतया
हेतुदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचित्तचित्तां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःखमादोषा नक्तं दिवं कु-
टुंबसंबलचित्तासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वज्जवनेऽप्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्तया तत्समारचनादिचित्ता तेषां

अर्थ:-वली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखाने ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्र चित्तवाला न हता.ने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जक्तिथी जरला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंधी चित्ताने परम आदरवने क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषथी रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चित्ताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने घेर पश आवुं दुर्जन ठे तो जिनमंदिर
आववानी वाततो ठेठे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारवुं इत्या-
दिक चित्ता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीका:-श्रीमतां तु प्रतिक्रमदाक्षसवारविलासिनीधन-

सारशबलमलयजरसपंकिलपीनकुचकलशपीठघुठनडुर्ध्वलिता-
नां निरंतरमेव जूरिजूरिद्विप्सया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तर्जिता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशाररुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत श्रावक लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांथीज होय ? केम जे ते तो द्वाणे क्लेशे पोताना रूपादिक
गुणनी केने करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्यास थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोट थता
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तेथी दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी घणी
द्रव्य पामवानी इहाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पकी ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही ल्यारे सार संज्ञाल विना काले करीने जिन जवननो
विनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विभेद थयो त्यारे तीर्थनो
विभेद एनी मेलेज आवी पड्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासे तु यतीनां तदुद्यमेन जूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेरन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतोश्च किंचिदपवादासेवेन स्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेष हिओ, जेण विणा वां नसिजए जंतु इत्यादि ।
तदेवं सूक्ष्मेक्षिक्या विमूर्श्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे.
दानीं तनमुनीनां संगतिमंगतीति.

अर्थः—ने ज्यारे मुनि चैत्यवास करे त्यारे तो मुनिनो ते संबंधि जे उद्यम तेणे करीने जिनजुवन घणा काल सुधी रहे त्यारे तीर्थनो पण उच्छेद न थाय माटे तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे कांश्च अपवाद सेववानुं शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुणे करीने अधिक होय अथवा जेना विना जे सिद्ध न थाय इत्यादि. ते माटे सूक्ष्म दृष्टि ए विचार करो तो विद्वानना चित्तमां एम आवशे जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवोज जोश्य.

टीकाः—तथा वसत्यहमेति ॥ वसतौ परगृहे निवासं प्रति अहमा मात्सर्यं परगृहवासोऽग्रे निराकरिष्यते इति यदुक्तं, तदिदानीं व्यज्यते । सर्वव्रतेषु निरपवादं हि ब्रह्मव्रतं यतीनामागमे गीयते, यदुक्तं ॥ न वि किञ्चि अणुत्रायं, पन्नि-सिद्धं वा वि जिणवरिंदेहिं ॥ मुत्तुं मेहुण्णावं, न सो विणा रागदोसेहिं ॥ नच तत् स्त्रीशब्दश्रवणादेः सम्यक् निर्वोढुं पार्यते ॥ उत्कलिकादिप्रादुर्भावात् ॥ परगृहे वसतां चावश्यंजाविनः तच्चवृणादयः ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारी आ प्रकारनी प्ररूपणा करे ठे जे वसति एटले परघर तेमां जे रहेतुं ते प्रत्ये मत्सर करवो एटले मुनिने परघरमां न रहेतुं ए रीते ते प्रतिपादन करे ठे. पूर्वे एम कह्युं इतुं जे परघरमां रहेवानुं आगल खंरुन करीशुं ते आ खंरुन करी प्रगट करे ठे. जे सर्व व्रतमां साधुने जेमां अपवाद मार्ग नथी एतुं तो एक ब्रह्मव्रत आगममां कह्युं ठे, ते शास्त्रवचन ए ठे जे जे जिनवरेंद्र तीर्थकरे एक मैथुन जाव मूकीने वीजुं कांश्च पण आझा कर्तुं नथी. तथा निषेध पण कर्तुं नथी. केम जे ते मैथुन राग विना

હોય નહીં એટલે રાગની જોમે ઢેષ પણ આવ્યો. ને તે પઠવાને સર્વે દોષ આવ્યા માટે, તે બ્રહ્મવ્રત સ્ત્રીઓના શબ્દો સાંજલવા તથા તેને દેખવી ઇત્યાદિકથી સારી રીતે નિર્વાહ કરો પાર પમાતુ નથી, કેમ જે કામોદીપન આદી પ્રગટ થવાનું એ કારણ છે માટે, ને પર-
ઘરમાં રહેનારાને તે શ્રવણાદિક અવશ્ય થાય છે.

ટીકા:—॥ તથાચ નિતંબિનીનાં તુલિતકોકિલાકલકૂજિતં
ગીતાદિરવમધરિતરતિસૌંદર્યં ચ રૂપમુપલબ્ધ્ય ચુક્તજોગાનાં
પૂર્વાનુજૂતનિધુષનવિલસિતપ્રતિસંધાનાદયોઽનુક્તજોગાનાં ચ
તત્કુતૂહલાદયઃ પ્રાહુર્જવેયુઃ ॥

અર્થ:—વલી સ્ત્રીઓનો કોયલના મધુર શબ્દ જેવો ગીતાદિ-
કનો શબ્દ સાંજલીને તથા કામદેવની સ્ત્રી તેનું સુંદરપણું તે જેણે
લઘુતા પમાર્યું છે. એવું સ્ત્રીઓનું રૂપ દેખીને પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં
જેણે જોગ જોગવ્યા છે. તે સાધુને પૂર્વે અનુજવ થયેલો જે મૈથુન-
વિલાસ તેનું અનુસંધાન થવું એટલે સ્મરણ થવું ઇત્યાદિ ઘણા દોષ
પ્રગટ થાય ને જે સાધુએ પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં જોગ જોગવ્યા નથી.
તેને તે મૈથુનનું કૌતુક અવારૂપ ઘણા દોષ પ્રગટ થાય.

ટીકા:—યતિનાં ચ સતતં કર્ણપીયૂષવર્ષિવિશદગંઝીરમ-
ધુરસ્વાધ્યાયધ્વાનં નિશમ્ય કેષાંચિત્તુ શરીરાણ્યગણ્યલાવણ્યશ્રી-
ણિ નિર્વણ્ય પ્રોષિતપતિકાદીનાં તરુણીનાં રિરંસાદયઃ પ્રાહુઃષ્યુઃ॥
એવં ચાન્યોન્યં નિરંતરરૂપાવલોકનગીતશ્રવણાદિન્નિર્દુર્મથમન્મ-
થોન્માથદૌસ્થ્યચારિત્રમોષાદયોઽનેકદોષાઃ પુણ્યેયુઃ ॥

અર્થ:—ને સાધુનો નિરંતર કાનને અમૃત સમાન જે સુંદર

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां
असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परस्परमां निवास
न करवो.

टीका:—॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्थोणं जंथ
काणरूवाणि ॥ सदा यन सुचंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ वंज-
वयस्स अगुत्ती, लज्जानासो य पीडवुद्धी य ॥ साधु तवोवणवासो,
निवारणा तिथ्य परिहाणी

अर्थ:—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न
रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानिनुं निवारण थाय.

टीका:—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
त्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिहुरप्रप्रहतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थ:—लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

एवा योग्य एवं हृदयं रहस्य कहुं तुं ते सांजलो जे साधुने छि-
उनुं समीपपणुं निश्चे नज करवुं. केम जे-हरिणना जेवां जेनां नेत्र
ठे एवी स्त्री नेत्ररूपी तीखा शस्त्रना प्रहारवमे उपशमरूप बखतरनो
नाश करे ठे ने उत्तम पुरुषनां पण मन हरे ठे.

टीकाः--अत एव निशीथे पंचमोद्देशके एकद मूलगुणेषु
अविसुद्धा इत्थि सारिया बीया ॥ तुल्यारोवणवसही, कारण
तहि कथ वसियवं ॥ अत्र तुल्यारोवणत्ति ॥ उत्सर्गेणोन्नयोरपि
वसत्योर्वासे तुल्यं प्रायश्चित्तमित्यर्थः ॥ अथापवादे क्व वस्त-
व्यमितिप्रश्ने ॥ अह्वा गुरुस्स दोसा, कम्मे इवरीय हुंति स-
वेसिं ॥ जइ ए तवोवणवासं, वसंति लोगे अ परिवाउ ॥

अर्थः--एज हेतु माटे निशीथने विषे पांचमा उद्देशामां
कहुं ठे जे एक निवास तो मूल गुणने शुद्ध राखे एवो नथी ने
बीजो निवास स्त्री संसक्तिवालो ठे, माटे ए बेमां निवास करतां
तुल्य प्रायश्चित्त ठे, कारण परे त्यारे ते बेमांथी कीयामां रहेवुं, ए
जग्याए तुल्यारोवण ए शब्दनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे उत्सर्ग
मार्गे बे ए निवासने विषे रहेनारने पण तुल्य प्रायश्चित्त ठे. अथ
अपवाद मार्गे क्यां रहेवुं एम शिष्ये प्रश्न कर्तुं त्यारे गुरु कहे ठे जे

टीकाः--अत्र इतरस्यां स्त्रीसंसक्तायां वसतौ वासे प्रागनु-
जृतविलसितस्मृतिकरणादिना चतुर्थव्रतजंगप्रसंगेनाऽन्यशुद्ध-
वसत्यलाज्जेन च यतीनामाधाकर्मिक्यपि वसतिरनुज्ञाता
ग्रामाद्यंतर्वसद्भिश्च स्त्रीसंसक्तिवियुताश्रुतोक्तनिखिलगुणयुता
दुरापा वसतिः ॥ अंतत स्त्रीशब्दश्रवणस्यापि संज्ञवात् ॥

अर्थः—आ जगाये बीजो स्त्री संसक्त निवासने विषे जो साधु निवास करे तो पूर्वे गृहस्थपणामां स्त्री साथे अनुजव करखो जे विदासे तेनुं स्मरण थवुं इत्यादिके करीने चोथा व्रतना जंगनो प्रसंग थाय तेणे करीने, ने बीजो शुरू निवासनो लाज न थाय तेथी पतिने आधाकर्मिक निवास तेनी आज्ञा करेखी ठे. ने ग्रामादिमां रहेनारने तो स्त्री संबंध रहितने शास्त्रमां कहेला जे सर्व गुण तेणे सहित एवो निवास मळवो दुर्लभ ठे, केम जे घरना अंदरमां तो स्त्रीयोना शब्द सांजळवानो संजव ठे ए हेतु माटे महासाधुए परघर वास न करवो.

टीकाः—जिनगृह्वासे तु यतीनां न तथासंसक्तिसंज्ञवः, चैत्यवन्दनार्थमेव कृष्णमात्रमागत्य गन्त्रीणां श्राविकादीनां यतिभिः सह तथाविधप्रसंगानुपपत्तेः ॥ नच एका मूलगुणेषु मित्याद्यागमबलेन प्रत्युत स्त्रीसंसक्तवसतित्यागेना धाकर्मिकवसतिवासो यतीनां संगतो, न तु जिनगृह्वास इति वाच्यं ॥ आधाकर्मस्त्रीसंसक्त्यादिदोषजालरहितजिनगृह्वासलाज आधाकर्मवसतिवासस्यात्यंतमनुचितत्वात् ॥

अर्थः—जिन घरमां निवास करे त्यारे तो यतिने ते प्रकारना स्त्री संबंधनो संजव नथी केम जे चैत्यवंदनने अर्थेज कृष्ण मात्र आवीने जनारी एवी श्राविकादिक साथे यतिने ते प्रकारनो प्रसंग नथी थतो जेवो तेना घरमां रहे थाय ठे तेवो वली “एका मूलगुणेषु” इत्यादि आगमना बले करीने उलटो स्त्री संबंधरहित निवासनो त्याग करवो तेणे करीने आधाकर्मिक निवास साधुने करवानो संज्ञव्यो, पण जिनघरमां रहेवानुं संज्ञव्युं नहीं ए प्रकारे

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં ઘે ઇત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાઝ થયે ઘટે આધાર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ ઘે. ॥

ટીકા:-કો હુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્રીયાત્ ॥
તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ય સ્વાગમે
પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષ્યેતિ ॥
તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ
દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય જોજનની પ્રાપ્તિ થયે
ઘટે અપથ્ય જોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં
નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો
એમ સંજ્ઞાય ઘે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે
મુનિ, તેની અપેક્ષા ઘે, વહી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ
થાય ઘે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત ઘે. કેમ જે, તે અ-
નેક દોષે કરીને દુષ્ટ ઘે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રા-
ણાતિપાત ઘે તે અનેક દોષ દુષ્ટ ઘે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી,
તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અ-
ર્થોઽયં ત્રિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-
શ્ચેત્યાદિ છંદઃ તેષુ ॥ તત્ર દ્વયસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-
ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ગ્લાન-
પરચક્રદુર્જિકાદ્યવસ્થાયાં નૈવજ્યપથ્યાદ્યનુપપન્નેભાતદ્વિના ચર્ધમ-

शरीरस्याज्ञावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषाः
निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः—वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे ड्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां ड्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते ड्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते ड्रव्य विना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा डुकाल पमे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश थवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः—तथा सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्षद्भिस्तै वृद्ध्यादेरधिकीज्जवता ड्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचिंतादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगतं
‘श्वाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः—वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यद्रव्यनो अंगिकार
करी वधारवुं जोइये. केम जे मूल ड्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते ड्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे ने
ग्यारे दरिद्रतारूपी कादवथी ते श्रावकनो उद्धार कर्यो त्यारे काले

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થ-
ની પ્રજાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ
હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ
થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે ડ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક
મુનિને સંગત છે, ઇટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:-તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
વાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વં હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દંતિશયવત્પુરુષબાહુદયાત્ કુતીર્થ્યાનામદ્વીપસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્ષિપ્ત્વાત્ ચ જૈનમતબાહ્યા અપિ જનાઃ સિતાંબ-
રજિદ્વચ્ચયઃ સવહુમાનં જિહ્વાદિકં વ્યતરિષ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાહુર્જવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તેષાં તથાવિધશ્ચેતાંબરદીક્ષાયા અજ્ઞાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિહ્વાવાત્સેરનુપપન્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:-વલો તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ
કાલિના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક
કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ને
અતિશયશાલી ઘણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઊંઘા
હતા ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના
પણ લોક શ્વેતાંબર સાધુને વહુ માન સહિત જિહ્વાદિક આપતા
અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો
જે કુમત તેણે કરીને કદર્થના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે
તેમને તે પ્રકારે શ્વેતાંબર સાધુને આપવાની ઇચ્છાનો પણ અજ્ઞાવ

हे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो जिह्वा-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त ठे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्स विई जा जस्स सं-
छिई, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सो तं अइकमंतो, अणंतसंसारिउं
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरुपरिहारेणापरगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्याभ्युपगमात् ॥
हरिजडसूरिणापि सम्यक्स्वदीक्षारोपणावसरे श्राद्धानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाजिधा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कहुं ठे जे जेनी स्थिति पूर्व-
पुरुषे करेली मर्यादा एटले गळनी स्थिति तेने जो अतिक्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरूनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारिपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेला अर्थनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे. ने हरिजडसूरिये
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरूने अर्पण थाय
एम कहेवाची ते सर्वनो अंगीकार गुरूने थयो एम प्रतिपादन कर्तुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिप्याहिणपुवं, सम्मं सुद्धेण
चित्तरयणेण ॥ गुरूणो निवेयणं सबहेव दढं मप्पणो इत्थं ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुद्ध चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरूने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अहीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्रद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥
गुरोस्तत्स्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥
अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनाजि-
धानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिग्बंधोपि गृहिणां
यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरूए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे तयारे श्रावके जे पोतानुं निवेदन कर्युं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोतापणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे. ॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरु जाणे तो गुरु पोताना श्रावक जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिग्बंध ठे एटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्त्तवापणुं ठे ते निर्दोष ठे तेम श्रावकने पण दिग्बंध दोष ज्ञानी नथी एटले श्रावकने पोताना गुरूने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समीचीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यर्चितां प्रति निरवधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्भ्रंशसंज्ञवात् ॥ मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्याजिधानात् ॥

अर्थः—वली चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

आ कालना मुनिने युक्त (घटे) ठे केम जे पूर्वे कह्यो जे न्याय तेणे करीने आ कालना गृहस्थ लोकोने चैत्यनी चिंता प्रत्ये सावधानपणुं नथी माटे यतिये ते चैत्यनो अंगिकार कर्या विना काले करीने तेनो उद्भेद थवानो संज्ञव ठे ए हेतु माटे मार्गलोप थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ते माटे शास्त्रमां पण ते चैत्यने पोतानुं करी राखवुं एम कहेवापणुं ठे.

टीकाः—लीलेह मंखफलए इयरे चौअंति तंतुमाईसु ॥
अहिजुजंति सवित्तिसु? अणिब्भफेसंतदीसंता॥अत्रहि लिंगिनः
प्रति सुविहितानां चैत्यसमारचनादिव्यापारणमुक्तं ॥ नच त-
त्स्वीकारं विना तेषां तत्संज्ञवति॥ अस्वीकृते च वस्तुनि इतर-
प्रेरण्यापि प्रायेण लौकिकानां समारचनाद्यप्रवृत्तेरिति ॥ ६ ॥

अर्थः—आ जगाए लिंगधारी एम बोले ठे जे प्रत्येक सुवि-
हितने चैत्यनी सार संज्ञाळ राखवादि व्यापार कह्यो ठे, ते चैत्यनो
पोतापणानो अंगीकार कर्या विना ते सार संज्ञाळ राखवानो संज्ञव
नथी. केमजे जे वस्तुनो अंगिकार कर्यो नथी तेमां बीजो प्रेरणा
करे तो पण बहुधा ए लोकनी सुधारवाने विषे प्रवृत्ति देखाती
नथी माटे ॥ ६ ॥

टीकाः—तथा न विद्यते प्रेक्षितं प्रत्युत्प्रेक्षणा चक्षुषा
निरीक्षणमादिशब्दात्प्रमार्जनं रजोहरणादिना सूक्ष्मजीवाप-
सारणं च यत्र तत्, आसनं विष्टरं स्यूतगब्दिकादि शुषिरगं-
जीरसिंहासनादौ च प्रत्युत्प्रेक्षादि यतीनां न शुभ्यति, तेन च
तत्र न कल्पते उपवेष्टुं चैत्यवासिनस्त्वेवं प्रतिपद्यते ॥ प्र च-

प्रज्ञावनाहेतोस्तादृशसनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः--वळी नथी पम्हिलेहण एटले नेत्र वमे देखवुं. आदि
शब्दार्थी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवुं दूर करवुं ने
जेमां एवुं आसन एटले दोरमाए शिवेली गादी तकीया तथा जेमां
गंज्नीर ढिड्र ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पम्हिलेहणादि थइ
शकतां नथी ते माटे तेनें विषे बेसवुं न कदपे तेने चैत्यवासी लिंग-
धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे
तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते
अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखावुं
अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं
अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कदपे ठे ॥

टीकाः--॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हुं पवयणं
पज्ञावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्या-
ख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राउवणीयसीहा-
सणोवविष्ठो व पायपीढंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ
बीयाए॥ तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ
तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः--ते शास्त्रमां कछुं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-
हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वळी व्या-
ख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसता एवुं आगममां
पण सांजळीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला
सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर बेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

न्यतर गणधर बीजी पोरुषीमां देशना करे ते प्रकारे आ कालना
आचार्योने पण धर्मदेशनादिकने विषे ते उपर बेसवुं ते ठीक ठे.

टीकाः—अत एव जगवान् दशपूर्वधरः श्री वरस्वामी,
अहो जगवतः सर्वातिशायिनी व्याख्यालब्धिः किंतु न तादृशी
रूपसंपदिति राजांतःपुरावचनाकर्णनानंतरं द्वितीयेन्हि नैस-
र्गिकीं शरीरसौंदर्यसंपदमाविर्भाव्य यत्पुनश्चित्तमपि हिर-
ण्यमयकुशेशयमध्यास्य प्रवचनप्रज्ञावनायै संसदि धर्मकर्मकथां
प्रथयांबन्धूति ॥ ततः सिद्धमिदमाचार्याणां गव्दिकाद्यासन
मुपादेयं, प्रवचनप्रज्ञावनांगत्वान्, सम्मत्याध्ययनवदिति॥७॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवान् दश पूर्वधर श्री वर-
स्वामी तेमने देखीने राजाना अंतेउरनी स्त्रीओए एस कहुं जे
अहो जगवान् वरस्वामीनी व्याख्यान लब्धि तो सर्व करता. अ-
तिशे ठे पण तेवी कांइ रूप संपत्ती नथी एवुं वचन सांजलीने त्यार
पढी बीजे दिवसे पोतानी स्वाज्ञाविक शरीर सुंदरता संपत्ति प्रगट
करीने यतिने अघटित एवुं पण सोनामय कमल तेने विषे बेसीने
प्रवचननी प्रज्ञावना थवाने अर्थे सज्जामां धर्म देशना विस्तारता
हवा ए कारण माटे ए बात सिद्ध थइ जे आचार्योने गादी आदि
आसन ग्रहण करवुं, केमजे प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे ए हेतु
माटे संमति आदिक शास्त्रना अध्ययननी पेठे जेम संमत्यादिकनुं
अध्ययन ठे ते प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तो आचार्यने करवा
योग्य ठे तेम.

टीकाः—तथा सावर्धं स्वपापमाचरितं आचरणा गृहिणां
नियतगठजजनादिलक्षणं ॥ तत्रादर आग्रहः ॥ आचरणा हि

નિરવથૈવ પ્રમાણં एषा च सावद्या गृहिदिग्बन्धाद्याचरणान्यु
पगमे हि यतेस्त द्विधीयमानं निखलपापारंजानुमत्याद्यापत्तेः
तथाप्येषा चैत्यवासिजिरादृता

અર્થ:—વહી પાપ સહિત જે આચરણ ઇટલે ગૃહસ્થોને નિ-
યમાણ પોતપોતાના ગચ્છને જનવું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિષે
આદર ઇટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ બંધાદિ આચરણા
તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંડ્યા
જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
માટે સાવચ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

टीका:—यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया हि सर्व-
जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगणज-
नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकलुषितहृद-
यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्याकृष्ट्या कल-
हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापद्येत तस्मादेषाप्योचरणां
ऽयतनकालापेक्षया युक्तिमती

અર્થ:—જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચેય રહ્યું
છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જનનાદિક
આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર કરીએ તો, કષાય વડે અંતર મેલાં
થઈલાં છે માટે વહુધા આ કાલના યતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર રેંચ-
વાથી કલેશ કરીને અમર્યાદા કરીને સર્વ અવઘટનું થાય માટે
આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

ટીકા:—॥યદુક્તં ઉત્પદ્યતે હિ સાવસ્થા દેશકાલામયાન્
પ્રતિ ॥ યસ્ય મેઽકાર્યં કાર્યં સ્યાત્કાર્યં કર્મ ચ વર્જ્યેદિતિ॥૭૥

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે દેશ કાલને રોગાદિ
પ્રત્યે મારી તે અવસ્થા ઉત્પન્ન થાય છે જેમાં ન કરવાનું કરવા યો-
ગ્ય થાય છે ને કરવા યોગ્યનો ત્યાગ થાય છે ॥૭૥

ટીકા:—તથા શ્રુતસ્ય સિદ્ધાંતસ્ય પંથા માર્ગસ્તિત્રાવજ્ઞાઽ-
નાદરસ્તેભ્યેવમાદુઃ જગવત્સિદ્ધાંતો હિ નૈકાંતેનૈવ વિહિતાનુ-
ષ્ઠાનનિષ્ઠઃ નિષિદ્ધાનુષ્ઠાનનિષેધનિષ્ઠોવાસ્તિ॥ વિહિતાનામ-
પિ કેષાંચિદનુષ્ઠાનાનાં કચિન્નિષેધાત્ ॥ નિષિદ્ધાનામપિ
કચિદ્ધિધાનાત્ ॥ અતોનાસ્થામાસ્થાય સિદ્ધાંતવ્યવસ્થય્યા
કેવલયા કિમપિ કર્તું પરિહર્તું વા પાર્યતે ॥

અર્થ:—વઢી સિદ્ધાંતનો જે માર્ગ તેનો અનાદર તે લિંગ-
ધારી એમ કહે છે જે જગવાનનો જે સિદ્ધાંત છે તે અનેકાંત-હે તે
एकांतપણે કરવા યોગ્ય જે અનુષ્ઠાનક્રિયા તેને વિષે તત્પર નથી.
એટલે એકાંતપણે આ ક્રિયા તો કરવીજ એમ સિદ્ધાંત કહેતું નથી.
ને નિષિદ્ધ જે અનુષ્ઠાન તેનો નિષેધ કરવામાં પણ તત્પર નથી.
એટલે એકાંતપણે આ ક્રિયા તો નજ કરવી એમ સિદ્ધાંત કહેતું
નથી કેમ જે કરવા યોગ્ય કેટલાંક અનુષ્ઠાન તેનો પણ કોઈ જ-
ગાણ નિષેધ દેખાય છે એ હેતુ માટે ને નિષેધ કરેલાં પણ
કેટલાંક અનુષ્ઠાન તેનું કોઈ જગાણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે.
કેવલ સિદ્ધાંતમાં કહેલું છે તે ઉપર આસ્થા રાખીને કાંઈ પણ
કરવા યોગ્ય તથા પરિહરવા યોગ્ય પાર પામીએ એમ નથી.

टीकाः—॥ एवंच ॥ नविकिंचि अणुत्रायं पनिसिद्धं वा वि
जिणवरिदेहिं ॥ इति वचनादागमबहिष्ठापि काचित्सुकुमारा
क्रियाऽद्यतनसाधुप्रवर्तिता विवेकिनां निःश्रेयसाय न वि-
ष्यति किं श्रुतेनेति ॥ यदुक्तं रूग्निणः कटपतां यांति मृच्छा-
पि क्रियया यथा ॥ कालेन धर्म क्रियया तथा मुक्तिं शरि-
रीण इति ॥ ए ॥

अर्थः—ते उपर वली शास्त्र वचन ठे जे जिनवरे कांड पण
आज्ञा करेलुं नथी तेम निषेद्युं पण नथी ए प्रकारना वचनथी;
आगमथी वेगली रही एवी पण कोइक सुखे सुखे थाय एवी क्रिया-
ने आ कालना साधुए प्रवर्त्तवेली एवी पण क्रिया ते मोक्षजणी
अशे माटे शुं शास्त्रवते ठे कांड पण नथी, जे माटे कह्युं ठे जे
थोदी क्रियाये करीने रोगीयानो रोग जाय त्यारे जाजी क्रियानुं
शुं प्रयोजन ठे ! शास्त्रमां तेम सुखे सुखे यती जे आ क्रिया तेणे
करी देहधारी मुक्ति पामे ठे. जेम घणा काल सुधी धर्मक्रिया करे
ठे तेणे करीने मुक्ति पामे ठे ॥ ए ॥

टीकाः—तथा गुणेषु ज्ञानादिगुणवत्सु यतिषु द्वेषधीर्मा-
त्सर्यबुद्धिः ॥ स्वयं निर्गुणानां तद्गुणानसहिष्णूनां तदुपजि-
घांसया दुष्टामतिरिति यावत् ॥ कथमियं तन्मते न धर्म इति
चेष्टुच्यते ॥ इदानीं हि जगद्विहरहात्सम्यग् मार्गापरिज्ञानेन ब-
हुलोकप्रवृत्तिरेव मोक्षमार्गः ॥ महाजनो येन गतः स पन्था
इति न्यायात् ॥

अर्थः—वली ज्ञानादि गुणवान् जे यति तेमने विषे द्वेषबुद्धि

एटले मत्सर बुद्धि पोते. निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इहा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते वेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ का-लमां निश्चे जगवाननो-विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्ग ठे एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परगृहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं गुणैरुत्कर्षयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य वमन्यमानास्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः संघबाह्या एव अतः सर्वथैत उभेत्तव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेया-निति ॥ १० ॥

अर्थ:—वली ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परघरमां र-हेनाराने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज एक गुणे करीने मोटो देखामताने बीजा सर्वेने पण दोष-पमाकता-ने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने पण ठेटेथी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते संघ बाहार ठेज. ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उभेदवा योग्य ठे. ए प्र-कारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥ १० ॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वानादशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेते-
शुवर्त्तंत निर्गुणेष्वंजसेषुचेत् ॥ १ ॥ कल्पक्षोणीरुहां यद्भत्युणा यो-
गेपिवर्त्तते ॥ निंवादिषु तरुध्वानो विनाविप्रतिपत्तितः ॥

अर्थः--एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते नि-
गुणं आ कालना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ?
केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो
हे माटे त्यां उत्तर कहे हे जे जेम लिंब आदि वृद्धनेविषे कल्प
वृद्धना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्र-
वर्त्ते हे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी हे.

टीकाः--यथाच जात्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ का-
च सांडां शुचिर्चिक्वे मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि
गुणयोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्त्यैवं प्रवर्त्स्य-
ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म
स्पर्द्धयेव यथातंदैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो जवेदित्यादि
पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः--वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो पण
काचना ककमानो घणा किरणनो चकचकाट हे तेने विषे मणी
शब्द प्रवर्त्ते हे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते हे ॥ गौ-
तमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ कालना साधुने विषे
नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द
प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे कृमाआदि दश प्रकारनो यति
धर्म तेनी स्पर्द्धाये जाणे शुं लिंगधारीनए देखाम्यो जे धर्म आ जो
कर्मने हरे तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्तुं हे ए
प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्जावपुरस्सरं
जैदेशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वाराने अनुक्रमे खंन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखारवा
पूर्वक औदेशिके जोजनद्वारं खंन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्कौ नाम जिघित्सती (जिघृक्षतीत्यपिपाठांतरं) ह
सघृणः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कल्पत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजान्युं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद्, जङ्गणे

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघ्रित्सति एतुं रूप थयुं ठे ॥संघा॥ते॥
 साधुसाधवीरुपःश्रमणानो समूह ठे॥ आदि शब्दथी एकः बे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एकसाधुने
 निमित्ते नीपजावुं जोजनादि बे साधुने निमित्ते निपजावुं जोज-
 नादि त्रण साधुण इत्यादि॥आ जगाये नाम शब्दनो निर्दितरूपी अर्थ
 जाणवो तेथी आमं अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजावुं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निर्दिष्ट ठे, ए प्रकारसुं
 जोजन कृपावु मुनिने जोगवुं न कळे एटलो अर्थ थयो.

टीकाः—अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्चूतोपयोगेन बाह्यलिङ्गप-
 रिक्तापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणोऽपि सम्यग-
 नवगमात्तद्भुजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ योर्वन्ति न पुठं न
 कहियं व गूढहि नायरो वक्त्यो ॥ इयत्तलिओ विन लग्गइ सुठ-
 वउत्तो असठ जावो ॥

अर्थः—आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण करुं ठे
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाहारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्म आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवार्थी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे

टीकाः—अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधान्ततश्च यद्-
 ज्ञातं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उद्विग्नस्य कान् ऋषीन् यतीन् यतिभ्यो मयैतद्देयमिति म-
 नसिकृत्वेत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो गो तो त्यां कहे ठे जे तत्तु शब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्युं ठे एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरंथी लेवुं) तो अर्थ आम थयो जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उदेशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मारे साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्युं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेऽप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् षट्कायान् ॥
षट् विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह । निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किं वन्हि
पाकारं नो न सानुकंपस्य नापि षट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगटते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे ठ जीविकायानुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, निर्दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियांनुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ थयो जे निर्दयपणे ठ जीविकायानुं मर्दन करी ए जोजन साधु निमित्ते निपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयालुने न होयने षट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापरहित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण थाय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्ज्ञान्यसकलपौपापानुषं-
गात्प्रवृत्तजंगप्रसंगः ॥ यदाह ॥ जस्तदा आहारो आरंजो त-

स्त होइ नियमेण ॥ आरंजे पाणी वहो पाणी वहेहोइवयजंगो ॥
अतःकथमस्य जक्तस्य न कुत्तिसतत्वं ॥

अर्थः—जेने अर्थे आटलो बधो आरंज ठे तेने ते अर्थ आ-
रंजथी उत्पन्न थयुं जे सकल पाप तेनो संबंध थवार्थी व्रत जंगनो
प्रसंग थशे. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे जेने अर्थे आहारनो आ-
रंज ठे तेनेज नियमाए पाप ठे केम जे आरंजने विषे प्राणीनो बध
होय ने प्राणी बध थयो एटले व्रतनो जंग थयो माटे ए जोजननुं
निंदितपणुं केम न होय अपितु होयज ॥

टीकाः—एतेन वस्तुत आधाकर्मपर्यायता संघादिजक्तस्य
सूचिता ॥ आहाय वियप्पेणं जइण कम्ममसणाइ करणंजण ॥
ठक्कायारंजेणं तं आहाकम्माहंसु ॥ इत्यागमे आधाकर्मशब्द
स्यैवं व्युत्पादनात्

अर्थः—एणे करीने वस्तुताये आधाकर्मनुं पर्यायपणुं संघादि
जोजनने ठे एम सूचना करी ॥ केम जे तेनुं लक्षण शास्त्रमां कह्युं
ठे जे जेने मनमां धारीने ठ कायनो आरंज करवो तेने आधाकर्म
कहे ठे, इत्यादि आगमने विषे आधाकर्म शब्दनी ए प्रकारे व्यु-
त्पत्ति करी ठे ए हेतु माटे

टीकाः—तनु जवत्वेतद्यथार्थसाधितं तथापि सिद्धांतानि-
षेधान्नदुष्यतीति अतआह ॥ शास्त्रेषु ग्रंथेषु निशीयादिषु प्रति-
षिध्यते यतिजोज्यतया निवार्यते यदजक्तं ॥ कथं असकृदत्यंत
दुष्टता ख्यापनाय मुहुर्मुहुः ॥ तथाच आहारोपधिवसत्या-
धाकर्मविचारावसरे निशीथेऽभिहितं ॥

टीका:-अत आह ॥ निश्रृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्जक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादयन्तगृध्रुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थ:-ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रूप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए भोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते करुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोद्युं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृह्ण करतो जे मुनि ते जक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग यवार्थी अतिशे गृध्र [रसास्वादवाळो] यश्ने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रूपज ठे ॥

टीका:-॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तह विमुणंतो गिण्हंतो बहुइ प-संगं से ॥ निद्वंधसो अगिद्धो न मुअइ सज्जिअंपि सो पढ्ठा ॥

अर्थ:-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृह्ण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस लोत्री ते यश्ने पढी सचित्तने पण नहीं मूके ॥

टीका:-अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरु-प्पेणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरजेर्मासं पिशितं ॥ आदिशब्दाद्वातांचारसु-राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमाहुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थ:-एज कारण माटे गणधर महाराजाए ओदेशिक जो

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા તે ઔદેશિક ઝોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેખાતે છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ ઝોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ ઝોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:-યથાહિ ગોમાંસજઘણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાच्च विवेकिनां सर्वथा हेयं । तथा आ-
धाकर्मजक्तमपि ॥ एवं वांतादिष्वपि यथासंज्ञवं योज्यं ॥ यथो-
क्तं ॥ वंतुच्चारसुरागो मंससममिमंति तेण तज्जुत्तं ॥ पक्षपि
कयति कर्षं कर्षद् पुढ्वंकरिस्सघनं ॥

અર્થ:-તે કહી દેખાતે છે. જે ગોમાંસનું જઘણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. તેમ આધાકર્મ ઝોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈ. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ ઝોજન છે.

ટીકા:-અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
જયોત્પાદનેનાસ્યાવશ્ય હેયતાં दर्शयति ॥ यथेति प्रकारे यदुक्तं
जुक्त्वाऽशित्वा यतिर्मुनिर्याति गच्छति अधोऽधस्तात्संयमादिति
अष्टव्यं ॥ अथत्राऽधोगतिं नरकं ॥ एतेनाधाकर्म शब्दस्यार्थ
द्वयं व्युत्पादयता प्रकरणकारेणाऽपरमप्यर्थद्वयं सूचितं ॥

અર્થઃ—હવે બીજે પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દનો અર્થ પ્રગટ કરતાં જયને ઉત્પન્ન કરવું તેણે કરીને એ આધાકર્મ જોજન અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ દેખાવે છે. યથા શબ્દનો પ્રકાર એટલો અર્થ કરવો, એટલે જે પ્રકારે જે જોજનને જમીને મુનિ સંયમથી હેઠલ થાય છે (જ્રષ્ટ થાય છે) અથવા અધોગતિ (નરકને) પામે છે એણે કરીને આધાકર્મ શબ્દના બે અર્થ પ્રગટ કરતા જે પ્રકરણના કર્તા તેણે બીજા પણ બે અર્થ સૂચના કર્યા છે.

ટીકાઃ—યથાત્મમિતિ ॥ આત્મકર્મેતિચ ॥ તત્રાત્માનં ચારિત્રાત્માનં હંતિ આત્મમ્ ॥ આધાકર્મજોજિનો હિ તાવત્પાકારંજાનુમત્યાદિજ્ઞિશ્ચારિત્રાત્મા હન્યતે ॥ તથા આત્મનિ કર્મ આત્મ કર્મ આધાકર્મ । પરિણતો હિયતિ રેષણીયમપિ ગુહ્યન્ ગૃહિણા સ્વાર્થ પાકારંજાદિ યત્કર્મ નિર્વર્તિતં તદહો મઙ્કુતે શોજનમિદમન્નં નિષ્પન્નમિતિ પરિતોષાદાત્મનિ નિવેશયતિ તેન ચ બદ્ધયત ઇતિજવત્યાત્મકર્મ ॥

અર્થઃ—તે કહે છે જે એક તો આત્મમ્ ને બીજો આત્મકર્મ, તેમાં ચારિત્ર રૂપી આત્માને હણે માટે આત્મમ્ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ જોજિનો ચારિત્ર રૂપી આત્મા તે પાકના આરંજની અનુમોદના કરવી ઇત્યાદિકવચે હણાય છે. વલી આત્માને વિષે જે કર્મ તે આત્મકર્મ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ ગ્રહણ કરવા તત્પર થયો જે યતિ તે રેષણીય જોજનનું ગ્રહણ કરતો સતો પણ ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે પાકાદિ જે કાંઈ આરંજ કર્મ નીપજાવ્યું છે તેને એમ માને છે જે અહો આ ગૃહસ્થે મારે અર્થે આ સારું અન્ન નીપજાવ્યું છે એમ માનીને ઘણા સંતોષથી (આનંદથી) પોતાના આત્માને વિષે તેનો

અગ્નિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ બંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતંગાર્હિ, કુણ્ણ અહે સંજમાહ
નેણ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહકમ્મ તમાય હમ્મવા ॥ આ-
હાકમ્મપરિણહ, ફાસુઅમવિ સંકિલ્લિઠપરિણામો ॥ આયયમાણો
બજ્જાહ તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ બે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધ્વા વ્યુત્પત્તિર્ષ-
સ્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્થેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે
દીપિતેયત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞકસ્યાત્યંતપરિહર-
ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય
યત્પરૈરજ્યધાયિ પૂર્વ હ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત
નિર્વૃત્તજ્ઞકાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં
તદાપિ પ્રતિક્લિપ્તં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ
કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મકર્મ ને
ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાઠ્યને
વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ
પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જો-
જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યતિને
આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે
પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંજીને શ્રમણ સંઘ નિમિત્ત નીપ-
જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારભૂત શરીરનું ધારણ

કરવામાં શો દોષ છે ત્યાં સુધી તે સર્વ સંમન કર્યું.

ટીકા:—તથાહિ ॥ યદિદાનીંતનકાલોપેક્ષયા યતીનામાધા
કર્મજોજનમિષ્યતે જવદ્નિસ્તત્કિં યાવજ્જીવતયા આહો સ્વ-
ત્કાદાચિત્કતયા ॥ યદ્યાદ્યઃ કલ્પઃ સોઽનુચિતઃ ॥ આધાકર્મજો-
જનસ્ય યાવજ્જીવતયાશાસ્ત્રેઽનનિધાનાત્ ॥

અર્થ:—લિંગધારી પ્રત્યે સુવિદિત પુઠેઢે જે તું આ કાલની
અપેક્ષાયે યતિને આધાકર્મ જોજન ઇચ્છે છે, તે તું જાવજ્જીવ આધાકર્મ
જોજન કરવું એમ કહે છે કે ક્યારેક કરવું એમ કહું હું ॥ જો આદિ
પદ જે જાવજ્જીવ કરવું તે ઇચ્છતો હું તો તે અઘટીત છે. કેમ જે
આધાકર્મ જોજનનું જાવજ્જીવ કરવાપણું શાસ્ત્રમાં કોઈ જગાએ કહ્યું
નથી; એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તસ્યાપવાદેનૈવ તત્ર પ્રતિપાદનાત્ ॥ તસ્યચ કાદા-
ચિત્કત્વાત્ ॥ પુષ્ટાલંબનેન કદાચિદિત્યકૃત્યવસ્તુ સેવનં હપવાદઃ
ન ચાસૌ સાર્વદિકઃ ॥ તત્ત્વે ઝત્સર્ગત્વાપત્તેઃ ॥

અર્થ:—તે આધાકર્મ જોજનનું શાસ્ત્રને વિષે અપવાદે કરી-
તેજ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે, ને તે અપવાદનું પણ ક્યારેક
આચરવાપણું છે એ હેતુ માટે, કેમ જે અપવાદનું લક્ષણ એ છે જે પુષ્ટ
આલંબને કરીને ક્યારેક ન સેવવા યોગ્ય એવી વસ્તુનું જે સેવન તેને
અપવાદ કહીએ. ને એ અપવાદ સર્વ જગાએ લેવાતો નથી. ને જો સર્વ
જગાએ અપવાદ લેવાતો હોય તો એને ઝત્સર્ગગુણાની પ્રાપ્તિ થાય
એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:-યથોક્તં ॥ સામાન્નવિહી જ્ઞાત્રીઓ, ઉત્સર્ગો તેવિ-
સેસિઓ જ્યારો ॥ ॥ પાણિવહાઈ નિવત્તી તિવિહં તિવિદેણ જાજી-
વં ॥ પુઢવાઈસુ આસેવા, ઉપ્પન્ને, કારણંમિ જયણાણ ॥ મિગરહિ-
યસ્સઠ્ઠિયસ્સવ, અવવાઓ હોઈ નાયવ્વો.

અર્થ:-સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ છે, અને વિશેષ વિધિ તે
અપવાદ છે, ત્યાં યાવજ્જીવ ત્રિવિધે પ્રાણિવધ ન કરવો એ ઉત્સર્ગ છે
અને કારણ ઉપજતાં યતનાથી પૃથ્વ્યાદિકની આસેવના નિર્દંજી
પુરુષ કરે તો તે અપવાદ છે.

ટીકા:-અત એવ યુગપ્રધાનૈરનેકાતિશયનિધાનૈરપિ શ્રી
વૈરસ્વામીપાદૈ મહાદુર્ગિક્ષેણ હેતુના વિદ્યાપિંરુમુપજ્જ્યાપિ
તસ્ય આધાકર્મ ભોજનન્યૂન દોષસ્થ્યાપિ ॥ પિંરુ અસોદ્યંતો અ-
ચરિત્તી ઇત્યસંસઓ નસ્થિ ॥ ચારિતંમિ અસંજે સવ્વા દિસ્કા નિ-
રસ્થિયા ॥ ઇતિ વચનાદૂ હુષ્ટતાં પર્યાલોચયદ્ઝિસ્તીર્થાવ્યવ-
ચ્છિત્તયે શિષ્યમેકમન્યત્ર પ્રેષ્ય સપરિવારૈઃ પ્રવચનવિધિનાઽન-
શનં પ્રતિપેદે ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે યુગપ્રધાન એવા ને અનેક અતિશ-
યનાજંઘાર એવા શ્રી વૈરસ્વામીએ જ્યારે મહા દુકાલી પત્ની ત્યારે
શુદ્ધ જોજનની પ્રાપ્તિ ન થઈ એ હેતુ માટે આધાકર્મ જોજન-
થી ન્યૂન દોષ યુક્ત એવો વિદ્યાપિંરુ તેનું જોજન કર્યું; તોપણ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે જે, અજાનાદિક આહાર પ્રત્યે અણજોધતો અચારિત્રી
કહીએ એમાં સંશય નથી, ચારિત્રને અજાવે સર્વ દિક્ષા નિરર્થક છે.
એ વચનથી તે જોજનના હુષ્ટપણાની આલોચના કરતાં વૈરસ્વામી

जे ते तेतुं छुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो जब्बेद न थाय माटे एक
शिष्यने बीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहीत शास्त्र विधिये क-
रीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीका:-यदिहीदानीआधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव
तथा विधेयंस्थातदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंक दोषः
त्रिया तादृशं महासाहसं दुर्वीरम् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥
काव्यस्य च तदानीमपि दुषमात्वात्.

अर्थ:-जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा थो-
ग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंकना
दोषचर्चे करीनेते प्रकारनुं एटले अनशनरुपी सोटुं साहस कर्म करे !!!
नव करे. केम जे ते विद्यापिंकनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष
हे-ए हेतु माटे. जे ते वखत काल पण दुखमा हतो ए हेतु माटे.

टीका:-न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुवि-
धातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्यु-
दर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमिति वक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरि-
तकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं नवद्विज्जिर्व्यवसिताः किं-
तु कालानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीये-
नापि आयेण वृत्तौ संज्ञवत्यां किमित्याग्रहेण संवादिक्तमेवादी-
यते नवद्विजः ॥

अर्थ:-एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिंगधारी
कोर्या जे मंद सत्त्ववाळा एटले निर्वळ ते अमारी एवी शक्ति कथों-
थी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जक्षण करेलां वरुनां लाकमां पण पचावे ठे. पण हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमारा-थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोद्ध्या जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र केहि देखावुं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे करावुं एवो व्यवसाय नथी एटले अग्निप्राय नथी. त्यारे शुं? तो काखने अनुसार आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा नोजने करीने पण निर्वाह ठेते शा वास्ते संघादि निमित्त नोजनेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोवो.

टीका:-दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन जक्तेन संय-
मपालनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वीपसामेवेदानीं शरीर-
यापना अत आधाकर्माच्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीक्षयंतां किंचू-
यिष्टैः ॥ तावद्भिरेव तीर्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंकादिवचनस्य ज-
वत्तामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघजक्ताग्रहोऽधुना तनय-
तीनामतिगृध्रतानिबंधनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति नायः
पक्षः ॥

अर्थ:-आ कालमां पण कैटलाक महात्मा पुरुष देखाय ठे जे शुद्ध नोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध नोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेठलानो शुद्ध नोजने करीने निर्वाह थाय तेठलानेज दीक्षा आपो घणने शुं करवा आपो ओ तेठलावते-

ज तीर्थनो उच्छेद नहीं थाय केम जे श्रमण अद्वप नें बहु सुंमां ए वचननी तमारामां पण प्रसिद्धि ठे एटल तमो पण एने प्रमाण करो गो ते हेतु माटे. आ काळना यतियो संघादि जोजननुं जे ग्रहण करे ठे. तेनुं कारण एज ठे एम अमो निश्चय करीए बीए जे ते अतिशे रसखौन्नी थया ठे. तेथी आधाकर्मी जोजन करे ठे. पण धर्मशरीरनुं धारण करवुं ए कांड कारण नथी, ए प्रकारे जावज्जी-व आधाकर्मी जोजन करवारुप तमारो प्रथम पक्ष तेनुं खंमन थयुं.

टीकाः—अथ द्वितीयः तदेवमंतत् ग्लानाद्यवस्थायां दुर्जि-
कादिषु शुद्धेनानिर्वाहेचाधाकर्मग्रहणस्याप्यागमे प्रतिपादनात् ॥
शुद्धेन निर्वाहेतु तस्य कदाचित्कतयापि ग्रहणे दातृगृहीत्रो र-
हितत्वेना जिधानात् ॥ यदाह ॥ संशरणंमि असुद्धं, दुग्धवि-
गिद्धं तदित्याणहिर्य ॥ आनरदिष्ठतेणं, तंचेव हिर्य असंशरणे.

अर्थः—हवे बीजो पक्ष जे क्यारेक ग्रहण करवा रुपी कद्वप ते पण आ प्रकारे जे ग्लानादि अवस्थामां, दुकाद पक्ष इत्यादि कारणे शुद्ध जोजनवते निर्वाह न थाय त्यारे आधाकर्म ग्रहण कर-
वानुं आगममां प्रतिपादन कर्युं ठे. ने शुद्धवते निर्वाह थाय त्यारे तो तेनुं ग्रहण करनार तथा देनार ए वेनुं अहित थाय एम शास्त्र-
मां कहुं ठे. ते वचननो अर्थ जे.

टीकाः—यदप्युक्त “मात्माच यतिना यथाकथंचन रक्षणीय”
इत्यादि ॥ तदप्यनालोचिताजिधानात् ॥ नह्येतत्सूत्रं देहस्य
धर्मसाधनत्वेन यतीनां यावज्जीव माधाकर्मसेवनपरं, किंतु तथा
विधालंबनसद्वृत्तावे कदाचिदाधाकर्मादिसेवनेनापि पुनः सं-

યમકરણાયાત્મા રક્ષણીય ઇત્યેતત્પરં પ્રાયશ્ચિત્તવિધાનેન તજ્ઞન્ય
પાપનાશનસ્ય પુણો વિસોહીતિ વચનેન પ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી જે તમે ઇમ કહ્યું જે યતિયે જે તે પ્રકારે પોતાના
આત્માની રક્ષા કરવી ઇત્યાદિ, તે પણ વિચાર વિનાનું કહેવું છે પણ
વિચારથી નથી. કેમ જે ઇ સૂત્ર કાંઈ ઇમ કહેવાને તત્પર નથી જે
દેહ ધર્મ સાધન છે માટે સાધુને જાવજ્ઞીવ આધાકર્મ સેવન કરવું.
ત્યારે શું ? તો તે પ્રકારનું ઇટલે કોઈ મોટું આલંબન ઉત્પન્ન થયે સતે
ક્યારેક આધાકર્મી આદિ સેવન કરીને પણ ફરીથી સંયમ કરવાને
અર્થે આત્મા રાખવો ઇ પ્રકારના અર્થને કહેવાને તત્પર છે કેમ જે
પ્રાયશ્ચિત્તના વિધિયે કરીને તે આધાકર્મ થકી થયું જે પાપ તેને
નાશ કરવાને પુણોવિસાહી ઇત્યાદિ વચને કરીને શાસ્ત્રમાં પ્ર-
તિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—જાવજ્ઞીવં તદાસેવને તુ શુદ્ધે રવસરાજાવેન પુણો-
વિસોહીતિ વચનસ્યાઽચરિતાર્થત્વપ્રસંગાદિતિ ॥ એતેન યત્યર્થ
ધૃતાદિનિશ્રાવિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ તસ્યાધાકર્મસ્થાપનાક્રીતાદિ
દોષકલાપકલિતત્વેના નેકજંતુવિધ્વંસહેતુત્વેન ચ ઋગવદ્ધિ
ર્નિવારણાત્, ઇતરથા સત્રાગારાદીનામપિ તત્કલ્પત્વેન જૈનધર્મે
વિધેયત્વપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:-ને જો જાવજ્ઞીવ આધાકર્મી ઝોજનનું સેવન હોત તો
શુદ્ધ ઝોજનનો અવસર ન આવત તેણે કરીને “ પુણોવિસોહી ” ઇ
વચનનું વ્યર્થપણું થવાનો પ્રસંગ થાત ઇ હેતુ માટે એનું સ્મરન કર્યું
તેણે કરીને સાધુને અર્થે ઘી આદિ વસ્તુની નિશ્રાનું જે કરવું તેનું

पण खंरुन थयुं केम जे तेने आधाकर्म स्थापना वेचार्यी लाववुं इत्यादि दोषना समूहे करीने सहीतपणुं ठे ए हेतु माटे ने अनेक जंतुना नाशनुं कारण ठे, माटे जगवान तीर्थकरे घृतादि निश्चानि-
वारण करी ठे, जो एम न होत एटले निश्चानुं निवारण न कर्युं
होत तो जैनधर्मने विषे साधुने सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि ले-
वानो एटले कद्वपण्णे करवानो असंग होत पण तेतो नथी ए हेतु
माटे निश्चान न कद्वे ॥

टीका:-नच सत्रागारादीनामसंयतजनपोषकत्वेन पापहेतु
त्वादविधेयत्वं घृतादिनिश्चानां तु संयतोपष्टंजनकत्वेन पुण्यनि-
बन्धनत्वा द्विधेयत्वं ज्ञविष्यतीति वाच्यम् ॥

अर्थ:-लिंगधारी बोले ठे जे सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि
जे साधुने न कद्वे तेनुं कारण तो ए ठे जे सदावर्त्त तो असंजति
एवा लोकनुं पोषण करे ठे. ए हेतु माटे पापनुं कारणिक ठे, माटे ए
साधुने लेवा योग्य नथी, पण घीआदिकनी निश्चातो संज-
तिने उपष्टंज करनार ठे एटले टेको देनार पुष्ट करनार ठे
एवी ठे तेणे करीने पुण्य बांधवानुं कारण ठे ए हेतु माटे
करवा योग्य थशे त्यारे सुविहित बोल्या जे एम तमारे न बोलवुं

टीका:-निश्चादिषु घृतादिग्राहिणां यतीनामपि गार्हपत्य-
दिना सिद्धांतनिषिद्धकारित्वेना संयतत्वाजिधानात् ॥ तथा
चोन्नयोरप्यनयोः समानदोषत्वेन जैनमते निषेधात् ॥ घृतादिसं-
ग्रहस्यच श्रावकाणामपि रसवाणिज्यत्वेनागमे निषेधादतः कथं
यत्यर्थं तत्संग्रहः क्रियमाणः शोभेत ॥

अर्थः—निश्चादिकने विषे घृतादि ग्रहण करनार यतिने पण रसलोत्तिपणुं अवादिक दोष ठे तेणे करीने सिद्धांतमां निषेध करुं ठे तेनो करनार ए अथो माटे असंजतिपणुं प्राप्त अथुं माटे ए बेनो सरखो दोष अथो एटले सदावर्त्तनुं लेवुने निश्चा करेलुं लेवुं ए बे असंजतिने ठे माटे ए बेनुं जैनमतने विषे साधुने लेवानो निषेध ठे ए हेतु माटे, ने श्रावकने पण घृतादि संग्रहनो ने तेनो वेपार करवानो आगममां निषेध ठे माटे यतिने अर्थे घृतादिनो संग्रह करवो ते केम शोजे.

टीकाः—इदानीं गृहगृहेष्वलानेन घृतादिनिश्चां विनायतीनां शरीरधरणस्याप्यालंबनमात्रत्वात् ॥ श्रद्धालुगृहेष्वधुनापि यथै-
वं शुद्धघृतादिप्राप्तेः ॥ दुर्जिह्वाद्यपेक्षया तु कदाचिदलान्नेष्वनोदर-
तायास्तपस्त्वेनोपकारित्वात् ॥ यदुक्तं ॥ लज्यते लज्यते साधुः साधुं
चैव न लज्यते अलब्धे तपसो वृद्धिर्लब्धे देहस्य धारणा ॥ तदहो-
मूढा आलंबनाज्जसेनाद्यूनतामेव पुरःकुर्वाणाः सर्वथायतिक्रिया-
मुत्सृजंतोनलज्जांते ॥

अर्थः—वळी आ काळमां गृहस्थना घरने विषे घृतादिन मळे माटे घृतादि निश्चा विना यतिने शरीरतुं धारण थइ शकतुं नथी एम जे कहो ठो ते पण आलंबन मात्र ठे एटले ओठुं देखामवानुं ठे कहेवा मात्र ठे केम जे श्रद्धालु गृहस्थना घरमां आज पण पो-
तानी इत्ता प्रमाणे शुद्ध घृतादिकनी प्राप्ति आयठे ए हेतु माटे,
दुकालादिकनी अपेक्षायें तो क्यारेक न्यून लाज्ज थये ठेते उणोदर-
पणाने पण तपपणुं ठे ए हेतु माटे उपकारीं ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे

जे कोइ वखत सारुं मळे कोइ वखत सारुं न मळे कोइ वखत मुहल
पण नमळे त्यारे साधु पुरुष तो नमळे त्यारे तपनी वृद्धि थाय ठे ने मळे
त्यारे देहनुं धारण थाय ठे एम माने ते कारण माटे अहो मूढ पुरुष
तो आलंबनना आजास मात्रे करीने केवल पोतानुं खौकरुपणुं आ-
गळ करी देखामता सर्व प्रकारे साधुनी क्रियानो त्याग करे ठे पण
लज्जाता नथी एटले ए पेटजरा एम लाज पामता नथी जे आ वेष
धारण करीने आते शुं करीए ठीए ए मोटुं आश्चर्य ठे.

टीका:-यदाह ॥ संघयणकालबलदूसमरूवालंबणाईधेत्तूणं॥

संवंचिय नियमधुरं, निरुज्जमाओ पमुंचंति.

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे केकेटलाक निरुद्यमी पुरुष
संघयण तथा कालबल तथा दूषमआरो ते रुप आलंबन ग्रहण करी
सर्व पोताना नियमरुपी धुराने निश्चे मुकी देवे.

टीका:-यदपि श्रारुश्रारुवृद्धयेऽशुरुग्रहणमप्यदुष्ट मि-
त्याद्यवाचि, तदपि विस्मृतजिनवचनस्य जवतोऽजिधानं॥ अशुरु
पिरुस्यदातृगृहीत्रोरहितत्वेन प्रागेव प्रतिपादनात्॥ तथा श्रारुवं-
धुरस्यापि ज्ञरतपतेः शकटपंचशत्युपनीतस्निग्धमधुरस्वादुजड्यै
र्यतिदानं प्रति जगवतायुगादिदेवन प्रतिषेधात् ॥

अर्थ:-वळी सुविहित लिंगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमे कह्युं
ठे जे श्रावकनी श्रारु वधवाने अर्थे अशुरु ग्रहण करवामां दोष
नथी तोपश विसार्या जिन वचन जेणे एवो जे तुं, ते तारुं कहेवुं ठे
केम जे अशुरु पिरुनुं दान तो दाताने ने ग्रहण करनार ए वेने
अहितुं करनार ठे. एम अमोए प्रथम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु

माटे. वळी जरत राजा पांचसे गावां सुंदर मधुर स्वाडु एवां ज्ञो-
जन जरिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण जगवान
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कयों ठे ए हेतु माटे.

टीकाः--राजपिरुत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुशु-
र्पिरुयो राजपिरुत्वेन समानत्वेपि यद्जगवान ऽशुद्धपिरुमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत् तेनावगच्छाम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःअ-
न्यथाऽशुद्धवद् शुद्धमपिराजपिरुत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थः--त्यारे लिंगधारी बोड्या जे एतो राजपिरु हतो ए हेतु
माटे निषेध कयों, त्यारे सुविहित बोड्या जे एम तारे न बोखवुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कयों ठे. एम शा-
स्त्रमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कयों ते अशुद्धपिरु
हतो ने पढी जे गृहण कयों तेशुद्ध पिरु हतो माटे ए बेने राज-
पिरुपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण जगवान एने अशुद्धपिरु एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कयों ते हेतु माटे एम
जाणीए ठोए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेम अशुद्धनो त्याग कयों तेम शुद्धपिरुनो पण राजपिरु ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीकाः--तथातिसारापसरणाय जगवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायोरेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैव श्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटामवाने जगवानन निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कयों ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने यतिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता-ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानदर्शन चरित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—बळी बीजे पण कह्युं ठे जे, परलोकने विरुद्ध करतो जे पुरुष तेनो ठेटेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंजकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणासिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धवृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म
जोनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया द्रव्यद्रव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થ:-વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ડપઘંજ કરનાર ઢે ંટલે ઢેકો આપનાર ઢે, ં હેતુ માટે ં પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તેપણ અઘટિત ઢે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ ઢે, ંટલે હેતુપ્રયોગ ઁોટો ઢે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું ં પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર આધા-કર્મનું ંજોનન કરનાર ંતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ ઢે માટે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય ં હેતુ માટે ં પ્રકારનો બીજોહેતુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ ંજોનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરૂદ્ધપણે બાધહેતુનું સ્થાન ઢે ંટલે ં અનુમાન પ્રયોગ નિર્બાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું ં સુરા ડુઘની પેઢે નરમ વસ્તુ ઢે ં હેતુ માટે ં પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ બાધિત ઢે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ બાધિત ંટલે ઁોટો ઢે.

ટીકા:-તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપદ્ધ સિદ્ધિરિતિ સ્વપદ્ધેપિસાધનમુચ્યતે ॥ ંતીના માધાકર્મંજોનન મનુપાદેયં ષટ્તજીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યા-દિવત્ ॥ તથા ંતીના માધાકર્મંજોનનમંજોજ્યં ધર્મલોકવિરૂદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ ંવંંજોપપન્નમેતત્સંઘાદિજક્તં ંતિના ન ંોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેઁારવા માત્રે કરીને પોતાના પદ્ધની સિદ્ધિ નથી ંતી માટે પો-તાના પદ્ધને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેઁારે ઢે. જે ંતીને આધાકર્મ ંજોનન ગ્રહણ કરવું ંગ્ય નથી કેમ જે ઢ જીવ નિકાયના મર્દન ંકીંત્પન્ન ંવાપણું ં હેતુ માટે જેમ ઢ જીવનિ-

कायना मर्दन थकी निष्पन्न थयो एवो निवास गृहण करवा योग्य नथी तेम ते आधाकर्म जोजन पण गृहण करवा योग्य नथी वळी बीजो अनुमान प्रयोग जे यतिने आधाकर्म जोजन जमवा योग्य नथी केमजे धर्म अने लोक ए बेमां विरुद्ध ठे ए हेतु माटे गोमांसनी पेठे. जेम गोमांस ठे ते धर्मने लोक ए बेमां विरुद्ध ठे. माटे अन्नद्वय ठे तेम यतिने आधाकर्म जोजन पण अन्नद्वय ठे ॥ एम सिद्ध थयुं जे संघादि निमित्त जे जोजन ते यतिने जोगववा योग्य नथी ए प्रकारे ठहा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ६ ॥ ए प्रकारे औद्देशिकजोजननो प्रथम द्वार संपूर्ण थयो.

टीकाः—इदानीं देवद्रव्योपजोगादिदूषणप्रदर्शनद्वारेण जिनगृहवासद्वारं निराचिकीर्षयाह ॥

अर्थः—हवे देव द्रव्यनो उपजोग ए आदि दूषणानुं देखारुनुं ए द्वारे करीने जिन मंदिरमां निवास करवा रुप द्वारनुं नीराकरण करवानी इच्छाये कहे ठे.

मूल काव्यं.

गायजं धर्धनृत्यत्पक्षरक्षणि रणद्रेणुगुंजन्मृदंग—
 प्रैखत्पुष्पसगुद्यन्मृगमदलसङ्घट्टोचचंचज्जनौघे ॥
 देवद्रव्योपजोगध्रुवमठपतिताशातनाज्यस्रसंतः
 संतःसद्भक्तियोग्येन खलु जिनगृहेऽर्हन्मतज्ञावसंति ॥ ७ ॥

टीकाः—खलु निश्चये जिनगृहेऽर्हद्भवनेऽर्हन्मतज्ञा जगवदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतो विवेकिनः ॥ कुतश्च्यतश्चाह
॥ सती शोभनाऽकृत्रिमा भक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ भक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति भक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थः—अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केबुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले भक्ति करवा घटित ठे माटे
भक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखाने ठे.

टीकाः—गायंतः कलमंडादिस्वरेण ग्रामरागैर्जगवदूयुणाने-
वोत्कीर्त्तयंतो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविद्वेपंकुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थः—मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा-
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ने नाट्यशास्त्रमां कह्या प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्षेप करवो ते रुप नृत्यने करतीढे वेश्याउं (नर्त्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीकाः—रणंतोवैण विकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे.
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिभ्यां तामनाद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थः—वांसळीने वगारुनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवाथी मधुर वागे ठे वेणु ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगारुनारा पुरुषोना हस्ततारुनथी गंजीर शब्द करती ठे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीकाः—प्रेखंत्योखंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थं
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसथुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिवलि-
स्तुतिवक्ष्यपूजाद्यस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थः—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेली
ढे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाथे पुष्पनुं ग्रहण
करुं ठे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेली जे पक्वान्न
वलि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए वे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीकाः—उच्यन् जगत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुच्चल
वामोद्वारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ वसंतः प-

ह्यंशुकर्मयत्वात् मुक्ताफलादिविहिनित्युक्तत्वाच्च दीप्यमाना न-
 ह्योच्चा वितानानि यत्र तत्तथा ॥ चंचंतो महाधनवसनविभूषणां
 गरागप्रसाधितशरीरत्वाद् त्राजिष्णवोजनौघाः श्रावकसमुदाया
 यत्र तत्तथा ॥ ततश्च गायद् गंधर्वचतत् नृत्यत्पण्यरमणि चेत्यादि
 कर्मधारयः तस्मिन् ॥ एतानिहि जगवद्गुणगानादीनि प्रवराणि
 जिनगृहे जक्तिहेतुकानि ज्ञानां शुभ्रजावोद्धासहेतुत्वाद्भूष्ठा-
 लुजिर्विधीयन्ते ॥

अर्थः—जगवाननी प्रतिमाना विलेपनने अर्थे मर्दन करी माटे
 उठव्यो जे सुगंध ते छारे करीने प्रसरती ठे कस्तूरी ते जे जिनमं-
 दिरने विषे, ने पट्टकूल वस्त्रमय ठे माटे शोभता ने मोतीनी विचित्र
 रचनाए युक्त ठे माटे देदीप्यमान ए प्रकारना ठे चंदरवा ते जे
 जिनमंदिरने विषे एवुं, ने मोटा मूलनां जारे एवां वस्त्र तथा भूषण
 तथा अंगराग तेषे करीने देदीप्यमान एवा ठे श्रावकना समूह ते
 जे जिनमंदिरने विषे एवुं, ए प्रकारनां सर्व जिनमंदिरनां विशेषण
 ठे तेनो कर्मधारय समास करवो जिनमंदिरने विषे ए सर्व जगवानना
 गुणगानादि श्रेष्ठ कहां ते जिनघरने विषे जक्तिनां कारणिक ठे माटे
 ज्ञान्य प्राणीने जावना उद्धासनां कारण ठे माटे श्रद्धालु पुरुष करे ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

पर्वरेहिं साहणेहिं पायंजावोवि जायएपवरो ॥
 नयं अन्नो ज्वनंगो एणसिं सयाणलघयरो ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सारां कारणे करीने जाव
 पण प्राये सारो ज्ञाय ठे.

टीका:-अथैवंविधजक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अत आह ॥ त्रसंतो बिभ्र्यंतः कुतो देवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगः सततं तत्र शयनासनाजोजनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठो जिनगृह जगती संवद्रोयति निमित्त निष्पन्न उपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिणुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशक्नुवन्त स्तदनुषक्तोऽपि मठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति प्रवर्तिमावपत्यं ॥

अर्थ:-हवे खिगंधारी सुविहित प्रत्ये घूरे ठे जे आ प्रकारे जक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करें? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूं तया जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय मांटे मठ एटले जिनघरनी जंगती सर्वंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लखवुं तथा उघराणीं करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्वचित्तानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वंळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जता लोके करीने व्यास ठे मांटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करें ठे मांटे मठप्रतिपणुं तेमने ठे.

ટીકા:-તથા જગવત્પ્રતિકૃતિપ્રત્યાસત્તૌ જોજનશયનાસન
નિષ્ઠીવનાદ્યવિધિકરણેન જ્ઞાનાદ્યાયસ્ય શાતના ઝંશનં ॥ જગવ-
ત્સંનિધૌહિ જોજનાદિ કુર્વાણો યતિર્જ્ઞાનાદિલાજ્ઞાદ ઋશ્યતીતિ
જવત્યાશાતનાઽવજ્ઞા ॥ તતશ્ચ દેવદ્રવ્યોપજોગ શ્રેત્યાદિદ્વંદ્વતામ્યઃ

અર્થ:-વઠી જગવાનની પ્રતિમાના સમીપ જોજન કરવું
તથા સૂવું તથા આસન કરવું તથા થુંકવું इत्यादि अधिकरणे करीने
જગવાનની આશાતના થાય છે. તે આશાતના શબ્દનો અર્થ જે જ્ઞા-
નાદિકનો જે લાજ તેનો નાશ થાય જેથી ઇટલે જગવંતની સમીપે
જોજનાદિકને કરતો જે યતિ તે જ્ઞાનાદિ લાજથી ઋષ્ટ થાય છે,
માટે અજ્ઞાતના ઇટલે અવજ્ઞા છે. દેવદ્રવ્યોપજોગ इत्यादि पदनो द्वंद्व
સમાસ કરવો.

ટીકા:-અથગૃહિણાં જગવન્નિમિત્તં સ્વદ્રવ્યેણ નિર્માપિતે
દેવગૃહે વસત સ્તદ્દ્રવ્યંચ કનકાદિક મનુપજુંજાનસ્ય યતેઃ કથં
દેવદ્રવ્યોપજોગઃ, જિનદ્રવ્યનિષ્પન્નેહિ તત્ર નિવસત સ્તદ્દ્રવ્યં
સાક્ષાદ્ પુંજાનસ્ય વા સ્યાદિતિચેત્ ન ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે, ગૃહસ્થ
લોક પોતાને દ્રવ્યે કરીને નીપજાવ્યું જે દેવઘર તેમાં નિવાસ કર-
નાર યતિને દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ કેમ કરીને થયો ? કેમ જે તે દ્ર-
વ્ય તે સુવર્ણઆદિક તેનો નો ઉપજોગ કરતો નથી માટે, ને જો
જિનદ્રવ્યે કરીને નીપજાવેલા સ્થાનમાં નિવાસ કરે અથવા તે દ્ર-
વ્યનો સાક્ષાત્ ઉપજોગ કરે ત્યારે જિનદ્રવ્યનો ઉપજોગ કહેવાય

खरो, त्यारे सुविहित बोद्ध्या जे तारे एम न बोलवुं.

टीकाः—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राकृतत्वेन देवद्रव्यत्वात्तथाच तत्र वसतः साक्षात्तत्तन्मनुपञ्चजानस्यापि मुने देवद्रव्योपज्ञोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु का वार्त्ता ॥ किंच नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्याप्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रंथोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियोगादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थः—केम जे गृहस्थे पोताना डव्ये करीने नीपजावेळुं एवुं पण देवधर ते देवने अर्पण कर्युं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे माटे त्यां वसनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए बेने पण देवद्रव्यना उपज्ञोगनी प्राप्ति ठे,ने साक्षात्देव डव्ये करीने निपजावेळुं होय त्यारे तो तेनी शी वात कहेवी, वळी शुं? तो निरंतर त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते डव्यनी चिन्तादिकने विषे वेपारवंत थवाथी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगनो पण एटले साक्षात् ते डव्य संबंधी उपज्ञोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे प्रथम केटलाक निरीह एटले जोगादिकनी वांढाए रहित मुनि हता ते पण राजानी आज्ञा इत्यादि कारणे ते डव्यसंबंधने पास्या तो पळी ते मुनिने ते डव्यना उपज्ञोगनी वांढा प्राप्त थइ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देवद्रव्योपज्ञोगस्तथापि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तदज्ञोगस्यानंतजन्मसुदारुणत्रिषाकत्वेन ज्ञयवताज्जिधानात्.

અર્થઃ—દેવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરં પાપનું ફલ જોગવું પડે છે
અ હેતુ માટે એમ જગવાન શ્રી તીર્થંકરે કહ્યું છે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥

દેવસ્ત પરીજોગો અણંતજન્મેસુદારુણવિવાગો ॥
જં દેવજોગભૂમિસુ ગુહી નહુ વદ્દશ્ ચરિત્તે ॥

અન્નેહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાત્તાવેન દારુણો વિપાકઃ
પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્સ્યદ્રવ્યોપજોગિના
અસંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ વહુધ્રા અવણાત્ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે
છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાએ દેવ
જૂમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ
પાપ ફળનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વળી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્ર
દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું
તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાયા છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તથા જિણપવચણતુઢિકરં પજ્ઞાવગં નાણદંસણણ-
ણાણં, જ્ઞસ્કંતો જિણદવં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેદ્ધ્ય-

द्वं साधारणं च जो डुहइ मोहियमईउं धम्मंचसो न थाणइ
अहवा बद्धाउउं नरए.

अर्थः—ते उपर शास्त्रना वचन जे, जिनना प्रवचननी वृ-
द्धि करनार ने ज्ञान दर्शनना गुणनुं प्रचावक एवुं जिनद्रव्य तेने
जक्षण करनार जे पुरुष ते अनंत संसारी होय वळी मोह पामी ठे.
मति ते जेनी एवो पुरुष चैत्य द्रव्यने तथा साधारण द्रव्यने वगागे,
ते पुरुष धर्म प्रत्ये जाणतो नथी. एटले परज्जेवे धर्म न पामे ए जाव
अथवा ते पुरुष, बांध्यु ठे नरकनुं आउखुं ते जेणे एवो थाय.

टीकाः—इत्याद्यपरापरागमवचनानि । चिंतयंतो महामुनयो
देवद्रव्योपज्ञोगेन ज्वकूपपातात्कथं न त्रस्यंति तथा मठपत्या-
दपि महामुनयो विज्यति ॥ यतः मठोहि देवद्रव्य निष्पन्नोवा-
स्यात् गृहिणा यत्यर्थं स्वद्रव्येणकारितोवा॥ तत्राद्यपक्षे तन्निवासो
यतीना मुक्तप्रकारेण देवद्रव्योपज्ञोगप्रसंगादेवानुचितः ॥

अर्थः—इत्यादि बीजां बीजां आगम वचनने विचारता म-
हामुनि, देवद्रव्यना उपज्ञोगे करीने संसाररूप कूवामां परवानुं
थाय ठे माटे केम न त्रास पामे तेमज मठपतिपणुं थवाथी पण म-
हामुनि जय पामे ठे. जे हेतु माटे मठ जे ते देवद्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय अथवा गृहस्थे यतिने अर्थे पोताना द्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय, तेमां प्रथम पक्ष जे देवद्रव्ये करी नीपजावेला नि-
वासने विषे साधुने रहेवुं तेनुं पूर्वे कछुं ए प्रकारे खंरुन थयुं केम
जे देवद्रव्यना उपज्ञोगनो असंग थाय माटे अवधित ठे.

टीकाः—द्वितीयेत्वकल्पनीयत्वात्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तस्य
केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥
यथोक्तं ॥ कावाइकं तु वछाणा अजिकंताचेव अणजिकंताय ॥
वज्जाय महावज्जा सावज्जा महप्पकिरियाय ॥ समण्ठा सा-
वज्जा य साहूणमिति ॥

अर्थः—ग्रहस्थे यतिने ग्रहे पोताना इव्ये करीने निवास
कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पद्द तेने विषे पण ते निवासतुं अक-
ल्पवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे
माटे महा सावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कल्पे, ते शास्त्रमां
कहुं, ठे जे ॥

टीकाः—अकल्पनीयवसत्यादेर्यतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वडं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अकप्पियं न गिहिज्जा, परिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कल्पवा योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने ग्र-
हण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कहुं ठे जे पिंरु तथा निवास
तथा वड तथा चोथुं पात्र ते सर्व न कल्पे एवां होयतो न ग्रहण
करवां ने जो कल्पे एवां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादेन महासावद्यशय्यावासस्याप्यागमे-
ऽन्निधानात्तद्रूपसंवासे यतीनां को दोषइति चेन्न ॥

अर्थः—इहे लिंगधारी कहे ठे जे अपवादे महा सावद्य स्थानमां पण निवास करवो एम शास्त्रमां कह्युं ठे माटे सावद्यरूप जे मठवास तेमां रहेनार यतिने शो दोष ठे त्यारे सुविहित बोझ्या जे एम तारे न बोझ्युं,

टीकाः—गृहिणा स्वद्रव्येणापि यतिविधास्यमानदेवर्चिता-
जिसंधिना तस्यनिर्मापितत्वेन देवभुवि निष्पन्नत्वेन च जिनगृह
वस्तुतो देवद्रव्यत्वात् ॥ अपवादस्य च कदाचित्कत्वेन नित्यं
जवतां तत्रवासे तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने ते स्थान नीपजाव्युं पण
एमां आ अजिप्राय रह्यो ठे, जे आ स्थानमां यति रहेओ ने रहीने
देवर्चितादिक करओ एवा अनुसंधाने करी नीपजाववापणुं ठे, ए हेतु
माटे ने वळी देव संबंधी पृथ्वीने विषे नीपजाववापणुं ठे माटे जि-
नगृहनी पेठे वस्तुताये देवद्रव्यपणुं ठे ए हेतु माटे, ने अपवादाने
तो कदाचित्पणुं ठे माटे निरंतर तेमां रहेनार एवा तमारे तो अप-
वादनी सिद्धि प्राप्त थती नथी.

टीकाः—एवं मठवासं सदोषं मन्वाना मुनयः कथमिव मठप-
तितामंगीकुर्वीरन् ॥ तथा जगवदाशातनातोपि विवेकिनस्त्रयंति

अर्थः—ए प्रकारे मठवासने दोष सहित मानता मुनि जे ते
मठपतिपणानो केमज अंगीकार करे ! नज करे. वळी विवेकी पुरुष
जेम मठवासथी त्रास पाये ठे तेम जगवंतनी आशातनार्थी पण
त्रास पाये ठे.

टीकाः—अथ केयं जगवत्प्रतिकृतीनामाशातना? किं गुरुणा-
मिवासन्नगमनावस्थानादिना मुखनाशाकुहरनिःसरदविरलो-
व्हासनिःश्वासादिजिस्तदेहोपतापाद्यापादनलक्षणा उत तासु
जगवदध्यारोपेण पूज्यबहुमान प्रकर्षसूचकसंज्ञमातिशयरूपा॥

अर्थः—हवे लिंगधारी बोले ठे जे जगवाननी प्रतिमानीआ-
शातना ते कहू थाय ठे, शुं गुरुनी पेठे ते प्रतिमाने समीप जुनुं
तथा बेसवुं इत्यादिके करीने मुख तथा नासिका तेना रंध्रथी नीक-
ळतो जे श्वासोश्वास इत्यादिके करीने तेमना देहने उपतापादिकं थाय
प रुपनी आशातना कहो ठो के ते प्रतिमाने विषे जगवाननो अ-
ध्यारोप थवो तेणे करीने पुज्यनुं जे बहुमान तेनो जे उत्कर्ष तेने सू-
चना करनार एवो जे अतिशे संज्ञम ते रुपनी आशातना कहो ठो.

टीकाः—न तावदाद्यः, जगवतां परमपदप्राप्तत्वेन तत्प्रतिकृ-
तीनां तदसंबंधेन तदसंज्ञवात् ॥ नापि द्वितीयः, गर्जागाराद्यवग्रहं
विहाय तिष्ठतां तदसंज्ञवात् ॥

॥ यथोक्तं ॥ सोलाखंदवलाणे रहघक्रियानीरुमढविवित्तुं ॥

ठंति मुणीजयणाए, तित्थयरावग्गहं मुनुं

अर्थः—तेमां प्रथम कही जे आशातना ते संज्ञवती नथी
केम जे जगवान तो मोक्षपदने पाय्या ठे माटे तेमनी प्रतिमाने जग-
वानने कांडू संबंध नथी माटे ते आशातना संज्ञवती नथी ने बीजा
पक्कनी पण आशातना संज्ञवती नथी केम जे जेमां प्रतिमा रहू ठे

एवुं ओरनो परसाख इत्यादि स्थान तेना अवग्रहनो त्याग करीने
रहेता जे मुनि तेमने ते प्रतिमानी आशातनानो संजव नथी जे
माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीका:—अन्यथा जिनप्रतिमाध्यासिते गृहे वसतां श्राव-
काणां जगवदाशातनाजयेन बहिरवस्थानप्रसंगात् ॥ किंच
न संजवत्येव सर्वथा जगवत्यजक्तिः, न हिपितुर्जवने वसतां तत्त
नयानां पितर्यजक्तिर्नाम, प्रत्युत पितरं विहाय युतकसदने व-
सतां तेषां लोके महानयशःपटहः प्रसरति

अर्थ:—જો એમ ન કહીએ તો જિનપ્રતિમા જેમાં રહી છે એ
ટલે ઘર દેરાસર જેમાં છે એવાં ઘરને વિષે રહેનાર શ્રાવકને પણ જ-
ગવાનની આશાતનાના જયે કરીને ઘર મુકીને ઘર બારણે રહેવાનો
પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે એ હેતુ માટે વઢી સર્વથા જગવાનને વિષે તેમને
જક્તિ નથી એમ કહેવું પણ સંજવતુ નથી પિતાના ઘરમાં રહેનાર જે
તેના પુત્ર તેમને પિતાને વિષે જક્તિ નથી એમ કહેવું સંજવતું નથી,
જલદું પિતાને મૂકીને સાસરામાં રહેનારનો લોકમાં મોટો અપયશ-
રૂપી પફહો પસરે છે એટલે મોટો અપજશ ગવાય છે,

टीका:—जगवंतस्तु सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्रदानेन संसार
कांतारनिस्तारकत्वात् यतीनांपितृज्योप्यज्यधिकाः ॥ अतस्तेने
दिष्टतया तेषामवश्यमादरणीया अतएव जगवतामपूर्वसमवस-
रणादौ तत्र सन्निकृष्टानां श्रमणानामनागमने प्रायश्चित्तमा
ममे प्रत्यपादि ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાયકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુઘ્વોસરણં અદિઠપુઘ્વં વ જેણસ-
મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઝ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનજવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજ-
વનમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદજિહિતં જગવતાં પરમપદપ્રા-
સત્ત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવદિતિ તદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્તત્વેપિ તત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્ગુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપન્ને:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંત્રન કર્યું,
તેનું સુવિહિત પુરુષ ધ્વંસન કરે છે, જે તું એમ બોલે છે જે જગવાનતો

મોહપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિ પામ્યો છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞાતિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ પામ્યો છે, તેમની અહીં જ્ઞાતિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞાતિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞાતિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ, તેતો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:-તત્પ્રતિમાજ્ઞાત્યજ્ઞાતિમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાદ્વ ॥ અતઃપ્રવાસનાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્દેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જ્ઞાતિત્યયરાણ કયા વંદણમાવરિસણાઃ-
પાદુમિયા ॥ જ્ઞાતીઃ સુરવેરેદિં સમણાણ તદિં કદિં જ્ઞાતિયં

અર્થ:-બહી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞાતિ તથા અજ્ઞાતિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજાવવા પામ્યું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞાતિ કરનારને ઉપકાર થયો તે તથા અજ્ઞાતિ કરનારને અપકાર થયો તે બે, શાસ્ત્રમાં સંજાવ્યા છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરચો છે તે કહે છે.

टीकाः—अस्यार्थः, यद्याशातनादोषाच्चैत्यावस्थानं यतीनां न संगच्छते तदा तीर्थकृतां सुरैर्यात्रावर्षणादिका गंधोदकसेचन समवसरणरचनप्रमुखा प्राश्रुतिका पूजोपचाररूपा कृता, तत्र समवसरणे श्रमणानां कथं केन प्रकारेणावस्थानं ज्ञातमिति

अर्थः—ए शास्त्रनां वचन कक्षां तेनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे प्रथम पूर्वपक्ष करीने उत्तर कहेसे जे जो आशातनाना दोषधी यतिने चैत्यमां निवास करवो नथी संजवतो तो तीर्थकरनी देवताये जे पुष्पवृष्टि, सुगंधीमान जलनुं सिंचवुं, समवसरणनी रचना इत्यादि जेट सामग्री पूजाना उपचार रुप करी ठे ते समोसरणने विषे साधुने कीये प्रकारे रहेवानुं कछुं ठे.

टीकाः—अत्रैव परःस्वपक्षसिद्धये प्रसंगमाह ॥ जइ समणान न कप्पइ एवं एगाणिया जिणवरिंदा ॥ कप्पइय गइउं जे सिद्धायणे तयविरुद्धं ॥ अत्रहि यथा जिनानामेकाकित्वप्रसंगेनाऽनाहार्यप्रातिहार्यप्रभृतिसमवसरणञ्जुवि यती नामवस्थानं कल्पते एवं चैत्यायतनेपि न विरुध्यते ॥

अर्थः—आ जगाये जेम साधु विना जिननुं एकाकीपणुं यवाना प्रसंगे करीने क्यारे पण प्रातिहार्य विनानुं समवसरण होय नहीं माटे निश्चे प्रातिहार्य सहित जे समवसरणनी पृथ्वी तेने विषे साधुने रहेवुं कल्पे ठे तेमज चैत्यमां पण साधुने निवास करवो तेमां कांइ विरोध नथी.

टीकाः—इत्यादौ पूर्वपक्षे परेण कृते आचार्येण प्रसंगाच्चतुर्विधेऽपि चैत्ये यतीनां कट्पाकट्पयोः समाधिरजिहितः, यथा, सा-
हम्मियाण अछा चउव्विहे लिंगउजह कुम्बी ॥ मंगलसासय
जत्तीए जं कयं तत्थ आएसो ॥

अर्थः—इत्यादि पूर्वपक्ष बीजाए कयोंत्यारे आचार्ये प्रसंगशी
चार प्रकारना चैत्यने विषे पण साधुने आ कट्पवा योग्य ठे आ
कट्पवा योग्य नथी एवा प्रकारनुं समाधान कर्तुं ठे ॥ ते गाथा ॥

टीकाः—अत्र हि प्रथमाद्धं लिंगवचन जेदेन चतुर्विधस्य
साधर्मिकस्य मध्यात् कुटुंबिनो वारत्तकादेरर्थाय यत्कृतं चैत्यादि
तत्र यतीनामवस्थानादिकं कट्पतइत्युक्तं ॥ द्वितीयाद्धंतु मंग-
लादि चैत्यमध्याद् ज्ञातकृतेऽयमा देशोव्यवस्थारूपः प्रति-
पादितस्तमाह ॥

अर्थः—टीकाकार ते गाथानो अर्थ कहे ठे जे आ गाथाना
प्रथम अर्द्धने विषे लिंग वचनना जेदे करीने चार प्रकारना साध-
र्मिकनी मध्ये कुटुंबी जे वारत्तकमुनि इत्यादिकने अर्थे जे चैत्या-
दिक कर्तुं होय तेमां साधुने रहेवानुं कट्पे ठे एम कहुं अने गाथाना
बीजा अर्द्धने विषे तो मंगलादिक चैत्यनी मध्ये ज्ञातये कर्तुं जे
चैत्य तेने विषे आ आदेश जे ते व्यवस्थारूप प्रतिपादन कर्तों ठे
तेने कहे ठे ॥

टीकाः—जइवि न आहाकम्मं, जत्तिकयं तहवि वज्झियं
तेहिं ॥ जत्ती खलु होइ कया जिणाण लोएवि दिठंतो ॥ वंधित्ता

કાસવઓ, વયણં અઠ્ઠગુણાઙ્ પોત્તીણ પત્થિવસુવાસણ ॥ સ્વહુ, વિત્તિ
નિમિત્તં જયાચેવ ॥ દુઙ્ગિગ્રંધિ મલસસ વિ તણુરપ્પેસ અન્હાણ-
યા ॥ ઉગ્ગર્હ વાગ્ગવહો ચેવ, તેણ ઇતિ ન ચેણ ॥ અત્રહિ દેવન્નિ-
મિત્તનિર્મિતત્વેન જિનજવનસ્થાધાકર્મત્વાગ્ગાવેપિ યત્તીનાં
તદંતર્વાસે જગવતિ શરીરદૌર્ગધ્યાદિહેતુકાશાતનાદોષપ્રસંગાદ્
જક્તિનિમિત્તં તન્નિવાસો મુનીનાં નિવારિતઃ ॥ અતણ્વાતિ
પરિહારરૂપાપનાય ચૈત્યવંદનાદિગતાનાં તત્રાવસ્થાનકાલપરિ-
માણજણનેન પ્રકારાંતરેણાપિ તન્નિવાસપ્રતિષેધ સ્તત્રૈવાગમેઽ-
જ્યધાયિ ॥

અર્થ:-આ ગાથાઓને વિષે દેવનિમિત્ત નીપજાવ્યું છે એ હેતુ
માટે જિન જવનને આધાકર્મપણું નથી તો પણ તે સાધુની સમીપે
જગવંત રહે છે તે શરીરનો જે દુર્ગંધ એ આદી કારણે કરી આશા-
તનાદોષ થવાનો પ્રસંગ છે. માટે જક્તિ નિમિત્તે જગવંતની સમીપે
મુનિને રહેવાનો નિષેધ કર્યો છે એજ કારણ માટે અતિશે નિષેધ
પ્રસિદ્ધ કરવાને ચૈત્યવંદનાદિકને અર્થે ચૈત્યમાં ગણ્યા જે સાધુ તે-
મને ત્યાં રહેવાના કાલનું પરિમાણ કહ્યું છે, બીજે પ્રકારે પણ ચૈત્યમાં
નિવાસ કરવાનો નિષેધ તેહીજ આગમમાં કહ્યો છે ॥

ટીકા:-યથા, તિન્નિ વા કઢ્ઢૈજાવ, થુહ્ઓ તિસિલોશ્યા ॥
તાવ તત્થ અણુનાયં, કારણેણ પરેણિ ॥

અર્થ:-ત્રણ શ્લોકની ત્રણ થોયો કહેવાઈ રહે તેટલોજ વસ્તુ
ત્યાં રહેવાની રજા છે બાકી કારણે વધુ રહેવાય તેની જૂદી વાત છે

ટીકાઃ—અતઃપ્રત્ય તદ્દર્શને તદવગ્રહજૂમિપ્રદેશે વા સંત્રમપ્તવ્યો ન ત્વવજ્ઞા ॥ યદુક્તં ॥ ઇત્તો ઓસરણાઇસુ, દેસણમિત્તે ગયાઇ ઓયરણં ॥ સુચ્છઇ ચેશ્યસિહરાશ્યસુ સુસ્તાવગાણંપિ ॥ ગુરુદેવગ્રહ જૂમીઇ જુત્તઓચેવ હોઇ પરિજોગો ॥ ઇષ્ટફલ સાહગો સહ, અણઠિફલસાહગો હહરા ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે તે જગવંતના દર્શનને વિષે વા તેમની અવગ્રહ જૂમિના પ્રદેશને વિષે જ્ઞાતિનું આધિક્યપણું કરવું પણ અવજ્ઞા તો નજ કરવી જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ॥

ટીકાઃ—ઇતરથાશાતનાપ્રસંગાત્ તસ્યાશ્ચાનંતસંસારકારણ ત્વાત્ ॥ યદુક્તં ॥ આસાયણ મિશ્રત્તં; આસાયણવજ્ઞાણાઇ સમ્મત્તં ॥ આસાયણાનિમિત્તં, કુઠ્ઠવદ્દીઠંચ સંસારં ॥ તદંતર્વાસે તુ યતીનાં સતતમશનપાનશયનાદિક્રિયાસંજ્ઞવાદવશ્યંજ્ઞાવિની જગવદાશાતના ॥

અર્થઃ—જો એમ ન કરે તો આશાતનાનો પ્રસંગથાય ને તે આશાતના છે તે અનંત સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે આશાતના એજ મિથ્યાત્વ છે ને આશાતનાનું વર્જવું એ સમકિત છે. કેમ જે આશાતના નિમિત્ત સંસારની વૃદ્ધિ કરે છે માટે તેંચૈત્યમાં નિવાસ કરે ત્યારે તો યતિને નિરંતર જોજન તથા પાન તથા શયનાદિ ક્રિયા કરવાનો સંજવ છે માટે અવશ્ય જગવંતની આશાતના થશેજ.

ટીકાઃ—અતઃપ્રત્ય પૂજાર્થ જિનસદનાંતર્વર્તિનાં તદ્દજ્ઞાતિસૂતાં પૂર્વાચાર્યે રશનાદિક્રિયા નિવારિતા ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंबोलपाणन्नोयणुपाणहृथीजोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूथं वज्झइ जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठिवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अज्जोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न कया वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासस्किइइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनजवनमां रहेला
जे न्नक्तिवंत पुरुष तेमनी जोजनादिक क्रिया ते मंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंबोल, पान,
जोजन, पगरखां, स्त्रीनो संजोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए वश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सज्जामां जिननी दाढा ठे
तेथो स्त्रीजोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा जोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पाम्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
ज्ञातनाऽज्ञाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां ज्वतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ साक्षाद्वंदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्पागमेनुपलंज्जात्, स्वमनीषाकट्वितपाठानांत्वागम-
त्वाजिधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वली तें कळुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करणे बीजा विकटपमां आशातना नथी एवुं प्रतिपादन कथुं ते पण
त्हारुं जिनागमनुं अजणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ सालालंद ” इत्यादि तारी मतिकट्वित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरुपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देखातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कटपेला पाठने जो आगम कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेवणेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपपन्नोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाज्जावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वली निश्चाचैत्य विचारना प्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम वारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपपन्नोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कयों ठे.

टीकाः—तथाच कटपज्ञाप्य ॥ ठाड मठाइओसरण मंरुवा सं
जयठदेसेवा ॥ पेढियजूमीकम्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

અર્થઃ—તે ઉપર કલ્પજ્ઞાપ્યનું વચન પ્રમાણ આપે છે જે.

ટીકાઃ—એવંચ યદાબ્રહ્મિર્મરુપ નિષેવણાદિનાપિ પ્રાયશ્ચિત્તા પત્તિરન્નિહિતા તદા કા કથા ગન્ધર્વાગારાદિપરિહારેણ શાલાબ-
લાનકાદિષ્વવસ્થાને યતીનાં, તત્ર તતોપ્યધિકતરદોષસંજવાદિતિ

અર્થઃ—એ પ્રકારે જો બાહિર મંરુપમાં નિવાસાદિ કરે તો પણ પ્રાયશ્ચિત્તની પ્રાપ્તિ કહી છે તો કેવલ ગન્ધારાદિકને સૂકીને આ-
સપાસ નિવાસ કરનાર યતીની તો શી વાત કહીએ કેમ જે ત્યાં તે થકી પણ અતિશે અધિક દોષનો સંજવ છે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—યદ્યપ્યન્યથા જિનપ્રતિમેત્યાદિના શ્રાદ્ધાનાં ગૃહ-
હિર્વાસપ્રસંજનં ॥ તત્રાપિ તદવગ્રહકલ્પિતમૂઝાગસ્યૈવ દેવાલય
ત્વાત્ અન્યસ્ય ચ સકલસ્યાપિ ગૃહિગૃહત્વાત્ તત્રવસતાં શ્રાદ્ધાનાં
નાશાતનાસંજવઃ, જિનમંદિરસ્યતુ સમસ્તસ્યાપિ જિનોદ્દેશેન નિ-
ર્માપિતત્વાત્ કથંતદેકદ્દેશેપિ વસતાંયતીનાં નાશાતાનાદોષઃ
સ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—વઢી અન્યથા જિનપ્રતિમા કલ્પ્યાદિ વાક્યે કરીને
શ્રાવકને ઘર થકી બારશે રહેવાનો પ્રસંગ થશે એમ જે કહ્યું તેનો
ઉત્તર પણ એમ છે જે ત્યાં પણ જિનમંદિરનો અવગ્રહ કલ્પેલો એટ-
લોજ જે પૃથ્વીનો જાગ તેને દેવાલયપણું છે ને વીજા સમસ્ત જાગને
તો ગૃહસ્થનું ઘર એવી સંજ્ઞા છે માટે તે ઘરમાં રહેનાર શ્રાવકને આ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने पण जिनना न-
देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीका:—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितजगवदंगबहुमानं
निबन्धनत्वेनचात्यंतविषयिणामपित्रिदशानां सुधर्मासत्तापरि-
वर्जनेनांगनासंज्ञोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी देवताये पूजाने अर्थे राज्ञामां स्थापेल जे
जगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवा पण देवतां सुधर्मा सत्तामां स्त्रीना संज्ञोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मान कर्युं जोइए ॥

टीका:—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्निब्रत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
जगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, ए ठीक ठे एम
जे ते स्थापन कर्युं ते पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रहुं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठेते साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादि-
कने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ढीए ए हेतु माटे.

टीका:-वैयावृत्यकरस्यापि योजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमेच
जगवतः पारणकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवं विधगौरवा-
र्ह्यां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थ:-वली जगवतनी वैयावच्च करनारने पण योजनादि
समयने विषेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पग मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ढीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमाना घरने
विषे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीका:-लोकेष्येकग्रहवासेपि तनयानां च बहुमान योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाऽदर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः-लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे गितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्युं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आचूषण बाजुबंध
तेने लक्ष्ने पगे बांधवुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः-यदिहपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागन्तोन्यर्ण
देशस्थस्य मुनेःप्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगवत्समीपागमनं वयं मन्यामहे एव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वज्यासे तद्वाशातनापत्त्या नेह्यामः ॥

अर्थः-जो अपूर्व समवसरणेने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कछुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आववुं एम तो असो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इहत्ता

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થ યત્રતત્ર યુંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મલ્લશ્તિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, ઝગવદાશાતનાતચ્છાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોન્નેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોરતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે ઝગવતની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ ડપજે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાન્ને ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઉપન્યાસ પૂર્વક ઉત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદયાનાનાઝાવેન તસ્કરાદિઝયેન ચ સંપ્રત્યું-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માઞ્જિરણ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપન્નોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્યોયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપન્નોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપન્નોગાદિદોષૈ રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના ઝય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલ્લી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

आधाकर्मादि दोष रहित पणुं ठे ए हेतु माटे, ए प्रकारना हेतु तो अमोए कहुं एवा न्याये करीने चैत्यनो उपजोग करतां देव डव्यनो उपजोग थाय ठे इत्यादि दोष करीने शास्त्रनी रीते बाधित लागे ठे. माटे ए जे तमारो आधाकर्मादि दोष रहित रुपी हेतु ते हेत्वाज्ञास थयो एटले खोटो थयो.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिसिद्धांतवचनाच्चैत्यावास-
ज्युपगम तदप्यविदितांगमाजिप्रायस्य जवतो वचः, सम्यक्
निश्चाकृतशब्दार्थाऽपरिज्ञानात् ॥ नहि यत्र साधूनां निवासस्त्वा-
रेण निश्चायायत्रता जवति तन्निश्चाकृतमिति निश्चाकृत
शब्दार्थः ॥ किंतर्हि यद्वेशतः पार्श्वस्थादिप्रतिबोधितश्रावकैः
स्वयं तथाविधिमकुर्वाणैरपिविधि श्रद्धालुभिः पार्श्वस्थादीनां
चैत्यगृहादन्यत्र वसतामेव निश्चया निर्मापितं तन्निश्चाकृतमिति

अर्थः—वली जे तुं निस्सकरु इत्यादि सिद्धांतना वचनथी
चैत्यवास अंगिकार करवानुं कहे ठे ते पण आगमना अजिप्रायने
न जाणतो. जे तुं ते तारु वचन ठे, केम जे निश्चाकृत शब्दना अर्थ-
नु सारी रीते तने ज्ञान नथो. तेथी एम कहुं ठे जे ज्यां साधुनो
निवास होय ते छारे निश्चा आधीन ठे एटले जे साधुनी निश्चाए
कर्तुं ते निश्चाकृत कहीए, एम निश्चाकृत शब्दनौ अर्थ ताराकह्या
प्रमाणे नथी, त्यारे शो ठे ! तो जे दैशथी पासस्थादिक पुरुषे प्रति-
बोध कर्षा पण पोते जेम शास्त्रमां विधि कह्यो ठे ते प्रकारे विधि
मार्गने न करी सकता पण विधि मार्गना श्रद्धालु एवा जे श्रावक
तेमणे चैत्य घर थकी बीजे रहेता जे पासस्थादिक तेमनीज निश्चा-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतइतिचेत् ॥
उसन्नाविंय तत्थेव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सद्धाई-
हियकारिय मितिवृद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इतिचेत् ॥ छाइ-
मठाइओसरण मंरुवा संजयठदेसेवाइति कट्पजाव्यवचनात् ॥

अर्थ:-लिंग धारी पूढे ठे जे एवो निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्यो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
स्था उसन्ना, चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना वृद्धसंप्रदायथी निश्चय
करीए ठैए त्यारे लिंग धारी पुढे ठे जे ए प्रकारनो वृद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कट्पजा-
व्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कट्पजाव्यना वचनथी एवो
निर्णय करीए ठीए.

टीका:-अत्रह्यवसन्नादय स्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गच्छंतीत्युक्तं ॥ अन्यत्रवसतां च तेषां तत्रागमनं संज्ञवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मरुपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येत ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मंरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थलोचना न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कल्पज्ञाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चा-
कृत एवं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कहुं माटे
बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने
विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे
बाहिर मंरुपनुं करवुं तथां तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आववुं
ए वे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने
अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आववुं
पण न कहेत माटेज आगम वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
विचारी जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने
मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्तककृत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन
प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्रायवसरे समागतानां सुवि-
हितानां वंदनविधिरजिहितः॥वस्तुतस्तत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि
संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्तककृत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमं-
त्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला
गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आव्याजे सु-
विहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां
पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां
वंदन करवानुं पण निवारणज कर्तुं ठे.

टीकाः—तथाएसो जइसु निस्तमिति कल्पज्ञाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकदे
 ठाङ्गुरु कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 क्रमंपूरिति तहिं समोसरणं ॥ पूरिति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान्, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्चाकृताजावे लोकापवादरिद्धिषया श्राद्धश्रद्धावि-
 वद्धिषया च माचूदेवगृहागततथाविधोद्धंखलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां वसतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्चाकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः--बळी निश्चाकृत चैत्यने विषे लोकापवादनी रक्षा क-
 रवानी इहाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इहाए बळी ते
 प्रकारना षट्ठे स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजळा वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेला एवा पासत्थादिक तेमने देखवाथो ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटळाक गीतार्थ साधुये वीटेला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्चाकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उलटुं स्थापन थायठे.

टीकाः--इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गमुमात्रतापत्तेः॥
 तेदेवंनिस्सकमेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषत स्तव वसतिवास
 सिद्धा यत्नेनोप्ता माषाः स्फुटमेते कोडवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं नवतः ॥

अर्थः—केम जे जो एम वसतिवास सिद्ध थयोन होत ने चैत्यवास सिद्ध थयो होत तो “ इयरावण वसहिं ” एटले बी-जा वस्तीमां रहे ठे ए पदनी अंतर्गाठ तारे आवी परत ते मांटे निस्सकरु एटले निश्चाकृत इत्यादिके करीने चैत्यवासने सिद्ध करवाने इच्छतो एवो जे तुं, ते तारे उलटो वसतिवास सिद्ध थयो मांटे प्रयत्ने करीने वाढ्या जे अरुद ते प्रत्यक्ष कोदरा थया एवो न्याय थयो मांटे तारे तो अवलुं आवी परयुं ग्रहो ! तारुं आगमना अर्थने जाणवानुं रुहापण !

टीकाः—यदपि देउलियखरंटेत्यादिना देवकुलिकशब्दाच्चैत्यवाससाधनं तदप्यसम्यक्, यतिवेषमात्रधारिणामेव देवकुलिकव्यपदेशात् ॥ एतद्गाथाविवरणे देवकुलिका देवकुलपरिपालका वेषमात्रधारिण इति व्याख्यानात् ॥

अर्थः—बळी देउलिय इत्यादिके करीने देवकुलिक शब्दथी चैत्यवासनी सिद्धि करी ते पण साची न करी केम जे यतिना वेष मात्रनेज धारण करनार ते देवकुलिक शब्दे करीने कहेवाय ठे, ए गाथाना विवरणने विषे देवकुलिक शब्दनो अर्थ देवकुलने पालन करनार अने यतिवेष मात्रनोज धारण करनार एवो पुरुष ए प्रकरुं व्याख्यान कर्युं ठे. मांटे

टीकाः—अतएव तेषां प्रवचनोपदेशपूर्वकपरुषज्ञानरुपां खरंटनाजिहिता ॥ आगमोक्तत्वेतु चैत्यवासस्य तेषां यथोक्तकारित्वेन सुविहितकृतखरंटनानुपपत्तेः ॥ तस्मात्तथाश्र्वस्थाद्यधमां.

નામેવ દેવકુલિઃ કવ્યપદેશાત્, તેષાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્ર્ચ્યમહિમ્ના યવતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાચ્યુપગમપ્રતિ-
પાદનાન્નતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ

અર્થ:-એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના ૩૫-
દેશ પૂર્વક કઠોર ઝાપણ કરવા રૂપ સ્વરંટના ઘટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અધમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્ચર્યના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે છોટો છે.

ટીકા:-॥કિંચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા વહ્વેશ્ત્યાધ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાજિધાનં ત્રિરુધ્ધેત ॥ તસ્માન્નતણવા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થ:-બઢી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જયસા-
હમ્મિયા વહ્વે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણું ક-

हेतुं ते विरुद्धं यात एतले ए प्रकारं कहेतुं न यात एवं कहेवा-
चीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीका:—एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतश्चैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्चतस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थ:—वळी ते कह्युं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हेतुं
ते पूर्व कही देखारयो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एतले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी वळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थशे जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटनु ठे.

टीका:—छवास सएहीत्याद्याप्तोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंभात् ॥ सूत्रागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्टामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा माकर्ण्यदर्पोद्धुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांताच्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याजिनिवेशात्तद्वचन मनच्युपगच्छता
संघोद्धाटना निन्हवत्वं प्रतिपेदे इत्यभिहित मावश्यकं ॥

अर्थः—जे चव्वाससएही इत्यादि हितोपदेशकलुं वचन तें
कळुं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मलतुं नथी आवतुं ते कही देखामे ठे आर्थ
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवानी इढाये मयुरांपुरीमां भोकट्यो जे गोष्ठामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांजळी गर्वे करीने उन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्ठामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंभ्यो
त्यार पढी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अज्जिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्ठामाहिल संघनो उदाह करवार्थी
निन्हवपणाने पास्यो एम आवश्यकजीमां कळुं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कळांनाणाईय मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालमानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्रव्योपजोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कही देखावे ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कर्युं माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपजोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोका अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरूद्धाचरणान्युपगमे जगदप्रामाण्या संजनत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरूद्धाया एवचास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं” इत्यादि जे तें कहुं ते तो आगमथकी अविरूद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रज्ञाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विराधे करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरूद्ध एवीज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यडक्तं ॥ आयरणा विहु आणाविरूद्धगाचेव होंई नायंतु इह्रा तित्थयरासायणत्ति ॥

અર્થ:-આચરણા પણ જે તીર્થકરની આજ્ઞાને અવિરુદ્ધ હોય તે પ્રમાણ ગણાય વાકી વીજી તો તીર્થકરની આજ્ઞાતના છે ॥

ટીકા:-યદપ્યત્રાશઠા ચરિતવાદ્યા ચરિતલક્ષણોપપાદનં તદવચં ॥ તથાહિ ॥ કાલાદ્યપેક્ષ્યા ગુરુલાઘવચિંતયા અદા-
દૈરિયમાચરણા વ્યધાયીત્યવાદિ જવતાવ તત્રનતાવ દુત્સૂત્રા ચર-
ણાપરાણાં કાલાપેક્ષા પરિત્રાણાય ॥

અર્થ:-વહી જે તેં અહીં અશઠ પુરુષે જે આચરણ કર્યું
ઇત્યાદિ આચરણ લક્ષણનું જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ દોષ ઝરેલું છે
તેજ કહી દેવાને છે જે કાલાદિકની અપેક્ષાએ કરીને તથા ગુરુ-
લાઘવના વિચારે કરીને અશઠ પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું આચરણ કર્યું
છે એમ જે તમે કહ્યું. તિહાં પણ હત્સૂત્ર આચરણને વિષે તત્પર
એવા જે પુરુષ તેને કાલાદિકની અપેક્ષા કરવી તે કાંઈ રક્ષણ
જાણી નથી.

ટીકા:-તથાચ તન્નિર્યુક્તિઃ પંચસીષ ચુલ્લસીષ તદ્વ્યા સિદ્ધિઃ
ગચસ્ત વીરસ્ત ॥ અવધિયાણદિ દસઝરનયરે સસુખ્પન્ના ॥

અર્થ:-વહી તેનો નિર્યુક્તિકારે કહ્યો છે જે.

ટીકા:-તથાચા નયોર્ગાથયો રવ્યક્તદ્વદ્યુત્પાદ જવદુપદ-
ર્શિતાર્યરક્તિત પ્રકલ્પિત ચૈત્યવાસયોઃ કાલમાનં પર્યાલોચ્યમાનં
ન ઘટાંપ્રાંચતીતિ કથં ન વિરોધઃ ॥ કિંચ સિદ્ધાંતાત્ સાદ્વાદ-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुताहिंगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य जवतो हेत्वंतरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—वली बे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें बता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कलप्यो जे चैत्यवास तेनुं कालमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं तुं,
वली सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी थतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमाके सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुपि हेतु थालं. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थइ एटले खंरुन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्तकमेत्यादिना आचरणाया आगमावि-
रोधाजिधानं तदपि निस्तकमेकाग्रगुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याज्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—वली तें निस्तकरु इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्तकमे ठाग्रुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताथे तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखारुयुं
तेणे करीने खंरुन कर्युं वली ते जे अविलंबीजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामिणिकपणुं कहुं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांजळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતરુકરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાઈ સુહયં અમંતજુઅં ॥

અર્થ:-સ્વોટું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિષાદિક શા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:-કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્યૂત્તમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા ણં બહુતરગુ-
ણસાહણં જહિંહોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનંવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:-વઢી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહ્યું છે. શું
થોમા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ
કે વીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્યપનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીએ.

ટીકા:—તથાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુઞ્ચિત્યા-
દયો જ્ઞયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોડ્વપ્સતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્નમવતો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:-તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિષે
તીર્થનો ઉદ્વેદ ન થાય इत्यादિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્ય છે કે-

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाववपणुं
एटले अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे कहेवानुं ठे.

टीका:-नतावदाद्यः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाक्षेत्रादिचिंतादिजिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्व्यपगुणलिप्सया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयंति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेषां येव गुणपलाहणं बुहजणाणं ॥
इष्टंभ्याश्च कर्त्ताकुसलासु पयश्चियारंजा ॥

अर्थ:-तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वारी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी पने तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व्य गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोना गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:-अथ द्वितीयः पक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणाया जगद्व्याधवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुखबद्धाचरण-
रया पमाणयंतो तद्वाविहंग्लोमं ॥ शुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छंति ॥

અર્થ:—હવે બીજો જે પદ્મ કહ્યો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની
ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણુ છે જે

માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં વાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે
આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે
પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના બીજાનું પ્ર-
માણ નથી થતું.

ટીકા:—અતएवैવંविधानां धर्मायोग्यतैव सिद्धान्ते प्रतिपा-
दिता ॥

યદાહ ॥ સુત્તેણ ચોદ્ધજો અન્નં ઉદ્ધિસિય તં ન પક્વિજ્ઞો
સો તં તવાયબજ્ઞો ન હોઈ ધર્મમિ અહિગારી ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયો-
ગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—एवंचोत्सूत्रं चैत्यवास भाचरंतस्ते कथमशष्ठास्ता-
दशांश्चुते शठत्वाजिधानात् ॥

યદાહ ॥ ઉત્સૂત્રમાચરંતો વંધર્ષ કમ્મં સુચિક્કણં
જીવોસંસારં ચ પવદ્દહ માયામોસં પક્કુવહ્ય ॥

અર્થ:—માટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈત્યવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रसांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे नत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने वधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः—जीववधाद्यवदरहितत्वान्न सावयैषा चरणेत्येत दध्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेज्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना दुत्सूत्रप्ररुपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयल्लपवाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥ जं मरिद्धवतदज्जियडुक्कयअवसेसलेसवसा ॥ सुरथुयगुणो वि तित्थेसरोवितिहुअणअतुल्लमल्लोवि ॥ गोवाश्हिवि बहुहा कयत्थिउं तिजयपहु तंपि ॥ यीगोबंजणचूणंतगावि केइपुण ढ ढप्पहाराइ ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः—वली तें कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावय नथी ए जे कह्यु ते अ-युक्त ठे, केम जे जीववध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे नत्सूत्र प्ररुपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्ता तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवैहिक सुखलोलुपतया परलोकनिरपक्षै राहता ॥ यदपि हरिज्ञज्ञा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेशा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्ञज्ञाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् उतस्वित्तदग्रंथेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

अर्थः—एज कारण माटे निश्चे गीतार्थोयै ए चैत्यवासनी आचरणा निवारण करी ठे तोपण केटलाक आ लोकना सुखमां लोलुपिने परलोकनी अपेक्षा रहित एवा लिंगधारी पुरुषोये आदर करी ठे. वळी तें कहुं जे हरिजिद्रादिक आचार्यनी ते प्रकारनी प्रवृत्ति ठे एटले चैत्यमां रहेवानी प्रवृत्ति सांजळीए ठीए माटे आ प्रवृत्ति बहु पुरुषोए अनुमोदेली ठे एम जे कहुं ते पण शुं हरिजिद्रादि आचार्यनी तेवी प्रवृत्ति संजळाय ठे ते लौकिक वातनी परंपरायी संजळाय ठे के ते हरिजिद्रसूरिना ग्रंथने विषे चैत्यवासनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे तेथी संजळाय ठे. ?

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ प्रमाणशून्यस्यप्रवादपारंपर्यस्य अक्षरक इत्यादिवद सत्यत्वात् ॥ अस्त्येवात्र तदग्रंथेषु चैत्यवास प्रतिपादनमेव प्रमाणं द्वितीयः पक्ष इति चेत् ॥ न ॥ तदग्रंथार्थपर्यालोचनेन यतीनां चैत्यवासनिषेधाध्यवसायात् ॥

अर्थः—तेमां पेहेलो पक्ष जे लोकनी परंपरारूप तेतो प्रमाण शून्य ठे एटले लोकनी वातनुं कांइ प्रमाण शास्त्र चर्चामां अपाय नही केम जे कोइए कहुं जे तुं आंख राख, इत्यादि लोक वचन असत्य ठे माटे तारो ए पेहेलो पक्ष खंमन थयो एटले युक्त नथी. ने वीजो पक्ष जे ए हरिजिद्र सूरिना ग्रंथने विषे चैत्यवासनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे एम जो कहे ठे तो तेनो उत्तर जे ए हरिजिद्रसूरिना ग्रंथना अर्थनुं पूर्वापर विचारी जोवुं तेणे करीने यतिने चैत्यवास न करवो एज निश्चय आय ठे.

टीकाः—तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिबिस्सं एत्थ अहं,
वंदणं निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवन्ते, गुणरणनि-
ही महासत्ते

अर्थः—तेज कही देखावे ठे जे ते हरिज्जड सूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कह्युं ठे जे

टीकाः—यदिह्यं चैत्यवासमज्जिप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून् ह्यमत्र प्रेक्षिष्य इति नाज्जिदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्नचैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थः—जो आ चैत्यवास कवो एवी रीत्ये हरिज्जडसूरिने
वल्लज्ज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत ते तो एम प्र-
तिपादन नथी कर्हुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जडसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीकाः—ननु कथमयं निश्चयोपावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

एर्बिबं पड्ठत्थ मित्यादिना चैत्यवासप्रतिपादनोपलंज्नादिति-
चेत् ॥ न ॥ ग्रंथांतराणा मप्येतदविरोधनैव व्याख्यानात् ॥ नहि
तथाविधा महाग्रंथकाराः परमात्मान औदंयुगीनसमयसि-
द्धांतार्थपारावारपारगताः परस्परविरोधिनमर्थं स्वग्रंथेषु नि-
जंतसंतीति संभवति ॥

अर्थः—त्यारे लिंगधारी बोले ठे जे एवो निश्चय क्यांथी कथों,
जे माटे एमनाज करेला बीजा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे जिनर्बिबनी
प्रतिष्ठाने अर्थे इत्यादि वचने करीने चैत्यवासनुं प्रतिपादन अमोए
कर्युं ठे, त्यारे उत्तर करनार कहे ठे जे एम जो तारे कहेवुं होय तो
ते न कहीश केमजे बीजा ग्रंथनुं पण एं ग्रंथनी साथे विरोध रहित
व्याख्यान ठे ए हेतु माटे, केम जे तेवा मोटा पुरुष मोटा ग्रंथ क-
रनार ने आ कालना समयनां सिद्धांत, तेना अर्थ ते रुपी समुद्र
तेना पारगामी ते परस्पर विरोध सहित अर्थने पोताना ग्रंथोने विषे
केम बांधशे नहिज बांधे एवो संभव ठे.

टीकाः—अन्यथा तेषामपिलोकविप्रक्षिप्सयैव प्रवृत्तत्वेना ना-
स्तत्त्वप्रसंगात् ॥ तस्मात् तद्वग्रंथः सकलोपि पूर्वापराविरोधेन-
सम्यक् विविच्य व्याख्येयः ॥

अर्थः—जो एम न कहीए तो ते मोटा पुरुषने पण लोकने
उगवानी इजाए प्रवर्तवाथी अहितकारीपणानों प्रसंग थाया ते हेतु
माटे ते सर्वे ग्रंथ पण पूर्वा पर विरोध रहित सारी पेठे विचारीने
व्याख्यान करवा योग्य ठे, पण एक ककमो तेमांथी लेइने पोताना

मुंका अजिप्राय साथे मेलवीने जेम तेम व्याख्यान न करवुं.

टीका:-तथाह्यद्वयक्रियांवसतिं व्याचक्षाणेन श्रीहरिजड-
सूरिणा व्याख्यातं ॥ इत्थं सयछा नेया, जा नियजोगं पमुच्चकार-
विया ॥ जिणविंवपइछत्थं, अहवा तक्कम्मतुल्लति ॥ या निजजोगं
स्वकुटुंबोपजोगं प्रतीत्योद्विश्य गृहिणा कारिता सा स्वार्थावसति-
रत्रच स्वोद्देशेन कारितत्वात् स्वार्थास्फुटैव न केवलमियमेव या-
वदन्नापीत्याह ॥

अर्थ:-ते विरोधनो परिहार करीने व्याख्यान कही देखाने
ठे जे अद्वय क्रियावाली वस्ती एटले निवास तेने कहेता एवा श्री
हरिजडसूरिये व्याख्या करी ठे जे, पोताने जोगववाने अर्थवां
पोताना कुटुंबने जोगववानो उद्देश करीने गृहस्थे करावी ते स्वार्थी
वसति कहीए केम जे अहींआं पोताना उद्देशे करीने कराववापणुं
ठे माटे स्वार्थ प्रगट जणायज ठे पण केवल एज स्वार्थ ठे एम नहीं
त्यारे शुं ? तो बीजी पण स्वार्थी ठे एम कहे ठे.

टीका:-जिनविंवप्रतिष्ठार्थ ॥ अथवेत्यनेन स्वार्थकारितेत्य-
नुषेज्यते ॥ जिनविंवप्रतिष्ठामुद्विश्य गृहिणा कारिता सापिस्वा-
र्था ॥ नन्वेषा साधर्मिकनिमित्तं कृतत्वाद्यतीनां न कद्विष्यतं
इत्यत्र आह ॥

अर्थ:-जिनविंवनी प्रतिष्ठाने अर्थे करावी ते पण स्वार्थी ठे ॥
अर्थ ए पदे करीने पोताने अर्थे करावी एवो संबंध थाय ठे. जिन-

બિંબની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા ક-
હીય, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહીં કલ્પે
એમ નહીં કહેવું એતો સાધુને કલ્પે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મર્તુદ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જ્ઞાત્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહસ્મિન્ન ન સક્ત્વા, તસ્સકર્યં તેણ કલ્પ્ત્વ
જર્ણણં ॥ જંપુણ પન્નિમાણ કર્યં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિપજ્યું જે જ્ઞાત્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્રવિણેનપૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્દત્તે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યેજિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુજ્ઞયાતદ્ગો હે
દ્વ તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનવિંબશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક ક-

राव्यो होय ठे ने त्यार पढी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पढी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा वि-
नानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रहुं होय ठे. त्यार पढी ते श्रावकनी
आज्ञा लइने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरु-
पादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि
ठे केमजे ते मंरुपादि जिन विंववमे रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीका:-एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं
प्रतिपादयता तेनैवाजिहितं ॥ जिणविंवस्स पइठा, साधुनिवा-
सोय इत्यादि ॥ पूर्वहि आद्धोजिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनविंव
ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं
ज्वति ॥ चैत्यगृहाध्यासितेहि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मा-
दिनायतीनां निवासो ज्वति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास
इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थ:-एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार
पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजद्र
सूरि तेणेज कह्युं ठे जे जिनविंवनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां
ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पढी विंव करावे
ठे ने त्यार पढी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पढी ते ग्रामादिकने
विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रहुं होय एवुं
नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आव्या एवा
साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नथी कह्युं जे ए जितघरमां

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वास सिद्ध थाय.

टीका:-एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासणजक्तपाणजेसज्जवस्थपचाइ॥जइविन पज्जत्तघणो, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

अर्थ:-बड़ी एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवत्ना आगममां निवारण कर्युं ठे ए हेतु. माटे जे प्रकारे एटले शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोळ्युं ठे एवो वित्तित गृहस्थ थोनामांथी थोळुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीका:-गृहिणोपि च यति विहारदेश संतरेणौत्सर्गेण वा-
सानधिकारान् ॥

यष्टुक्तं ॥

श्रावकविधि मज्झिम्माश्रमसंघातस्य श्रीविरहांकेन॥ निवसिज्जा तत्थ सद्धो,
साहूणं जत्थ होई संपाउं ॥ चेईहराइ जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा॥

अर्थः--गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहारन थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कछुं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः--तथाऽक्षयाऽविनश्वरीनी वीमूळधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारित्वता शीर्णजीर्णतत्तमारचनाय समुद्धके अव्यं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च अव्यस्य वृद्ध्यादि विक्षिप्तलाप्तेन जिनगृह
समारचनया जवत्यक्षया नीवी.

अर्थः--बळी अक्षय एटले नाश न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे परतुं अथवा जिर्ण थतुं एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे काजनामां नाखुं तेने मूल धन कहीए ते अव्यने वधारवाथी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी सार संजाल थया करे माटे ए धन अक्षयनीवी ए प्रकारे कहेवायठे.

टीका--तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण इदं जिनगृहं ज्ञेयं
वेशतरकां ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितानां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाक्षयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्याच कारयितुस्तद्वंश्यानां तदन्येषां चाचिंत्यपुण्यसञ्चारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनज्वनं वंशतर
कांरुमिति ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांरु ठे एम जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कथुं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं थाय ए हेतु माटे ने
अक्षयनीवीए करीने जिनघरनी सारसंज्ञाल घणा काल सुधी चा-
लती रहे तेणे करीने करावनारने तथा तेना वंशमां यएला पुरुषोने
तथा वीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह यवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
माटे ए जिनज्वन वंशतरकांरु ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्त्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृहवासा
वकाशः ॥ यदपि समरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
क्षीजमिव प्रयते इति विचिंत्य केनापि धूर्त्तेना लेखीति संज्ञायते ॥

अर्थः—ए प्रकारनुं यथार्थ व्याख्यान करीए त्यारे क्यांथी चैत्यवासनो अवकाश आवे एटले चैत्यवासनुं स्थापन क्यांथीज आय वळी तें कहुं जे समरादित्यनी कथाने विषे साध्वीनो चैत्यनी मांही प्रतिश्रय ठे एटले तेमां रही ठे तेने केवलज्ञान उपज्युं ठे इत्यादि प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने चैत्यवासनुं स्थापन करे ठे ते पण सम्य लोकनी प्रकृतिने सुंदर लागे माटे निर्दोषने अतिशे सरस ने मधुर सुकुमार एवी आ श्रेष्ठ कथा तेने विषे जेम सारी पृथ्वीमां बीज नांखे ने ते विस्तार पामे तेम कोइक धूर्त पुरुषे ए चैत्यवासनुं प्रतिपादनरूपी बीज नांख्युं ठे. एटले लख्युं ठे एम संज्ञव थाय ठे.

टीकाः—अतएवावश्यक टीकायां पंचनमस्कारनिर्युक्तौ ॥ रा-
गदोस कसायाई, इंदियाणी य पंचवि इत्यादि श्लोकं विवृण्वन्
समरादित्यकथाकार एव चित्रमयूरनिगीर्णोदीर्णहारादिप्र-
तिवद्वायां सर्वांगसुंदरीगणिन्याः कथायां चैत्यवासानजिलाप-
नैव केवलज्ञानोत्पादप्रत्यपीपदत् ॥

अर्थः—एज हेतु माटे आवश्यकजीनी टीकाने विषे पंच नमस्कारनी निर्युक्तिने विषे रागदोष कषाय पांच इंद्रियो पण इत्यादि श्लोकनुं विवरण करता जेम समरादित्यनी कथाना करनार तेणे चित्रमयूरे हारादिक गळी लीधो ने पाढो काढी नांख्यो इ-
त्यादि वात वने बंधायली जे सर्वांगसुंदरी गणिकानी कथा तेने विषे चैत्यवास कह्या विनाज केवल ज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—इत्थं च तत् ॥ कथमन्यथा तथा विधाः श्रुतधराः

સ્વગ્રંથેષુ વસતિં વિસ્તરેણ યતીનાં વ્યવસ્થાપ્ય ક્વચિદાગમ વિ-
રુદ્ધચૈત્યવાસ મન્નિધાસ્યંતિ ॥ આગમવિરોધશ્ચાત્ર સ્ફુટાદૈવ ॥

અર્થ:-માટે એ વાત જો એ પ્રકારે ન હોય અને તું કહે છે તે પ્રકારે હોય તો એવા મોટા પુરુષ શ્રુતધર પંચવસ્તુકાદિ પોતાના ગ્રંથને વિષે સાધુને વસતિમાં નિવાસ કરવો એમ વિસ્તાર સહિત સ્થાપન કરીને ક્યારે પણ આગમ વિરુદ્ધ એવા ચૈત્યવાસનું સ્થાપન થાય એવું કહેજ નહીં ને તે આગમ વિરુદ્ધ તો આ જગાએ પ્રગટજ દેખાય છે.

ટીકા:-તથાહિ ॥ અવસ્યર્પિણ્યાં સુષમદુઃષમાદુઃષમ ।
સુષમયોઃ સામાન્યેનૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ દુષ-
માયાં તુ ચતુર્થારકપ્રવ્રજિતાનામેવ તદન્નિધાનાત્ ॥ ચૈત્યવાસસ્ય
ચાનંત તમેન કાલેન દુઃષમાયામેવસમામ્નાતત્વાત્ ॥

અર્થ:-તેજ વિરોધ દેખાને છે જે અવસર્પિણી કાલમાં સુખ દુઃખમા જે ત્રીજો આરો ને દુઃખમસુખમા જે ચોથો આરો તેને વિષે સામાન્યે કરીને જ કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે અને દુઃખમા જે પાંચમો આરો તેને વિષે તો જે ચોથા આરામાં પ્રવ્રજ્યો હોય તેનેજ કેવલજ્ઞાન થાય, બીજાને ન થાય એમ કહ્યું છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસનું અનંતકાલે દુઃખમા કાલમાંજ થવાપણું કહ્યું છે માટે એ વિરોધ જણાતોજ છે.

ટીકા:-નચ તદારંજાદૈવ ચૈત્યવાસાન્યુપગમ ઇતિવાચ્યં ॥

वारसवाससएहिं सहेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषार्ति-
हात्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकटपनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपिनवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चै-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—बळी तारे एम कहेवुं होय जे चोथा आराना अंते
पांचमा आराना आरंज कालने विषेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढावारसें वरस थया पढी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
धर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पाम्या त्यारेज शाता शीलखंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कलप्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संजलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ जरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विषे
पण बीजे रुपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केम संजवे.

टीकाः—यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखलोलतया श्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रामाण्योपगमात् ॥ अन्यथा मरीच्यादिप्रज्ञातप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी जे तें कहुं के हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन कर्तुं ते पण

અસંગત ઢે એટલે છોડું ઢે. કેમજે સુખની લોહુપતાયે શાસ્ત્રની અ-
પેક્ષા વિના ઘણા લોકની જે પ્રવૃત્તિ, તેનું પણ પ્રામાણિકપણું નથી
ને તેનું જો પ્રામાણિકપણું કહીએ તો મરીચિ આદિક પુરુષોએ કહે-
લો જે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તેનું પ્રામાણિકપણું થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:—સાતસંપલ્લંપટાનાંચેયં પ્રકૃતા પ્રવૃત્તિઃ ॥

યદુક્તં ॥ અદ્દમાદ્દમેહિ નામાશ્રિયઞ્ચવધાયસાહુલિંગીર્હિં ॥
જિણધરમદ્દઆવાસો, પકપ્પિઠં સાયસીલોર્હિં

અર્થ:—શાતા સુખમાં લંપટી એવા પુરુષોની પ્રવૃત્તિ ઢે, જે
માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે જે અધમાધમ એવાને કેવલ નામે કરીનેજ
આચાર્ય ઉપાધ્યાયને સાધુ પ્રકારે કહેવાતા ને શાતા સુખના લોહુપી
એવા લિંગધારી પુરુષોએ જિનધરમાં તથા મઠમાં નિવાસ કરવાનો
કલ્પ્યો ઢે.

ટીકા:—યદપિ વિશેષદોષાનુ પલંજાત્ ગીતાર્થાચરિત-
સ્યાસ્યા પ્રામાણ્યનિરસનં તદપ્યસમીચીનં ॥ ઉત્સૂત્રાચરણાયા
વિશેષદોષસ્ય પ્રાગેવ દર્શિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરિતત્વસ્ય ચ
પાર્શ્વસ્થાદિઙ્ગિરાચરિતત્વેનાપાસ્તત્વાત્ ॥ તેષાં બહૂનામપ્યા
ચરણાયા અશુદ્ધિકરત્વેનાપ્રામાણ્યાંગીકારાત્ ॥ ગીતાર્થસ્ય ચૈ-
કસ્યાપિતસ્યાઃ પ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

અર્થ:—વહી તેં કહ્યું જે વિશેષ દોષ દેખાતો નથી માટે ગી-

તાર્થ પુરુષોષ્ એ ચૈત્યવાસ આચર્યો છે, માટે અપ્રમાણિક નથી. એમ જે તારું કહેવું તે સારું નથી. ઇટલે છોટું કહું હું કેમજે નત્સૂત્ર આચરણા કરવી એજ મોટો વિશેષ દોષ છે, એમ અમોષ પ્રથમ દે-
ખાવું છે. ને પાસથ્યાદિકે એ ચૈત્યવાસ આચર્યો છે, એ પ્રકારે કહી
દેખાવું તેણે કરીને ગીતાર્થા ચહિતરૂપી હેતુનું ધરન કર્યું છે. માટે
તે ઘણા પાસથ્યાષ્ ચૈત્યવાસ આચરણ કર્યો છે તો પણ અશુદ્ધિનો
કરનાર છે; અપ્રમાણિક છે કેમ જે જો એક ગીતાર્થ પુરુષે આચરણ
કર્યો હોય તો પણ પ્રામાણિકપણું થાય એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

જં જીય મસોહિકરં પાસથ્યપમત્ત સંજયાશ્ સં
બહુષ્હિવિ આશ્નં નતેણજીણ વવહારો ॥
જંજીયં સોહિકરં સંવિગ્ગપરાયણેણ દંતેણ ॥
इक्रेणवि आश्रनं तेय्य जीएण ववहारो ॥

અર્થઃ—શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે તે અશુદ્ધિ કરનાર કલ્પ છે જે
પાસથ્યા ને પ્રમત્ત ઇટલે મનમાં આવે તેમ ચાલનાર નામ સાધુ એવા
ઘણા પુરુષોષ્ આચરણ કર્યું તે જીતકલ્પે કરીને વ્યવહાર કરવા
યોગ્ય નથી ને તે જીતકલ્પ શુદ્ધિ કરનાર છે જે સંવિગ્ન પરાયણને
દાંત એવા એક પુરુષે પણ જે આચરણ કર્યું છે. તે જીતકલ્પે કરીને
વ્યવહાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકાઃ—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्यासिद्धादिहेत्वा

ज्ञासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविम्वंशुक ग्रंथौ कांचनं
बध्नतस्त्रिद्रेण तत्पतनमनुपलक्ष्यतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
ज्ञासोद्धारं कुर्वतापि ज्ञवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोट
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्यो हतो एटखे चैत्यवास साधुने करव
योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्यो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतु
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोइक मुख पुरु
सोनानो करुको वखने ठेके आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वख
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी परयो ते न दीगो तेम तुं पण ते मुख
जेवो तुं केम जे तेतुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शार्थी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं तुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो पमतो जाय ठे ने उलटुं गीतार्थीये चै-
त्यवास कर्यो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्यो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किंच चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवहित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवहित्तिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगद्वेगगृहविबाधनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविभिन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र्य-
प्रवृत्तिः

अर्थः—वळी ते चैत्यवास विना अर्हीथी आरंजीने तीर्थनो उठेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्तुं हतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयो-जन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्बिंबा-
द्यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्वयादिनापि नम-
स्यमानानां जिनबिंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पद्म जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उठेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
ग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिबिंबनी सेवादि
अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखाके ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धि
नमे ठे ने खीरखान सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक
जिनबिंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते बिंब
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव जदवज्जिमततीर्थाव्यववृत्तिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससंरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यवहेदका-
र्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रति-
मानां मोक्षमार्गानंगत्वेनाजिधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहि-
याञ्च पन्निमान् ज्ञावगामो न हुंतिति वचनात् ॥

अर्थः-माटे एटलाज वहे ते मानेलो जे तीर्थनो न उहेद
तेजी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करुहुं
ने जो तुं एम कहे जे एटला वनेज तीर्थनो उहेद न थाय ने मो-
क्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्र-
तिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु
माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी जावनो
समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पकने मुकी बीजा पकने
अंगीकार कर. ॥

टीका:-अग्रद्वितियः कटपः ॥ तर्हि सैवतीर्थाव्यवहिति र-
ज्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्र-
यणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जलगोवा गणिवेज्वा न सुगर्शनिति ॥
जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगर्भगो ॥

अर्थः-हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन
चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए रूप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उहेद ए
प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्ष-
मार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो
तेणे करीते शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र्यनुवृत्तिं विनाच जिनगृह
विंवसद्भावेपि तीर्थोद्भितिः ॥ अतएव जिनांतरेषु केषुचिद्-
लत्रयपवित्रमुनि विरहात् कापि जिनविंवसंज्ञवेपि तीर्थो-
च्छेदः प्रत्यपादि ॥ स्वमतिकटिपता चेयं प्रकृता तीर्थाव्यवच्छि-
त्ति रागमविसंवादित्वाद्धैवेव ॥

अर्थः—ते माटे एम सिद्धांत थयो जे सारी ज्ञान दर्शन अने
चारित्र्यनी अनुवृत्ति एटले परंपरा ते विना जिनगृह विंव होय तो
पण तीर्थनो उच्छेद थाय माटेज केटलाक जिननां आंतरां तेने विवे
रत्नत्रयवते पवित्र एवा मुनिनो विरहथी कोइ जगाए पण जिन विं-
वनी संज्ञव ठे तोपण तीर्थनो उच्छेद शास्त्रमां पतिपादन्न कयों ठे,
माटे आ चैत्यवास ते तीर्थनो न उच्छेद ते तो पोतानी मति कइपेढो
ठे नै शास्त्र विरुद्ध ठे माटे त्याग करवा योग्य ठे.

टीकाः—यदाह ॥ नय समइवियपेणं, जहातहा कयमिणं
फलदेइ ॥ अवि आगमाणुवाया रोगतिगिच्छाविहाणं व ॥
किंच जवतु जिनगृहाद्यनुवृत्ति स्तीर्थाव्यच्छित्ति स्तथापि न यति
चैत्यवासजिनगृहाद्यनुवृत्त्योः श्यामत्वचैत्रतनयत्वयो रिव प्रयो-
ज्यप्रयोजकभावः ॥ नहि यतिचैत्यांतर्वासप्रयुक्ता तदनुवृत्तिः॥
तदंतर्वसद्भिरपि यतिभि रतिसातशीलतया तच्छीर्णजीर्णो-
द्गारादिचिंतामकुर्वाणै स्तदनुवृत्तेरनुपपत्ते स्तस्माच्चिंताप्रयुक्ता
तदनुवृत्तिस्तांच आद्धैरेव कुर्वद्भिरनुवृत्तिः कथं न स्यात् ॥

अर्थः—जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी एज तीर्थनो ज-

हेतु ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी ए बेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी. एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए कारण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्यामपणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए बेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे श्यामपणुं तो श्यामने विषे रह्युं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पुत्रने विषे रह्युं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति थाय एम कांश् नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख शीलियापणे ते जिनघर पदे श्रुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक थवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय थडोज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोवो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं तच्चिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ दुःषमदोषात्केषांचितथात्वेप्यन्येषां महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव संप्रति केचन पुण्यज्ञाजः श्रावकाः स्वकुटुंबजाराटोपं क्षमतनयेषु निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानुवृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी द्दानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादनेकानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यंति ॥

अर्थ:-वली तें कह्युं जे श्रावकनो आ काळसां दरिद्री थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे अमो करीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे दुषमा कालना दोषथी केटलाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज वात कह्यो देखामे ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाली श्रावक पोताना कुटुंबनो ज्ञार आरुंवर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने एटले सौंपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे. माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संज्ञार राखनार श्रावक विद्यमान ठतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिओ चैत्यनुं मिष लेइने अनेक प्रकारना आरंजने करतासता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीका:—यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्छित्तिहेतोरपवादासे-
वनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि ज्वतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रा-
यतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चिद्यत्यादि-
येन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संघादिकार्यं महत्तमं
न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥
तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कज्जे सवत्थामं न
हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि ज्वदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थ:—वळी तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे चैत्यवासनुं स्थापन कर्युं ते पण तारुं सिद्धांतना अज्ञिप्रायवुं अ-

जाणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे. केम जे “ जोजेण ” इत्यादि वचननो अन्य अर्थ ठे ते कहे ठे जे आ जगाये यति आदिजेको-इंक ज्ञानादि गुणे करीने अधिक होय ने जेना विना जे जगाये सं-धादिकनुं मोटुं काम सिद्ध न थतुं होय ते पुरुषे ते जगाए पोतानुं वीर्य फोरवुं ए प्रकारनो अर्थ ठे ते अर्थने प्रकाश करनारुं ए गा-थानुं उत्तरार्द्ध आ प्रकारनुं ठे जे बीजावतेआ कार्य थाय एवुं नथी माटे ते जगाए जे पोतानुं सर्व सामर्थ्य फोरवुं माटे ए गाथा व-चननथी पण तांरा वादित अर्थनी सिद्धि नथी. एटले गाथा वच-ननो अवलो अर्थ करीने चैत्यवासनुं स्थापन करे ठे ते नही थाय.

टीका:—एवंच समस्तपरोपन्यस्तोपपत्तिनिराकरणात् यं-तीनां जिनजवनंजासनिषेधसिद्धौ स्वपक्षे साधनमंजिधीयते॥ जिनग्रहवासो मुनीना मयोग्यो, जायमानदेवद्रव्योपजोग-त्वात् प्रतिमापुरतो जक्तवितीर्णबक्षिग्रहणवत् ॥

अर्थ:—ए प्रकारे समस्त लोंगधारी पुरुषोए चैत्यवासनुं स्थापन कुयुक्तिउथी करुं हतुं तेनुं सिद्धांतने अनुसरति युक्तिओ वते खंरुन करवाथी यतिने जिनजवनमां निवास करवानो निषेध सिद्ध थयो माटे पोताना पक्षमां पुष्टि आपनार न्याय शास्त्र अनुमान प्रयोगनुं साधन कहे ठे जे मुनिने जिनजवनमां निवास करवो ते अयोग्य ठे शाथी जे देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ॥ दृ-ष्टांत ॥ जेम प्रतिमानी आगळ जक्तजने बलिदान मुक्यां होय एटले नैवेद्य मुक्यां होय नेतेनुं जेम ग्रहण करवुं मुनिने अयोग्य ठे. तेम जिनजवनमां निवास करवो ते अयोग्य ठे.

टीका:-नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यजोगस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपजोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स जवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपजोगस्य लेश-
तोप्यज्ञावात् ॥

अर्थ:-न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटले
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, वीजो विरुद्ध, अने वीजो अनै कांतिक अथवा सव्य-
त्रिचारी, चोथो सत्प्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने वीजो जुष्टो कहेवाय एटले
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपजोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखाम्यो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटले मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अनेकांतिक पण

નથી કેમજે મુનિને યોગ્ય એવી પણ શુરુ વસતિ આદિકને વિષે એ હેતુનું રહેવાપણું હોત તો એ હેતુ અનેકાંતિક કેહેવાત પણ તે શુદ્ધ નિવાસને વિષે દેવઙ્ગવ્યના ઉપજોગનું લેશમાત્ર પણ દેખવાપણું નથી માટે એ હેતુ અનેકાંતિક પણ નથી ઇટલે વ્યજિચારી નથી.

ટીકા:--નાપિ સત્પ્રતિપક્કઃ પ્રતિબલ્લાનુમાનાનાગમોક્ત્વા-
દિનાં પ્રાગેવ નિરસ્તત્વાત્ ॥ નાપિ બાધિતવિષયઃ પ્રત્યક્ષાદિજિર-
નપદ્ધતવિષયત્વાત્ ॥ નનુપ્રત્યક્ષેણેવ સંપ્રતિ જિનગૃહેવાસદર્શનેન
તદ્વાસસ્ય ધર્મિણો મુન્યયોગ્યતાયાઃ સાધ્યધર્મસ્ય હેતુવિષયસ્ય
વાધિતત્વેન વિષયાપહારાત્કથં નહેતુ બાધિતવિષય ઇતિચેન્ન ॥

અર્થ:--વઢી એ હેતુ સત્પ્રતિપક્ક નથી કેમજે પ્રતિવાદિનાં
અનુમાન જે શાસ્ત્રોક્ત ચૈત્યવાસ છે તેનું પૂર્વે સ્થાપન કર્યું માટે એ હેતુને
હઠાવનાર પ્રતિપક્કીનો હેતુ નથી. માટે વઢી એ હેતુ બાધિત વિષય
વાળો પણ નથી કેમજે પ્રતિપક્કાદિ પ્રમાણવદે એ હેતુનો વિષય નાશ
પામ્યો નથી. માટે ઇટલે પ્રત્યક્ક જણાય છે જે મુનિ હોય તે ચૈત્યમાં
રહેતા નથી માટે એ પ્રકારે પાંચ હેત્વાજ્ઞાસ ઇટલે દોષ તે આ હેતુ-
માં નથી માટે આ સરૂને કહેવાય પ્રતિવાદિના જે સર્વ હેતુ તેં અ-
સદ્ધેનુ કરી દેખાવ્યા માટે હવે લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ
કાલમાં પ્રત્યક્કપણે જે જિનગુરુનામાં સાધુનો નિવાસ દેખાય છે તેણે
કરીને તે સાધુના નિવાસરૂપી જે ધર્મ તેને મુનિની અયોગ્યતારૂપી જે
સાધ્ય ધર્મરૂપ દેવઙ્ગવ્યનો ઉપજોગ થાય એ રૂપી જે હેતુ તેનો વિષય
જે અયોગ્યતા તેનું બાધિતપણું થયું તેણે કરીને વિષયનો અપહાર થયો
ઇટલે વિષય નાશ પામ્યો ઇટલે અયોગ્ય હેતુનું યોગ્યપણું થયું માટે

केम ए हेतु न बाध पाम्यो त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे एम तारे न बोलवुं.

टीकाः—तेषां मुन्याज्ञासत्वेन तत्र तद्भास दर्शनेना पितद्भा-
सस्य मुन्ययोग्यताया बाधितत्वमिति हेतोर्विषयापहाराज्ञावान्न
बाधित विषयत्वमिति ॥ एवं साधनांतरमपि प्रकृतसिद्ध्यैद-
र्श्यते ॥ जिनग्रहवासो यतीनां वर्जनीयः ॥ पूज्याशातनाहेतु-
त्वात् ॥ गुर्वासनावस्थानवदिति ॥ अत्रापि हेत्वाज्ञासोद्धारः
स्वयंचूह्यः ॥ तदेवमुपपन्नमेतद्यतिजिर्जिनग्रहे न वस्तव्य मि-
तिवृत्तार्थः ॥ ७ ॥

अर्थः—केम जे ते चैत्यमां रहेनारा मुनि नथी, एतो मूनिना
आज्ञास ठे एटले मुनि जेवो वेष राखे ठे पण मुनि नथी. माटे
तेनो चैत्यमां निवास देखाय ठे तेणे करीने पण साधुने चैत्यमां नि-
वास करवो तेनुं अयोग्यपणुं ठे माटे बाधित ठे एटले निषेध ठे ए
हेतु माटे हेतुनो विषय जे अयोग्यपणुं तेनो नाश जे योग्यपणुं ते
नथी, माटे ए हेतुने बाधित विषयपणुं नथी. ए प्रकारे बीजुं पण
अनुमान साधन आ प्रकृत वातनी सिद्धिने अर्थे देखाय ठे. जे, जि-
नघर वास यतिने वर्जवा योग्य ठे केम जे पूज्यनी आशातना थाय
ठे ए हेतु माटे ॥ दृष्टांत ॥ जेम गुर्वादिकना आसन उपर वेसवुं ते
आशातना ठे माटे वर्जवा योग्य ठे तेम आ अनुमानमां पण हे-
त्वाज्ञासनो उद्धार पोतानी मेळे तर्क करी लेवो ते हेतु माटे एम
सिद्ध थयुं जे यतिने जिनघरमां न रहेवुं ए प्रकारे सातमा काव्यनो
अर्थ थयो इति यतिने चैत्यवास निषेधनो उद्धार थयो ॥ ७ ॥

टीकाः—इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च य-
तीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यक्षमाद्वारं वृत्तद्वयेन
निरसिसिपुराह ॥

अर्थः—हवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन प-
रमात्मा आदिक पुरुषोष् परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सि-
द्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास
करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अक्षमा नामे द्वारने बे
काव्य वक्के निराकरण करता एटखे वसति जे परघर तेमां साधुने न
रहेतुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाज्जिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं
मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन्
विद्वेष्टि कः परगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गाप-
वादे यदिह शिवपुरीदूतचूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा
गृहिगृहवसतीः कारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियु-
क्तेष्वज्जिहितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघा-
मिन्न न्ययमि नतु मतः क्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीकाः—कः सकर्णः पुमान् परगृहे गृहिसदने वसतिं निवासं
विद्वेष्टि अनुज्ञेते मात्सर्यान्नक्षमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

वानां सुविहितयतीनां न कश्चिदित्यर्थः ॥ अयमर्थः ॥ अक-
णोहिकणौ विना सिद्धांतोक्तमपि परगृह वसतिमनाकर्णयन्
द्विष्पादपि यतो लोकेपि बधिरस्तोकमपितद्वचना श्रवणात्मा
मेषोधिद्विपतीति मन्यमानो द्विषन्नुपलभ्यते ॥ यः पुनः सकर्णः
स श्रवणोऽथ च हृदयः परगृहवासचैत्यांतर्वासगुणदोषविचारचतुर
इतियावत् ॥ स परगृहवसतिं यतीनामनुमोदयत्येव न तु द्वेष्टि ॥

अर्थः—कोण माहो पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो ते
प्रले द्वेष करे ? नज करे जे हेतु माटे लोकमां पण बेहेरो पुरुष उ-
पदेशकनी थोनी पण वात सांजली शकतो नथी माटे एम जाणे ठे
जे आ पुरुष मारो तिरस्कार करे ठे. एम मानीने ते उपर द्वेष करतो
जणाय ठे. पण जे कानवाळो ठे ते द्वेष करतो नथी. केमजे ते माहो
पुरुष परघर निवासने चैत्यमां निवास ए बेनो गुण दोषनो विचार
करवामां चतुर ठे माटे ते पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो तेनी
अनुमोदनाज करे ठे पण द्वेष नथी करतो.

टीकाः—किंरूपांवसतिमित्याह ॥ निषेविता निवासेनोप-
क्ता उक्ताच स्वमुखेन यत्याश्रयणीयत्वेनागमे प्रतिपादिता नि-
षेविता चासावुक्ता चेति कर्मधारयः कथंसाक्षात्प्रत्यक्षं स्वयं मित्य-
र्थः ॥ कैर्जिनैस्तीर्थकृद्भिः गणधरैर्गौतम स्वामिप्रभृतिभिः ॥ चः
समुच्चये ॥

अर्थः—ते निवास केवो ठे ते कही देखाके ठे जे जे गृ-
हस्योए पोतानो निवास करवो तेणे करीने जोगवेळो ने वळी शा-

स्वमां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन
करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोऽपि जोगवेलो ए वे पदनो कर्म-
धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते
कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वामी
आदि गणधरोऽपि कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं
तिष्ठासुर्द्वयमानपाखंकिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत्
पितुवयस्येन सर्वहुमानमनुज्ञातस्तदुज्जमभ्युवासेत्यादि श्रू-
यते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं
चेव दूशज्जांतगं गामं एइ ॥ तत्थे गंमि उरुए वासावासंठिओत्ति ॥
तथा ॥ ताहे सामी रायगिहउं तत्थवाहिरिगाए तंतुवायसाळाए
एगंदिसिं अहापनिरूवंअवगहं अणुन्नवित्ता चिछइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही दे-
खावे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीर स्वामी वर्षाचोमासु रह्वा इच्छ-
तासता, दुख पामता पाखंकि तेमना आश्रममां गया त्यारे जगवा-
नना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी त्यारे
तेनी पूर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांजळीए ठीए वळी
आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगिरिसूरयोवैरमुनिवसतिपालं संस्था-
व्य वहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते॥ तथाहि ॥ अन्नया आ-

यरिया मप्रएहे साहुसु जिंसुं निगज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वइरसामीवि पफिस्सयपालोति ॥

अर्थः—वली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
पिने वारणे संज्ञाचूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए ठीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविंगसन्निजदगसुत्ते नीयाइमुत्तहाठं दे ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
षमगणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवद्वचनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परधरनो निवास ते जिनआदि महांत पुरु-
षोए सेव्यो वे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्गजतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुवभाति ॥

अर्थः—वली लोक जेने विषे बंधाय ते संग कहीअे ते कयो
तो घर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसबंधि, सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परधर नि-

વાસ ઠે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ
કરે ઠે. ઇટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે ઠે.

ટીકા--તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલજ્ય લોકે વ-
ક્તારોજવંતિ ॥ કિલાતિહુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઽમી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૃણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થ:-તે દેશાને ઠે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેખીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય ઠે જે જુઝને દરિદ્રિ હુઝીઆને પણ વહુધા ત-
ણની કુંપકી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય ઠે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી ઠે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું ઠે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ઠે, જેમને પોતા સંવંધિ કોઈ જગાઈ પણ તૃણની કું-
પકી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય ઠે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય ઠે. ઇ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઉપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે ઇ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો ઇજ શ્રેષ્ઠ ઠે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठक्कायरिज संकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्ष्म लिंग मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्ष्मां ध्रुवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनिपस्य लक्ष्मां वह्निर्विदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवहेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्वर्हि विना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य विह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने विषे प्रवर्त्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थवुं
परिपक्व थवुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद् जवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तद्विगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दस्य विष्टलिंगत्वात् विशेष-
ण्य लिंगता ॥

अर्थः—ए हेतु माटे निःस्पृहने परघरमां रहेवुं ए निःसंग-
 तानुं चिन्ह ठे केमजे निःसंगता ढांकेली नथी उघासी ठे ए हेतु
 माटे ने कोइ पण माहो पुरुष पोताने आधिन विज्जव ठते परघर
 प्रत्ये निवास करीने उपजीका करे ? न करे आ जगाए पद शब्द
 अजहत् लिंगे ठे. माटे विशेषपना जेवुं स्त्री लिंगपणुं न थयुं, नित्य
 नपुंसकपद शब्द रह्यो.

टीकाः—किं कुर्वन् न विद्वेष्टीत्यत आह ॥ जानन् आगम
 श्रवणेना वबुध्यमानः ॥ कांशय्यातर इत्युक्तिर्जाषा तां ॥ सि-
 द्धांतेहि शय्यातर इति जाषा श्रूयते ॥ नचासौ साधूनां प-
 रगृहवासं विनोपपद्यते ॥ तथाहि ॥ शय्यावसत्यायतिच्योदाना
 त्तरति संसारपारावार मिति शय्यातर शब्दार्थः ॥

अर्थः—शुं करतो ठतो विद्वेष न करे एवी आ शंकायी कहे
 ठे जे आगमना श्रवणे करीने शय्यातर ए प्रकारनी उक्ति एटले
 जाषा तेने जाणतो ठतो सिद्धांतमां शय्यातर ए प्रकारनी जाषा
 संज्ञळाय ठे, ते साधुने परघरमां निवास विना घटती नथी माटे
 तेज कही देखाने ठे जे शय्या जे वसति एटले निवास तेनुं साधुने
 आपवा थकी संसार समुद्रने तरे. तेने शय्यातर कहीए एम श-
 य्यातर शब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ शय्यावसतिराख्यातायतिच्योदानतस्तथा ॥
 यस्तरति ज्ञवांज्ञोधिं शय्यातर मुशंति तं ॥ परगृहवसतिं विना-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिव शोक्षां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृहवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कळो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासतुं
माम कळुं ठे, तेनुं साधुने आपवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कहीए माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोशने
पणं मुनिने शय्या देवाथी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातर शब्द
प्रवर्तवानुं स्थान न रळुं तेणे करीने व्यर्थ परशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्तुं ठे, ते केम करीने शोक्षां
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ठीए
तेथी पणं साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः—तथाचागमः ॥ सिज्जायरुत्तिज्जान्नाइ आलयसामिति ॥
तथा सिज्जायरो पडूवा पडुसंदिठो व हेइकायबो इत्यादि ॥ मुचूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नंव वड्ज्जा
देसं सिज्जायरो तत्थ सएव हेइ ॥ तथा ॥ जो देइ नवसयं मु-
णिवराण तवनियमवंज्जुताण ॥ तेणं दिन्ना वत्थन्नपाणसय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचज्जानन्निति संबंध्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवद्यतेऽगारंगृहं यस्या सावनगारस्ततश्चा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदं श्रूयते ॥ तच्चतेषां
स्वागाराज्ञात्वेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अतएव स्वागारसद्व-

જ્ઞાવે ચૈત્યવાસે વા યથાક્રમં યતે ગૃહપતિમઠપતિવ્યપદેશપ્રસંગેના
નગારપદવૈયર્થમાપદ્યેતેતિ ॥

અર્થઃ—વઠી શું જાણતો સતો ઈષ ન કરે ? તો અનગાર
પદને જાણતો એ પ્રકારે સંબંધ કરવો ને ચકાર છે તેને સમુચ્ચય અર્થને
વિષે જાણવો, નથી ઘર જેને તેને અનગાર કહીએ તે હેતુ માટે અ-
નગાર એ પ્રકારના પદનો વ્યપદેશ છે. એટલે વ્યુત્પત્તિ સહિત પદનો
અર્થ છે તે સાંજળે સતે જે શાસ્ત્રમાં અનગાર પદ સંજળાય છે. તે તો
સાધુને પોતાના ઘરનો અજ્ઞાવ કરવો એટલે પરિત્યાગ કરવો તેણે
કરીને પરઘરમાં નિવાસ કરવો એ પ્રકારે એ શબ્દના અર્થનો સંબંધ
થાય છે એમ જાણવું ને જો એમ જાણે તો પોતાનું ઘર બંતે અથવા ચૈ-
ત્યવાસ બંતે સાધુનું નામ ગૃહપતિ અથવા મઠપતિ એ પ્રકારે સ્થાપ-
વાનો પ્રસંગ થાય એટલે સાધુને જો પોતા સંબંધી ઘર હોય તો તે
ગૃહપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય ને જો સાધુને ચૈત્યવાસ
હોય તો તે મઠપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય તેણે કરીને
અનગાર પદનું વ્યર્થપણું પ્રાપ્ત થશે માટે મુનિને પરઘર વાસ છે એમ
સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ-નનુ કથમેતદેવં યાવતા યર્હિ સર્વથાગમે ચૈત્યવાસોઽન-
જ્ઞિમતઃ સ્યાત્તદાપરગૃહવસતિઃ ક્લમ્યેતાપિ ॥ યદાતુ તત્ર ક્વચિ-
ચૈત્યવાસેજિહિતે પિ હઠેનૈવ જ્ઞવદ્જિઃ પરગૃહવસતિરાશ્રીયતેતદા
કથં ક્લમ્યત ઇત્યત આહ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી શંકા કરી બોલે છે, જે આ એમ કેમ કહો

જો ? જો સર્વથા આગમમાં ચૈત્યવાસ અજિમત ન કહ્યો હોત તો પરધરવાસ જે તમે થાપ્યો તેની ક્રમા કરીએ પણ જ્યારે તો તે આગમમાં કોઈ જગાએ ચૈત્યવાસ કહ્યો હોય, તોપણ હઠવાદથીજ તમો પરધરવાસનો આશ્રય કરોઢો ત્યારે તો ક્રમા કરીએ એ પ્રકારનું લિંગધારીનું આશંકાવાક્ય ધારિ સુવિદિત ચિત્રાત્સર્ગ એ કાવ્યે કરીને ઉત્તર આપે ઢે,

ટીકા:-ચિત્રોત્સર્ગેત્યાદિ ॥ યત્ યસ્માત્ ઇહેતિ સન્મુનીનાં નિત્યાગ્ન્યાસ વિષયત્વેન પુરોવર્તિની અથવા ઇહ પ્રવચને નિશીથે પ્રકલ્પાધ્યયને પંચમોદેશકાદૌ કિંજૂતે ? સામાન્ય વિધિરુત્સર્ગઃ વિશેષવિધિરપવાદઃ ॥ ત્ત્વજ્જુયમગ્નુસર્ગો અવવાત્ તત્સ ચેવ પન્નિવસ્કો ॥ ઉત્સર્ગગાત્ પન્નંતં ધરેદ્સાલંબણ મવાત્ ॥ ઇતિવચનાત્ ॥ ઉત્સર્ગશ્રાપવાદશ્ચેતિ દ્વંદ્વઃ તતશ્ચ ચિત્રૌનાનાવિધૌત્સર્ગત્યાદિગોચરાતુત્સર્ગાપવાદૌ સામાન્યવિશેષ વિધી યત્ર સતથા તત્ર

અર્થ:-જે ચિત્રોત્સર્ગાપવાદે આ નિશીથ સૂત્રમાં નાના પ્રકારનો ઉત્સર્ગગ્રને અપવાદ સંબંધિ માર્ગ ઢે આ નિશીથ સૂત્રમાં એમ જે કહ્યું તેનો અજિપ્રાય એ ઢે જે સારા મુનિયોને તેનો નિત્ય અગ્ન્યાસ કરવે કરીને આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે નિશીથ સૂત્ર તેને વિષે અથવા આ પ્રવચનમાં નિશીથ સૂત્રને વિષે પ્રકલ્પ અધ્યયનના પાંચમા દેશાને વિષે એ પ્રકારે ઇહ શબ્દનો અર્થ કરો તેમાં સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ કહીએ ને વિશેષ વિધિ તે અપવાદ કહીએ, તે કહ્યું જે ઉત્સર્ગ માર્ગ તે રુઝુ માર્ગ કહીએ ને તે ઉત્સર્ગનો પ્રતિ અપવાદ માર્ગ કહીએ ને જે ઉત્સર્ગ માર્ગથી પડે ઢે. તેને આલં

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી ઉત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જણાતા છે ઉત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:--શિવપુર્યાં નિઃશ્રેયસનગર્યાં દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ-
શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્યાત્રસદશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થઃ ॥ યથા
કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિષ્ઠિવિવિહ્નુસ્તપૃથ્વીપ-
તિસંદિષ્ટદૂતજ્ઞિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેય-
સપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં યક્ત્વા પ્રતિપાથ
જૂરિન્નેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસદનરૂપોપાશ્ર-
યાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાઙ્ગણે હૈતૌ અ-
પોથ અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:--વહી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત
શબ્દ આ જગાણ સદશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ
કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા
ઇત્થતો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાણ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી
તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ
સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિયે કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષ
પુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં
ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી બેઠા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेजेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिजेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूलुत्तरगुणसुरुं श्रीपसु-
पंरुगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकालं विवज्जाणं हुंति दोसा-
उं ॥ विठिन्ना खुड्डलिया पमाणजुत्ताणं तिविहवसहिउं ॥
पढमवियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने
रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल
गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए
प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-
सनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुद्धियोदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते
सत्तिमंतगंजीरे ॥ ज्रीयपरिसमदविण अज्जासिज्जायरे जणिण
॥ घणकुड्डा सकवामा सागारियज्जणिणमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-
वायजोगा विठिन्नपुरोहमा वसही ॥

वली साध्वी उद्देशीत्ते कहुं ठे जे

टीकाः—तदलाजे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ अव्य
प्रतिवक्ष्यामपि वस्तौ कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अस्मा-

ए निग्गयाई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपम्बिबद्धे ॥

रूवं आजरणविहि वज्जालंकारज्जोयणे गंधे ॥ आउज्जनह-
नारुयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊण निग्गयाई तिख्खुत्तो
मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञापम्बिबद्धे॥
जह् कारणपुरिसेसु तह् कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊण
वाससावय तेणेसुय कारणे वसइ ॥

टीका:-ततोऽपोद्यर्किकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानंन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाक्षिक्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाक्षिके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधाम्निगृहस्थागारे ॥

अर्थ:-त्यार पढी अपवाद कह्नीन शुं करुं तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्यो एटले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्यो केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कहां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवानी प्राप्ति थइ त्यारे एक पक्षे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगाउ-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कह्नीए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोमे पक्ष होय त्यारे थाय ए प्रका-

રનું વચન છે માટે મુનિને રહેવાનો વિષય એક સ્થાનકનો છે. ઇટલો અર્થ છે. તે મુનિને રહેવા વિષે એક સ્થાનક છે તેને દેખામે છે જે ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવું બીજે ન રહેવું.

ટીકા:—કીદૃશે સ્ત્રીણાંયોષિતાં સંસક્તિઃ સંસર્ગોરૂપાદ્યા-
પાતપ્રત્યાસક્તિઃ ॥ આદિગૃહણાત્ પશુપંચકાદિગ્રહઃ તદ્યુક્તેઽપિ
તત્સહિતેપિ ॥ આસ્તાં તદ્વરહિતિત્યપિશબ્દાર્થઃ ॥ નજા વયસ્સ
અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનાત્ સ્ત્રીસંક્રિમતિ પશુપંચમે સર્વિદ્દં મો-
હાનલ્લવીવિયાણ જં હોઃ ॥ પાયમસુહા પવિત્રી પુવ્વજવજ્ઞાસર્જ
તદ્યેત્યાદિવચનાત્પશુપંચકસંસક્તિમતિ ચ પરસદને વસતાં
સંયતાનાં મન્મથોત્કલિકાદ્યનેકદોષસંજ્ઞવાત્ કથં તત્ર વાસો
નિયમિત સ્તત્રાહ ॥

અર્થ:—તે ગૃહસ્થનું ઘર કેવું છે, તો સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
છે. ઇટલે સ્ત્રીઓનાં રૂપઆદિકનું ઇત્યાદિ જેમાં સ્ત્રી સંબંધ રહ્યો છે.
આ જગોષ્ આદિ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે ગૃહસ્થનું ઘર પશુ તથા
નપુંસક ઇત્યાદિકે કરી સહિત હોય તોપણ તેમાં મુનિને નિવાસ
કરવો, તો જેમાં સ્ત્રી આદિકનો સંબંધ ન હોય ને તેમાં નિવાસ ક-
રવો તેની તો શી વાત કરવી. એ પ્રકારે અપિ શબ્દનો અર્થ છે એ
પ્રકારનાં વચન સાંજ્ઞલીને લિંગધારી આશંકા કરે છે જે બ્રહ્મ વ-
તની અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનથી સ્ત્રીનો જેમાં સંબંધ છે જેમાં પશુ અ-
થવા નપુંસક રહ્યા છે. તેથી જેમાં મોહરૂપી અગ્નિ પ્રદિત થાય છે
ઇત્યાદિ વચનથી પશુ તથા નપુંસક તેનો સંબંધ જેમાં છે, એવા પર-
ઘરમાં રહેનારા સાધુને કાસનું લઢીપન થાય ઇત્યાદિ દોષનો સંજ્ઞ

ઢે માટે કેમ ત્યાં નિવાસનો નિયમ કર્યો તેનો ઉત્તર સુવિહિત સાધુ
ઉત્તર આપે ઢે.

ટીકા:—અગ્નિહિતા નિશીથે પ્રતિપાદિતા યતના સ્ત્રીસંસ-
ક્રત્યાદિસંજ્ઞવાત્કંદર્પવિકારાદ્યસત્પ્રવૃત્તિ નીવૃત્તિ પટીયસી
તિરસ્કરણીકટાદ્યંતર્કાનરૂપાચેષ્ટા ॥ યદાહ ॥ જીહ્વપ્રજૂવતરાસ-
પ્પવિત્તિવિણિવિતિલક્ષણં વત્યું સિજ્જહ ચિઠ્ઠાહ જશ્ચો સા-
જયણા ણાહિવિવિહંમિ ॥

અર્થ:—જે સાધુને ગૃહસ્થના ઘરમાં નિવાસ કરવો એમ નિ.
શીથ સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું ઢે. ને તેમાં સ્ત્રિયાદિકનો સંબંધ યતો
હોય તો યતના કરવાની કહી ઢે. તે યતના તેશું ? તો કામવિકાર
આદિ અસત્પ્રવૃત્તિની નિવૃત્તિ કરવામાં ચતુર એવી ચેષ્ટા કરવી તેનું
નામ યતના કહીએ છીએ. સ્ત્રીયાદિકનાં રૂપાદિક ન દેખાય માટે
ચંક નાંખવો અથવા કમીત, સાદમી, શ્યાદિકનો વચ્ચે પરુદો બાંધ-
વો જેથી તે ન દેખાય એમ કરવું એ પ્રકારની યતના કરીને પણ
ગૃહસ્થના ઘરમાં નિવાસ કરવો પણ ચેત્યાદિકમાં ન કરવો.

ટીકા:—આણાહિ વિવિહંમિતિ ॥ આહ્યાઆસોપદેશનીત્યા
વિપદિદ્વંયેક્ષત્રકાલભાવાદીત્યર્થઃ ॥ તત્કારિણાં તદુચ્ચતાનાં ॥
યદાહ ॥ જ્ઞાવંમિ ઠાયમાણા પદમં ઠાયંતિ રૂપપન્નિવદ્ધે ॥ તદ્વિયં
કરુગચિલમિણી તસ્તાસહ ઠંતિ પાસવણો ॥ પાસવણમત્તણ્ણ-
દ્ધાણે અત્તથં ચિલ્લિમિણીરૂપે સજ્જાણે આણેવા આવરણેસહકર-

ऐय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आजरणाई दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अद्वाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसागरिए ॥ अद्वाण निग्गयाई वासे सावयतिए व तेणजए, आत्र-
खिया तिबिहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंगु संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संजविनीयय-
तना दृष्टया ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संस्त्यादिसंज्ञेप्येवंविधय-
तनीसावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्रादुष्यन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकाप्यदौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटले साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावाळाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं प्रगट थाय.

टीका:-नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ॥
 नतु ॥ तुर्जैदेऽवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतश्छः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युत्तरयत्रयोज्यते ॥
 एतदुक्तं भवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या-
 तदा स्त्रीसंस्कृत्यादियुक्तइव गृहे वसतां तत्रापि कांचिच्चतनां
 ब्रूयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्वेषो विधेयइतिस्थितं ॥

अर्थ:-प्रतिवादिये तर्क क्यों जे ए प्रकारनी यतनावालाने
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के कोइ
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथी
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरुपी अर्थने विषे अथवा निश्चय
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थ थयो
 निवास शब्दनी योजना बे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नथी.
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो कोइ
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरमां
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही ठे
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नथी.
 माटे एम निश्चय करीए गीए जे गृहस्थना घरमां निवास करनार
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीका:-एतेन सर्वव्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना बंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यन्तेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं बज्जाषे परे

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते न-
वता यतीनां तत्किं सर्वदा उतस्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां अपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी आरंजीने ब्रह्मव्रतनी अगुप्ति थाय त्यां सुधी जे लिंगधा-
रीये यतिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कह्यां हता ते स-
र्वेंतुं खंरुन कर्युं ते हवे कांडक देखारे ठे. सुविहित लिंगधारीने पूढे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रहेवा विषे दोष कह्यो ते शुं निरंतर सर्व
कालमां ठे के आ कालमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यद्याद्यः पक्षस्तदानीमुद्यानादिषु वसतां यतीनां
कथंचिच्चौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काल-
सौस्थेन चौराद्यपसर्गाज्ञावाडुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदापि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽभिधानाच्च

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पक्षनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाले
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कहीए ठीए जे ते
कालमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यतिने कांडपण कोइ
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवथी गृहस्थना घरमां रहेवा रुपि उपाय
यतो हशे ए वचन सांजळीने लिंगधारी वोढ्यो जे ते काल तो घणो
सारो हतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग हतो नही माटे साधुने उ-
द्यानमां रहेवानुं शास्त्रमां संजळाय ठे एण गृहस्थना घरमां रहेवानुं
संजळाय नथी त्यारे सुविहित वोढ्या जे एम तारे न वोढवुं ते काले

पण चौरादिकनो उपद्रव बहुधा शास्त्रमां संजळाय ठे, वली ते काळे
पण यतिने परधरनो आश्रय करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे एहेतु माटे ॥

टीकाः—॥ यदाह ॥ बाहिरगामे वुत्था उज्जाणे ठाणवसहि
पमिलेहा ॥ इहराज गहियजंका वसहीवाघायउड्डाहो ॥ सवेवि-
य हिंमंता वसहिं मगंति जहउ समुयाणं ॥ लद्धे संकलियनिवे-
यणं तु तत्थेवउ नियाहे ॥

अर्थः—आवी गयो ठे.

टीकाः—॥ तथा वृषजकल्पनया स्थापिते ग्रामादौ यतीनां
वसतिगवेषणं चिंतायामुक्तं यथा, नयराइएसु धिप्पइ वसही
पुवामुहं ठविय वसहं ॥ वासकमीइ निविठे दीकय अगंमिक्का-
मयं ॥ सिंगरकौमे कलहोछाणं पुण नत्थि होइ चळणेसु ॥ अहि-
छाणे पुट्टरोगो, पुठ्ठमिय फेरुणं जाण ॥ मुहमूलंमिय चारंसिरेय क-
कुहेय पूयसकारे ॥ खंधे प्रहीइजरो पुठ्ठमिय धायओ वसहो ॥

अर्थः—अर्थ पाधरो ठे.

टीकाः—नचैवं विधावसतिग्रामादिमध्यमंतरेण संजवति ॥
उद्यानवासएवच तदानीं मज्जिमते प्रतिप्रदमुक्तन्यायेन ग्रामाद्यं-
तर्वसतिनिरूपणानोपपद्येत ॥ एवंचं तदानीमपि परगृहवसतेर्यती-
नां जावान्नप्रथमपक्ष ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संज्ञे पण ते विनानं संज्ञे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो न्यायवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां रगले रगले गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते काले पण मुनिने परधरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पढ़ः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतो दोषादधुनैव यतीनां परगृहवासोदूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥ अस्य दोषस्य तदानीमपि जावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंन करे ठे जे आ पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमां साधुने परधर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्रीयादिकना संबंधथी तो एम नही कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले पण हतो ज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संस्कारहितवसतिपरिग्रहे तद्विज्ञाने चातिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्याश्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां स्थ्यादि संस्क्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयो दोषाः परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासनो परिग्रह हतो,

तेवा निवासनी प्राप्ति न थाय. त्यारे शास्त्रमां कहेली यतना करीने तेमां निवास करवो पण ते विनानुं बीजुं समाधान न हतु तेमंज आ कालमां पण तेज प्रकारनो आश्रय करो केम जे ए न्याय तो ते काले ने आकाले सरखो ठे ए प्रकारे शास्त्रमां कही एवी यतनाने करता एवा मुनीयोने स्त्रीयादिकना संबंध सहित एवा पण निवास-मां रहेतां तेमने ब्रह्मचर्यनी अगुप्तिआदि दोष नही थाय ए प्रकारे लिंगधारीए जे परधरमां निवास करनारने दोष देखाम्या हता तेनुं खंरुन कथुं.

टीका:—यद्यपि तात्पर्यवृत्त्या चैत्यवासप्रसाधनार्थं एकामूल-गुणेषु मित्यवष्टंजेन स्त्रीसंसक्ताधाकर्मिक वसत्योः संज्ञवे आधाक-र्मिकमेव वसतिग्रहणमुपपादितं तदप्यनवगतजिनमत तत्त्वस्य ज्ञवतो वचः ॥ नह्यत्र सामान्यस्त्रीसंसक्तवसत्यपक्षयाऽधाकर्मिक वसत्युपादानमुदितं किंतु तरुणयोषितु संसक्ति मद्यसत्यपेक्षयेति बोद्धव्यं ॥

अर्थ:—जे चैत्यवासनी सिद्धि करवानी तात्पर्य वृत्तिए करीने एटले तमारे जे ते प्रकारे चैत्यवास सिद्ध करवो एवा अजिप्रायथी एका मूलगुणे ॥ ए गाथानुं आलंवन करीने एक तो स्त्रीना संबंध सहित निवास ठे ने बीजा आधाकर्मिक निवास ठे तेमां आधाक-र्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं एवुं जे तमे प्रतिपादन कथुं ते तमारं जिन मतना तत्त्वनुं अजाणपणुं ठे. तेथी एवुं वचन कहो ठे ॥ केम जे ए जगाए सामान्य स्त्रीना संबंध सहित निवासनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवानुं कांइ कथुं नथी ए तो जवान

स्त्रीश्रोना संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कह्युं एम जाणो.

टीका:—अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंसक्तवसत्यपेक्ष-
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना जिधानस्य वैयर्थ्यं प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अह्वा पुरिसाइना नायायाराय जीयपरिसाय ॥ बालासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:—॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोना संबंधिसहत ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कह्युं ठे तेने व्यर्थ थवनो प्रसंग थरो ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे.

टीका:—किंच उन्नय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसद्भावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचक्षीत ॥ तथा स्त्रीसंसक्ताधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंसक्तवसतिजिन गृहयोरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:—बली वे प्रकारना निवासनी प्राप्ति थये बतें ॥ एटले

जवान स्त्रीश्रोना संबंध सहित निवासने आधाकर्मिकनिवास ए बेनी प्राप्ति थये सते आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं ॥ एज वचन चैत्यवासनो निषेध करे ठे ॥ ने जो एम न होय तो आधा-
कर्मादि दोष सहित नवासनि प्राप्ति थये ठते जे आधाकर्मिक नि-
वासनुं ग्रहण करवुं कह्युं ते न कहेत ॥ वळी स्त्रीश्रोना संबंध सहित
निवास ने आधाकर्मिक निवास ते बेनी पेठे जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवास ने चैत्यवास ए बेमांथी एकनो निर्धार कारण ठते
पण कौड आगममां प्रतिपादन कयों नथी.

टीका:-यद्यपि ग्रामाद्यंतर्वसंज्ञिरित्यादिनाऽधुना जिनगृह
वासस्या स्मीचीनतापादनं तदप्यज्ञानविजृम्भितं ॥ जवदजिमते
जिनसदनवासपक्षेऽप्यधिकतरविवक्षितदोषसंज्ञावात् ॥

अर्थ:-वळी जे तमे ग्रामादिकना मांही वसताने ॥ ए व
चनथी आरंजीनें हालमां जिन घरवास करवो ए ठीक ठे ए प्रको
कह्युं ते पण तमारा अज्ञाननुं प्रकाशपणुं ठे. केमजे तमे मान्यो जे
चैत्यवास ते पक्षमां पण आगळ अमे कहीशुं एवा अतिशय अधिव
दोषनुं विद्यमानपणुं ठे माटे ॥

टीका:-तथाहि प्रत्यहं जगवत्पुरतः शृंगार सार गायन्तृत्य
द्वारांगनां गजंगा पांग निरीक्षण स्तनतटाव लोकनादिना तत्र
वसतामिदानीं तनमुनीनांकथं सातिरेका मन्मथ विकारांगारानं
दीप्येरन् ॥ ततश्चेद मुपस्थितं यत्रोजयोः समोदोषः परिहारश्च
तादृशः ॥ नैकः पर्यनुयोक्तव्यः स्ताकृशार्थं विचारणे ॥

અર્થ:-તે કહી દેખાવે છે જે નિત્યે જગવાનની સમીપે શૃંગાર રસથી ગાન કરતી ને નૃત્ય કરતી જે વેશ્યાનું તેના શરીરનો વિલાસ તથા કટાક્ષ તેનું દેખવું તથા સ્તનકલશનું દેખવું ઇત્યાદિકે કરીને ત્યાં રહેનાર આ કાલના મુનિઝને કામના વિકારરૂપી અંગારા અતિશે ઘણા કેમ દિ દીપ્યમાન નહિ થાય ? અશેજ માટે તેમાંથી આ નિર્ધાર પ્રાપ્ત થયો જે જ્યાં બે વસ્તુનો સરખો દોષ પ્રાપ્ત થયો ને પરિહાર પણ સરખો પ્રાપ્ત થયો તેવા અર્થના વિચાર કરવામાં એક પદાર્થનો પણ નિર્ધાર થાય નહિ જે આ સ્થાન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે ને આ સ્થાન પરિહરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયંચ વિશેષઃ ॥ અસ્મત્પક્ષે સ્ત્રીસંસક્તપરગૃહે કદાચિદ્વસતામપ્યુક્તદોષાસંજવઃ તત્ર યતનાજિધાનાત્ ॥ જવત્ પક્ષેતુ ચૈત્યવાસસ્ય સર્વથા વર્જનીયત્વેન ક્વચિદપિ યતનાનજિધાના દેતદોષ પોષઃકેન વાર્યેત ॥

અર્થ:-માટે તેવી જગાએ સામાન્ય વિશેષની કલ્પના કરવી જોઈએ, તેમાં અમારો જે પક્ષ ઘરઘરમાં નિવાસ કરવારૂપી તેમાં કદાપિ સ્ત્રીઝનો સમ્બન્ધ થાય ત્યારે તેમાં નિવાસ કરનાર મુનિયોને પૂર્વે કહ્યો જે સ્ત્રીઝના સંબંધરૂપી દોષ તેનો સંજવ નથી, કેમ જે તેમાં તો જતનાનું કેવાપણું છે માટે ॥ ને તમારો પક્ષ જે ચૈત્યવાસ કરવો તેનું તો સર્વથા ત્યાગ કરવાયણું છે, માટે કોઈ શાસ્ત્રમાં તેમાં રહેનારને જતના કરવાનું કહ્યું નથી માટે એ દોષ ઘણો પ્રપ્ત થયો તેને કોણ નિવારણ કરી શકે.

टीका:-नच वक्तव्यं गृहिगृहाणां संकीर्णत्वाद्यतनाकरणेपि
नोक्तदोषमोषःकर्तुंशक्यत इति प्रमाणयुक्तस्यैव गृहिमंदिरस्य
प्रायेण यत्थाश्रयणीयत्वेनाभिधानात् ॥ तत्रंचोक्तदोषपरिहा-
रस्य सुशकत्वात् ॥ अतएव गृहिणा सकलगृहसमर्पणेपि
यतीनां तस्यान्यस्य वा दौर्मनस्यज्जिरासाय मितावग्रहाध्यासनं
सूत्रे प्रत्यपादि ॥

अर्थ:-बली तमारे एम न कहेवुं जे गृहस्थनां घर संकीर्ण
होय माटे तेमां यतना करे तो पण पूर्वे कहेला दोषनो परिहार
करवाने समर्थ न थवाय ॥ केम जे बहुधाए प्रमाणयुक्त एवुंज
गृहस्थनुं घर साधुने आश्रय करवा योग्य ठे, एम शास्त्रमां कहेवा-
पणुं ठे माटे तेमां तमारा कहेला दोषनो परिहार सुखेथी थाय एवो
ठे ॥ एज कारण माटे गृहस्थ पोतानुं समस्त अर्पण करे तो पण
यत्तिने परिमाण युक्त एवाज अवग्रहने विषे रहेवुं केम जे ते गृह-
स्थने अथवा बीजा कोशने ए स्थान संबधी मनसां माहुं चिंतवन न
थाय माटे ए प्रकारे सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एवंहावि जं जोग्गं तदेयं जज्ञणिज्जं इ
यज्ञणिजं ॥ चुद्धीखट्वाय ममं, सेसमणुनाय तुज्जं मए ॥ अणुणा
एवि सबंमि, जग्गाहे घरसामिणो ॥ तहावि सीमं विंदति, साहू
तप्पियकारिणो ॥ जाणठया जायणधोवणठा, दुज्जठया अत्थण
हेउयं च, मिउग्गहं त्रेव अणिहयंति, मासो व अन्नोव-
करिउमन्नुति ॥

अर्थः-॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णेषि
तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नस्थि उ प्रमाणजुता, खुज्जुलियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि
नच एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने
त्पंतेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोभावहं ॥

अर्थः-शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एवुं पण परघर न
मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार
साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कह्युं ते जे प्रमाणे जुक्त
कुछ घरमां यतनाथी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे
सुं ए वचनथी आरंजीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन
सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन कर्तुं ते पण शोभतु नथी.

टीकाः-जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतुं
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चाद्वीपस्या अप्पनंतज्जवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुल्यत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मेपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः-चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो
पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेमां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે થોભી પણ આશાતનાને અનંત જવજ્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય જોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનધરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્દાર થયો.

ટીકાઃ—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્યતદાની મિવેદાનીમપિ દોષાજ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુપપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિપાદિતો જવતિ, સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ નિઃસંગતાજિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોત્તમહણવદિતિ ॥ તદેવં યતીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેનપરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ વૃત્ત ઠ્યાર્થઃ ॥ એ ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કાલમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રની પર્યો એટલે વ્યર્થ ગયો ॥ કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અસિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પક્ષમાં તો અનુમાન સાધન આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણે

जणावनार ठे ए हेतु माटे दोष वर्जित आहारने ग्रहण करवो तेनी
पैठे ॥ जेम दोष वर्जित आहार ग्रहण करवामां निःसंगपणुं जणाय
ठे तेम परघर निवास करवामां निःसंगपणुं जणाय ठे. माटे ए प्रकारे
यतिने चैत्यवासनो त्याग करीने परघर निवास करवो. तेज अति
शय कल्याणकारी ठे, ए प्रमाणे बे काव्यनो जेगो अर्थ थयो ॥ ए॥

टीकाः—सांप्रतं यथाक्रमं दीक्षाप्रातिकुल्यसावद्यत्वमाव
पत्यापत्तिदोषैरर्थ्यादित्रयगोचरस्वीकारद्वारत्रयमेकवृत्तेन प्रत्यादि
दिक्षुराह॥

अर्थः—हवे धन तथा सर्व आरंज तथा चैत्यनो अंगिकार
ए त्रणमां दीक्षानुं प्रतिकुलपणुं, तथा सावद्यपणुं तथा मठपतिपणु
ए त्रण दोष अनुक्रमे देखानी तेनुं खंरुन करता सता ए त्रण द्वा
रने एक काव्ये करीने कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रव्रज्याप्रतिपत्तिनं ननु धनस्वीकारमाहुर्जिना.
सर्वारंजपरिग्रहं त्वतिमहासावद्यमाचक्षते ॥ चैत्यस्वी-
करणेतु गर्हिततमं स्यान्माठपत्यं यते, रित्येवं व्रतवै-
रिणीति ममता युक्ता न मुक्त्यर्थिनां ॥ १० ॥

टीकाः—नन्वित्यऽक्षमायां न क्षम्यते एतत्, यदुत साधूनां

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં દ્રવિણસંગ્રહમાહુ ભુવતિ
 જિના ઝગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતત્ત્વેનોપદેશા
 સંજવાદાહુ રિત્યતીતવિજ્ઞકિતપ્રાપ્તાવપિ શઘ્નર્તમાનપ્રતિપાદનં
 તત્તેષાં સ્વાગમૈર્થસંગ્રહવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદ્રુપતયાઽધ-
 યાવદનુવૃત્ત્યજ્ઞેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજાસાત્તદુપદેશ પ્રદ-
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્ષા યથા સ્યા-
 દિતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્ષમા ઇટલો અર્થ આ જંગોએ ઢે
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધુને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર ઇ-
 ટલે સંગ્રહ તેને જિન ઝગવંત, આગલ કહી શું એ પ્રકારનો કહે
 ઢે એ હેતુ માટે આ જગાએ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો ઢે ને
 જિન ઝગવંત તો થઈ ગયા ઢે માટે તેનાં ઉપદેશનો અસંજવ ઢે માટે
 આહુઃ એ પ્રયોગને વિષે અતીત કાલની વિજ્ઞકિત પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું ઢે તે તો જે દ્રવ્ય તેના સંગ્રહનો
 વિપાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને અ-
 ઘ્યાપિ ઘાઘ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ ઇટલે સિદ્ધાંત તેની
 સાથે તે જિન ઝગવંતનું અજ્ઞેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત-
 માનપણું ઢે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસથી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 દાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે ત્યાગ કરવાની સિદ્ધાંતરૂપ ઝગવંતની ઇચ્છા ઢે તે જણાવ-
 વાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 ઢે. ॥ એ પ્રકારે આગલ પણ જાણવું.

टीकाः—प्रवज्यायाःसर्व संगत्यागरूपाया दीक्षायाः प्रतिपं-
थिनं विरोधिनं विरोधश्चात्र वध्यघातकलक्षण स्थाहि ॥ द्रव्य
संग्रहो मूर्धापरिणामः प्रवज्या तद्विरतिपरिणाम स्तयोश्चात्र व-
लवता मूर्धा परिणामेनतद्विरतिपरिणामो बाध्यतइति ॥

अर्थः—सर्व संगनो त्याग करवो ए रुप जे दीक्षा तेनो विरोधी
एवो द्रव्यसंग्रह ठे. आ जगाये विरोध केवो जाणवो के वध्यघातक
ठे लक्षण जेनुं एवो जाणवो. हवे ते वध्यघातक लक्षण देखाने ठे.
जे द्रव्य संग्रह ते मूर्धानो परिणाम ठे ने प्रवज्या ठे ते तो द्रव्यसं-
ग्रहथी विरति पामवाना परिणाम रुप ठे माटे ते बेमां बलवान एवो
मूर्धानो परिणाम तेणे करीने ते द्रव्यसंग्रहथी विरती परिणाम
बाध पामे ठे. ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ अर्थगृहीति मूर्धा, दीक्षा तद्विरतिप-
रिणतिः प्रोक्ता ॥ अनयोर्हरिमृगयो रिव, विरोध इहं वध्य घातकतेति ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो जे संग्रह करवो
ते मूर्धा कहिए ने तेथी विरती पामवानी परिणति तेने दीक्षा क-
हीए ॥ ने ए मूर्धाने दीक्षा ए वेने परस्पर एक बीजाने नाश कर-
वापणुं रह्युं ठे ॥ ज्यां मूर्धा होय त्यां दीक्षा न होय, ने ज्यां दीक्षा
होय त्यां मूर्धा न होय ने एक नाश पामवा योग्य थाय ने बीजुं
तेनो नाश करनार थाय तेने वध्यघातक कहिए, जेम मृगने सिंह
ठे तेम ॥ माटे दीक्षाने विषे धननो स्वीकार करवो ते संज्ञवे नहि ॥

टीकाः—सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो
दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना
ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥
सहावस्थानमनयो, न जायातपयोरिव ॥

अर्थः—ए वेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखाने
ठे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए
ते संग ने निःसंगता ए वेनुं एक काळे एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥
जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग
तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए वेनुं जेम तरुको
ने बांयो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीकाः—द्रव्यस्वीकारे हि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
र्द्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात् द्विरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

पुन ५३
प्रत्यर्थः—द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात
दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग
ने इत्यादिकने विषे आकुलव्याकुलपणुं थाय माटे क्यांथी रहे,

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक उन्मादनं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने इच्छता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीका:-उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थंतवं
चरसिं ॥ वहबंधणमारणजेयणाउं काउं परिग्गहे नत्थि, तं जइ प-
रिग्गहुच्चियं, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थ:-उपदेशमालामां पण कहुं ठे जे धन ठे ते सैंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउंए त्याग करेहुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्तुं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेहुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वळी ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रही वध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रहुं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीका:-अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य
प्रव्याप्रतिपत्तिवेन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्र-
व्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंतायविधाना-
दित्येतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેષાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિના
સાંપ્રતં યતિચિંતાદ્યવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાણ દીકાનું વિરોધી એવું જે દ્રવ્ય છે એમ જે
વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર
દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને
તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ
કેર્યો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંભીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા
નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કરવું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાલના
યતિને તે સર્વેનું ધનનું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ગૃહસ્થોનું
નિર્ધનપણું છે તેણે કરીને હાલમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા
નથી પણ બીજા કેટલાક ગૃહસ્થો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે
એવા દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાહિ દૃશ્યંતેવાદ્યાપિ કેચિદુદારાશયા ગ્લા-
નાદ્યવસ્થાયાં નિરવગ્રહા જિગ્રહપુરસ્સરં પથ્યૌષધાદિ દાનેનય-
તીનાં સંયમશરીરોપદંત્રં વિદધાના;પાત્રસ્ય દ્રવિણવિદ્રાવકા;
શ્રાવકાઃ ॥ તત્તાવતૈવ પર્યાપ્તં, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મૂલેન વિક્તપરિગ્રહેણ ॥

અર્થ:-તે દેખામે છે જે આ કાલમાં પણ કેટલાક ઉદાર
ચિત્તવાળા શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને વિષે અવ-
ગ્રહ રહિત અજિગ્રહ પૂર્વક પથ્ય-ઔષધ આદિકનું જે દેવું તેણે
કરીને સાધુનું સંયમરૂપ જે શરીર તેનો ઉપદંત્ર કરે છે એદલે સા-

हज करे ठे ने पात्रने विषे पोताना ड्रव्यनो व्यय करे ठे माटे एवा श्रावक लोकवनेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निषेध करेलो ने श्र-
नर्थना समूहनुं मूळ एवो ड्रव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने सयुं
एटले ड्रव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीकाः--परमेवं कालाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसज्जवेपि-
यदिदानींतना यत्याजासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैधका-
दिभिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृथिज्योऽयमयमिकहा
स्त्रापतेयनिचयसंचिन्वाना उपलज्यन्ते तयनं विषयतृषा कर्षिता-
न्तःकरणतयातेषामेवं द्रव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थः--परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औषधना देनार
विद्यमान ठेते पण जे काळना आ लिंगधारी पुरुषो बाळकोनुं ज-
णावतुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोडण
तेने तेवां पुस्तक लखी आपवां इत्यादि द्रव्य उपार्जन करवानी
क्रियाओनो मिषवने हुं मोटो धनाढ्य थजं हुं मोटो धनाढ्य थजं
एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
नारा एटले गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवने धन लक्ष संचय करनारा
देखाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावने आकर्षण थयां जे अंतःकरण
तेणे करीने ते लिंगधारीने द्रव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
एटले ते लिंगधारी विषय जोगवदानी इच्छाएज द्रव्य पासे राखे ठे
पण ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ एककित्वा चिद्वशुपवनतो मंत्रतंत्रैश्च

केचि, न्मातृस्वाम्यान्मधुरवचनात् सर्वतः केपि नष्टाः ॥ रागा-
ल्लोभारुनविद्वेषनध्यानमापूरयंतो, लब्ध्वालिंगं विदधतितरां नैष्टि-
कीनैव वृत्तिं ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कथुं ठे जे केटलाक तो ठोकराने जणाव,
वार्थी ज्रष्ट थयाने केटलाक मंत्रतंत्र करवार्थी ज्रष्ट थयाने केटलाक म.
उपतिपणार्थी ज्रष्ट थया, केटलाक स्त्रीआदिना मधुर वचनार्थी ज्रष्ट,
थया, ने केटलाक तो रागार्थी लोभार्थी सर्वथा ज्रष्ट थया. एम धन
राखवाना ध्यानने वधारता पुरुषो साधु वेश धारण करीने पण पो-
तानी जे साधुपणानी वृत्ति तेने अतिशे नथी करता.

टीकाः—न च शिशुपावनाद्यपि यतिना विधातव्यमिति
वक्तुमुचितं गृहिणां मातृकादिपाठनादिविधानस्य मुनीनां चा-
रित्रजंगहेतुत्वेनागमे निवारणात् यदाह ॥ जोऽसनिमित्त अ-
स्त्वर कोऽत्रासभृश्कम्मेहि ॥ करणाणुमोत्राणैरियसाहु-
स्स तवरकओ होइ ॥

अर्थः—ठोकराने जणावुं इत्यादिक साधुने करवा योग्य ठे
एम बालवुं पण घटतुं नथी केमजे गृहस्थने लिपिअक्षरआदि ज-
णावुं इत्यादिकने करनार मुनिने चारित्र जंगनुं कारण ठे ए हेतु
माटे शास्त्रमां निवारण कर्तुं ठे ते शास्त्र वचन कहे ठे ॥ ज्योतिष
तथा निमित्त कहेवुं इत्यादिकी तप नाश पामे ठे.

टीकाः—यद्यपि सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिजि रित्यानिदा

उर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्गर्द्धन मु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यप्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुञ्जमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांति प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः-वळी जे तें कहुं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संवंधी, रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः-॥ यदुक्तं ॥ वज्रोश्चेत्यालयदवंशं गेवरिं मित्रघारं
॥ साहारणं च एयं, न जान से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायए
विष्ठीए सगरुवइलमणुयाणं ॥ अहवावि खरा लएही करेइ तह
बकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्च किमिह वुच्चंति ।
वज्रेण तद्वं, विसुरुज्जावो सयाकालं ॥

અર્થ:-॥ ટીકા ॥ એવંચ શ્રાઘાનાં યદાપુંજમાત્રસ્યાપ્યેવં
નિષેધસ્તદા કા વાર્તા ઝદિધીર્ષયા યતિવિતીર્ણસાક્ષાદેવદ્રવ્ય
ગ્રહણસ્યેતિ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે શ્રાવકને એક પૂમરું માત્ર પણ ગ્રહણ કર-
વાનો નિષેધ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે ત્યારે ઝદ્ધારવાની ઇચ્છાએ યતિએ શ્રાપ્યું
જે સાક્ષાત્ દેવદ્રવ્ય તેનું જે ગ્રહણ કરવું તેની તો વાતજ ક્યાંથી હોય.

ટીકા:-॥ તદુક્તં ॥ ઝરકેઙ્ગો ઝવિરકેઙ્ગ, જિણદઘં તુસા-
વઝ ॥ પન્નાહીણો ઝવે સોઝ, લિપ્પઈ પાવકમ્મુણાં ॥ આયાણં ઝવ
ઝુંઝઙ્ગ, પન્નિવન્નધણં ન દેઙ્ગ દેવસ્સ ॥ નસ્સંતં સમુવિસ્સઙ્ગ, સો
વિહુ પરિઝમઙ્ગ સંસારે ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:-દેવદ્રવ્યરક્ષણવર્ઙ્ગનાદાદેવ શ્રાઘાનામધિકારા-
ત્તસ્યૈવચ તેષાં પરમકોટિપ્રાપ્તિફલાધાયકત્વેન ઝ્રણનાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જિણપવયણવુઢ્ઠિકરં, પન્નાવગં નાણદંસણગુણાણં ॥ રરકંતો
જિણદઘં પરિત્તસંસારિઝહોઙ્ગ ॥ જિણપવયણવુઢ્ઠિકરંપન્નાવગં
નાણદંસણ ગુણાણં, વઢ્ઢંતો જિણદઘં, તિત્થયરત્તં લહઙ્ગ જીવો ॥
જિણપવયણવુઢ્ઠિકરંતિ ॥

અર્થ:-દેવ દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું ને વધારવું શ્યાદિકને વિષે શ્રાવકનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે શ્રાવકનેજ તે દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું, વધારવું શ્યાદિકથી પરમકોટીને પામેલું એટલે અતિશય મોટું ફલ તેનું ધારણ કરવાપણું છે એમ સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે જે માટે તે સિદ્ધાંતનું વચન જે જિનપ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર એવું તે જ્ઞાન-દર્શન ગુણનું પ્રજાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેની રક્ષા કરતા જે પુરુષો તે અલ્પ સંસારી હોય છે. ને વળી એ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરતા જે જીવ તે તીર્થંકરપણા રૂપી રત્નને પામે છે જિણપવચણં એ પદનો અર્થ ટીકા-કાર પોતેજ કહે છે ॥

ટીકા:-જીર્ણજિનજવનાદેરુદ્ધારવિધિના તત્સ્થર્થિબાઘવ લોકનવિહારક્રમાગતસુવિહિતયતિધર્મોપદેશદ્વારેણ ભૂયસાં જ્ઞવ્યસત્વાનાં બોધિવિધીયકૃત્વાન્નવતિ જિનદ્રવ્યં પ્રવચન-વૃદ્ધિકરમિતિ સંકાસાગ્રદાહરણેનચાસ્યાર્થસ્ય પ્રતીતત્વાત્ ॥ શ્રાદ્ધોદ્ધારે ચ યતીનાં સર્વથાઽનધિકારિત્વાન્ન ॥ તસ્માન્નાસ્તૈરેવ સ્વદ્રવ્યેણ સાધારણસમુદ્વદ્રવ્યેણ વા વાત્સલ્ય કર-ણાન્નાદ્ધોદ્ધારેણ તીર્થાનુઞ્જિતિઃ સેત્સ્યતિ ॥ કિં યતીનાં તદુ-દ્ધારાય વિહિતેન દેવદ્રવ્યસ્વીકારેણેતિ ॥

અર્થ:-જે જુનાં જિનજવન આદિકનો ઉદ્ધાર કરવાના વિ-ધિ કરીને તે જિનજવનમાં રહ્યાં જે વિંવ આદિક તેને દર્શન કરવાને વિહારના અનુક્રમે આવેલા જે સુવિહિત મુનિ તેના ધર્મો-પદેશ દ્વારે કરીને ઘણાક જ્ઞવ્ય પ્રાણીને સમકીર્તનુ ધારણ કરવા

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન ડ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વ્હી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના ડ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક ડ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્ચેદ ન થવો જોઈએ, એ વાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવડ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ ડ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવચારંજગ્રવૃતાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ઘાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જ્ઞેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવચં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિના ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાદુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:-વ્હી સકલ સાવચ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ઘાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે મમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવચ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ 'તુ' અવ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવચ છે એમ જ્ઞેદ દેખાવવાને અર્થે છે. આ જગાએ 'આદુઃ'

कहेतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हती तो
पण 'आचकते' कहेतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियापद
कहुं ते तो आ बीजो द्वार नथी एम जणाववाने अर्थे कहुं ठे.

टीका:-॥ अयमर्थः ॥ गृहिपरिग्रहेहि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावद्यता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽध्यारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थः:-एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने
निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेलां तथा बीजा पासे करावेला जे सम-
स्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथो उत्पन्न थयुं जे पाप
तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कर्युं कराव्युं जे
समस्त पाप तेने पासवानो प्रसंग थाय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अं-
गिकार करवुं तेमां अति महासावद्यपणुं केम नहि. केम जे बीजानुं
करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दने
अर्थ ठे, एटले अति महा सावद्यपणुं ठे.

टीका:-॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संदधानाः, सत्यात् पतंत्यहह तस्करमोष-
दोष मारुव्यनिग्रहनयं सितजिह्वापाशा, इति॥

अर्थः:-ते कहुं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંબરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે
 લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે
 છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઘવ્ય નામે ઋષિને
 લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે
 કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં
 ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઘવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા
 ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને જાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને
 જાલ્યા તે જોગા માંઘવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ જાલ્યા,
 ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી
 સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઘવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી
 તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું
 નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે
 પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવાવ્યું
 તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે
 રમત કરતાં એક દેવકીને બાવલની શૂલમાં પરોવી છે તે વાત ઋ-
 ષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી
 મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વ-
 રસ સુધી જે જે પાપ વાલક કરે છે તેતો તેના માથાપને લાગે છે
 માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા
 કામના ઘટ્ટરાટથી જૂલમાં એ કામ બન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરા-
 જને શાપ દીધો શ્વેતાંબરી મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી ક-
 રી ને માંઘવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની
 અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના
 પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चित्तापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ उंसन्नगिहिसुखदुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यभिधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादि न्यूनस्त्वेपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि जक्तजद्रकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि जिह्वादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त करवापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, उंसन्नगिहित्यादि गाथाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिंगधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं खंन कर्युं. कालना दोषथी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृहस्थनो अंगिकार कर्या विना जक्त जद्रक इत्यादि श्रावक थकी यतिने हालमां पण जिह्वादिकनी प्राप्ति थाय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदरित्वा पत्यातीवोपहासपदं विदुषां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्स विद् इत्याद्यागमो पन्यासः सोपि न ज्वदन्निमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि गृहिपरि ग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां शिष्य प्रतिशिष्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंक्तिने उपहास करवा योग्य एवुं केवल पेट जर्यापणुं लिंगधारीजनुं ठे तेथी ते. गृहस्थोने पोताना करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आः

ગમનું આપન કર્યું તે પણ તે તમારું લિંગધારીનું ઇચ્છિતને સિદ્ધ કરનાર નથી, કેમ જે એ આગમનો તો બીજો અર્થ છે, પણ સાધુને ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો એમ સિદ્ધ કરનાર ‘જાઝસ્તઘિઈ’ એ આગમ વચ્ચનથી તારે શું સિદ્ધ કરનાર છે તો એ કે ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમને બીજા ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમનો પરિગ્રહ કરવા વિષે એ આગમ વચ્ચનનો અર્થ છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥યા કાચિદ્યસ્ય ગણધરશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદેઃ સ્થિતિઃ પ્રતિક્રમણ વંદનાદૌ ન્યૂનાધિકક્ષમાશ્રમણદાનાદિ લક્ષણા સમાચારી યાચ યસ્ય સંતતિર્ગુરુપારંપર્યેણાલાચનાદિદાન વિષયઃ સંપ્રદાયઃ યાચ પૂર્વપુરુષકૃતા ગણધરાદિપ્રવાર્તિતા મર્યાદા ગચ્છવ્યર્વસ્થા તામનતિ કામન્નનંતસંસારિકો ન જવતીતિ ॥

અર્થ:—તેજ સ્પષ્ટ કરી દેખામે છે કે જે જે કોઈ જે ગણધરના શિષ્ય પ્રતિશિષ્ય આદિકની સ્થિતિ ઇટલે પ્રતિક્રમણ વંદનાદિકને વિષે ન્યૂન તથા અધિક યામણાં દેવાં ઇત્યાદિ લક્ષણ સમાચારી છે, તથા જેની જે સંતતિ ઇટલે ગુરુ પરંપરાયે આલેયણઆદિક દેવાને વિષે સંપ્રદાય છે. વળી જે પૂર્વ પુરુષ કરેલી તે ગણધર આદિકે પ્રવર્ત્તાવલી મર્યાદા ઇટલે ગચ્છની વ્યવસ્થા તેનું જલ્લેધન જે નથી કરતા તે અનંત સંસારી નથી થતા.

ટીકા:—અત્રિહિ ગણધરશિષ્યાદીનાં સ્વંસ્વગુરુપ્રદર્શિત સિંત્યાદ્યતિક્રમેઽનંતસંસારિતાપત્યાં પ્રતિનિયતગણધરપરિગ્રહં વિષયસ્તમવસાયતે ॥ શ્રાવકાણાંતુ સર્વધાર્મિકગચ્છેવુવિશેષણ

जक्तपानादिजक्त्यन्निधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगघयगुलगो-
रसफामुअपफिलाहणंसमणसंघे ॥ असङ्गणवाङ्माणंति ॥ तथा
सङ्केणं सङ्गविह्वे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं ॥ गुणवन्ताण विसेसोत्ति ॥

अर्थः—जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखाकी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कहुं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अजिप्रायनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित जक्त पान आ-
दिक जक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीकाः—अतोनेदानींतिनरुद्ध्या प्रतिनियतगणपरिग्रहं वि-
षयत्वं तेषां सिध्यति ॥ यत्त्वशक्तस्य ॥ तदसङ्खस्स गणस्स ॥
तथा दिसाइतव्वविन जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादाज्यां
धर्मगुरुषु तज्जब्बेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया ननु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः—ए हेतु माटे आ कालनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गण बांधीने ते गणना अजिमानवाळा श्रावकने पोताना करी रा-
ख्वा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कहुं जे
'तदसङ्खस्स' ए गाथा तथा 'दिसाइतव्वि' ए गाथा, ते वे गा-
थाना चोथा पादथी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गणना विषे विशेष

दानं नृक्तितुं प्रतिपादनं कर्तुं, ते तो तेमना उपकारतुं सहजपणुं नथी माटे कहुं ठे. पण तेनो अंगिकार करवा विषे नथी कहुं.

टीका:-यदपि सम्यक्तदीक्षावसरे श्राद्धानां गुरोरात्मसर्व-
स्वसमर्पणेन परिग्रहसमर्थनं तदपि न शोचनं ॥ तथाहि ॥
कोयं परिग्रहः ॥ किमुपास्योपासकसंबंधः, आहो प्रतिनियता
ज्ञानव्यवस्थाविषयतया नियमनं ॥ तत्राद्यपक्षे सिद्धसाधनं॥
एवंविधपरिग्रहविषयतायाः साधुश्राद्धानामस्माकमप्यनुमतत्वात्॥

अर्थ:-वली जे तमे समकित दीक्षाने अवसरे श्रावकने पो-
ताना गुरुने सर्वस्व अर्पण करतुं तेणे करीने परिग्रह करवानुं प्रति-
पादन कर्तुं ते पण शोचतुं नथी, ते कही देखावे ठे ए परिग्रह ते
कयो ? ॥ शुं उपास्य उपासक संबंध रुपी ठे, के नियम पूर्वक
जे आज्ञाव्यवस्था ठे तेणे करीने नियम करवो ए ठे. तेमां प्रथ-
मनो पक्ष जे उपास्य उपासक संबंध ते तो घटतो नथी; केम जे
तेमां तो सिद्ध साधन दोष आवे ठे जे ए प्रकारनो परिग्रह तो सा-
धुने तथा श्रावकने तथा हमारे पण मान्य ठे ए हेतु माटे ॥

टीका:-अथ द्वितीयः ॥ तन्न ॥ आज्ञाव्यवस्थायाः प्र-
वित्रजिषूत्प्रजितगृहिविषयतयै वागमेदर्शनात् ॥ तथाहि ॥
कल्पव्यवहारोक्तादि गव्यवस्थैव मुपलक्ष्यते ॥ यः प्रवित्रजिषु सा-
मायिकादिपाठप्रवृत्तः स त्रीणि वर्षाणि यावत् पूर्वाचार्यस्य स-
म्यक्तदातुरेव जवति ॥

अर्थः—बली बीजो आत्मा व्यवस्था रूपी पक्ष तेने विषे पण ते परिग्रह नथी केम जे आगमने विषे जेने प्रवज्या लेवानी इच्छा होय अथवा जेणे प्रवज्या लक्ष्ने त्याग करी ठे एवा गृहस्थने विषेज आजाव्यव्यवस्थानुं देखवापणुं ठे ए प्रवज्या लेवानी इच्छा होय ते सामायीकादि पाठने विषे प्रवर्तेलो त्रण वरस सुधी प्रथमनो आचार्य जे समकितने पमारुनार तेनोज होय.

टीकाः—यदुक्तं ॥ सामाश्याश्या खलु, धम्मायरियस्स ति-
न्नि जा वासा ॥ नियमेण होइ सेहोउक्कमउ तडुवरिंजयणा ॥
यस्तु निज्जावादिर्जुत्वा पुनःप्रविब्रजिषति तस्य यदृच्छयादिक ॥
अत्यक्तसम्यक्तस्तूत्प्रवृज्ययःप्रव्रजति स त्रीणि वर्षाणि यावत्
पूर्वाचार्यस्यैव ॥ यदाह ॥ परलिंगि निज्जाएवा, सम्मटंसण जडे
उ ठवसंते ॥ तद्विसमेव इच्छा सम्मत्तजुए समा तिन्नि ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे निहवादिक थैने फ-
रीथी प्रवज्या लेवानी इच्छा करे ठे, तेने तो ज्यां इच्छामां आवे त्यां
रहेवुं ए दिश ठे, ने जेणे समकितनो त्याग कर्षो नथी ने ते प्रवज्या
ग्रहण करे तो ते त्रण वरस सुधी पूर्वाचार्यनोज ठे एम जाणवुं, जे
माटे कहुं ठे जे.

टीकाः—उत्प्रव्रजितस्तु द्विधा सारूपी गृहस्थश्च ॥ तत्र सा
रूपी रजोहरणवर्जसाधुवेषधारी ॥ सचयावज्जीवं पूर्वाचार्यस्यैव ॥
तन्मुंकीकृतान्यपि ॥ यानिपुनस्तेन नमुंकीकृतानि केवलंबोधिता

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
ઝવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થ:-જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ બે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઠન કરેલા અથવા તેણે મુંઠન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વે તો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકા:-સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઘ્વાયરિયરિસ્સ જેય પદાવે ॥ અહવાવિએસંઠં
દો ઇઙ્ગાએ જસ્સ સોદેઙ્ગ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દ્વિવિધો મુંઠિતઃ સશિશ્વ
સ ચ દ્વિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાઙ્ગ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઠીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણગિહત્યમુંઠો અહવ અમુંઠોઃ તિન્નિ વરિસાણા ॥ આરેણં ઘવાત્તે
સયંચ પુઘ્વાયરિયસવે ॥

અર્થ:-તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
બે પ્રકારનો છે એક તો મુંઠિતને બીજો શિશ્વ સહિત તે બે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પછી ત્રણ વર-
સમાં બોધ પમાડીને મુંઠન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः—एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां जवत्प्रकटितसामान्यगृहविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एवाप्ताज्ञाव्यवस्था सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः—ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रहेवानो अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे पण पासस्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्युं.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाकृणु श्राद्धानां गुरवे स्व-समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तन्नेदानीं तथाविधशरीरादि चेष्टाजिर्व्यग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजन्मकृत्या तथाजिदधतां तेषां मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित दीक्षाने अवसर गुरु पास आवाकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन ठे ते उपचार मात्र ठे एम अवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांश शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी चेष्टाथी जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक ज्ञाति करीने तेम केहेता एटले पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक ज्ञाव

न होय ए हेतु माटे ॥ ने जो एम न कहीए तो समकित प्राप्ति-
नी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे ॥

टीका:-तदुक्तं ॥ काजक्तिस्तस्य येनात्मा सर्वथा न हि यु-
ज्यते ॥ अजक्तेः कार्यमेवाहु, रंशेनाप्यनियोजनं ॥ नचैवंगुरोर-
पि तदनुमत्यादिना तदताधिकरणप्रसंगः ॥ ममकारविरहित
त्वेन तस्य जगवदाह्वयैव प्रवर्त्तमानस्य तदज्ञावात् ॥

अर्थ:-जेनो जक्तिए करीने आत्मा सर्वथा न जोमाय तो
ते पुरुषनी ए जक्ति सारी न कहेवाय केम जे अंश मात्र पण जेने
जोमावहुं तेतो अजक्तिनुं कार्य ठे. एटले गुरुने आत्मानुं समर्पण
करहुं ते गुरु साथे पोतानो आत्मा जोमा ने जो आत्मा अंश मात्र
पण न जोमाय ए जक्ति न कहेवाय. ने वळी एम पण आशंका न
करवी जे गुरुने पण तेनी अनुमोदना आदिके करीने तेमां रक्षां जे
अधिकरण तेनो प्रसंग गुरुने पण थाय; केम जे ते गुरुने ममता-
रहितपणे जगवंतनी आज्ञाए करीनेज प्रवृत्तपणुं ठे, माटे ते अधि-
करणनी प्राप्ति नथी.

टीका:-यदुक्तं ॥ गुरुणोविनाहिरणं, ममतरहियस्स एत्थ
वत्थुंमि ॥ तज्ज्ञावसुद्धितुं, आणाइ पयइमाणस्स ॥ एतेन श्र-
द्धानुगुण्येन दानोपदेशादिना गुरोर्यद्वाद्दस्वीकारसमर्थनं, तद-
प्यसंगतमेव ॥ स्वीकारमंतरेणैव ज्ञावानुरूप्येण धर्मं वृध्यर्थं
गुरोस्तेषु सद्भिषयदानाद्युपदेशप्रवृत्तेः ॥ यदुक्तं ॥ नाज्जणयत-
ब्जावं, जह होइ इमस्स धम्मवृद्धिं ॥ दाणाडुवएसाउ, अणेण त-
हइत्थजइव्वं ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारतुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्ता विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपवुं इत्यादिक उपदेशनी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं॥ दुविहा साद्वृण दिसा, तिविहा पुण साद्वृणीण विनेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्बंधवद्गृहिग्रबंधस्य क्वचिदप्य श्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहिपरिग्रह स्सर्वथायतीनां नोचितः ॥५॥

अर्थः—वळी तमे जे कह्युं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कह्युं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुना दिग्बंधनी पेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांजलता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदमाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यहं सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपज्ञोगादिना लोकेष्यतिनिर्दिष्टं मातृपत्यं मठनायकत्वं स्याद्भवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तंनवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તદ્વિતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજદો-
ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્ત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર ઇટલે પો-
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઊપજોગ
કરવો इत्यादિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિરણ કરે તો
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્યતેના
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે ઇટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જાવચ્છણ મુગ્રવિહારિયા ઝદ્વચ્છણં તુ જિણપૂઆ॥
જાવચ્છણાઝજઠો,હવિજ્ઞાદ્વચ્છણુ જુજ્જો॥તદ્વિતનેતુ યતીનાં જાવ
સ્તવાજાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્તજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્ધૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
મજ્જિમત્ત્વાત્ ॥

अर्थः—ते चैत्यना कामकाजनी चिंता करे त्यारे तो यतिने जावस्तवना अजावनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने जे अव्यस्तव ठे ते तो ठ जीव निकायनो विरोधी ठे ते हेतु माटे ते जावस्तव थकी अतिशय तेमां न्यूनपणुं ठे माटे ने जगवंते तेज संजमने पूर्णमान्या ठे जे जावस्तव रुप ठे ते.

टीकाः—यदाह ॥ दवत्यजंय जावत्यजंय दवत्यओ बहुगुणुत्ति बुद्धिसिया ॥ अनिजणजणवयणमिणं, बज्जीवहियं जिणाबिंति ॥ बज्जीवकाय संजमदवत्य ए सोधिरुज्ज ए कसिणो, तो कसिणसंजमवि आ पुष्फाईयं न इहंति ॥

अर्थः—पाधरो ठे.

टीकाः—अथ चैत्यमुद्दिश्यारंजादयोपि यतेर्न विरुध्यन्ते ॥ तथाहि ॥ जगवान् श्रीवैरस्वामी त्रिदशविनिर्मितमणिमय-विमानस्योपरिष्ठात्सातकौञ्जमुज्जृम्भमंजो जमध्यासीनो जुञ्जक वृन्दारकवृन्देन पुरतो विधीयमानाऽवि गानगानहृद्यनाद्यातोद्य-निनादपूरितसमस्तनजस्तलो हिमगिरिशिखरव त्तै श्रीदे-वतायाः सकाशाद्भिरर्गलसमुच्छलदतुच्छावंध्यसौगंध्यसुरजितककु-ष्मांताननानि विशप्रसूनानि हुताशनयहाच्चप्रसूनानि समादाय पुर्या तथागतायतनानि विहाय विहायसा मंदानिलचलश्चेत-केतनं जिननिकेतनं पर्युषणमहसि समाजगामेति श्रूयते ॥ य-थोक्तं ॥ चेड्यपूया किं वड्ढरसामिणा मुणिअपुव्वसोरण ॥ न

કયાપુરીઃ તદ્વ્યા મુરકંગસાવિ સાહૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંઝમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થ:-વઢી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યાત્રિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેવાને જે જે
જગવાન્ ઇટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જૂંજક દેવ-
તાના સમુદ્દે આગલ કર્યાં જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાદ્ય તેના
શબ્દવને જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું જે એવી શોજાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશ્વે ઝઘલતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને દિશારૂપી સ્ત્રીઝનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યાં જે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેશને મારગની નગરીઝમાં જે જે બૌદ્ધના મંદિર આવે
જે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવને જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ જે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું જે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વશ્વર સ્વામિયે નથી કરી, કરી જે તે વશ્વરસ્વામિ
કેવા જે, તો જાણ્યું જે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોકલ્યું અંગ જે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંજા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજળીને સુવિહિત બોલે જે એમ તમારે ન બોલવું.

ટીકા:-જગવચ્ચરિતસ્ય જવતામાલંબનીર્કર્તુમનુચિતત્વાત
પાત્રસ્યઋયાઽસ્મદાદીનામિક્ષુજઘ્નણં યુજ્યતે ॥ તેનહિ
નહિ સ્તંભેરમ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोच्चितानि धूपे-
नाऽचित्तीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोत्तानि जवतांच माला
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरूपलभ्यते ॥ अतो जगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याह्वयना
खोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं जवंतो नव्रीकंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करुं घटुं नथी, शायी के मोटा हाथी शेरनी आखीने आखी
एटले कुचा कहाक्या विना जक्षण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरनी जक्षण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वझर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
लीधा विनाज पूर्वे धूपथी अचित करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आण्यो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिय लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जावण करता तमो केम बोलतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेद्व्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि कान-

निस्साए ॥ अहवावि अज्जवइरंतो सेवन्ती अकरणिज्जा ॥ ओहावणं
 परोसिं सतित्थोब्जावणं च वच्छद्वं, न गणितिं गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुष्फमहिमं च ॥ गणेमाणेति आलंबनानिगणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति, महारं
 ज्ञन्मूर्खान् ॥ चइण्ण घरावासं आरंजं परिग्गहेसु वटंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवायर्थं
 भेतदितिनामजेदेन ॥ मंसनिविर्त्तिकाउं सेवइ दंतिकखयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइज्जणारंजं परववएसा कुणइ बालो ॥ अथ, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सज मुणिसो तिगरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्ववद्विणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंजो न दुष्यतीतिचेतन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
 बुत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध
 एवप्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्त्या तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्वलवता केनापि हठेनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव
 रिरक्षिषया साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तुलोचादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वाविदध्यात्तदा
 तस्यचारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः—इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमामतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो
 लिंगधारी तेना वचनशीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदे

हरीने आरंज करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते
 १ कहेंवुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो
 ने ने सिद्धांतमां उत्सर्ग थकीज आरंजादि दोष करीने चैत्य स-
 गमां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो. निषे-
 ज प्रतिपादन कर्यो ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज
 त्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पने. ने एम करतां कदाचित्
 होइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक जडकादि राजाए चैत्य संबंधी
 गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण बळवान पुरुष ह-
 गतकारे लेवानो आरंज कर्यो. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी
 एका करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आइा
 आपी ठे. पण ज्यारे तो लोकादिके करीने यति पोतानी मेळे देशना
 द्वारे तेने सागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते
 साधुना चारित्रपणानी अशुद्धताज थाय ठे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ जन्नइ इत्थ विज्ञासा, जो एयाइं सयंवि-
 मग्निज्जा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिज्जाएयाइं॥सब
 ज्ञामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवंतुं ॥ सचरित्तचरित्तीणं एयं
 सबेसिकज्जांति ॥ अतःकथं सम्पृहृतया चैत्यारंजं कुर्वतामधुना
 तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णजावस्तवस्या-
 शक्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचित्तनमपि महाफलमभ्युपेयते
 तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण ग्रहिनेपथ्यमभ्युपगम्य
 जिनपूजनमाप्त्रियतां ॥

अर्थः—ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंज करनार

आ काळना यतिने केम दोष न लागे. ने ब्रळी जो आ काळमां एवो संपूर्ण जाव ठे जे जाव पूजा करवा समर्थ नथी. माटे तेनी अपेक्षाए चैत्य संबंधी चिंता करवी तेमां पण मोटुं फळ ठे. एम जो जाणता हो तो ते साधुपणाने जणावनार रजोहरणादिक तेनो त्याग करीने गृहस्थना आचूषणरूप रूप जे जिनपूजा तेनो आदर करो.

टीका:-यडुकं ॥ जइ न तरसि धारेजं, मूलगुणजरं सज्जतर गुणं च ॥ मुतुण तोतिजूमि सुसावगतं वरतरागं ॥ अरहंतचे-इआणं, सुसाहुपूयारउं दढायारो॥ सुस्सावगो वरतरं, न साहुवे-सेण चुअधम्मो ॥ रजोहरणादिखिंगं बिज्रतां तु चैत्योद्देशनापि यतीनामारंजविधानं महते पापाय लोकशोकाय च ॥ यदाह ॥ बज्जीवनिकायदयाविवज्जित नेव दिखिउं न गिही॥जइधम्माउं चुको, चुक्कइ गिहिदाणधम्माउं ॥

अर्थ:-रजोहरणादि खिंग धारण करनार यतिने तो चैत्यनो न्देश करीने आरंज करवो ते मोटा पाप जणी ठे ने लोकने शोक जणी ठे.

टीका:-तथा ॥ संप्रतिव्रतिवेषण, लोकमोषकमेष्वहो ॥ सि-तांवरेषु जातेषु, चौराः किं निर्मिता मुधेति ॥ एतेनोक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनामित्यादिना यतीनां चैत्यस्वीकारसमर्थनंतदपिश्रद्धा समृद्धानां केषांचिच्छ्रद्धाना मद्यापिश्रुतोक्तविधिना चैत्यचिंता-करणादर्शनेन निरस्तं ॥

અર્થ:-વઢી આ કાલમાં સાધુવેષે કરીને ઠગી લીધામાં સ-
મર્થ ઇવા શ્વેતાંબરી ત્રિહુ જગતમાં વિદ્યમાન છે તે શું કરવા ચોર,
મિથ્યા, નિપજાવ્યા હશે ? માટે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. એ કહ્યો જે ન્યાય
તેણે કરીને, 'સંપ્રતિ ગૃહમેધિનાં' ઇત્યાદિ વચનથી આરંજીને યતિને
ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વેનું ધ્વંસ થયું.
કેમ જે શ્રદ્ધાવંત કેટલાક આવક હજુ સુધી પણ શાસ્ત્રમાં કહેલા
વિધિ પ્રમાણે ચૈત્યની ચિંતાદિક કરે છે તેને પ્રત્યક્ષ જોઈ એ
એ હેતુ માટે.

ટીકા:-યથાપિ ચૈત્યસ્વીકારાર્થતયા, સીલેહ મંલખલણ ઇ
ત્યાગમોપદર્શનં તદપ્તસંગતં ॥ અસ્યાન્યાર્થત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કેચિત્ સુવિહિતા વિહારક્રમેણાંતરા કંચિદુબ્ધશ્રાવકં મધ્યસ્થ-
જૂરિલોકમંતઃસ્થિતચૈત્યચિંતાનિરવધાન દેવકુલિકજીર્ણશીર્ણ
પ્રાયેકજિનસદનાધિષ્ઠિતં અમમેકં પ્રાપ્તાસ્તત્ર ચ તેપવાદેન દેવ-
કુલિકાનાં શિક્ષાદ્યર્થં દેવકુલં ગતાપ્તસમારચનસંજ્ઞવે કાલેન
ગમ્ભતાત્રત્રત્યલોકસ્ય ઝડકતયા જૈનમાર્ગાન્યુપગમ ગુણં સુવિ-
હિતસંપાતેન સંજ્ઞાવયંતો દેવકુલિકાન્પ્રત્યાહુઃસીલેહેત્યાદિ ॥

અર્થ:-જો પણ ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાને 'સીલેહમંલ' ઇ
ઇત્યાદિ આગમ વચન દેવામાં, તે પણ અઘટતાં દેવામાં કેમ જે
એ આગમનો અર્થ વીજો છે. તેજ કહી દેવામાં છે જે કેટલાક સુ-
વિહિત સાધુને અનુક્રમે વિહાર કરતા થકા કોઈક વચ્ચે એવું ગામ
આવ્યું જે તેમાં આવકનો સહેદ થયો છે પણ ગામમાં તો લોકની
વસ્તી ઘણી છે ને તેમાં ચૈત્યની ચિંતા કરવામાં અસાવધાન ઇવા

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને બહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિદિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુલમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના જાદિક લોકે છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંજવ છે કેમ જે સુવિદિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ જાણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિદિત બોલે છે જે 'સીલે-હમંલ' શ્ત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—જોદેવકુલિકા એતાનિમંલપલકાનીવ મંલપલ કાનિ યથા મંલસ્ય પલકોજ્વલતયા આસનિર્વાહ એવં જવતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જતયાચ નિર્વાહઃ ॥ અતો નિર્વાહદેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ ઇતરે સુવિદિતાઃ ચોયંતિ પ્રેરયંતિ તંતુમાશ્સુ લૂતાત્ત્વપ્રસારણાદિષુ ॥ અથ તે લિંગિનઃ સવૃત્તયઃ ચૈત્યચિંતા વિનાપિ પ્રાક્સંચિત્તદ્રવિણનિચયેત વિદ્યમાનનિર્વાહા સ્તદા તાન્ અગ્નિયોજયંતિ ॥ અંવાનિંતિ નિષ્ઠુરવાચા શિક્ષયંતિ ॥ યથાજોડ્ઙાકિમિત્યેતાનિ ચૈત્યાનિ ન સમારચયથ યતેતાનિવિના પશ્ચાદપિ ન જવિતા જવતાં નિર્વાહઃ ॥

અર્થ:—જે જો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંલપલ જેવાં છે એટલે મંલ તે કોશ્ક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની અજિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રપલક તેની ડબ્બલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલતા

राखी तथा तेनी सारी संज्ञाळ करवी तेथी तमारो निर्वाह ठे माटे निर्वाहना कारणरुप जे चैत्य तेने समारो एटखे ठीक करो ने वळी सुविहित एम प्रेरणा करे ठे जे आ करोळीयानां जाळां काढी नाखीने साफ करो. इत्यादि प्रेरणा करे ठे तो पेण वळी ते लिंगधारीयो पोतानी आजीविकाये संपूर्ण ठे तेथी चैत्यनी चिंता कर्पा विना पण प्रथमथी संचय करेलो जे अव्यनो समूह तेणे करीने तेमनो निर्वाह विद्यमान ठे. एवुं देखे त्यारे तेमने कठोर वासीथी शिक्षा आपे जे जो अज्ञानो आ चैत्यनी केम संज्ञाळ करता नथी, जे माटे ए चैत्य विना पठीथी पण तमारो निर्वाह नहि थाय.

टीकाः—अणिच्छत्ति ॥ अथ देवकुलिकाः सातलंपटतयैतदपि कर्तुं नेहंति तदा सुविहिताः स्वयमेव तंतुजाळादीनि फेकिंति अपसारयंति ॥ उपहासजयाद् गृह्णिन्निरदृश्यमानाः कथमेवं सुविहितानां स्वयं चैत्यसमारचनप्रवृत्तिरिति यदि कश्चिदब्रूयात् तत्रैतलमर्थना येदंगाथा युगलमुच्छिष्टे ॥

अर्थः—हवे देवकुलिक अतिशय साता सुखमां लंपट थया ठे माटे ए करोळीयानां जाळां दूर करवां एटखुं पण करवा न इहे तो ते सुविहित पोतानी मेळेज ते तंतुजाळ आदिकने दूर करे ठे. तेमां पण गृहस्थ लोक जेम न देखे एवी रीते ते काम करे ठे केम जे सुविहित साधुनी पोतानी मेळे चैत्यने समारवुं तेमां आ प्रवृत्ति केम थइ ? ए प्रकारनुं गृहस्थ लोक उपहास करे तेना जयथी. जो वळी कोइक आ वातमां संशय करे तो तेना समर्थननी करनारी आ वे गाथा प्रसंगथी लखीये ठीए.

टीका:-अत्राज्ञावे जयणाश्चगना सो हविज्ज मा तण॥पुञ्ज
कयायगणास्सु ईसिगुण संजवेइहरा॥ चेइयकुल्लगणसंवे आ-
यरियाणं च पवयणसुएया॥तव्वेसुवि ते ह कयं, तवसंजममुज्जुमं-
तेण अस्यार्थ:-अन्याज्ञावे आवाक्यज्ञावे यतस्तत्र आह्वा न संति
येन तएव समारचनं कुर्वीरन् अतःस्वयंयतनया कुर्वति॥ मामू-
ञ्चैत्यसमारचनं ॥ कावोहानिरितिचेत्अतआह ॥मार्गनाशो जैन
मार्गोच्छेदोमांजूत्तत्रतेन हेतुना पूर्वकृतायतनादिषु चिरंतनजि-
नगृहेषु ईषद्गुणसंजवे सति मनागूलोकस्य जिनमार्गप्रवृत्ति
संजावनायां ॥

अर्थ:-आ वे गायानो अर्थ टीकाकार लखे ठे जे आवाक
आदिनो अज्ञाव सते जे हेतु माटे ते गाममां आवाक रहेता नयी,
जे ते चैत्यनुं समारुं इत्यादि करे. ए हेतु माटे सुविहित यतनाये
करीने ते काम करे ठे. त्वारे कोइ कहेशे के चैत्यनुं समारुं न थाय
एमां तमारी शी हानी ठे ? एवी आ शंका करे तो ते उपर कहे
ठे जे वैतमार्गनो उच्छेदमां थाय ते गाममां ए हेतु माटे पूर्वे करेखां
माटे अतिशयजुतां थयेखां जिनमंदिर विद्यमान ठे ते थोमोकगुण
थवानो संजव ठे. एटखे लोकने जिन मार्गमां प्रवृत्ति थाय एम
संजव ठे.

टीका:-अयमाशयः॥ तत्र हि देशे तदैवैकं जिनजननं ततश्च
आवाकज्ञावेन देवकुलिकानांचमुखरसिकत्वेन चैत्यचिंतायज्ञा-
वे तत्र देशे जिनगृहाज्ञावान्मागाच्छेदोमांजूदिति ॥ तत्रत्यलोकस्य

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिनगृहे कां-
चिच्चिंतायतनया विरूति ॥

अर्थः-आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख झीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांझण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उब्बेद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्य दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांझक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः-॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणान्नावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेषु तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपाखवंता ज्ञावे सुविहितस्य न चैत्यचिंतया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः-जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आखंबन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवाथी
कांझण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे नयोग
करवो एज सर्वोत्तमपणुं ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एवंचास्या गमस्य तात्पर्यं नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदजयेन हि श्रावकाज्ञावे तच्चैत्यसमाचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं न तु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
धातेन ॥ अतः कथंमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थः—माटे ए आगमनुं तात्पर्यं विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारवुं कहुं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे एटले सबें सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अजिप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केम सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीकाः—एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं माठपत्यमतिकुत्सितं न प्रस-
ज्यत इति ॥ लौकिका अप्पाहुः ॥ यदीच्छेन्नरकं गंतुं, सपुत्रपशुवां-
धवः ॥ देवेषूधिकृतिं कुर्याज्जोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेत, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन माठपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थः—वळी ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मठपतिपणुं केम अतिशय

નિંદિત નહિ હોય. એતો અતિશય નિંદા થવાનોજ પ્રસંગ છે કેમજે લૌકિક શાસ્ત્ર પણ એમ કહે છે જે પુત્ર, પશુ, બાંધવ તેમના સહિત જો નરકમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો દેવને વિષે તથા બ્રાહ્મણને વિષે અધિકાર કર ને વળી જો તારી નરકમાં જવાની મતિ હોય તો એક વરસ સુધી પુરોહિતપણું કર ને વળી તે કરતાં એ સર્વે નરકમાં જવાનાં સાધનનું શું પ્રયોજન છે એક ત્રણ દિનસુધી મઠપતિપણું કર. જેણે કરીને કુટુંબ સહિત નરકની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થાય ઇત્યાદિ મહા નિંદિતપણું અન્ય દર્શનમાં પણ છે.

ટીકા:—શ્દાર્ની નિગમયતિ ॥ ઇતિયસ્માદર્થે યસ્માત્ એવ મિત્યુક્તક્રમેણ વ્રતવૈરિણી ચારિત્રપ્રતિપંથિની ઇતિહેત્વાર્થો જિન્નક્રમઃસચાગ્રે યોદ્ધયતિ ॥ મમતાં અર્થાદિષુ સ્વીકારબુદ્ધિઃ ઇતિ તસ્માદ્દેતો નૈયુક્તા નોપપન્ના મુક્ત્યર્થિનાં નિર્વાણાન્નિલાષિણાં મુનીનામિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—હવે એ વાતની સમાપ્તિ કરતા સત્તા કહે છે ॥ જે ઇતિ શબ્દનો એવો અર્થ કરવો, એટલે જે હેતુ માટે પૂર્વે કહ્યો એક્રમ થકી ચારિત્રની વૈરી એટલે નાશ કરનારી મમતા છે એટલે અવ્યાદિકનો અંગિકાર કરવાની બુદ્ધિ એ પ્રકારની છે. એ હેતુ માટે મુક્તિના વાંઢક મુનિને એ મમતા કરવી યુક્ત નથી, એમ એ કાવ્યનો અર્થ છે.

ટીકા:—સાંપ્રત મસંયમાદિદોષપ્રદર્શનેનાપ્રેક્ષિતાધ્યાસન દ્વારં નિરાકર્તુમાહ ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पलेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूढ काव्यम् ॥

ज्वेति नियतमत्रा संयमः स्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतदलोकदासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरङ्ग संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—ज्वति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थप्रदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् ज्वेत् विज्ञूषाशोभा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्याभिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिकजे आसन ते निरंतर शिवेलां ठे ए हेतु माटे पनीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां ठिड्यादि द्वारे करीने तेमां पेवा
जे जीव तेमनं ~~तथा तेमां ज्ञान~~ थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજ્ઞવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું જે જિહ્વુ ઇટલું પદ તેનો સર્વ જગાણ સંબંધ કરવો. જિહ્વુ ઇટલે સાધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પાણ ઉપરી રહેનાર હું એ પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિભૂસાવત્તિયં ત્રિક્ષૂ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં
॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પરુશ્ ડુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વુ તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વુ જે તે શો-જાણ કરીને મહાઘોર ને ડુઃસ્વથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહ-
ર્ક્ષિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્રાસનં ચ શ-
બ્દોદોષસમુચ્ચયે ત્રિક્ષોર્થતેઃ ॥ અહોત્રિક્ષોપજીવિનો મું-
ન્નિતા અપ્યેવં વિધાસનેષૂપવિંશતીત્યાદિસેષ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥
સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃફહ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન
મૂર્ઘાદિતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસ
સ્તાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતથા સિદ્ધાંત
નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજ્ઞવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

બહુધાએ રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે છે એમ દેખીએ ઢીએ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ચ-શ-બ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી એમ થાય છે જે અહો ! ઝીલ માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝત માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે ઇત્યાદિ ઈર્ષા સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂર્ખાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કોમલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જાણવનાર એવાં તે સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકા:-ઉચ્ચે રતિશયેન ઇતિહેતૌ એચ્યો હેતુચ્યો ન ચ્લુ, નૈવ ચ્લુ રવધારણે મુમુક્ષોર્મોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં ગન્ધિકાદ્યાસનં ઉપજોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-જૂતઆસનવિશેષો ગન્ધિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસનાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિંબરતરમિત્યાદ્યાગમ વલ્લેન પ્રવચનપ્રજાવનાંગતયા યતીનાં ગન્ધિકાસિંહાસનાદ્યાસનોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થ:-મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિશય અઘટિતજ છે. ‘ન ચ્લુ’ એ અન્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે, માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત નિશ્ચે નથીજ. ‘ઉપજોગતયા’ એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

અથ શ્રી સંપદક :

માં પ્રસિદ્ધ રૂ આદિ વસ્તુએ જરેલું જે આસન વિશેષ તે ગાદી કહીએ, આદિ શબ્દથી મશરૂની તલાઈ સિંહાસન इत्यादિકનું ગ્રહણ કરવું. ઘણે કરીને જે પૂર્વે 'નાણાહિત' इत्याદિ આગમ વચનનું વલ્લ લઈને પ્રવચનનું પ્રજાવક અંગપણે યતિને ગાદી સિંહાસન આદિક આસન ઉપર વેસવાનું પ્રતિપદ્ધીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વે પણ સુખશીલીયાપણાનો વિલાસ છે.

ટીકા:—તથાહિ॥ કિં યતેર્મહાર્દગ્ગન્ધિકાધ્યાસનોપવેશનમેવ પ્રવચનપ્રસિદ્ધસમ્યગ્જ્ઞાનાદિત્રયાજિવ્યંજનં ? ન તાવવદાથ:॥
શ્દાંનીતનરૂઢયા નિર્ગુણસ્ય કસ્યચિદનાગમજ્ઞસ્યાચાર્યદે:સદસિ
વ્યાચિત્થાસયા મહાર્હાસનોપવેશનેપિ પ્રવચનપ્રજાવનાયા અ-
નુપપત્તે: પ્રત્યુત તાદૃશસ્તસ્ય તથાભૂતાસનમધ્યાસીનસ્ય કેનાપિ
તર્કર્કશવાગ્જ્ઞલ્લિશલ્લિયતારાતિકોવિદેન પ્રતિવાદિના ક્ષિતસ્ય
સ હૃદય હૃદયંગમ પ્રતિવચનાજ્ઞાવેન મહાપ્રવચન લાઘવા-
પાદનાત્ ॥

અર્થ:—તેજ પ્રતિપાદન કરે છે જે યતિને મોટા મોટા મૂલની ગાદી આદિક આસન ઉપર વેસવું એજ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે કે પ્રવચનમાં પ્રસિદ્ધ એવું સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એ ગ્રણનો પ્રકાશ કરવો એ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે તેનો ઉત્તર વોલું તેમાં પ્રથમનો પક્ષ તે તો અંગિકાર કરવા યોગ્ય નથી. કેમ જે આ કાલની રૂઢીએ કોઈક આચાર્ય આદિક તે આગમનો અજાણ છેને ગુણરહિત છે તેને સજ્ઞામાં વ્યાખ્યાન કરાવવાની જ્ઞાણ મોટા મોટા મૂલના આસન ઉપર વેસારીએ તો પણ પ્રવચનની પ્રજાવના તેથી થઈ શકતી

नथी. जलटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पुरुष तेवा प्रकारना आसन उपर बेगो ते बखत कोइक आकरी वाणीरूपी शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवादी प्रतिवादी पुरुष ते पराजय पमाये ठे. शार्थी के पंक्तिना मनने प्रसन्न करे एवो तेथी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचननी लघुता करनार ठे.

टीकाः—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रुरुंगतां याति, नचोच्चासन संस्थितः ॥ प्रासादशिखरस्थोपि क्राकः किं गरुणायते ॥

अर्थः—वली ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेवाय ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमायटे. पण उंचा आसन उपर बेगथी नथी पमातुं. जेम मोटी हवेलीना शिखर उपर कागमोजइने बेगो पण ते शुं गरुण पक्षीनी पेठे मोटापणानुं काम करी शकशे ? नहि करे. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रजावना नहि करी शके.

टीकाः—अथ द्वितीयः ॥ तर्हितत्रैव प्रजावनाकल्पलता मूलतया प्रयत्यतां किंवृद्धासनाद्याटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥ यदुच्यते ॥ गुणेषु यत्नः क्रियतां, किमाटौपैः प्रयोजनं ॥ विक्रीयंते न घंटानि, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थः—हवे बीजो पक्ष अंगिकार करो जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं केम जे ते गुण मांहेज प्रजावनारूपी कल्पलतानुं मूलपणुं रखुं ठे माटे जोळा माणसने बंधन करनार एवो मोटा आसननो आटोप

तेणे करीने शुं? जे माटे नीतिवचन आ प्रकारनुं ठे जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं तेमां आटोपनुं शुं प्रयोजन ठे केम जे ते उपर दृष्टांत जेम दूध रहित गाय ते घंटावते वेचाती नथी. एटले जेम कोझक गाय सदाकाल दूध देतीज नथी. ते तेनुं सारुं मूल उपजाववा वास्ते तेनी कोटे घणी घंटाउं बांधीने आटोप करीए पण तेनुं मूल सारुं उपजे नहि तेम गुण विना केवल मोटा मोटा आसन उपर बेठा तेणे करीने प्रवचननी प्रजावना थायज नहि.

टीका:—आगमे च शिष्योपध्यादिजिरेवसूरिनिषद्याविधानाजिधानात् ॥ उपदेशमालायामपि ॥ नवि धम्मस्स ज्झरुक्के-
त्यत्र ज्झरुक्का वृहदासनाद्याटोप इति व्याख्यानेन वस्तुतः सिंहा-
सनाद्यासननिषेधप्रतिपादनात् ॥ किंचाप्रत्युपेक्षत्वेनाकट्य-
नीयतयागमनिषिद्धदूष्यपंचकांतर्वर्तित्वेन गब्दिकाद्यासनस्य
प्रवचनप्रजावनानंगत्वात् ॥

अर्थ:—आगमने विषे पण कह्युं ठे जे शिष्य तथा उपधिइ-
त्यादिके करीनेज सूरिने निषद्यानु विधान कहेवापणुं ठे एटले सूरी
आवे त्यारे शिष्य आसन पाथरी आपे, त्यारे जो सिंहासन उपर बे-
सवानुं होय तो एम नकहेत. उपदेशमालामां पण 'नविधम्मस्सज्झ-
रुक्का' ए जगाए ज्झरुक्का जे मोटा आसनादिकनो आटाटोप एम
व्याख्यान्न करवे करीने वस्तुताए सिंहासनादि आसननो निषेधनुं
प्रतिपादन देखाय ठे ए हेतु माटे. वळी जेनी पम्हिलेहण न थइ
शके माटे अकट्यवापणे आगममां निषेध कर्यो जे दूष्य पंचक ॥
डुखे जेनी पम्हिलेहण थाय माटे दोषयुक्त जे पांच वस्तु तेमां गा-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रज्ञावानां
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीका:-यदाह ॥ अप्पमिल्लहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यथा ॥ गंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमएपा॥द्वह्विकोय
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पमिल्लेहियदूसे एयं
वीयं जवे पणगं ॥

अर्थ:-ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीका:-अत्रहि तूद्युपधानगब्दिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानु पादेयतपोपन्यस्ताः
॥जवंतस्तु तूद्युपधान गब्दिकादीन्येव जगवत्सिद्धांतमात्सर्येणै
व :हठाद्विरतमुपशुंजानाःप्रवचनमालित्यमानयंत उपलज्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थ:-आ शास्त्र वचनने विषे तलाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पमिलेहण न आय तथा दुःखे एवा का-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे आप्यां
ठे ने तमोतो तलाइ, ओशिकां, गादी इत्यादिक जगवंतना सिद्धांतनी
साथे मत्सर पणेज एटले विपरीतपणेज हठात्कारे निरंतर उपजोग
करो ठे; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठे माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वानने पण एटले जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीकाः—यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौर्लिंग-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनोपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टा इत्यपि किमु उपविष्टा एव न तोपविष्टा अपीति चत्वारः पक्षाः
कषाया इव नवदन्निमतव्याघातदहान्तिष्ठन्ते ॥

अर्थः—जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे बेसवालुं प्रतिपादन कर्युं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही देखावे
वे जे राजाए प्राप्त कर्युं जे सिंहासन ते उपर बेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे वे इत्यादि. ए जगाए तने पूठीए जे शुं राजाए
आपेलुं एवुंज सिंहासन ते उपर बेठेला के अहो राजाए आपेला
सिंहासनने विषे पण बेठेला ने बेठा ए जगाए जे अपिशब्द ठेतेथी
बीजा बे विकल्प जे शुं वेठाज के बेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे काह्या वे.

टीकाः—॥तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण न-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थ स्त-
त्रापि विकल्पे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पढ़ानो अंगिकार करो त्यारे तो गंगाधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेक्षा सिंहासनने विषेज वेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने वळी बीजो पढ़े, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पढ़ानो अंगिकार करंशो तो तेमां पण वे विकटप ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के ग्रहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासना जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनं विनाऽन्यस्याजिधान कोशादिषु सिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनं यत्तद्भासनं सिंहासनं च तदितिवचनात् ॥ अन्यत्र तु तद्व्यपदेशस्य ज्ञातत्वात् ॥ ननु जवत्स्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथा तदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादि विरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणवके ज्ञातत्वं मिदं तु मात्रयापित्तिरहा जावेन सकल तद्गुणोपपत्तेः कथं ज्ञातत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकटप जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं एवात केम सिद्ध थाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अजिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कर्तुं नथी. ॥ केमजे ते कोशनुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज्ञासनं कहीए तथा सिंहासन कहीए ए हेतु माटे ने बीजा जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

પણે નથી ગૌણપણે છે હવે પ્રતિવાદીની આ શંકા ગ્રહણ ફરીને કહે છે જે ॥ અગ્નિર્માણવકઃ ॥ એટલે આ બોકરો અગ્નિરૂપ છે ઇત્યાદિ સ્થલને વિષે સર્વથા પ્રકારે તે અગ્નિના જેવા આકારનું ધારણ તે બોકરો કરતો નથી તથા તે અગ્નિના ગુણ તેના યોગ એ બોકરામાં છે તે માટે અગ્નિ શબ્દનું બોકરાને વિષે આરોપણ કર્યું તેથી એ અગ્નિ શબ્દ લાક્ષણિક કહેવાયો પણ આ જગાએ તો સિંહાસનના જેટલા ગુણ છે તે સર્વ ગુણ સહિત એવું સિંહાસન કહેવાનું છે. લગાર પણ ગુણ શોભો કહેવો નથી માટે આ જગાએ સિંહાસન શબ્દનું લાક્ષણિક પણું કેમ કહેવાય ? નજ કહેવાય.

ટીકાઃ—અગ્નિધાનકોશપાઠોપલક્ષણતયાસમાધાસ્યતે અન્યથા જગત્પ્રાતિહાર્યાતઃપાતિન્યપિતસ્મિનૂ સિંહાસનશબ્દે ગૌણત્વં પ્રસજ્યેત્ ॥ એવંચરાજોપનીતે તદન્યોપનીતેવા તસ્મિન્નુપ-વિષ્ટા ગણધરાવ્યાચક્ષતે તદનુસારેણ વયમપીતિ કિમનુપપન્નમિ-તિચેત્ ॥ એવંતર્હિપ્રત્યુપેક્ષાદ્યનર્હતયા તદ બ્યાસનસ્યમુનીનામનનુ ગુણત્વાદિતિપરિહારોસ્તુ ॥

અર્થઃ—વઢી અગ્નિધાન કોશ પણ ઉપલક્ષણથી સમાધાન કરે છે જે સકલ સિંહાસન ગુણ સહિત એ સિંહાસન છે ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંતના પ્રાતિહાર્યમાં રહ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે પણ સિંહાસન શબ્દનું ગૌણપણું પ્રાપ્ત થાય વઢી જો તમો એમ કહે-તા હો જે રાજાએ આપેલું અથવા તે વિના વીજાએ આપેલું તે સિં-હાસન ઉપર બેસીને ગણધર વ્યાખ્યાન કરે છે, તેને અનુસારે અમે પણ વ્યાખ્યાન કરીએ ઢીએ, એમાં શું અઘટતું છે. એમ જો તું કહેતો

होय तो पम्बिलेहणादि करवा योग्य ए वस्तु नथी माटे ते उपर मुनिने बेसवुं ते गुणकारी नथी. ए प्रकारे तारी आशंकानो परिहार थशे.

टीका:-नापि द्वितीयः स्वार्थनिर्मापितसिंहासनस्थाधा कर्मत्वेन यतीनां तत्रोपवेशनायोगात् ॥ यत्यर्थज्ञक्तश्रावकादिनिर्मापितस्यापि तद्भुदेव वर्जनीयत्वात् ॥

अर्थ:-हवे बीजो पद्द पण घटतो नथी केम जे तेमां पोताने अर्थे नीपजाव्युं जे सिंहासन तेने विषे आधाकर्मिक दोष लागे ए हेतु माटे साधुने ते उपर बेसवुं ते अयोग्य ठे. ने यतिने अर्थे कोइक जक्त श्रावकादि तेणे नीपजाव्युं होय तो पण पूर्वनी पेठेज त्याग करवा योग्य ठे.

टीका:-नापि तृतीयः ॥ तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासन संप्रापेपि कुतोपि हेतोस्तत्रोपवेशनासंज्ञवे न गणधराणां व्याख्यानाज्ञावप्रसंगः ॥ तथाच तदा नुसारेण ज्ञवतामपि ॥

अर्थ:-त्रीजो पद्द जे बेठाज ते पण घटतो नथी केम जे राजाए सिंहासन आपे सते पण कोइ कारण माटे ते उपर बेसवा-जो संज्ञव न थाय त्यारे गणधरथी पण व्याख्याम न थाय एवो प्रसंग आवशे तेम तमारे पण ते गणधरने अनुसारे राजाए सिंहासन आप्युं होय त्यारेज आपेला सिंहासन उपर बेसीनेज व्याख्यान थाप नहीं तो न थाय एवो प्रसंग आवशे माटे त्रीजो पद्द पण घटयो नहीं

टीकाः--॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्वतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशाभ्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्वतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगच्छेत ॥

अर्थः--बली चोथो पक्ष जे, बेगो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज, तोपण ते बिना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञवे ठे.

टीकाः--एवंच प्रदर्शितागमावष्टंजेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्वतां नोपद्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याग्निप्रायः ॥य-
दोगणजृतां व्याख्यानानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादिलाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थः--ए प्रकारे तमे देखारुनुं जे आगम वचन तेनुं अव-
खंवन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अग्निप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक जडिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतानुं सिं-

હાસન ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજાવનાદિ લાજની સંજાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકા:—અન્યથાતુ તેષાં જગવત્સમીપવર્તિના મુત્સર્ગેણ તત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાં ચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા ધ્યાન્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિગીતાર્થસૂરિજ્ઞિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશનેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને ઉત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા વિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહ્યર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીયે તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમ આ કાલમાં પણ ગોતાર્થસૂરીયે ઉત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકા:—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમનૈ તત્પાર્થ-નયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્વિદાર્નીતનરુઢયાય શાકથં-ચિત્સિંહાસનાદાદ્યુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુ-દાહરણેન યતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽद्व-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवज्जव्योपकार संज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धान्ति श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यंजकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते क्यारेक राजकुलादिकमां गये ठते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री बैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमळ सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्व दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे ज्ञव्य प्राणीनो उपकार थाय एवुं संजवतुं होय तो व्या-
ख्यानादिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धान्तने विषे सांज्ञवीए
ठीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तत्प्राग एवयतीनां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
જોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧-॥

અર્થ:-બઢી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કની આજ્ઞા આપી હે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુત્તવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહ્યું હે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ઇ-
હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ ચતિને ન્યાય હે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ઇહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું સ્થાન
થવાપણું હે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગ્રહણ
કરવું. અસંયમનું કારણ હે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક જોજનની
પેટે જેમ આધાકર્મિક જોજન હે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગ્રહણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ હે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના સ્થાનનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા:-સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધ્યાચરિતાત્રિધાનપુરસ્સરત
દોષપ્રદર્શનેન સાવધ્યાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावध आचरणनो
आदर करवा रुप द्वारनुं खंनन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १५ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतं-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेष्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गारिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपितामनुगच्छंति न मार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयन्ति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुयुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चादयो ने तेनी पठवामे विचार्या विना वीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध थयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

गागरनो समूह कोइक दिशनी प्रतिति करीने कोइक एक आगल चालनार गागरने जोइने तेनी पढवाने मार्गे मार्गे पाठली सर्व गागर पण जाय ठे पण आ मार्ग सुगम ठे के दुर्गम ठे एम कोइपण विचारती नथी.

टीका:-तथा जिनप्रवचने सुखलोलतया कंचिदेकं प्रवाह मार्गे गच्छंतं वीक्ष्य तच्छीलतयान्येपि तन्नयाय्यान्याय्यतामविचारयंतो ये तमनुगच्छन्ति ते सांसारपथाज्जनंदित्वात्तथोच्यंते॥तैर्गतानुगतिकैर्लोकप्रवाहपतितैर्यत्याज्ञासैः अदएतत् सकलजन प्रत्यक्षगृह्णितगच्छजनादिकं सावद्याचरितं.

अर्थ:-तेमज जिन प्रवचनने विषे सुखनी लालचपणे कोइक एकने लोक प्रवाह मार्गे चालतो देखीने तेना जेवा न्याय अन्यायने न विचारता बीजा केटलाक पुरुष जे तेनी पढवाने चाले ठे ते संसार मार्गमांज खुशी थएला ठे ए हेतु माटे ते गागरीआ प्रवाहनी पेठे चालनार कहीए ढीए ते जे गतानुगतिक लोक प्रवाहमां पकेला यतीनो आज्ञास मात्रवने जणाता ते लिंगधारी पुरुषोए आ प्रत्यक्ष जणातु जे गृहस्थने नियमोए पोताना गच्छुं सेवन करवुं इत्यादि सावध्य आचरण प्रगट कर्तुं ठे.

टीका:-अस्य सावद्याचरितस्यानेकविधस्यापि समुदायरूप तयैकत्वविवक्षणात् अदइत्येकवचनं कथमितिक्षेप गर्जप्रकार वचनोनिपातकेन कुत्सितप्रकोरेण असंस्तुतं यतीनामकृत्यतया-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध माहृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीका:-अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रूपे एकपणुं कहेवानी इहा ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्तुं ठे ? तो निर्दित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्तुं ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न फरवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीका:-गृहीश्रावकोनियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं ज्ञजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छज्ञाक्त्वेन हि यतीनामिदानीं सर्वज्ञक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया जवतीतिक्रियापदंयथासंज्ञवमत्राभ्याहार्य ॥
गृहिनियतगच्छज्ञाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंज्ञानुमत्या-
दिना पापसत्त्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थ:-गृहस्थने पोत पोताना गन्ननो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करेठे एटले श्रावक बीजा
गन्ननो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रूपी गन्न तेने जजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

गच्छने विषे रहे तेणे करीने निश्चे आ कालना यतिने सर्व जक्त पानादिक निराबाध प्राप्त थाय, सुखे करी निर्वाह थाय, ए बुद्धिये करीने श्रावकने गच्छनुं अजिधान धरावे ठे. जवति क्रियापदनो-
ध्याहार करी ज्यां जेम घटे तेम जोखुं ने ज्यारे गृहस्थ एक गच्छने
जजे त्यारे यतिने ते श्रावकोए करेला जे सकळ आरंज तेनी अनु-
मोदनादिके करीने पाप लागवानो प्रसंग थाय ठे ते हेतु माटे ए
लिंगधारी न करवानुं करे ठे.

टीकाः--यदप्युत्पद्यतेहीत्यादिनाऽद्यतनकालोपेक्षया तत्स-
मर्थनं तदपि न युक्तं तस्यापवादिक तयागमोक्ताधाकर्मादिवि-
षयत्वान्नसर्वथानिषिद्धगृहिनियतगच्छजनविषयत्वं ॥ किं-
चगृहिनियतगच्छजनमंतरेणाधुनातनयतीनां मात्सर्याद्गृह-
स्थान्योन्याकृष्टयाकलहः स्यादिति ज्ञवतांतदच्युपगमः सचासंगतः॥

अर्थः--वळी लिंगधारी प्रत्येक हे ठे जे तमोए उत्पद्यते इ-
त्यादि वचनने आरंजीने आ कालनी अपेक्षाए साधुनो निर्वाह
थाय इत्यादि कारण गृहस्थने पोते पोतानो गच्छ करी राखवानुं प्र-
तिपादन कर्तुं ते पण युक्त नथी केम जे ते तारुं प्रतिपादक वचननो
अपवादपणे करीने शास्त्रमां कहेलो जे आधाकर्मादि दोष तेनुं वि-
षयपणुं ठे. ए हेतु माटे सर्वथा निषेध करेखुं जे गृहस्थने नियमाथी
एक गच्छमां रहेवापणुं तेनुं ए स्थान ठे वळी तमे कहुं जे गृहस्थने
नियमाये एक गच्छमां रह्या विना हालकालना यतीने मत्सरपणा
थकी मांहोमांहे एक बीजाने खेंचाताण करवाथी क्लेशनी उत्पत्ति
थाय ए प्रकारनुं जे तारुं कहेखुं तथा जाणुं ते अघटतुं ठे.

टीकाः—कालदोषान्नवनवप्राप्तुर्नवस्सुविहितदर्शनने गुण-
वत्त्वादिबुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्वतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंभात् इत्यहोदं दशूकजिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थः—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित तेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ कालमां पण नलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटाववानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना जयथी नाओ
ते सिंहना मुखमां जइ परयो तेम तमारे थयुं.

टीकाः—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्यचासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थः—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शायी कै आ कालमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष लइने अघटनुं करवा मांरुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन करुं तेने विषे प्रथम देखांरुं ठे.

टीकाः—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्र च
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथा तथा येन तेन प्रका-
रेण अशुरुमपीत्यर्थः ॥ आरंजिनिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुक्राशनादिदानप्र-
वर्तनस्य चासंस्तुतत्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थः—बली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दधी पानकनुं पण ग्रहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञप्ति थइ ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुरू होय तोपण श्रावके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ काळमां शुरू जोजनादिके करीने साधुनो निर्वह न थाय माटे
ए प्रकारनुं मिष लेशने अशुरू जोजनादि दवानुं प्रवर्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंफन कर्युं ते अवसरे प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीकाः—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दाद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वविर-
त्याद्यज्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पार्श्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहीष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्य चासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताज्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याज्यासोत्सूत्र
देशनासिद्धतालूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—वली व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दथी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे श्राथी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जइने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिहादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाखे ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांरुयुं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जइने, देशना सांजळइने व्रतादि ग्रहण करइने हेतु माटे उत्सूत्र प्ररूपणारूपी तरवारवके ते श्रावकनां विवेकरूपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-थी दुर्गतिरूप वज्रपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मज्ञानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेप्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्मं अण्हिगयसमयसप्लावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरागंमि पोरुइ ॥ कोइत्तो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिए-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावद्याचरितमागमविरुद्धतया न घटामियचीतिवृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—वली बीजाने दुर्गतिमां नांखुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પર્યો છે તેને બીજો પાપમાં નાંખે છે એથી બીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઢ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર ને પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્ર-
કારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવચત્તું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-ઈદાનીંશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્ધારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્ર-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિત્તિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યાપિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગચ્છનામહાજનાપૂજોપલંજન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણનિરાકુર્વન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા એટલે અપમાન તે દ્વારનું ધ્વંસન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અ-
વજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારીલોકોએ કલ્પી
છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે
ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગચ્છના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ
પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા
કરે છે. તેને જોતાં જે પ્રત્યંકારને, એટલે મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ
પ્રકારનું દેખાતનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ધ્વંસન ક-
રતાં બતાવે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

निर्वाहार्थिनमुज्जितं गुणलवैरज्ञातशीलान्वयं, तादृ-
ग्वंशजतद्गुणेन गुरुणा स्वार्थाय मुंभीकृतम् ॥ यद्वि-
ख्यातगुणान्वयाच्चपि जना वशोऽग्रगच्छग्रहा, देवेभ्योऽ-
धिकमर्चयन्ति मदतो मोदस्य तज्जृज्जिततम् ॥ १३ ॥

टीकाः--निर्वाहार्थिनं केवलं उदरचरणप्रयोजनं नप सं-
सारनिस्तारकांक्षिणं, उज्जितं हीनं गुणलवैः कृमादिलेशैरपि ॥
प्रव्रज्यायोग्यो हि पुरुषः कृमादि गुणवान् भवति ॥ यदुक्तं ॥
यवज्जाणुजोगा, आरियदेसंमिजे समुप्पन्ना ॥ जाशकुलेहि विसिद्धा
तह खीणप्पायकम्ममला ॥ एवंपयश्चियश्चवगयसंसारनिग्गुण
सहावा ॥ तत्तोअ तविरत्तापयणुकसायप्पहासाय.

अर्थः--जे आ प्रकारनो शिश्य केवल उदर चरणानुज जेने
प्रयोजन ठे एवो पण संसरनो निस्तार करवानी जेने इत्ता नथी एवोन
वली कृमादि गुणनो लेश करीने पण रहित ठे एवोने प्रव्रज्या योग्य
जे पुरुष ते तो कृमादि गुणवालो जोशए, जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे
जे, जे आर्य देशमां उत्पन्न थयो होय ने जाति तथा कुल ए वे सारां
होय तथा जेनो कर्ममल बहुधानाश पामेलो होय ने जेणे संसारनो
गुण रहित स्वजाव जाण्यो ठे ने जेना कषाय ओठा थएला एवा
गुणवालो पुरुष दीक्षाने योग्य ठे.

टीका:-अयंतु क्षमाद्यंशेनापित्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
सदृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थ:-ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
बळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो त्यारपणी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कछुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीका:-एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
स्त्वैन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगरुनियमो न करोत्येव.

अर्थ:-ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तसे दीक्षा लोधी होय त्यारे तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोशक चोरी आदि के

करीने वधागच्छने पण भूलीने विषे आरोपण करावे वली जेनुं कुल जाणुं नथी. ते पण कोडक कर्मना उदय थकी दीक्षाने त्याग करवा इच्छे तो निरंकुशपणे दीक्षानो त्याग करीज दे, ने कुलवान तो क्यारेक न करवानुं काम करवाने इच्छे तो पण एने विषे कुलीनपणुं रहुं ठे ए हेतु माटे निरंतर गुरुनी शिक्षारूपी आकरी वेचीवने वंधायो ठे माटे न करवानुं काम करी शकेज नही.

टीका:-यदुक्तं ॥ अपि निर्गतुमनसः, प्रब्रज्यामंदिरान्नरान् ॥
रुपाद्रि पुरतः स्थाष्णुरंगलेव कुलीनता जड्विहुनिग्गयजावो तह-
विहु ररि कज्जाए सयन्नोहिं ॥ वंसकुमंगीच्छिन्नोवि वेणुज
पावए न महिं.

अर्थ:-जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे दिक्षारूपी सं-
दिरथी नीकलवाने इच्छता पुरुषोने पण वंधननी पेठे कलीनपणुं जे
ते आगळ आगळ आवीने रोके ठे.

टीका:-मुंकीकृतंदीक्षितं ॥ गुरुणाआचार्येण ॥ तादृशंविने-
यवंशसमे वंशे जातः सतथाअज्ञातकुलोद्भवइत्यर्थः ॥ तथा ते
तत्सजातीयविनेयतुल्यागुणाः निःशीलतादयो धर्मा यस्यस तथा
ततः कर्मधारयसमासकरणेन गुरुशिष्ययोर्विश गुणात्यंतसा-
जात्यं व्यनक्ति ॥ तादृशोहितादृश मेव मुंरुयते ॥ समानशील
व्यसनेषु सख्यमितिवचनात्.

अर्थ:-ते प्रकारनी दिक्षा, ते प्रकारना गुरु आपे ठे. शिष्यः

ની સમાન વંશને વિષે થાણા ગુરુ અજાણ્યા કુલમાં થયેલો ઇટલો અર્થ છે. વઢી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે ઇટલે શિષ્યની પેઠેજ શીલરહિત જેના ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદક્વંશજ ને તફુણ એ પદનો કર્મ ધાસ્ય સમાસ કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્યના વંશને ગુણ એ વેનું અતિશે સજાતિપણું ઇટલે સરસાપણું પ્રગટ કરી દેવાને છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુને કેમ જે જેના ગુણ તથા આચરણ સરસાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું વચન છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—સ્વાર્થાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિહેતવે નતું સંસારદુઃખેજ્યો મોચયિતું તમેવંવિધં ચદર્ચયંતિ મલયજઘ્નસૃણ ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેજ્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તં પૂજયંતસ્તાદ્ગુણા એવ નવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિચ્યાતગુણાન્વયા અપિ જગતીપ્રતીતગાંઝીર્યૌદાર્ય ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥ આસતાંતંતરિતર ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી ઇત્યાદિ જે પોતાનો સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુને છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુકાવવાને, નથી મુક્તિ એ પ્રકારના મુનેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને શ્રાવક લોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને પૂજે છે માટે તે પણ તેવા હશે ? તો તે જગાંએ વિશેષણ આપે છે જે

“विख्यात गुणवंशश्चापि” एटले जगतमां गंजीरपणुं तथा उदारपणुं तथा मोटु कुल, क्षमादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा श्रावक पण गच्छरुपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सामान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यतश्चाह ॥ लग्नोद्योगच्छग्रहा इतिहेतु गर्जविशेषणं ॥ लग्नश्चेतसि निविष्ट उग्रोद्वहोगहप्रतिबंधोयेषां ते तथा ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽन्याचित्तया ॥ गुरु जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्ग्रंथै रप्यंगुरुत्वेनानैनहास्याम इतिविहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजनिनिवेगाइत्यर्थः ॥

अर्थः—गा हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे श्रावक केवा ठे तो “ लग्नोद्यच्छग्रह ” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जेमना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एटले श्रावक एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आपणे एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरु ए आ आपणने देखाड्यो ठे, वळी आपणा वंशमां थएला सर्व पुरुषो ए आ पुरुष गुरुपणे देखाड्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां साह्या नथी ए हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पोताना गह संबंधी मोटा आग्रह वरे गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्वंधे कोहेतु रित्यतश्चाह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेदास्या

तदिति तादृशस्यापि तथाविधान्यर्चनादिकं जृजितं लीलायितं
॥ तथाहि ॥ नगुरुपदर्शितत्वं निर्गुणेपि तन्निष्येऽन्यर्चनादि नि-
बन्धनं ॥ यदि हि गुरुः स्वाजन्यादिना निमित्तेन निर्गुणमपिशिष्यं
मोहादगुरुतया दर्शयति नेतावता सौ बहुमान मर्हति विवेकिनां ॥
गुणानामेव बहुमानहेतुत्वात् ॥ ते चेत्तत्र न संति तदा किं नि-
फलेन गुरुपदर्शितेन ॥

अर्थः—हवे जाणता एवाय पण श्रावकने ते प्रकारनो चित्तां
गळनो आग्रह रहे ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तो ए जगाए उत्तर कहे
ठे जे ते प्रकारना जाण पुरुषोने ते प्रकारना लिंगधारीओनुं पूजन
करवुं ए सर्व मोहनी लीला ठे. एटले ए सर्व मिथ्याजि निवेशनुं
प्रगटपणुं ठे. तेज देखामे ठे जे गुण रहित शिष्यने विषे पूजादिक
जे करवानुं ते गुरुनुं देखामेळुं न जाणवुं. केम जे गुरु थडने आपो-
तानो शिष्य ठे इत्यादिक कारणे पण निर्गुण शिष्यने गुरुपणे देखामे
तोपण ए शिष्य बहुमानपणाने न पामे केम जे विवेकीआ योनी
मध्ये गुणनुंज बहुमानपणुं ठे ए हेतुं माटे जो ते गुण ते शिष्यमां
नथी तो निष्फळ एवुं गुरुनुं देखामेळुं तेणे करी शुं ? कांड नहि.

टीकाः—यदुक्तं ॥ गौरवबीजं शिष्ये, गुणाः सत्तांनगुरुदर्शित-
त्वं यत् ॥ गुरुदिष्टमप्यसत्त्वा ह्योकायतमतमगौरव्यं ॥ तथा स्व-
वंशजान्युपगमस्यापि निर्गुणगुरुबहुमानहेतुत्वे लक्ष्मीप्राप्ता-
वपि नृणां स्वकुलक्रमागतदारिद्र्यादरे परित्यागप्रसंगान्न चैवं
लोके उपलब्ध्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनोक्नोति निधित्वाचे कोनु दौर्गत्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सद्गुरुगन्धान्तरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळ्युं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखारुनुं ते कांडू गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेम गुरुए देखारुयो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एम जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चाढ्युं आवतुं जे दारिद्र्यपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोडए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केम त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणानुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चाढ्यो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टान्त जेम निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्र्यपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादनं कर्तुं ठे.
जेम अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गन्तमां ठे ते गन्तमां प्रवेश कर्यो तेम.

टीका:-यदाह ॥ गुरुगुण रहित्यो य गुरु न गुरु विहित्वा
गमोयतस्सिद्धो ॥ अन्नत्यसंकमेणं नञ एगागितणेणंपि॥ लोकि-
काअप्याहुः ॥ गुरोरप्यवल्लितस्य, कार्याकार्यं मजानतः ॥ उत्पथं
प्रतिपन्नस्य, परित्यागो विधीयते ॥ ततश्चवं स्थिते यन्निर्गुणेपि
गुरुवाच्युपगमेनाच्यर्चना निसंधिः समहामोहमहिमेतिवृत्तार्थः॥

अर्थ:-जे कारण माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे. लोकि-
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुरु अहंकारी होय ने आ करवा योग्यने
आ न करवा योग्य एवं न जाणता होय ने उन्मार्गे चालता होय
ते गुरुनो सर्व प्रकारे त्याग करवो. ते हेतु एम सिद्धांत थयो जे
गुणने विषे पण जे गुरपणुं मानीने पूजनादिक करवुं ते मोटा मो-
हनो महिमा ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ १३ ॥

टीका:-एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी कमाणः सविषादमाह ॥

अर्थ:-हवे गुरुरूपी बंधने करीने बांधेला लोकोने सारा ध-
मनी प्राप्ति नथी थती ए हेतु माटे सिद्धांतनुं अपमान जोता सता
ग्रंथकार खेद सहित कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सधर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लजः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिर्व्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः—दुःप्रापा दुर्लजा सधर्मबुद्धिर्नृणां प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोभनत्वा
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदो-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेन द्वै विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः—जे सारा धर्मेने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लज ठे, एटले
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लज ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ उठो वधारे नथी, माटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः—ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं वे प्रकारे देखवुं आय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न वीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः—तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूल्ये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
गोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपपन्नमि गच्छतः

પુરુષસ્ય નદીશ્રોતઃ સુગમં સાગરગામિચ જવતિ ॥ એવમયમપિ
પ્રકૃતો માર્ગઃ સુકરત્વાત્ સંસારપ્રાપકત્વાચ્ચ તથોચ્યતે શ્રુતોક્ત
સકલયુક્ત્યુપપન્નઃ સ્વયંજગવત્પ્રજ્ઞાપિતઃ પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્તિ
વિષયસ્તુ પ્રતિશ્રોતઃ ॥ એતદુક્તં જવતિ પ્રતિપથેન પ્રતિષ્ઠમા-
નસ્ય હિ નદીશ્રોતો દુર્ગમંપારપ્રાપકંચ જાયતે એવમયમપિ-
પંથા દુઃકરત્વાત્સંસારતારકત્વાચ્ચૈવમન્નિધીયતે ॥

અર્થઃ—તેજ અનુશ્રોત, પ્રતિશ્રોતપણું દેશ્વાને છે. જે વિષય
તથા કુમાર્ગ તથા દ્રવ્યક્રિયા તેમનું અનુકૂળપણું સતે જે સુખશી-
લીયા લોકોએ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ રહિત પોતાની શ્રદ્ધામાં આવે
તેમ પ્રરુપણા કરેલો જેમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ થાય છે એવો જે
માર્ગ તેને અનુશ્રોત માર્ગ કહીએ. આ પરમાર્થ છે. જે પ્રવાહને અ-
નુસરીને ચાલનાર પુરુષને નદીનો પ્રવાહ સુગમ છે ને સમુદ્ર પ્રત્યે
જવાનું પણ થાય છે. એમ આ લોક પ્રવાહ માર્ગ પણ સંસારસમુદ્રને
પમારનાર છે સુગમ છે માટે તેમ કહીએ ઠીએ. ને શાસ્ત્રમાં કહેલી
સકલ જુક્તિર્જ તેણે સહિત પોતે જગવંતે કહેલો ને જે માર્ગે બુદ્ધિમંત
ચાલે છે તે પ્રતિશ્રોત માર્ગ કહીએ. એ કહ્યું છે જે સામા માર્ગે ચાલ-
તાને ઇટલે સામે પુર ચાલનાર નદીનો માર્ગ દુર્ગમ છે. દુઃખે જવાય
એવો છે કેમ જે તે માર્ગ પાર પમારે એવો છે. એમ આ માર્ગ પણ સં-
સારને તારનાર છે માટે દુઃખકર છે તેથી એ માર્ગને પ્રતિશ્રોત
કહીએ ઠીએ.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ અણુસોયપટ્ટિએ બહુજણુંમિપક્તિસોયલ-
ર્થલંકસેણ ॥ પક્તિસોયમેવ અપ્પાદાયત્તો હોઝ કોમણાઅણુસોય

સુહો લોગો પક્ષિસોઢ આસવો સુવિહિયાણં ॥ અણુસોઢ સંસારો
પક્ષિસોઢ તસ્સ ઉત્તારો ॥ અત્રાસવશ્તિશંદ્રિયજયાદિરુપર-
માર્થપેશલઃ કાયવાહઃમનોવ્યાપારઃ વહુજનપ્રવૃત્તિ વિષયત્વા-
દનુશ્રોતસાવસરૂર્મત્વમિ ચેત્ન વિકલ્પાસહત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કિં વહુજનપ્રવૃત્તિગોચરમાત્રં સરૂર્મનિબંધનં આહો સિદ્ધાં-
તોક્તત્વં ॥

અર્થ:-જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ ગાથામાં આ-
સવ એ પ્રકારનું પદ છે તેનો અર્થ શંદ્રિયોનું જિતવું શ્યાદિરુપનો છે.
પરમાર્થ કરવામાં ચતુર એવો જે શરીર વાણીને મન તેમનો જે વ્યા-
પાર તેમાં વહુજનની પ્રવૃત્તિ થાય છે. માટે અનુશ્રોત એજ સરૂર્મ છે
એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમ જે એમાં વિકલ્પ છે તેનું
સહન થાય એમ નથી. તેજ વિકલ્પ કહી દેવાને છે જે વહુજનની
પ્રવૃત્તિ જે માર્ગમાં થાય તે શું સારા ધર્મનું નિબંધન છે. એટલે કાર-
ણ છે, કે સિદ્ધાંતમાં કહ્યા પ્રમાણે કરવું એ સારા ધર્મનું નિબંધન છે.
એટલે સારો ધર્મ છે.

ટીકા:-ન તાવદાદ્યઃ ॥ વહુજનપ્રવૃત્તિગોચરત્વસ્ય સરૂર્મ
નિબંધનત્વાન્યુપગમે લૌકિકધર્મસ્યૈવ સરૂર્મત્વપ્રસંગાત્તસ્યૈ-
વદ્દાર્ણી પાર્થિવાદિપુરુષસિંહપ્રવૃત્તિવિષયત્વાત્ ॥ અથ તસ્ય
પાર્થિવાદિપ્રવૃત્તિવિષયત્વેપિ જગત્ત્વેન દિનેયાપ્રવૃત્તિ તત્ત્વેન ન
સરૂર્મત્વમસ્યતુજગત્ત્વેન દિનેયપ્રણીતત્ત્વેન તત્ત્વમિતિચેત્ ન ॥

અર્થ:-તેમાં પહેલો પક્ષ માનવા યોગ્ય નથી, કેમજે જેમાં

બહુ જનની પ્રવૃત્તિ થાય તેણે કરીને જણાતો જે ધર્મ તે જો સદ્ધર્મ
પણ અંગિકાર કરીએ તો લૌકિક ધર્મને પણ સદ્ધર્મપણની પ્રાપ્તિ
થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમ જે તે લૌકિક ધર્મને વિષે આ કાઠમાં
મોટા મોટા રાજા આદિ પુરુષ મધ્યે સિંહ સમાન પુરુષ તેમની પ્ર-
વૃત્તિ દેખાય છે. માટે ને વઢી તારે એમ કહેવું હોય જે તે લૌકિક
ધર્મમાં રાજાદિ પ્રવર્તાતેલા છે પણ જગવંતના શિષ્ય પ્રવર્તેલા નથી.
માટે એને સદ્ધર્મપણું નથી ને આ ધર્મ તો જગવંતના શિષ્યોએ ક-
હેલો છે એ હેતુ માટે સદ્ધર્મ છે એમ તારે જો કહેવું હોય તો તે ન કહેવું.

ટીકા:-બહુજનપ્રવૃત્તિવિષયત્વેન સદ્ધર્મત્વે પ્રતિજ્ઞાયાશ્ચ-
નિષ્ઠપ્રસંગેન તજ્ઞાહતો જવતોહેતુહાન્યોપપત્તે: ॥ કિંચ જવતુ
જગવદ્દિનેયપ્રણીતત્વેનાસ્ય તત્ત્વં તથાપિ જગવદ્દિનેયત્વમેવક-
શ્મશેષા મનુશ્રોતપ્રણેતૃણાં ॥ કિં જગવન્મુન્નીકૃતત્વેન તદાજ્ઞા
કારિત્વેનવા ॥

અર્થ:-કેમ જે બહુ લોકની જે પ્રવૃત્તિ તેણે કરીને જણાતો
એ ધર્મ છે એ હેતુ માટે એને સદ્ધર્મપણે પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક સ્થાપન કર-
નારને અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય છે. એટલે સદ્ધર્મ એને કહેવાયજ નહિ
ને જો તું એમ કહીશ કે હું બહુ લોકની પ્રવૃત્તિને સદ્ધર્મ કહેતો
નથી તો તારા હેતુની હાનિ થશે. એટલે તારો હેતુ ઓટો થશે. ને
વઢી તું કહું હું જે જગવંતના શિષ્યોએ કહેલો છે માટે એને સદ્ધર્મ-
પણું છે તો ત્યાં તુંને પૂઠીએ ઢીએ જે લોક પ્રવાહ જે અનુશ્રોત માર્ગ
તેના કહેનાર લિંગધારીર્જને જગવંતના શિષ્યપણુંજ ક્યાં છે. ને જો તું
કહીશ કે તેમને જગવંતના શિષ્યપણું છે તો ત્યાં તેને પૂઠીએ ઢીએ જે

जुं तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंमीकृतत्वेन तद्विनेयत्वे-
जमाढ्यादीनामपि तद्विनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाढ्यादीनां त-
द्विनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतमशक्यापह्वमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांते तद्विनेयाज्ञासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो पद्व अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंरुन कर्तुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो ज माली आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाली आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाली आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रज प्रतिपादन कर्षो
ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—नापिद्वितीयः ॥ जगवदागमात्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेवकदर्शयतां कथंतेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथंतद्विनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं वादातप्रक्षामोचित हकयंत्यता ॥ तंचेव यमझं

ता, अवमन्नंता न या एंति ॥ नहिलोकेपि सत्पितृविरुद्धमाचरत-
स्तदाज्ञामप्यकुर्वतः पुत्रस्यापि वस्तुतः पुत्रत्वं नाम
॥ तस्मात्तद्धिनेयाज्ञासास्तेऽतस्तत्प्रणीतत्वेनोत्सूत्रत्वाद्भवाज्जिनंदि
बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेऽप्यनुश्रोत सद्धर्मत्वमेव ॥ अथ द्वितीयः
तदेवमेतत् प्रतिश्रोत स अपवतुजगवत् प्रज्ञप्तसिद्धांतो
क्तत्वेन कतिपयमहासत्त्वप्रवृत्तिगोचरत्वेऽपि सद्धर्मत्वात् ॥ अतो-
नुश्रोतसो व्यवहेदे न प्रतिश्रोतःसंगृहीतुंसदिति विशेषणं वि-
धीयमानं नविवादपदवीमधिरोहति॥

अर्थः—बीजो पक्ष पण अंगिकार करवा योग्य नथी केम जे
जगवंतनी आज्ञार्थी अत्यंत विरुद्ध एवो चैत्यवास आदिक स्थापवे
करीने ते जगवंतनी कदर्थना करनारा एवा ते लिंगधारीओने जग-
वंतनी आज्ञानुं करवापणुं कयांथी होय ने वळी जगवंतना शिष्य-
पणुं कयांथी होय. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे पण
सारा पिताए जे कहेलुं तेथी विरुद्ध एटले जलढुं आचरण करे तो
एवो पुत्र एटले पितानी आज्ञाने अंशमात्र पण न करतो एवा पु-
त्रने पण वस्तुताए पुत्रपणुं नथीज. ते हेतु माटे ते जगवंतना शिष्य
कहेवाय ठे ते तो केवल आज्ञास मात्र ठे माटे तेमनुं जे कहेवुं तेने
उत्सूत्रपणुं ठे ते हेतु माटे ' जवाज्जिनंदि ' एटले संसारमांज आ-
नंद मानता घणा लोक तेमनी प्रवृत्ति ए मार्गमां ठे तोपण अनुश्रोत
मार्गनो त्याग करीने प्रतिश्रोत मार्गनुं ग्रहण करवाने सत् ए प्रकारनुं
धर्म शब्दने विशेषण आण्युं ठे ते कांइ विवाद करवानुं ए स्थानक नथी.

टीका:-केषां दुःप्रापा नृणां पुसां गुरुकर्म संचयवतां महाज्ञा-

नावरणादिसंज्ञारत्नाजं ॥ संप्रतिहि गुरुकर्मत्वा ज्जीवानां न प्रायेण
प्रतिश्रोतसि प्रवृत्तिरूपलभ्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अयोग्यज्ञावात् गुरुकर्मयोगाल्लोकप्रवाहस्पृहया दुरापा ॥
प्रायोजनानामधुना प्रवृत्तिः प्रथि प्रतिश्रोतसि जैनचंद्रे ॥

अर्थः—कोने ए सद्धर्मनी प्राप्ति दुःख पामवा योग्य ठे तो
ज्ञानावरणादि जारे कर्मना समूहवाळा पुरुषोने ते वात घटे ठे, केम
जे आ काळमां जारे कर्मी जीव ठे ए हेतु माटे बहुधा प्रतिश्रोत
मार्गमां तेमनी प्रवृत्ति देखाती नथी, जे माटे शास्त्रमां कबुं ठे जे
श्री जिनेश्वर जगवंतना कहेला प्रतिश्रोत मार्गने विषे आ काळमां
बहुधा लोकनी प्रवृत्ति थती नथी एटले दुःखे थाय ठे. शायी के
अजोग्य ज्ञावथी तथा जारे कर्मनो योग ठे तेथी तथा लोक प्रवाह-
नी स्पृहा ठे. एटले लोक प्रवाह जे मार्गे चाले ठे ते मार्गे झळा राखे
ठे. ए हेतु माटे सद्धर्मनी प्राप्ति दुर्लभ ठे.

टीकाः—आगमेप्युक्तं ॥ बहुजणपवित्तिमित्तं, इदं तो हिं इ-
हलोइउंचेव ॥ धम्मो न उज्झियवोजेण तहिं बहुजणपवित्ती ॥
तो आशाणुगयं जंतंचेव बुहेण सेवियवंतु ॥ किमिह बहुणा ज-
णेणहंदिन सेअस्थिणो बहुया ॥ रयणस्थिणोतिथोवा तदाया-
रोवि जहं उ लोगंमि ॥ इयसुधम्म रयणस्थिदाय गादहयरंनेया ॥

વહુગુણવિહવેણ જનં એણ લવ્વંતિ તા કહમિમેસું॥ એયદરિદ્ધાણં
તહ, સુમિણેવિ પયદ્દઈ ચિંતા॥

ટીકા:—જાતાયામપિ કથંચિત્કિંચિન્નવ્યત્વપરિપાકાત્પાડુ
મૃતાયામપિ સદ્ધર્મવુદ્ધિ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુભ ગુરુચાર્યસિદ્ધાંત
પ્રરુપણનિપુણોલોકપ્રવાહવહિર્મૂતેચતોવૃત્તિ;પ્રતિવાદિમદક્ષો દ-
ક્ષમઃ કાલાચપેદ્ધાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજાવેપિ સહુપદેશ ગુરુંવિના નાસાવાસાયતે ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે કોઈક જીવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થાને
વિષે સદ્ધર્મ વુદ્ધિ થયે સતે પણ શુભગુરુ મલ્લવો ડુર્લભ છે. તો જયાર્ય
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુઠાલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ લો-
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે કાહ્યો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મલ્લવો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો ઉપ-
દેશ ગુરુ મલ્લવો વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:—ચદુક્તં ॥ ધમ્માચરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હુણોવાયં ॥ અરણ્યં તુવલગ્ગા જમંતિ સંસારચક્કમિ ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રતમુત્સૂત્રજાપકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાલ્લજાગલ્લજ્યઃ ।

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મલ્લવો વિના
સિદ્ધિ પામવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પામતા જીવ સંસાર ચક્કમાં

જમે છે. જેમ ગામના તુંબને લાગેલા આરા જમે છે તેમ સંસાર ચક્રમાં તે પ્રાણી જમે છે માટે બહુધા આ કાઢમ^૧ ઉત્સૂત્રના જાણ કરનાર આચાર્ય ઘણા છે માટે જેવો સિદ્ધાંતમાં કહ્યો છે તેવા લક્ષણવાળો ધર્માચાર્ય ઘણા જાગ્યે કરીને પમાય છે.

ટીકા:—ચક્રું ॥ યસ્યાનલ્પવિકલ્પજલ્પલહરીયુગ્ યુ-
ક્તયઃ સૂક્તયઃ સજ્ઞાં જર્જારયંતિ સંસદિ મદં વિસ્ફૂર્જતાં વાદિનાં ॥
યશ્ચોત્સૂત્રપદનં જાતુદિશતિ વ્યાખ્યાસુ સપ્રાપ્યતે સચ્ચારિત્ર પ-
વિત્રિતઃ શુચ્ચગુરુઃ પુણ્યૈરગણ્યૈરકો ॥

અર્થ:—જેની વાણી અનેક વિકલ્પ સહિત જે જાણ તેની લહેરો ષટલે પરંપરા તે સહિત યુક્તિનું તે જેને વિષે એવી છે. વઢી જે ગુરુ સન્નાને વિષે અતિ શય દિદીપ્યમાન એવં વાદી લોકના પ્ર-
વલમદને નાશ કરે છે ને જે ગુરુ વ્યાખ્યાન તે વિષે ક્યારેય પણ ઉત્સૂત્રપ્રરુપણ નથી કરતા એવા સુંદર ચારિત્રવન્ને પવિત્ર થયેલા શુચ્ચ ગુરુ તે જો અગણિત પુણ્યનો હૃદય હોય તો તેને મળે છે.

ટીકા:—પ્રાપ્તઃ સમાસાદિતઃ સન્નદિત્તગુણઃ ગુરુગુરુઃ પુણ્યેન
જ્ઞવાંતરસંનૃતસુકૃતેન ચેત્યદિ તથાપિ શુચ્ચગુરુ પ્રાપ્તાવપિ-
કર્તુ વિધાતું સ્વહિત માત્મનઃઆયતિ સુખાવહં કર્મ સઙ્ગર્મપ્રતિ-
પત્તિ લક્ષણં નાલં ન સમર્થાઃ ॥ અમીપુણ્ય પ્રાપ્ત શુચ્ચગુરવો
મર્ત્યાઃ ॥ આસાદિતસુગુરવોપિ તે કિમિતિ ન સ્વહિતાય યતંત
શ્લ્યત આહ ॥

અર્થ:-તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં સંઘ કરેલાં પુણ્યવરે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિણામે હિત કરનાર એવું સદ્કર્મ કર્મના અંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી વસ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુદ્ધ ગુરુ મળ્યા પછી પણ તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાજાણી પ્રયત્ન કરતા નથી તો ત્યાં કહે છે.

ટીકા:-ગચ્છસ્ય સ્વવંશ્યાન્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ યુષ્મત્ કુલાદતોયં ગચ્છોડંતેનં વિહાય યુષ્માન્નિર્નાન્યપાશ્વે દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં વિધેયમિતિ યદ્દિણઃપ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તથા વ્યાહતા એવંવિધશુદ્ધગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિમેનાં ગચ્છસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્તવ્યતોદ્ધાતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્છસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલબ્યતદુપચિક્ષિષ્વેતઃસમુદ્ભસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ પ્રાહ્ ॥

અર્થ:-ગચ્છની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ હણાયા છે. ગચ્છ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે અંગિકાર કર્યો એવો જે યતિનો સમૂહ તે ગચ્છ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા એટલે તમારા કુલના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગચ્છનો આદર કર્યો છે માટે એ ગચ્છને મૂકીને તમારે બીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાલવું તથા સમક્ષિતનું અંગિકાર કરવું ઇત્યાદિ કાંઈ પણ ન કરવું એ પ્રકારે ગૃહસ્થને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્છ સ્થિતિ કહીએ. તેણે કરીને હણાયેલા એટલે વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુદ્ધ

गुरु मळ्या पठी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुभ गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटले पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्याहृत कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतौ अंधकार पोताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीनें कहे ठे.

टीका:-किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो जणामः कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि-नोपचरामः ॥ एतेषां जणनादीनां मध्यात्किं कुर्महे विद्वद्भ्यो ॥ यदिहि कस्यचिन्महात्मनो जणनेनाश्रयणेनाराधनेन वा गच्छ स्थितिं विमुच्य सद्धर्मप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थ:-जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जगतमां कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे. वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटले दानादिक वते तेनो उपचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोइक मोटा पुरुषना कहेवाची आश्रय करवाची अथवा आराधन करवाची गच्छ स्थितिने मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए. केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वज्ञानाना
 अप्येवंगच्छस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं भुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
 अज्ञानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्भ्रान्ताराधनादिना वा तद्बोध-
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थितिर्व्या-
 हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति॥ अतः किं कु-
 र्मह इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मढ्या
 तो पण गच्छनी स्थितिचे करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रले
 कहीए इत्यादि जाणवुं. तेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
 न जाणतो होय तेने तो कहेवार्थी, आराधन करवार्थी हरेक प्रकारे
 बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां दृणाय ठे ए हेतु
 माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटले
 केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेखुं वचन कळुं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्म
 एतेचातिक्लीबा अन्यथा किं विडुषां गच्छस्थितिजिया ॥ यदिहि
 किं गिनःस्तत्वाज्ञादिहेतुनागच्छ स्थितिर्दर्शयति तथापिगृहिणा
 परीक्षापुरःसरंधर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे आ सद्धर्म ठे तेनुं महासत्व एटले महाबलवाळो प्राणी तेनाथी ग्रहण थाय एम ठे ने आजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम जो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो जय केम राखवो जोड़ए ? नज राखवो केम जे जो पण लिंगधारी पोताने लांज थाय ठे इत्यादि कारणे गठनी स्थिति देखामे ठे. तो पण गृहस्थोए परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकषठेदतापाच्यां सुवर्णं मिव पन्तितैः ॥ परीक्ष्यन्निकषो ग्राह्यं, महचो नतु गौरवात् ॥ आगमेप्युदितं ॥ सद्बलुधरणनिमित्तं गीयस्सन्नेसणाज उक्कोसा जोयणसयाइं सत्त उ वारसवरिसाइं कायवा ॥

अर्थः—ते वात जगवाने पोते कही ठे जे जेम सुवर्णनी परीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे जिहु लोको पन्तितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महो-वतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमे यतीनामपि परिहारश्रवणात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सारणमाऽ वित्तं गन्धं विहु गुरुगुणेण परिहीयं ॥ परिचत्तना-
स्वगो च इज्जतं सुत्तविहिणाज ॥

अर्थः--बली आगमने विषे साधुने पण पोताना संप्रदायची चांद्यो आवेलो एवो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो एम सांज्-ळीए ठीए ए हेतु माटे गळनो ममत्व त्याग करीने शुज्ज गुरु थकी संकर्म पामवो जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकां--एवंच यदा कृतदिग्ब्रंधानामपि यतीनां निर्गुणगच्छ परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा श्राद्धानामिति ॥ तदेवं विधानामपि य ऋच्छस्थितिर्जिया तेषां न सङ्कर्माच्युपगम स्तदहो बलीयसी गळमुझा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

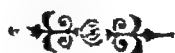
जीवाः प्रमादमदिरा हृतहृद्यविद्या अप्यन्यथा सुपथिसंप्रति नोत्सहन्ते ॥ हामज्जनाय तु ज्ञवांजसि खिं ग जिः किं गच्छस्थिति विनिहतेव गले शिलैषा ॥ तद्वच्छ स्थितेरपि विज्यतो धर्मान् धिकारिण ए वतेवराकाशनात्मनीना असमर्थत्वात् समर्थस्यै-व हिशास्त्रे तत्तद्दिगारी अचछी समत्थश्चो इत्यादिना धर्माधिका-रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्थस्यैवलक्षणत्वात् ॥ होइ समत्थो भम्मकुणमाणो जो न वाहइ परसिं ॥ माइ पिइ सामिगुरु माइयाण भम्मेण जिन्नाणं ॥ तथवस्थितमेतत् कंब्रुम इत्यादीतीवृत्तार्थः १४

अर्थः--एम ज्यारे कयों ठे दिग्बंध ते जेमणे एवा साधुने पण निर्गुण गच्छमां रहेवानो निषेध कयों त्यारे श्रावकने निर्गुण ग-

છનો પરિત્યાગ કરવો તેની તો શી વાત કહેવી. એ હેતુ માટે આ નિર્ગુણ ગચ્છે એમ જાણનારને પણ તેની મર્યાદાના જયચક્રી સરુર્મનો અંગિકાર નથી થતો માટે અતિશય વલ્લવાન એવી એ ગઢ મુદ્રા જે તેજ વિવેકરૂપી અંકુરાને ઢાંકી દે છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પ્રમાદરૂપિ મદિરાવતે નાશ પામી છે સારી વિદ્યા તે જેમની એટલે સારું જ્ઞાન જેમનું ગયું છે એવા જે જીવ જે તે વીજી રીતનો જે સારો માર્ગ તે તે પ્રત્યે પણ જવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. તે ઉપર તર્ક થાય છે જે સંસાર સમુદ્રમાં બુદ્ધિયોજ રહે તે માટે ગચ્છ સ્થિતિચક્રી જય પામનાર પુરુષો ધર્મના અધિકારી નથી. માટે એ વચારા આત્માનું હિત કરવામાં અતિશય રાંકના છે કેમ જે અસમર્થ થયા છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં તો સમર્થ પુરુષોજ ધર્મના અધિકારી કયા છે. તે હેતુ માટે એવો નિશ્ચય કર્યો જે કોના પ્રત્યે કહીએ કોની આરાધના કરીએ જેથી આ વાત સમજે રૂપાદિ. આ ચલદમા કાવ્યનો અર્થ સંપૂર્ણ થયો. ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:—ઇદાનીં કસ્યચિદયોગ્યસ્યાચાર્યપદપ્રાપ્ત્યા તદ્ સચ્છેષ્ટિતપ્રદર્શનેન શ્રુતાવજ્ઞાં જ્ઞાપયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે કોઈક અયોગ્ય પુરુષ આચાર્ય પદને પામ્યો તેની અસત્ત્વેષ્ટા દેખાઈતી તેણે કરીને સિદ્ધાંતની અવજ્ઞા પ્રત્યે જાણવતા સત્તા ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्क्षामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चैत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पक्ष्मद्वतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गृहेकुटुंबीयतिस्व,
 शक्नीयति बालिशीयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१५॥

टीकाः—क्षुत्क्षामो बुद्धिमान् श्लक्ष्णकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेति संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमर्थं संज्ञावनास्यदत्तयव-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवार्थमर्थ इति ॥

अर्थः—जुखवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो मंमी न-
 तरी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृहअवस्थायां होय एवं संज्ञवे ठे.
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारूप अर्थ करवो. केम जे
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवो पण अर्थने संज्ञावनानुं स्थानक
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जणा-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद मूकयुं ठे जो एम न होय तो आ का-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकारना
 श्येसा प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए वात संज्ञवे ठे एम संज्ञावना शीद कहते?

टीकाः—कोपि असात नामा रंका जिहाकोऽत एव कुत्सि-

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
च्छिशुक इति॥ अनेन परंपयापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रब्रज्याया अपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो वालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कप्रत्यय
जाणवो. त्थार पढी रंक एवो जे शिशु कह्नीए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो वालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपरायी एनुं जीखारीपणुं चाढ्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रब्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रब्रज्य मुंजीजूय ॥ चैत्ये लिंगि
संवंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनास्ति कृत्वा विधाय लंकादिना
कंचन कमपि वरूमूलं वलीयांसं संयतं श्रावकं वा पट्टं सहायं॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संवंधी कोइक जिनघरने विषे मुंनित यश्ने कोइने लांच

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक वळवान साधु अथवा श्रावक तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्यपदनो लाज यवो ते कांइ साहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीका:-अकृतकलिः यत् किञ्चिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या दिजिः सह नक्तंदिनमखंशितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानौ चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्भेगवेग हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरू होइ इत्यादिवचनात् ॥

अर्थ:-ते पुरुष आचार्यपद पाव्या पढी जे ते कांइक निमित्त मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह करे वे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जणव्युं केम जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गढने उद्भेग करवानुं कारण वे माटे एने आचार्यपदनुं अयोग्यपणुं वे ए हेतु माटे.

टीका:-इहच कलिग्रहणमन्येषामप्याचार्य पदायोग्यता पादकानां स्तंजदंजलोत्तमूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां सूरिपददातुरपि पापीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थ:-आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दनुं ग्रहण कर्युं वे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवाय एवा ग्रहं

कार, दंज, खोज, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कथुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ बूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीरपु-
रिसेहिं, जोतं ठवइ अपत्ते, जाणंतो सो महापावो॥ लोगंमिवि उ-
बधाउं, जत्थ गुरु एरिसो तहिं सीसा ॥ छठ्यरा अत्रेसिं, अणाय
रो होइय गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पंदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटले सूरि-
पद विम्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधातृतीयादिगुरोरकणित्यनेन जावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवजवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग
तांबूलजङ्गणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्यथेष्टं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपधात्' ए सूत्रे करीने
ज्ञावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आवीने ए शब्द सिद्ध थयो ठे.

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, જાજન કરે, પીયે, રાંધે, સંજોગ કરે, પાન चावे इत्यादि क्रिया निःशंकपणे કરે, તેમ આ લિંગધારી પણ કેવલ જ્ઞાતિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—નિજે સ્વકીયે ગઢે કુટુંબીયતિ કુટુંબ ઇવાચરતિ॥
 યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જાતૃજામાતૃમાતૃજ-
 ગિનિપુત્રિકાદિસંબંધેન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તેત
 એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગઢને વિષે કુટુંબની પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે ત્યારે જાડ, જમાડ, ફોઈ એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે માતાપિતાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા આપવું લેવું इत्यादि क्रियाને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—यदि वा आचार्येण हि स्मारणवारणादिपुरस्सरं
 प्रत्युपेक्ष. पणप्रमार्जनविनयाध्ययनाध्यापनादिनोत्तरोत्तरगुण
 स्थानाधिरोपणेन स्वगच्छःप्रतिक्षणमेवेक्षणीयः यथा गुणंच प्र-

તીક્ષ્ણો યથાદોષં ચ શિક્ષણીય ઇતિ સિદ્ધાંતસ્થિતિઃ ॥ અયં-
તુ ગર્વોદ્ધુરકં ધરતયા તામવગણય્ય યથા ગૃહી પ્રાયેણ કુટુંબમ-
ધ્યાત્ સૌજન્યપરોપકારાદિસત્પુરુષગુણહીનમપિ ગ્રંથાર્જનગૃ-
હકર્મકરણાદિમાત્રપ્રવણં પુત્રાદિકં વહુમન્યતે તદન્યં ચાવ
મન્યતે તથા ગચ્છમધ્યાદિ શ્રામણાદિષુ શુશ્રૂષાકારિણં સદોષ-
મપિ જૂષયતિ ॥ તદન્યં ચ સદ્ગુણજૂષણમપિ દૂષયતિ ઇતિ
ગૃહિકુટુંબપ્રક્રિયાવર્તિત્વાત્તથાજિધીયત ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી આચાર્યે પોતાના ગચ્છનો રૂપે રૂપે તપાસ
રાખવો જે કોઈકને વિસ્મરણ થયું હોય તો તેને સંજ્ઞારી આપવું
તથા કોઈ વિપરીત કરતો હોય તો તેનું નિવારણ કરવું. ઇત્યાદિ
પૂર્વક જે જોવું પ્રમાર્જવું તથા શિષ્યનું જ્ઞણવું જ્ઞણાવું ઇત્યાદિકે
કરીને પોતાના ગચ્છને જોવો તપાસવો તથા જેનો જેવો ગુણ તેને
તેવું માન આપવું તથા જેનો જેવો દોષ તેને તેવી શિક્ષા આપવી,
એ પ્રકારની સિદ્ધાંતની સ્થિતિ છે. એટલે મર્યાદા છે ને આ આચા-
ર્યનું તો અહંકારે કરીને ઝંઝું માથું છે એ હેતુ માટે તે સિદ્ધાંતની
મર્યાદાની અવગણના કરીને જેમ ગૃહસ્થ વહુધાણ કુટુંબના મધ્યથી
આ પ્રકારનો પુત્રાદિક તેને વહુ માને છે જે જે પુત્રાદિકને વિષે
સુજનપણું તથા પરોપકાર ઇત્યાદિ સત્પુરુષના ગુણે કરીને રહિતપણું
છે તો પણ તે ડ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવું તથા ધરનું કામ કરવું ઇત્યાદિ-
કને વિષેજ ચતુર હોય તો તેને ઘણું માન આપે છે ને તે થકી અન્ય
ગુણી હોય તો તેનું અપમાન કરે છે તેમજ ગચ્છમધ્યે જે કોઈ દોષ-
વાળો હોય ને તે જો વિસામા કરાવતો હોય, સેવા કરતો હોય તો
તેને માને છે શોજાવે છે ને તે વિના વીજો મહાગુણી હોય, ગુણરૂપી

મૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાડે છે, એ હેતુ માટે
ચ્છસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી ચ્છસ્થ જેવો એને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્રીયતિ ॥ શક્રમિવ પુરંદર
મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રા-
વકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્રોહ મિત્યગ્નિમન્યત્ત્વમિતિ
તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગ્જિહ્વતયા મદાવલેપાદ્વાલિશી-
યતિ બાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્
વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદ્મયપારપારદશ્વા કિમમી
અજ્ઞા વીદંતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને ઇંડની
પેઠે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે
પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી
અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું ઇંડ હું વઢી
કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ ઇટલે થોડું જાણ-
પણું તેણે કરીને ચારે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ યથાર્થ ન
જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂક્ષ્મદર્શી
પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઠે આચરે છે ઇટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને
પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્ધનો પાર
દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે इत्यादि.

ટીકા:—તથા અતએવ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાકમિવ
રંકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિરામદપૂર્ણમાન .

नयनतया जगदपि मत्पुरतः क्लितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंज्ञाराः समासाद्य महापदं ॥ नीचा स्तृणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—बली एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटखे रंक माने ठे, केमजे ते पुरुष रसादि गारवरूपी मदिराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र थयां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुल्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कथुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरुष मोडुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

टीकाः—अयमाशयः ॥ ईश्वरोहि कश्चित् प्रवज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते॥ गृह्वासेपि दु-
र्लक्षितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात्॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञानमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचित
चैत्यगृह्गृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मलि-
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अज्ञिप्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો હતો નિર્વિવેકપશાદ કરીને
 ક્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાક્ષિણ્યપણું દીધું હોય ને તેની આ પ્રકારની ઊચ્ચત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેનું ઊચ્ચતપણું કરવા માંન્યું
 માટે લોકને ડપહાસ કરવાનું ઠેકાણુ એ ઠે, એ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર ઠે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટનું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે જૂની ચેષ્ટાઈ એટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી એ પાપે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે ઠે એટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે ઠે એ
 પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:—સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિજગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંબદ્વારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારીએ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ડપાસાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ડલંબો દેવો તે દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સંતા ગ્રંથકાર કહે ઠે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यैर्जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमर्णो नच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीणितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बद्धाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैर्लिङ्गिज्जिरयं जनो नचजातो जनेरंतर्जावित-
 ज्यर्थत्वात् न जनितः पित्रादिरूपतया न जन्म लंजितः ॥ चकाराः
 सर्वेऽपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ माचूज्जातस्तथापि
 वर्द्धितो न विष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरत आह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वप्याशंक्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगक्षेमादिसंपादनेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ श्रावक जननो कांइ वाप नथी
 जे एनुं जेम तेम कहेलुं श्रावक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कयों नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कयों ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रूपणो जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणरूपी अर्थ ठे बळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 ह्मेशे, के जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे नपाकी लेवानी
 सिद्धि आय. एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

પાલણ પોષણ કરીને કાંઈ આ જનની વૃદ્ધિ પમાની નથી કે જેથી
 એનું અવલૂં કહેલું પણ માથે ડપાની લે એ પ્રકારે આગદ્યાં પદને
 વિષે પણ આશંકા કરીને યોજના કરવી. વર્દિત શબ્દનો એ અર્થ છે
 જે ન મળેલી વસ્તુનો યોગ કરવો ને મળેલી વસ્તુની રક્ષા કરવી એ
 રૂપ જે યોગ કેમ ઇત્યાદિકનું જે કરવું તેણે કરીને જે શરીરનું
 પોષણ કરવું તે.

ટીકા:—નચ ક્રીતો મૂલ્યદાનેનાઽન્યસ્માદ્ગૃહીતઃ ॥ અ-
 ધમર્ણો નચ ઉત્તમર્ણસકાશાદુક્કારાદિપ્રયોગેણાઽર્થ ગૃહીતોઽધ-
 મર્ણઃ ॥ અત્રચ ધૈરિતિકર્તૃતયા સંબંધાનુપપત્તેયેષામિતિ
 સંબંધવિવક્ત્રયા યદ્બદો યોજ્યઃ ॥ અર્થવશાદ્વિક્તિપરિણામ
 ઇતિવચનાત્ ॥ તેન યેષાં લિંગિનામયંજનોઽધમર્ણોર્થધારયિતા ન
 જવતિ એવમુત્તરત્રાપિ યથાસંજવં યેષામિતિ સંબંધનીયમ્ ॥

અર્થ:—વહી લિંગધારીએ આ શ્રાવક કોઈ પાસેથી મૂલ
 આપીને વેચાતો લીધો નથી જે એનું બોલ્યું માથે ડપાને વહી આ
 જન ઇટલે શ્રાવક લોક એ લિંગધારીઝનો દેવાદાર નથી જે પોતાની
 આજ્ઞા પરાણે પલાવે. ધનાદિ વસ્તુ આપનાર જે પુરુષ તે ઉત્તમર્ણક
 હીએ. ને જે ધનાદિ વસ્તુનો લેનાર પુરુષ તે અધર્મણ કહીએ. માટે
 ઉત્તમર્ણ પાસેથી ડધાર પ્રમુખ પ્રયોગે કરીને અર્થનો ગૃહણ કરનાર
 ઇટલે અધર્મણ થયેલો આ જન નથી. આ જગાએ વ્યાકરણાદિ વિ-
 ચાર જે આ જગાએ યૈ: એ પ્રકારનું કર્તા પદ છે તેણે કરીને સંબંધની
 સિદ્ધિ નથી થતી માટે યેષાં એ પ્રકારના સંબંધની કેહેવાની જગ્યા
 કરીને પ્રત્ શબ્દની યોજના કરવી. કેમ જે અર્થના વશથી વિજ્ઞ-

क्तिनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो
अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटले ते
लिंगधारी थकी डव्यनो लेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे
तेम 'येषां' कहेतां जे संबंधी ए प्रकारे पदनो संबंध करवो.

टीका:—तथा ॥ यैः प्रागपूर्वं दृष्टोऽवलोकितो न च ॥ अयमर्थः
॥ यैर्लिङ्गिभिः स्वश्रद्धाद्विष्टदेशवर्तित्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्ते
पि स्वगच्छग्रहप्रस्तत्वादन्यं गुरुं वाचापि न संज्ञायन्ते ॥ तमेव गच्छ
गुरुं ध्यायतः कालमतिवाहयन्ति ॥

अर्थ:—वळी जे लिंगधारीउए पूर्वे दीठो पण नथी एटले
तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारीए पोताना श्रावक अतिशय दूर दे-
शमां रह्या ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथी ते श्रावक पण पोताना
गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणीए
करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता
बता कालनो निर्वाह करे ठे.

टीका:—ब्रान्धवः पितृजातृव्यादिसंबन्धजान् न च येषां ॥
न च प्रेयान् वल्लभतरो मैत्र्यादिसंबन्धेन न च प्रीणितो दानज्ञा-
नातिशयादिना तोषितः ॥ अत्र चेदानीं तनुरूढ्या यद्यपि केषां-
चिद्वर्कितत्वादिसंज्ञव स्तथाप्ययं पटसंवृतएव शोभत इति
न्यायेनातिवृजनीयत्वादिना तदविवक्षणाच्चवर्कित इत्या-
द्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञवेपि द्वीयसां त्र्ययसां च तद-
संज्ञवेम तदविवक्षणाच्च बांधवइत्याद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी. जे आझा उपासवे बांधव एटले पिता, आता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय वहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कर्यो नथी. जे एनुं अवलुं कहेलुं वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमासवी इत्यादिक गुण संज्ञवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेंलो जे शोभे ठे ए प्रकारना न्याये करीने अतिशय लज्जा पामवां योग्यपणुं एमां रखुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेंली वात उघासनी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कहुं जे नथी वृद्धि पमाड्यो इत्यादि कहुं. वळी कोइनो कोइ बांधव पण हशे एवो संज्ञव थये ठेते पण अतिशय दूर रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संज्ञवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कहुं.

टीकाः—तैरेव प्रागुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यताः विकल्पैर्लिङ्गिजिरेव एवेत्यन्ययमिह परिज्ञवे ॥ ईषदर्थे पराजने प्येवौ पन्थेऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥ ततश्चमहान् पराजवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिजिलोको बाह्यत इति ॥ बलात् हठेन नतु प्रणयेन बाह्यते वशीकृत्य स्वकार्याणि कार्यते ॥

अर्थः—आज्ञावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारीज्येष्ठ पूर्वे संबंध कहा तेमांनो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए एव

દ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ અવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વિશ્વપ્રકાશ નામે કોશાનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાન્નવરૂપી અર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીઈ આ લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાકારે છે એટલે બલાત્કારે પણ સ્નેહથી નહિ તે શ્રાવક લોકને વડા કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એટલે મોટો પરાન્નવ કયો એમ જાણવું.

ટીકા:—અર્થ ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલબ્ધમાનો જ નઃશ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતત્ત્વ પશુવત્ વૃષ્ણાદિરિવ ॥
યથા રજ્જુનિયમિતનાસો વૃષ્ણાદિર્યદૃચ્છયા બાહ્યતે યત્રતત્ર ની-
યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નસ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જાણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તે ગ-
ચ્છનો જે મોટો ગ્રાગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો હુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો વલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ વલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને બાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર ઉ-
પાકારીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી વલદને પ-
શુને ગચ્છની સમતારૂપ નાકે નાથ ધાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કહીએ ઠીક.

टीका:—ननुपशुवद्भुवद्भुनाशतया अनिशमनवरतंन
तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं भवति॥
किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनबांधवत्व प्रेयस्त्वप्री-
षणादिसंबंधैर्बलादपि जनो बाह्यितुं पार्यते लोके तथाव्यवहार
दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंबंधानंतरेणापि यदेवं लोको
वाह्यते तन्महापरिजव इति ॥

अर्थ:—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे नाके दोरहुं
बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरं केम जे लोकमां तेवो
व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कर्यो होय, वृद्धि पमामयो होय,
तेनुं करज कारुण्य होय, तेणे प्रथम दीठो होय, तेनो बांधव होय,
तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कर्यो होय इत्यादि संबंधना बलवते
तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावहुं संजवे ठे. लोक व्यवहारयी
पण आ तो लिंगधारीजए पूर्वे कहेला संबंध विना पण जे श्रावक
लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराजव देखाय
ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीका:—ननूकसंबंधप्रतिबंधं विनापि सद्गुरुत्वेन तेषां
नस्ति तपशुबद्धोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नहानुपकृतपर-
हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

ज्ञावाणुवत्तणं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
समत्तदायगाणं, इण्णमियारंजं जणियं ॥

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान आपुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कह्या ते विना ते लिंगधारीउने विषे सद्गुरुपणुं रहुं ठे तेणे करीने ते श्रावक लोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थइ शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटखे तेनो बदलो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आझा माथे उपासी जोइए एम जो तुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ठीए जे.

टीकाः—अतश्चाह ॥ अत्यधमाधमैरिति॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोद्धा-
हप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेज्योपि हीन जाती-
येज्योप्यधमै रहिनैर्यदुक्तं ॥ संजइपनिसेवाए देवद्वस्तज
क्वणेशंच ॥ इसिघाएपवयणुडुहे, बोहिधाउं निदंसिओ ॥ अतः
कथमेषां सद्गुरुतया लोको वाहनीयो नविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे तें लिंगधारी गुरु केवा ठे तो अधम करतां पण महा अधमठे एटखे नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उडुह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां क-
हुं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शास-

ननो उड्डाह एटलां वानां बोधिरतननां घात करनार कहां ठे ए हेतु माटे
ए लिंगधारी जेने सद्गुरूपणे लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करा-
वुं क्यांथी थाय ! नज थाय एटले आझा करवा योग्यज नथी.

टीकाः—अथैवं विधेरेजिः कथं तर्हि वाहयितुं लोकः पार्यते
अत आह कृतमुनिव्याजैः ॥ प्रपंचचतुरतया विश्वासो
त्पादनेन मुग्धजनस्य विप्रखित्तयारचितशांतिरूपमांसोपवासकर-
णादिसुविहितव्यञ्जिः ॥ अयमर्थः ॥ एवमसमंजसकारि-
णोपि लिंगिनो विश्रंजहेतुतथाविधयतिरूपप्रदर्शनेन सुखकर
पथप्ररूपणेन च सुखलुब्धान् मुग्धान् प्रलोच्य यथेष्टं वाहयंतीति ॥

अर्थः—हेवे ए लिंगधारी ए प्रकारना ठे त्यारे लोक पासे
पोतानी आझानुं वहन करावुं केम करी शके ठे तो ए प्रकारनी
आशंकाना उत्तर रुप विशेषण आपे ठे, जे कथुं ठे मुनिपणानुं कपट
ते जेमणे एवा ए ठे माटे एटले प्रपंच करवामां जे पोतानुं चतुर-
पणुं तेणे करीने जोळां माणसने विश्वास उपजावीने तेमने उगवानी
इच्छाए उपरथी कथुं ठे शांति रुप ते जेमणे ने मासोपवास आदि
जे सुविहितनुं आचरण तेनुं मिष जेमणे ग्रहण कथुं ठे एवा तेनो
आ प्रगट अर्थ ठे जे ए प्रकारना अति जूंहु आचरण करवामां महा
कपटी ठे तो पण लिंगधारी पणुं ठे ते विश्वासनुं कारण ठे माटे ते
प्रकारनुं यतिरूपनुं देखामुं तेणे करीने तथा सुखे थाय एवो
मार्ग प्ररूपवो तेणे करीने सुखमां लोचायेला एवा जोळा माणसने
लोकावीने जेम पोतानी नजरमां आवे तेम पोतानी आझा तेमनी
पासे उपाकावे ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥ अत्रे नियन्त्रिहाणा. पयन्त्रिहाणासियं
पणं रूवं ॥ सुहलुखलुजणवंचणेण कप्पिति नियवित्तिं ॥
अमुमेवार्थं समर्थयितुं प्रकारांतरेण लोकवाहनप्रतिकारमसं-
जावयन् सविषादमनुगुणं वैधर्म्येणार्थांतरन्यासमाह ॥

अर्थ:—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे एजं अर्थने समर्थ
करवाने लोकने जे ए लिंगधारी ठगे ठे तेनो नपाय बीजे प्रकारे
संजवतो जणातो नथी माटे ग्रंथकार खेदसहित जेने अनुसरतो
गुण रहो ठे ए प्रकारनुं वैधर्मी दृष्टांते करीने अर्थांतर न्यास अलं-
कारने कहे ठे.

टीका:—नीराजकं ॥ विगतसहाईश्वर्यन्यायगोपायित
प्रजदुष्टशिक्षाशिष्टरक्षाविचक्षणचूषं किंराजसहितमपि नी-
राजकमिव नीराजकमुच्यते हा इतिविषादे जगदनुवनं ॥ न
ह्यन्यथोदितगुणभाजि राजनि बलाद्भोक्वाहनं कर्तुं लज्यते ॥
अयमाशयः ॥ यथा सगुणं राजानं विना तद्देशः प्रतिभूपमलि-
म्बुचादिन्निरूपय्यते एवं संप्रति प्रौढसातिशयबहुजनापेक्ष-
णीयगणधरादिपुरुषसिंहविरहाद्धिगिजिरयं श्राद्धजनो बाह्यत
इतिवृत्तार्थः ॥ १६ ॥

अर्थ:—जे आ जगत् हा इति खेदे राजा रहित होय ने
शुं एम थयुं निधणीआतुं थयुं: केमजे आझाए सहित औश्वर्यपणुं
तथा न्याये करीने प्रजानुं रक्षणं करवुं तथा दुष्टनी शिक्षा करवी
तथा साधु पुरुषनी रक्षा करवी तेमां चतुराश् रुप जे राजापणुं तेणे

રહિત આજગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છો તો તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી સેદ્ધ કરેલી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત રાજા હોય તો બલાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અગ્નિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાના દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર ઇત્યાદિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાઠમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો વિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:-અધુના લિંગિનો વૈશસં દષ્ટાપિ કદાગ્રહાત્તપ્રથિત
કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા દેખીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને દિગ્મૂઢપણું ઇત્યાદિક દોષ છે તેને વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं दैवोपहृताः किमंगं ठगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाअपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जम्हा न दधते सूर्यंति चैतत्कृते ॥१७॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जम्हा
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
त्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाअपि तदध्य-
वसायात्र निर्वर्तत एवमेतेपि विदितकुपथदोषाअपि कुतोपि
हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
जरु पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं एटले
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
आदि दिशाओनी जांति थाय तेने दिग्मूढ कहिए. ते दिग्मूढपणाने
आ जरु पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
खोटा निश्चयथकी पावो निवृत्ति पामतो नथी. एस आ जरु पुरुषो

एवो ए धूर्त पुरुष पोतानो हितकारी. माने ठे ने तेने कोइक यथार्थ वांत कहे ठे जे आतो तारुं जुंजुं करनार ठे एनो संग त्याग कर. एम यथार्थ कहेनार मळे ठे तोपण ते योग चूर्णादिकना प्रज्ञावथी त धूर्त पुरुषनुं वचन त्याग करी शकतो नथी तेम आ श्रावक लोक एम लिंगधारीना कुमारुपी वशीकरणथकी बुटी शकता नथी इत्यादि पूर्वनी पेठे संबंध करवो.

टीका:—किं दैवेन प्रतिकूलविधिनोपहृताः सदबुद्धिर्ग्रंथं प्रापिताः ॥ तेहि विधिवशेन विपर्यस्तमतित्वादकृत्यमपि स्ते-
यादिकं कृत्यतया मन्वाना स्तत्त्वं प्रतिपाद्यमाना अपि दुर्वैम-
हिम्ना ततो न निवर्तते तथैतेपि किं श्रंगेति पार्श्ववर्त्यामंत्रणं किं
उगिताः मंत्रादिप्रयोगेण स्वायत्तीकृताः ॥

अर्थ:—बली प्रतिकूल दैवे एटले विपरीत अदृष्टे श्रावक लोकनी सारी बुद्धिनो नाश कर्यो ठे के शुं केमजे जेनुं प्रतिकूल दैव ठे तेनी विपरीत मति ठे ए हेतु माटे चोरी प्रमुख न करवानुं कार्ये पण करवापणे माने ठे. तेने कोइक कहेनार मळे ठे जे आ काम करवा योग्य नथी एम यथार्थ कहे ठे तोपण दुष्ट अदृष्टना महिमाये करीने ते चौर्यादिक कर्मथी निवृत्ति नथी पामता. तेम ए श्रावक पण न करवानुं करे ठे माटे एमनुं अदृष्ट वांकु ययुं के शुं! श्रंग ए प्र-
कारनुं पासे रहेलाने संबोधन आपे ठे जे तमो उगाया वो के शुं!
एटले हे श्रावक लोको ए लिंगधारीनुं मंत्रादि प्रयोगे करीने तमने
गंगी लीझा ठे के शुं!

टीकाः—यथाहि केचन केनापि दुर्मांत्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽन्युपगच्छंत स्तत्त्वमवगमिताश्चपि मंत्रमहिम्ना न ततोनिवर्तते एव मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिजिवावेशिताःकृतावेशाविहितशरीराधिष्ठाना इतियावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्षा होय जे तेनुं विपरीत वचन होय तेने पण सारुं करीने माने. पढी तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते खोटाने पण साचुं जाणीने जाली रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक पण थया ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजा पढ़ने कहे ठे के वळी भूता-दिग्रहे प्रवेश कर्षा ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरनुं अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूताद्यधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञानेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना अपिनि निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथान्न निवर्तत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिवहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक श्राद्धलोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहस्तत्त्वज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—केम जे जेना शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थीं तेने आ ते करवा योग्य ठे के आते करवा योग्य नथी
 एवुं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा मोके ठे
 त्यारे तेने कोइ तेनार्थी निवृत्ति पमाकवा जाय तोपण निवृत्ति पामे
 नहि एम आ श्रावक लोक पण सारा खोटाना विवेक रहित ठे
 माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा
 विकल्प देखाड्या तेनो अजिप्राय ए ठे जे आ काळनां श्रावक लो-
 को अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गह्वरूपी ग्रह
 तेणे करीने गळाया ठे एम जणाववनि अर्थे घणा विकल्प कहा ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धां-
 तोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुर्लिङ्गिप्रवर्त्तितासन्मार्गपो-
 षणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि पादन्यासि च तेषामिदं
 बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतेनैव विहितानुष्ठानविधिनि-
 ष्टइत्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न विष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं
 लिङ्गिर्जिह्वुक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्सकाशे
 श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थया ठे तो सिद्धांतना मस्तक
 उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कह्युं तेनुं निशंकपणे उद्वल-
 घन करवुं ने पोताना जे लिङ्ग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत्
 मार्ग तेनुं पोषण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे
 तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्तनो
 सिद्धांत तो एकांतिक्रमेण कह्यो एवो जे अनुष्ठान विधि तेने विषे
 जे तास्य ते जेनुं एवो सग्री एवचनथी आरंजीने विवेकीओन मोह

જણી સિદ્ધાંત થવે શું એ વચન પર્યંત લિંગધારીનું જે કહ્યું હતું-
મૂલ પૂર્વપદ્ધતે વિષે એટલે પૂર્વે તે ઉપદેશનું તે લિંગધારીનું પાસે
નિરંતર સાંજઝલું હતો ઘણુંજ અયુક્ત છે.

ટીકા:—યતઃ, નવિ કિંચીત્યાગમશેકલસ્યેદં મુત-
રાદ્ધ ॥ એસા તોસિં આણા, કજ્જો સચ્ચેણહોયવમિતિ ॥ અસ્યં ચા-
યમર્થઃ ॥ એસા જગવતા માજ્ઞા યત્ કાર્યં સત્યેનં જવિતવ્યં ॥
કોર્થઃ કાર્યં જ્ઞાનાદિત્રયં ॥ સત્યંચં સંયમઃ ॥ યથા યથા જ્ઞા-
નાદિકં સંયમશ્ચોત્સર્પ્યત સ્તથાતથા યતિના નિર્માયં યતિતવ્યં ॥

અર્થ:—જે હેતુ માટે ‘ન વિકિંચી’ શ્યાદિ આગમનો કલ્પનો
સદ્ધને એ લિંગધારીનું બોલે છે પણ તે ગાથાનું ઉત્તરાર્ધ તો આ
પ્રકારનું છે જે ‘એસા’ શ્યાદિ એનો આ પ્રકારનો અર્થ છે જે આ
જગવંતની આજ્ઞા છે જે કાર્યને વિષે સત્યપણે થવું. તેનો પ્રગટ અર્થ
શો થયો ? તો આ પ્રકારે થયો જે કાર્ય એટલે કરવા યોગ્ય જ્ઞાનાદિ
ત્રણ ને સત્ય એટલે સંયમ તે વેય જેમ જેમ વૃદ્ધિ પામે તેમ તેમ
માયારહિતપણે યતિએ પ્રયત્ન કરવો.

ટીકા:—યદાહ ॥ કજ્જં નાણાર્થ્યં, સચ્ચં પુણં સંજમો મુણે
યથો ॥ જહ જહ સો હોશ ચિરો, તહતહ કાયવયં કુણંસુ ॥ દોસા
જેણ નિરુજ્જંતિ, જણં ચિજ્જંતિ પુવકમ્માઈ ॥ સો સો મુરકોવા
ઓ, રોગાવચ્છાસુ સમણંવ ॥

અર્થ:—જે માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જ્ઞાનાદિ ત્રણ

એને કાર્ય કહીએ ને વઢી સત્ય તે સંયમ જાણવો. તે વેય જેમ જેમ સ્થિર થાય તેમ તેમ કાર્ય કરવું. જેણે કરીને દોષ જાય ને જેણે કરીને પૂર્વે કરેલાં કર્મ છપાય તે તે મોકનો હાય જાણવો.

ટીકા:—નવાગમે સુલ્ખિપ્તયા કિંચિત્સૂત્રિતં, કિંતર્હિ-
યાવતા વિના સંયમજ્ઞાનદિયાત્રા નોત્સર્પ્યતિ તાવન્માત્રસ્યૈવ
વિદ્ધિતનિશારણસ્યનિશારિતવિધાનસ્ય ચ જગવદ્ધિઃ પુષ્ટાલંબ-
નેન કંદાચિત્કતયા તત્રાનુજ્ઞાનાત્ ॥

અર્થ:—આગમને વિષે સુલ્ખની લાલચે કાંઈ પણ કહું નથી
ત્યારે શું તો જેના વિના સંયમ જ્ઞાનાદિયાત્રા ઘૂલ્લ ન પામે, તેટલા
વિધિનો નિષેધ કહ્યો છે ને નિષેધનો વિધિ કહ્યો છે જગવતે પુષ્ટા-
લંબન જાણીને ચ્યારેક કરવાપણે તેની આજ્ઞા આપી છે પણ નિરં-
તરપણે આપી નથી.

ટીકા:—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ ज्ञवन्मार्गस्यचोदे-
शिकप्नोजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तृङ्गत्वेन केवल
सुखानुजवोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राह्वयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकल्पितगुण
दोषविज्ञागः स्वपक्षानुरागः खलानां यज्ञगवन्मतस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशान्
कदाचित् तमसउत्कर्षसंज्ञव इति ॥

અર્થ:—ને જો વિધિનો નિષેધ, નિષેધનો વિધિ નિરંતરપણે

होय तो जगवतना मार्गनी तथा उद्देशिक जोजन इत्यादि सर्व वस्तुनी व्यवस्था न रहे, केमजे सर्वने सार्वदिकपणुं थाय तेम निर्दयपणे केवळ पोताने जेम सुख उपजे तेमज प्रवर्तवानुं रहेलुं ठे ए हेतु माटे वळी ते उद्देशिक जोजनादिकने महा सावद्यपणुं ठे तेणे करीने झानादियात्रानी हानिपणुं तेमां रळुं ठे माटे केम प्रमाणिकपणुं कहेवाय ने आतो आश्चर्य ठे जे खळ पुरुषोने जेमां गुणदोषना विज्ञाग नीकळता नथी एवा पोताना पळनो अनुराग ठे जे माटे जगवंतना मतनी अव्यवस्था संपादन करवी तेणे करीने पोताना मतनुं उत्कर्षपणुं देखामे ठे पण ते एम नथी जाणता जे क्यारेय पण तेजना म्होंना आगळ अंधकारनो उत्कर्ष संजवशे? नहिज संजवे.

टीकाः—किंच तीर्थकरगणधरपूर्वधरादिसातिशयमहा-पुरुषविरहे संप्रति तत्सिद्धांतएव नः प्रमाणं ॥ यदुक्तं ॥ नो पिबामो सव्वन्नुणो संयं न मणपज्जावजिणां ॥ नय चन्दस दसपुञ्जिप्पमुहे विस्सुयसुयहेरेवि ॥ एवंपि अह्मसरणं ताणं चस्कू गइ पइवोय ॥ जयवं सिद्धंतोच्चिय,अविरुद्धो इह दिठेहिं॥

अर्थः—वळी शुं तो तीर्थकर गणधर आदिक जे महा अतिशय वाला पुरुष तेमनो विरह थये सते आ काळमां तेमनां सिद्धांत एज हमारे तो प्रमाण ठे जे माटे ते शास्त्रमां कळुं ठे जे.

टीकाः—तस्य च प्रामाण्यानज्युपगमे तत्प्रणेतु र्जगवतोप्यप्रामाण्याज्युपगमप्रसंगेन जवतस्तन्मूलरजोहरणादिवेषपरित्यागापत्तिः ॥

॥ यदुक्तं ॥

आणाएच्चिय चरणं, तबज्जगे जाण किं न जगं, ति॥ आणं च
अइकंतो कस्साएसा कुणइ सेसं ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जो प्रमाणपणुं अंगिकार न करो तो तेना
कहेनार जगवंतनुं पण प्रमाणपणुं न थवानो प्रसंग थशे. तेणे क-
रीने जगवंत ठे मूल ते जेनुं एवो जे तारो रजोहरणादि धारण
करेलो वेष तेनो परित्याग करवानी प्राप्ति थशे. एटले जो जगवंतनुं
सिद्धांत नथी मानतो तो जगवंतनो कहेलो रजोहरणादि वेष तेने
मूकी दे. जे माटे ते बात झाखमां कही ठे जे जगवंतनी आझा
मज निश्चे चारित्र ठे, माटे ते आझा जागे सते शुं न जायुं !
सर्वे जायुं.

टीकाः—तथाचायं सुखाशया जवत्कट्वितः पंथाः सक-
लोपि विशाररुता मापयेते त्यहोलान्नमिञ्जोनी व्याश्रपि-
व्ययः संवृत्तः ॥ यदपि, रुग्णिणः कक्ष्यतां यांतीत्यादिश्लोकबलेन
स्वप्रकट्वितक्रियायाः सुकुमाराया मोक्षांगत्वसमर्थनं तद्वयं
सुंदरं ॥ यत एतच्छ्लोकार्थ एव मागमे विधीयते ॥ मज्झ-
एवि किरियाए कालेणारोगयं जह नवेति ॥ तद्वचनं निव्वाणं
जीवा सिद्धंत किरियाएति ॥ अत्रहि सिद्धांतक्रियायाएव चिरं-
तनमुनिक्रियापेक्षया कोमलाया अपि निर्वाणांगत्वं प्रतिपा-
दितं नतु त्वदग्निप्रेतोत्सूत्रक्रियाजासस्य ॥

અર્થ:—બલી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
વંતે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે. માટે અહો આતો મોટું
આશ્ચર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂલ ધનનો પણ નાશ થયો.
તેમ બલી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
ત્યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું બલ લઈને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર ઢેઘટલે સુખ સમાધે થાય એવી ઢે તેને મોક્ષના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોષતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો ઢે જે આ જગાણ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંતે મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી ઢે
તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું ઢે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઋત્સૂત્ર ક્રિયાજાસ તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણે ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદન્નિમતક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકબલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતા
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજ્ઞનાઃ
સુદૃઢગત્ત્વગ્રહ્યંથયોદૃષ્ટો રુદોષાઅપિ સાક્ષાકૃતપુરુષતરૂપો-
દિત કુપથાપરાધા અપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ
પથાદપિ ન નિવર્તિતુમીશતે કિં પુનરન્ય ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દે

મયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું સંમન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના બલે કરીને તે કલ્પના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશનાં કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણાતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગભનાં ગ્રહરૂપી ગ્રંથીનું તે જેમને ઈવા છે માટે તે લિંગધારીનના પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેશે છે ને વઢી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના ઈવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી, તો બીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ. શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જન્મઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂચંતિ ચદ્વર્ણયંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે ઇતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ એતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધદ્રુહેર્ણ્યેત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય ઈવા જન્મપુરુષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવલ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો ઈર્ષ્યા પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

करे ठे. चकार अव्यय ठे तेनो समुच्चय रुपी अर्थ ठे. तेणे करीने एम अर्थ थयो जे ए कुमार्गथकी निवृत्ति पामनार कोईक महास-
त्ववंत प्राणी ते प्रत्ये उलटा इर्ष्या करे ठे. व्याकरण विचार जे म-
हासत्वाय ए जगाए 'कुध डुहेर्ष्या' ए सूत्रे करीने चतुर्थी विज्ञक्ती
थइ ठे.

टीकाः—अत्रचोत्तरवाक्यार्थगतत्वेन प्रयुज्यमानो यच्छ-
ब्दस्तच्छब्दोपादानं विनापि तदर्थगमियति ॥ यथा ॥ साधु
चंद्रमसि पुष्करैः कृतं, मोलितं यदन्निरामताधिकं इति ॥ तेना-
यमर्थः ॥ तेषां हि दृष्ट दोषत्वात् कुपथात्तावत्स्वयं व्यावृत्तिः क-
र्तुं युक्ता ॥ अथ कुतोपि हेतोः स्वयं न व्यावर्तते तदा तद्व्यावृत्ति
कारिणि प्रमोदो विधातुं संगतः ॥ यत्पुनरमी द्वयमध्यादेकम-
पि कर्तुं नोत्सहंते प्रत्युत कुपथनिवृत्तिविधायिनि कस्मिन्नपि-
च्छुद्रोपद्रवाय यतंते तत्किममी दिग्मोहमिता इत्यादि योज्यं ॥
तेनैतदुक्तं जवति ॥ दिग्मूढादयो हि हितैषिणा व्यावर्त्तमाना
अपि दिग्मोहादेर्व्यावृत्तिं मालमेव न कुर्वति ॥ एते तुनकेवल
कुपथान्न व्यावर्त्तते यावता कुपथव्यावृत्तिकारिणेऽसूयंत्यपीति
तेज्योप्यमीकुत्सिता इति. वृत्तार्थः ॥ १७ ॥

अर्थः—आ जगाए उत्तर वाक्यार्थमां रहेलो जे यत् शब्द
ते तत् शब्दनुं ग्रहण कर्या विना पण तेनो अर्थ पमाके ठे जेस
सारो चंद्रमा उदय पामे सते जे कमल मीचायां ते शोचानुं अधि-
क पणुं कहुं ठे ते हेतु माटे आ अर्थ थयो जे पोते दोषदीठा माटे
पोतानी मेळे ज कुमार्गथी निवृत्ति पामवुं जोइए ए युक्त ठे. ने

વળી કોઈ કારણે પોતાની મેળે તે કુમાર્ગથી પાહું ન વળાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઠા વળ્યા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વળી આ શ્રાવક તો એ બેમાંથી એકે પણ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. બલકે જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુડ્ડા ઉપડવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ તે શું દિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે इत्यादि યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કંઠ્યો છે જે દિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકારી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમાડવા માંડ્યા છે તેપણ તે દિગ્મોહાદિકંથી જ કેવલ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આ તો કેવલ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર બલકે ઈર્ષ્યા કરે છે માટે તે દિગ્મૂઢ થકી પણ આંતો અંતિશે નિંદ્ય છે. મૂંઝા છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંભિં જિદેશનયા શ્રાદ્ધૈર વિધિવિહિતસ્ય જિનમંજ્ઞાનસ્યાપિ દુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાદનદ્વારેણ શ્રુતપથવિજ્ઞાં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની દેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સાહ કરે છે તેપણ દુર્ગતિમાં પડવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાદન કરનાર દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા દેલામતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टविटनटजटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदन्तरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकथनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीका:—जैनमज्जनं जगवंद्दिवस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव ननु कदाचित् जनयत्येवकार्थः ॥ अघपंके पापकर्ममे
निमज्जनं त्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रजवतीत्य-
तश्चाह ॥

अर्थ:—जे जगवत्विंवुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरयी लेवुं त्यारे हवे
अहीं आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्तुं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीका:—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन-
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हिरजन्यां जिन-
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જન વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થ:—વિધિરહિત ઇટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો
તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિષે
સ્નાત્ર કરે છે ઇટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પં-
રમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. ઇટલે સિદ્ધાંતને
વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને
વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય ઇટલો અર્થ છે. હવે શો
દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવા-
રણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિ-
શેષણ કહે છે.

ટીકા:—શ્ચાવાપ્તિ શ્યાદિ ॥ શ્ચાયા વહ્નજાયા મજ્જન
દર્શનમિષેણાગતાયા અવાપ્તિ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિ:શંકમત્રા-
ય ન: સુરતલીલા પ્રવત્સ્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતય:
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિન: જટા: શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિન: ચેટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણ: ષ્પાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં ક્ષુન્નિતં પ્રેયંસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજ્ઞાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થ:—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વહ્નજ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય ઇટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ કરીને આવે-
લી જે પોતાની વાંછિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

ઘટલે આજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે એ પ્ર-
કારની બુદ્ધિવતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક આદિ કલાવને આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા જટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કલાવને આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અથવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
વાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને કોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. ઘટલે વાંઘિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ શૃંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્વિક નામ અવ્યગ્નિચારી ઘટલે
શૃંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ ઉપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિવરુદ્ધોદ્ધવા મોહનવિલ-
સિતવિહિતાગ્નિલાષાઃ 'યા નરનાર્યઃ પુરુષયોષિત સ્તાસાં નિક્કરેણ
નિચયેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંહિ પ્રાયોનિધુવનાર્થમેવ મ-
જ્જનાવલોકનઘ્ઘના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન ચાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—ચઢી એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમણે મૈથુનવિલાસ ક-
રવાની અગ્નિલાષા વાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું ઘટલે વહુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો-
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું ધાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કર્યા વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી. ને

ते प्रकारनुं कपट करीने बीजी जगाए पण जवा समर्थन थाय माटे.

टीकाः—अतएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यज्जिषुंगः
द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जियांसा म-
त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोक्यतः स्वयं-
च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवह्वजा-
मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुता ॥ ततो राग-
श्चेत्यादिद्वन्द्वः ॥ तान्निर्घनं सार्द्धं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकघन-
त्वान्मज्जनमप्युपचारात्तथा ॥

अर्थः—एज कारण माटे राग एटले कोइक पारकी स्त्री
प्रत्ये अति आसक्ति, ने द्वेष एटले पोतानी वहाली स्त्री बीजा
पुरुष संघाथे संगम करती देखीने ते पुरुषने हणवानी इच्छा करवी
ते, तथा मत्सर एटले कोइक पुरुषे कोइक स्त्रीनी कामना करेली
एटले प्रथम वांछा करेली ते स्त्री ते विना ते करंतां अधिक सुंदर
बीजो पुरुष मळ्यो तेनी संघाथे संघट्टन करती ते स्त्रीने प्रथमना
पुरुषे देखी पढी जेनी साथे संघट्टन करे ते ते पुरुषना सौजाग्यप-
णानो नाश करवो तेनी जे इच्छा ते, तथा ईर्ष्या एटले पोतानी व-
ह्वज स्त्री बीजानी संघाथे आलाप संलाप करती देखीने जे अस-
हंनपणुं थाय ते सर्वे करीने ए स्नात्र अतिशै व्यास ठे. रागादि पद-
नो द्वन्द्व समास करवो. आ जगाए पण रागादि सहित घणा
लोक ए प्रकारना ठे पण उपचारथी ते प्रकारनुं स्नात्र कथुं.

टीकाः—कामुकलोकमेव केहि जिनपदेपि निशायां रागा-

दयएवोज्जुंजंते नत्वणीयस्यपि धर्मज्ञावना ॥ तडुक्तं ॥ प्रा-
रब्धे जिनविंमज्जनविधौ मुग्धे निशि श्रावकैः, श्रेयार्थं जिनमं-
दिरे समुदिताश्चित्रं रिरंसास्पृशः ॥ स्त्रीपुंसा रजसाडुपात्तसम-
यास्तांवूलविंवाधरा, गाढालिंगनजंगिसंगमसुखं विंदंति नंदंति च॥

अर्थः—रात्रिए जिनघरने विपे कामि लोकनो मेलावो थाय
तेमां रागादिकज उत्पन्न थाय पण अतिशय थोमी पण धर्मनी ज्ञा-
वना तो उत्पन्न थायज नहि ते शास्त्रमां कळुं ठे जे रात्रिये जिनमं-
दिरेमां श्रावक लोके स्नात्र विधि श्रेयने अर्थे आरंज्यो ठे एम जे
कहेवुं ते तो महा आश्चर्यकारी ठे, केमजे क्रीडा करवानी इच्छाए
वेगे करीने जेळां थयां जे स्त्री पुरुष ते ए समय पामीने तांवूल
जक्षण करवाथी लाल होठ जेमना थया ठे ने परस्पर आलिंगननी
स्वनावते संगमनुं सुख अनुभव करे ठे अने आनंद पामे ठे.

टीकाः—एतडुक्तं जवति जिनस्तपनं हि स्वस्य परेषां च झ-
पृष्णारागद्वेषादिकथाय विधीयते ॥ निशायां तद्धिधानेच कामुका-
नांसुरताद्यसमंजसप्रवृत्त्याऽप्रतिहतप्रसरस्तत्प्राडुर्जाव इति कथं
तत्क्षयविधायिता तस्य स्यात् ॥

अर्थः—ए बात कही ठे जे जिन परमात्मानुं स्नात्र ते पो-
ताने तथा परने तथा देखनारने राग द्वेषना क्षयने अर्थे करीए ठीए
ने रात्रिए ते करे सते तो कामी पुरुषनी संजोगादिक जुंमी प्रवृत्ति
रोकाइ शकाय एत्री नथी माटे ते जिन स्नात्र रागद्वेषनुं
नाश करनार केम थाय ? उलटुं रागद्वेषनी वृद्धि करनार ठे.

टीकाः—अथास्तु नटविटादीनां तत्प्रादुर्भावः किंनश्चिन्नं॥
 नद्येतावतापि श्राद्धानां श्रद्धा स्नात्रं विदधानानां तज्जन्यपु-
 ण्यहानिरिति चेन्न ॥ तेषां तत्प्रादुर्भावस्य सुरतादिवशप्रादुष्यद्भ-
 गवदाशातनायाश्चानंतसंसारकारिण्या रात्रिस्नात्रकारिश्रावक
 निबंधनत्वात् ॥ मज्जनव्याजमंतरेण निशीथिन्यां तेषां रतार्थ-
 मपि प्रायेण जिनज्वनागमनासंज्ञवात् ॥ एवं च नटादिरागादि
 वृद्धिनिमित्तज्ञावमासेषां श्रावकाणां कथं न मज्जनजन्यपु-
 ण्यनाशः ॥

अर्थः—हवे तुं एम कहेतो होष जे एंतो नटविटादिक
 कामी पुरुषोनी एवी प्रवृत्ति थाय ठे तेमां अमारुं शुं गयुं? इमारुं
 शुं ठेदायुं? एणे करीने जे श्रद्धावमे स्नात्र करनार श्रावक लोकने
 ए स्नात्र थकी थयुं जे पुण्य तेनी हानी थती नथी. एम तारे न
 कहेवुं केम जे तेनो उत्तर कहीए ठीए जे ते कामी पुरुषोनी नूरी
 प्रवृत्तिनी उत्पत्ति थवी तेनुं कारण ते रात्रि स्नात्र करनार श्रावक
 ठे ए हेतु माटे ने ते कामी पुरुषो संजोगादिकने विषे परवश थाय
 ठे ते थकी उत्पन्न थइ जे जगवंतनी आशातना तेने अनंत संसारुं
 कारणपणुं ठे. माटे रात्रि स्नात्र करनार ए सर्वेनो कारणिक थयो ए
 हेतु माटे केम जे रात्रिए स्नात्रना मिष विना तेमनुं संजोगने अर्थे
 पण बहुधा जिनमंदिरमां आववानो संजव नथी ए हेतु माटे न-
 टादिक पुरुषोनी रागादिकनी वृद्धिनुं निमित्त कारणने पमारुनार
 श्रावक लोकने ए स्नात्र थकी केम पुण्यनो नाश न थाय एतो थायज.

टीकाः—किंच नटायसमंजसंप्रवृत्तिदर्शनेन श्राद्धानामप्य

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनगृहे तथा प्रवृत्त्युपलंजात् ॥ तडु-
क्तं ॥ एकेण कयमकज्जांकरेइ तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुलपरं-
परवुच्छेठ संयमतवाणं ॥

अर्थः—बळी नटादिकनी जूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी जूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झानादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चित्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवद्भिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्तात्रस्थोपलज्य प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रइ जणइ जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होअ-
कह नीरयाण मया ॥

अर्थः—बळी तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
शने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्यतेनो गंध पण क्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्तुं ठे जे.

टीकाः—अह्नि जिनमज्जनविधानेच नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहं दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्माद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

अर्थः—दिवसने विषे जिन स्नात्र विधि करे सते तो पूर्वे कहेला दोषनो लेश पण संजवतो नथी. केमजे दिवसने विषे लोकनी समक ते प्रकारनी प्रवृत्तिवाळाने लज्जा पामवापणुं ठे ए हेतु माटे तथा राज दंरु नो जय ठे ए हेतु माटे बहुधा ए वातनो संजव नथी. धर्मना अर्थी एवा ने विधि विषे तत्पर एवा प्राणीने दिवसमां ज जिनस्नात्र करवुं एज श्रेय जणी ठे पण रात्रिने विषे जे स्नात्र करवुं ते श्रेय जणी नथी एतो दोष जणीज ठे.

टीकाः—अत्र यद्यपीष्टावाप्तीत्यादिविशेषणकदंबकं जिन-
गृहस्यैव संजवति न मज्जनस्य तथापि मज्जने सति तस्यैवं
विधत्त्वमिति मज्जनस्य प्राधान्येन विवक्षणा उपचारेण मज्जनम-
प्येवं विशेषणानां चान्यत्र निवेशने विशेषणविशिष्ट मुक्तमिति
अन्य रात्रिमज्जनस्यात्यंतदोषतया सर्वथा निवार्यत्वं व्यज्यते ॥

अर्थः—आ जगाए जो पण इष्टावाप्ती एटले वल्लज व-
स्तुनी प्राप्ती इत्यादि विशेषणनो समूह ते तो जिनमंदिरनुज सं-
जवे ठे पण स्नात्रनो संजवतो नथी तोपण जिन स्नात्र सतेज ते
जिनमंदिर ए प्रकारे थाय ठे माटे स्नात्रनुं अहिं प्राधान्यपणे कहे-
वानी इच्छा ठे तेथी उपचार मात्रे करीने स्नात्र पण ए प्रकारना वि-
शेषणे सहितं ठे एम कहुं. केमजे अन्य विशेषणनुं अन्य जंगाए
स्थापन करे सते रात्रि स्नातने अत्यंत दोषपणे करीने सर्वथा निवा-
रण करवापणुं ठे एम सूचना करी.

टीकाः—एतेन यदपि कैश्चिदज्ञिधीयते रात्रिस्नात्रेऽपि जग-

वतो न कश्चिदोषः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
तथाहि सर्वेपि जित्तेन्द्रा निशीथिनीयामद्वयसमयएव जायंतेतदै-
वच सुरेन्द्रश्चामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
तस्यच तथासदोषत्वे शक्रेस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतां ह्यन्यथा-
करणेतद्बोचनत्वान्नत्पथानुवर्त्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते नतेषां
महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एम कहे ठे जे . रात्रि स्नात्र जग-
वतनुं करे सते पण दोष नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवंतनुं
जन्मंस्तान रात्रिए कर्तुं ठे . ए हेतु माटे तेज देखावे ठे जे सर्वे पण
जित्तेन्द्र रात्रिना वे पहोर समयमां एटले मध्य रात्रिये . जन्मे ठे
त्यारेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लइ जइने ते जिन
परमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
रात्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोष होत तो तेम इन्द्र महाराज
न करत . साथी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटले विप्र-
रीत आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
ते मोटा पुरुष एज नेत्र ठे . एटले मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
माणे आचरण करतुं एमज देखे ठे एटले जाणे ठे ए हेतु माटे ते
प्रजाने दुर्गतिमां पवतुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हाण
प्राप्त थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोष नथी .

टीकाः—स्नात्रादिविधाविंदाचरितस्य सर्वैरपि जिनपथ
वर्त्तिनिःप्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्थयरे बहुमाणो, अज्जासो तद्दय जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंजीरपलोयणा लोए ॥

अर्थः—स्नानादिक विधिने विषे इन्द्रा आचरणनुं जिनमा-
गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्तुं ठे ए हेतु माटे
ते कहुं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिन्द्राचरितस्यप्रामाण्यान्निशायामपि स्न-
पनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरु-
करोतीति मन्यामहे ॥ ननु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरु
शिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिदिव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इन्द्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे
माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पण
खंफन कर्षो शायी के इन्द्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने
विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना वे पहोर थये सते एम
नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त
तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरण
निकारःकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति॥
मेर्वपेक्षया खेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठा तथाप्र-
सराज्ञावेनाधस्तनजागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र
रात्रिदिवविभागः स्यात् ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे क्षेत्रमां रह्यो जे सूर्य तेना किरणनो समूह आथमे सते जे काल विशेष ते क्षेत्रने विषे रात्रि कह्यो, ने ते थकी जे विपरीत काल विशेष ते दिवस कह्यो, ने मेरु पर्वतनी अपेक्षाए अत्यंत नीचो गमन करतो एवो सूर्य ठे ए हेतु माटे किरणनो उपरं तथाविध पसार थतो नथी. एतो हेठला जाग-नेज ते किरणवके प्रकाश करवानो विषय ठे ए हेतु माटे रात्रिदिवस नो विज्ञाग त्यां कये प्रकारे ठे ? कोइ प्रकारे नथी.

टीकाः—कथं तर्हि प्रकाशाभावे तत्रै जाणां जिनमज्जनादि विधिरिति चेन्न ॥ रत्नसानोरधित्यकायाश्च तापकेन निरस्तपूषम-यूखयोतेन सततमुच्चरता बहुलविमलमाणि क्यशिलामरीचि निचयेन देवमहिम्ना च शश्वज्जास्वरत्वात् ॥ एवं चैन्द्राचरितावष्टं ज्ञेन कथं रात्रिस्नात्रं समर्थ्यमाणं चारिमाणमचेत् ॥

अर्थः—त्यारे त्यां सूर्यनो प्रकाश नथी त्यारे इंद्र जिन स्नाननो विधि कये प्रकारे करे ठे एम जो तुं आशंका करतो होय तो ते न करवी केम जे रत्ननां ठे शिखर ते जेनां एवा मेरु पर्वतनी उपली भूमिने विषे ताप रहित ने जेमां सूर्यना किरणनो प्रकाश नथी ने निरंतर अतिशय देदीप्यमान एवी जे घणी निर्मल मा-णीक्य रत्ननी शिलाउ तेमना किरणनो जे समूह तेणे करीने ते वळी देवताना महिमाए करीने निरंतर अतिशय देदीप्यमानपणुं ठे ए हेतु माटे ए प्रकारे इंद्रना आचरणनुं आलंवन करीने जे रात्रि स्ना-त्रनुं समर्थन करवुं एटले स्थापवुं ते केम अतिशय शोभा प्रत्ये पामशे नहिज पामे.

ટીકા:—શ્તોપિ ન રાત્રિસ્નાત્રં પુણ્યપાત્રં ॥ જગવત્પ્રતિક્ર-
તિ પાતુકસલિલપૂરપ્લાવ્ય માનસ્ય પિપીલીકાદિજંતુ સંતાનસ્ય
રક્ષાયતનાયા રાત્રૌ દુઃશકત્વાત્, તત્પ્રધાનત્વાચ્ચ જિનશાસનસ્યા ॥

॥ યદુક્તં ॥

જયણાય ધમ્મ જણણી, જયણા ધમ્મસ્સ પાલણીચેવ ॥
તદ્બુદ્ધિકરી જયણા, ઇગંતસુદ્ધાવહા જયણા ॥

અર્થ:—વઢી હેતુ માટે પણ રાત્રિ સ્નાત્ર જે તે પુણ્યને રહે-
વાનું પાત્ર નથી, એટલે રાત્રિસ્નાત્ર થકી પુણ્ય થતું નથી. જે જગ-
વાનની પ્રતિમા ઉપર પડતો જે જલનો સમૂહ તેણે કરીને રેંચાતો
જે કીમ્બી આદિક જંતુનો સમૂહ તેની રક્ષા. જતના તેનું રાત્રિયે
કરવું તે મહા દુષ્કર છે એટલે થઈ શકતું નથી ને જિનશાસનનો
જતનાપ્રધાન છે એ હેતુ માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જતના છે તે
ધર્મની ઉત્પત્તિ કરનારી છે ને જતના છે તે ધર્મની પાલન કરાવનારી.
હે માટે ઇકાંત સુખ કરનારી જતના છે इत्यादि.

ટીકા:—કિંચ માઝૂદ્વૃદ્ધબ્દેન સત્વસંહારકારિણાં શ્દ્
ગોધિકાદિનાં ક્રૂરજંતૂનાં મુત્યાનમિતિ પ્રાજ્ઞાતિકં પ્રતિક્રમણ
મપિ સાધૂનાં મૃદુસ્વરેણા ત્રિહિતમાગમે ॥ યામિન્યાં ચ
મજ્જન્નાદિવિધૌ નિરંતરગંઝીરોદુરવાધમાનાતોદ્યનિનાદશ્રવણેન
વિજ્ઞાતમિતિ મન્યમાનસ્ય તપ્તાયોગોલકલ્પસ્યાસંયતજનસ્ય
જાગરણાત્ ॥

અર્થ:—વઢી મોટા શબ્દે કરીને પ્રાણીનો સંહાર કરનાર જે ઘરોલી પ્રમુખ કુર જંતુનું ઝઠવું મ થાવ ઇટલે ન થાવ. કેમ જે સાધુને પ્રજાત કાઢતું પત્તિકમણું પણ કોમલ સ્વરે કરીને કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તો રાત્રિએ સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે નિરંતર ગંઝીર ને મોટા શબ્દે વાગતાં જે વાદિત્ર તેના શબ્દ સાંઝઢવે કરીને આ તો પ્રાતઃકાઢ થયો કે શું એમ માનતા જે તપાવેલા લોહ જેવા કુર અસંજતિ લોકો તેમનું જાગવું થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથાચ તત્કાલતદારજ્યમાણનેકપાપકર્મ નિમિત્તજાવેન કથં રાત્રિસ્નાત્રકર્તૃણાં પાપવંધો ન જવેત્ ॥ એતેન યદપિ ક્વચિત્કથાદિષુ કેષાંચિત્ સ્ત્રીપુંસાનાં ગિરિકાનાદિસ્થિતદેવગૃહેષુ નિઝાયાં જિનપ્રતિમાસ્નાનાદિશ્રવણેન તદજ્યુપગમઃ સોપ્યલીકાલંબનમાત્રરુચિતાં જવતોવ્યનક્તિ મોક્ષાર્થસ્નાનાદે રિદ્ધાધિકૃતત્વાત્ ॥ તસ્યચ સિદ્ધાંતે રાત્રૌ નિવારણાત્ ॥

અર્થ:—વઢી તે અવસરે આરંજ કર્યાં જે અનેક પાપ કર્મ તેનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે રાત્રિસ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ વંધન થાય એ તો થાયજ એણે કરીને જે કોઈક કથાનું વિષે કોઈક સ્ત્રી પુરુષોએ કરાવેલું પર્વતના વનમાં રહ્યાં દેવમંદિર તેને વિષે રાત્રીએ જિન પ્રતિમાનું સ્નાત્ર આદિક તેને સાંઝઢીને તે વાતનો જે અંગિકાર કરવો તે પણ જુઠી વાતનું આલંબન કરનારી તમારી રૂંચી છે એમ પ્રગટ કહી દેવાને છે અહીં તો મોક્ષને અર્થે સ્નાત્ર આદિ કરવાનો અધિકાર કરેલો છે તેથી રાત્રિસ્નાત્ર સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે જે એ હેતુ માટે ન કરવું.

टीकाः तथा हि ॥ सिद्धांते संजातं तत्र तावत्तुल्ये मिति वचनात् संध्यात्रयलक्षणो जिनपूजायाः कालो नियमितो रात्रावपि तद्विधाने च कालंमि कीरमाणं किंसिकम्नं बहुफलं जहा ॥ होइ इय सबच्चियकिरिया, नियनियकालंमिविन्नेयेत्यादिना कृषि दृष्टां तेन कालविधीयमानं जिनपूजादिक्रियाणां सा फलान्निधानं व्यर्थ मापद्येत ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे सिद्धांतमां त्रण संध्यातं ठी कही ठे साटे त्रण संध्यातं ठे लक्षण जेनुं एवो जिनपूजानो काल नीम्यो ठे. ने रात्रिने विषे ते करे सते, जे क्रिया कालने विषे करीए ते क्रिया फलदायी होय जेम कृषिकर्म एटले खेती जे कालने विषे बहुत फलदायी होय ठे एम सर्वे क्रिया पोतपोताना कालने विषे करवी एम जाणवुं इत्यादि खेतीना दृष्टांते करीने कालमां करेली जे जिनपूजादिक क्रियांतं तेनुं सफलपणुं जे कहुं ठे ते अकाले करवाथी व्यर्थपणाने पामे.

टीकाः—नच “वित्तिकिरियाविरुद्धो, अहवा जो जस्सजावश्च न्तिवचनाद्वात्रावपितत्प्रतिपादनमिति वाच्यं ॥ श्रावकाणां त्रिसंध्यं जिनपूजायादिनकृत्यत्वेन सिद्धांते जिधानात् ॥ ततश्च वित्तिकिरियाविरुद्धो इत्यादेरयमर्थो यः प्राज्ञातादिसंध्यायां वृत्तिनिमित्तवाणिज्यादिव्यग्रत्वात्कथंचिदेवपूजायां न व्याप्रियते स दिनमध्यएव मूहूर्त्तादिनां संध्या तिक्रमेऽप्यपवादतः पुजां करोतु ॥ नपुनरस्यायमर्थो यदुतापवादेन रात्रौ करोति दिनकृत्यताहानि प्रसंगादिति ॥

अर्थः—बली 'वित्ति' 'किरिया' इत्यादि वचनથી રાત્રિએ પણ પૂજા આદિકનું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન બોલવું કેમજે શ્રાવકને પણ સંધ્યાકાલને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે દિવસની કરાણી છે તે હેતુ માટે 'વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો' इत्यादि. કનો અર્થ છે જે પ્રજ્ઞાતાદિ કાલની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વિકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેને વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે આકુ-લવ્યાકુલપણા થકી કોઈક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પણ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે બે ઘડી આદિક અતિક્રમીને પણ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પણ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિએ પણ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—एवंच यद्यपिविद्यादिसिद्ध्यर्थिनांकेषांचिद्भवान्जि-
नंदित्वेनगिरिकाननादौजिनस्नात्रादिषु रात्रावपिप्रवृत्तिः श्रूय-
तेतथापि न तच्चरितमवलंब्य श्रुतोक्तमज्जनादिसमर्थं परिहृत्य
रात्रौत द्विधानेनविवेकिनात्मद्रुहा जवितंव्यमिति ॥

અર્થ:—જો પણ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-
વાનિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિએ પણ જિન
સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાયા છે. તો પણ તેનું ચરિત્ર અવલં-
બન કરીને સિદ્ધાંતમાં કહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર
કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મડોહ
છે એટલે આત્માને ઘગવાજાણી છે માટે તે કરવું નથી ઘટવું इत्यादि.

टीकाः—एतेन रात्रौ जिनसंदने वलिदाननंदिप्रतिष्ठादि विधानमपि प्रत्युक्तं ॥ प्रायोमज्जनेन समानयोगक्षेमत्वात् ॥ निशिस्नपनोक्तदोषाणां वलिदानादावपि संज्ञवात् ॥ किंचिदाधिक्रियाच्च तत्र प्रथमं तावद्वलिदानमधिकृत्य तदुच्यते ॥

अर्थः—एणे करीने रात्रिने विषे जिनमंदिरमां वलीदान तथा नंदित प्रतिष्ठा इत्यादिकनुं करवुं ते पण खंमन कर्युं, केम जे बहुधा स्नात्रनी संघाये एनुं समानपणुं सरखापणुं ठे ए हेतु माटे एटले योग क्षेम सरखो ठे केम जे पाप सरखुं लागे ठे माटे रात्रि स्नानमां कहेला जे दोष ते वलिआदिकने विषे पण संज्ञवे ठे ए हेतु माटे वळी ते करतां अधिक दोषपणुं ठे, तेमां प्रथम वलिदाननो अधिकार करीने दोष कहे ठे.

टीकाः—जगवत् प्रवचने विज्ञावर्या चतुर्विधाहारस्यापि संसक्तिमवप्रतिपादनात् ॥ तथाच निशि जिनपुरतस्तादृगाहारदानेन कथं तत्प्रज्ञवासंख्यजीववधजन्यः कर्मबंधो दातृणां न स्यात् ॥

अर्थः—जगवंतनां सिद्धांतने विषे रात्रीए चार प्रकारना आहारने पण संसक्तिमत्व दोषनुं प्रतिपादन कर्युं ठे माटे वळी रात्रिए जिन जगवंतनी आगळ ते प्रकारना आहारनुं देवुं तेणे करीने ते थकी थयो जे असंख्य जीवनो नाश ते थकी थयो जे कर्मतो बंध ते वलि देतारने केम न थाय ? ए तो थाय-ज.

टीका:—तदुक्तं ॥ रात्रौ बलिं वृषनिमित्तमतीवजीवसं-
सक्तिमंतमपि तीर्थपतेः पुरस्तात् ॥ ये ढौकयंति बलिना कलिना जि-
तास्ते, नूनं शुभ्रेण तलिना मलिना अघेन ॥

अर्थ:—ते शास्त्रमां कहुं ठे जे रात्रिये तीर्थकरना म्होंका आ-
गळ अतिशय जीवनी संसक्ति दोषवाहुं बलीदान धर्मनिमित्त जे पु-
रुष ढोके ठे अर्पण करे ठे. ते पुरुष निश्चे बलवान एवा कलिकाले
जीत्या ठे पुण्य रहित एवा श्राय ठे ने पापवने मलिन श्राय ठे. एटले
रात्रिए बलिदान आपतां पुण्य तो अतुं नथी पण जलहुं पाप बंधाय ठे.

टीका:—तथा लोकविरुद्धोऽपि अहो अमी श्रावकाः स्वयं
रात्रिभोजननिषेधे पि स्वदेवस्य पुरतो निशिवलिमुपढौकयंत्यतः
कीदृग्मीषां रात्रिभोजनविरतिरितिसोत्प्रासलोकवाक्यश्रव-
णात् ॥ आगमेऽपि जगत्पुरतोऽव्याख्यानावसाने समवसरणं नुवि
राजादिभिः सिद्धस्य सिक्थं रूपस्य कलमतं कुलबलोर्दिवस एवोप-
ढौकनप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:—बळी ए लोकविरुद्ध पण ठे, केमजे लोक एम बोले
जे अहो आ श्रावक लोक पोताने रात्रि भोजननो निषेध ठे तोपण
पोताना देवनी आगळ रात्रिये बलिदान आपे ठे. माटे एमनुं रात्रि
भोजनथी विराम पामवारूप व्रत केवुं एम कही उपहास करे ठे ते
उल्लंघन वचननुं सांजळवुं श्राय ठे. बळी आगममां पण जगवंतनी
आगळ व्याख्याननी समाप्ती घ्ये सते सम्मोसरणनी पृथ्वीने विषे

सिद्ध करेला जंची मांगरना तंमुल तेनुं बलिदान राजादिक मूके ठे ते पण दिवसने विषेज एम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—यदाह॥रायाव रायमञ्चो,तस्सासइ पत्तरजणवर्जवा-
लि ॥ दुब्बहिलखंमिअबलिउमियतंदुलाणाढयंकलमं ॥ जा-
इयपुणाणियाणं अखंरुफुमियाण फलगसरियाण ॥ कीरइबली-
सुराविय, तत्थेव बुंहंति गंधाइ ॥

टीका:—देवार्चनत्वात् बलिदानं रात्रावप्युचितं. तथाच
किमायातं लोकविरोधस्येतिचेत् न ॥ देवार्चनस्यापि रात्रौ
सिद्धांते निषेधात् महिमं च सूरुगमणे करिंतीत्यावश्यकचूर्णिव-
चनप्रामाण्यात् ॥

अर्थ:—बली देवपूजन ठे ए हेतु माटे बलिदान रात्रिए
पण करवुं उचित ठे ने लोकने विरुद्ध ठे तेमां आपणुं शुं गयुं ने
शुं आव्युं. एम जो तारे कहेवुं होय तो ते न कहेवुं केमजे देवपू-
जन पण रात्रिए करवानो सिद्धांतमां निषेध ठे. सूर्य उगे पूजना-
दिक महिमा करवौ एम श्री आवश्यकचूर्णिना वचननुं. प्रमाणपणुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:—लौकिकमार्गेपि रात्रौ स्नात्रदेवार्चनादे निवा-
रणात् ॥ तदुक्तं ॥ नैवाहुति न च स्नात्रं, न श्राद्धं देवतार्चनं ॥
दानं वाविहितं रात्रौ, नोजनं तुविशेषतः ॥

અર્થ:—લૌકિક માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજનાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ આહુતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય ઇવું દાન તેટલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકા:—અથ જ્ઞાવશુદ્ધિહેતુત્વાન્નિશાયામપિ ચલિસ્નાત્રાદિવિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનયદ્દે દુગ્ધદધિસુરજિનીવિપૂરેણાતિનીરજીકૃતઝગવજ્ઞાત્રં સ્નાત્રં વિદધતે વિકચવિચકિલવકુલમાલતીનવમાલિકાંદિજિશ્ચ વર્યાં સપર્યાં વિરચયતો રુચિરચનાનિર્મિતજનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુર પક્વાન્નફલોપહારંચ ઠૌકયતઃ શ્રદ્ધાવંધુરબુદ્ધેર્યદ્દિણો દૂરીકૃત કુગતિવાસો જાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન ઝગવતો બહુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—પ્રતિવાદી બોલે છે, જે જ્ઞાવશુદ્ધિનું કારણપણું હમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ ચલિસ્નાત્ર આદિકનું કરવું સંગત છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેવાને છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં સુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવજે અતિશય રજરહિત કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલ કર્યું છે ઝગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે વકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવને કરી જે નવી માલાઓ એટલે હાર પ્રમુખ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવને કર્યું છે લોકના મનનું હરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથાં ફલ તેમનો ઉપહાર એટલે જેટલું ચલિદાન તે પ્રલે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવને સુંદર થઈ

હે બુદ્ધિ જેની એવા ગૃહસ્થોને દૂર કર્યો હે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
એવો જાવનો ઉદ્ધાસ થાય હે. ને તેજ પ્રકારના જાવ ઉદ્ધાસને
સુગતિનું કારણપણું હે તેથી તે જાવ ઉદ્ધાસને જગવંતે બહુ માન્યો
હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવંત
બહુમહત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું હે જે જેથી જાવશુ-
દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે બહુ કરીને માન્યું હે એટલે
શ્રેષ્ઠ કહ્યું હે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरहि-
तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

जावशुद्धिरपि ज्ञेया, यैषा मार्गानुसारिणी ॥
प्रज्ञापनाप्रियात्यर्थं न पुनः स्वाग्रहात्मिका ॥
औचित्येन प्रवृत्तस्य कुग्रहत्यागतो भृशं ॥
सर्वत्रागमनिष्ठस्य जावशुद्धिर्यथोदिता ॥

અર્થ:—સુવિહિત ઉત્તર આપે હે એમ જો તું કહેતો હોય તો
તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

કરવા યોગ્ય ઇટલે પ્રરુપણા કરવા યોગ્ય એવીજ જાવશુદ્ધિનો અહીં અધિકાર છે. એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એજ જાવશુદ્ધિ પણ જાણવી કે જે માર્ગાનુસારિણી છે તથા જેની પ્રજ્ઞાપના અતિશય પ્રીતિકારક છે એજ જાવશુદ્ધિ સારી છે પણ પોતાના કદાગ્રહરૂપ જાવશુદ્ધિ સારી નથી કેમ જે જે પુરુષ કદાગ્રહનો અતિશય ત્યાગ કરીને યચિતપણે પ્રવર્ત્યો છે ને સર્વ જગાએ આગમમાં જેની નિષ્ઠા છે એવાને યથાર્થ જાવશુદ્ધિનો ઉદય છે.

ટીકા:—ભવદ્વિવક્ષિતાયાશ્ચ જાવશુદ્ધૈઃ સિદ્ધાંતવિરોધી-
ત્વેન મુક્તિમાર્ગાનુસારિત્વાજ્ઞાવાત્ અસ્મત્પૂર્વજૈરેતાવતમને
હસંરાત્રાવેવંદં સ્નાત્રં કારિતમતોઽસ્માન્નિરપીત્યમૈવર્ત્તવ્ય મિતિ
કદાગ્રહપ્રસ્તતથા પ્રજ્ઞાપનાનુચિત્વાચ્ચ કથં મુક્ત્યંગતા સ્યાદિતિ॥

અર્થ:—તમે કહેવાને ઇચ્છેલી જે જાવશુદ્ધિ તે સિદ્ધાંતથી કી
વિરુદ્ધ છે માટે મુક્તિમાર્ગને અનુસારીપણાનો અજાવ છે એ હેતુ
માટે ને કદાગ્રહ જે અમારા પૂર્વજ વૃદ્ધોએ આટલા કાલ સુધી રાત્રિ-
એજ આ સ્નાત્ર કરાવ્યું છે માટે અમારે પણ એજ પ્રકારે કરવું જ્યાદિ
કદાગ્રહને સહિતપણું છે એ હેતુ માટે પ્રજ્ઞાપના કરવાને અનુચિત-
પણું છે માટે કેમ મુક્તિના અંગપણું હોય.

ટીકા:—નંદિવિધાનમપિ રાત્રો મહાદોષં ॥ તથાદિ દી-
પ્તાયર્થહિનં દિકરણં ॥ દીપ્તાચ સ્થૂલસૂદ્દમપ્રાણાતિપાતવિર-
તિલક્ષણા ॥ રાત્રૌચ પ્રકાશ નિમિત્તોજ્જ્વાલિતભૂરિદીપકરૂપતે-
જસ્કાયિકજીવાનાં શરીરસ્પર્શેનવ્યાપાદનાત્ પ્રતિદીપેષુચ નિરંત-

रं निपततां लक्षशःपतंगदिजंतूनां व्यापत्तिनिमित्तज्ञावाङ्कीदृशी-
दीक्षादातृगृहीत्रोः सर्वविरतिः ॥

अर्थः—ते रात्रि ए नांघ मांरुवी ते पण महा दोषने कर-
नारी ठे. तेज वात कही देखामे ठे जे दीक्षादिकने अर्थे निश्चेनां-
घनुं करवापणुं ठे ने जे दीक्षा ठे ते तो स्थूल सूक्ष्म प्राणातिपात
ते थकी विराम पामवारुपी ठे लक्षण जे ते रात्रिये प्रकाश निमित्त
उज्ज्वल कुर्या जे गणाक दीवारुप जे तेजस्कायिक जीव तेनुं पो-
तानीं मेळे शरीरने फरश थवार्थी नाश थवापणुं ठे ए हेतु माटे
दीवादीवाने विषे निरंतर परतां जे लखो पतंगियादिक जीव तेना
नाशनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे दीक्षा खेनारने ने दीक्षा आ-
पनारने सर्व विरतिरुप दीक्षा केवी थइ एटले एते सर्व विरतिरुप
दीक्षा थइ के सर्व हिंसामयी दीक्षा थइ ते तुं तारा मनमां विचारी जो.

टीकाः—तथाच करेमिजंतेसामाश्रयमित्यादि सर्वविरति-
सामायिकसूत्रस्यापि तत्क्षणं शिष्येणोच्चार्यमाणस्य वैयर्थ्यप्रसं-
गः ॥ शिष्यस्य दीक्षाप्रथमक्षणादारभ्यप्राणातिपातप्रवृत्तेः ॥
तदुक्तं ॥ स्रवंति ज्ञाणि नृणां विरिश्खलुजस्स सत्विद्या नत्थि ॥ सो-
सवविरिश्वाइ. बुकइ देसंचसवंच ॥

अर्थः—ब्रह्मी दीक्षा लेती वखत 'करेमिजंते' इत्यादिक
सर्व विरति सामायिक सूत्रनुं जे उच्चारण शीखे कुर्युं तेनुं तेज व-
खत व्यर्थे थवानो प्रसंग आवशे केमजे शिष्यने दिक्षाना प्रथम

क्षण्यी आरंजीनेज प्राणातिपातने विषे प्रवृत्ति थइ ए हेतु माटे ते कथुं ठे जे.

टीकाः—दीक्षादातुश्च दोषसंख्यापि वक्तुं न शक्यते॥तद्धि-
क्या तावर्ज्जतुजातव्याघातप्रवृत्तेः॥ तदहोमूढा एतावन्तं पापकला-
पमात्मन्यारोपयन्तो जाविजवन्नमणान्मनागवि न विज्यतीति ॥

अर्थः—दीक्षा देनारने पण जे दोष थाय ठे ते दोषनी सं-
ख्या पण कहेवा समर्थ नथी केमजे ते दीक्षा आपनारनी दिक्षाए
करीने तेदला जंतुना समूहनो नाश थवामां प्रवृत्ति थइ ए हेतु
माटे अहो आतो आश्चर्य ठे जे ए मूढ पुरुष आटलोवधो पापनो
समूह पोताने विषे आरोपण करे ठे पण आगळ थये एवुं संसारमां
न्नमण थशे तेथी लगार मात्र पण जय पामता नथी.

टीकाः—तदुक्तं ॥ ज्योतिर्ज्योतितकृत्स्नदेवसदनप्रायः प्र-
दीपोच्चरद्दीपार्चिर्वर्निकुरंवचुं वनजवत्तंगत्पतंगैषणां ॥ निखिंशा-
निशि सूत्रयंतिकुधियो मुग्धामुधामी हहा नंदिसंदितिसम्मितां
स्वपरयोः संसार कारागृहे ॥

अर्थः—ज्योतिः एटले ग्रह, नक्षत्र जेकुं देदीप्यमान जे
समस्त देवमंदिर तेमां घणा दीवाथी उत्पन्न थइ दिव्यकांति तेनो
जे समूह तेना स्पर्शथी जंपापात करता जे पतंगीया तथा तेनकायि
प्राणि तेना नाश करवामां तरवार समान दुष्ट बुद्धिवाळा आ मुग्ध

लोक पोताने ने परने संसार रूप बंधी खानाना घरने विषे नाखनारी बंधन समान जे रात्रिये नांद मांरवी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एंटखे विस्तार सहित नांद मांरवे ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेली बात ठे केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिंसादीक्षादिखग्नबलाज्जावेरात्रौंच तज्जावे विहार-
क्रमवदपवादेन कदाचिज्जात्रावपि नंदिविधानतां कोदोय इति चेन्न ॥
विहारक्रमस्यापवादेन रात्रावपि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं-
युक्तं ॥ नंदिविधानस्य चापवादेनाप्यागमे रात्रावनजिधानात्कथं-
तद्विधानं तत्र संगच्छेत ॥

अर्थ:—वली दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न बळ न होय ने रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे तेम क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोष ठे ? एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे रात्रिए पण करवानुं. शास्त्रने विषे प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे ते तो कदाचित करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे पण शास्त्रने विषे कहुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रमादीनां सर्वेषां प्रायश्चित्तमजिहितमागमे ॥ नच निशि नंदिविधानस्य जवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदजिधानं श्रूयते ॥ ततोवगम्यते नास्त्यपवादेनापि रजत्यां नंदिविधानं ॥ तथा जगदद्राता

દપિ રાત્રૌ તદ્વિધાનમસમીચીનં ॥ જગવતાહિ વિમલકેવલા
લોકેનાપિ તાવતાં વિનેયલક્ષાણાં મધ્યાત્કસ્યચિદપિ ક્ષણદા-
યામદીક્ષણાત્

અર્થ:—વઢી શું તો રાત્રિ વિહાર આદિક અપવાદિક
કૃત્ય એટલે અપવાદ માર્ગે કરવા યોગ્ય જે સર્વે કૃત્ય
તેમનું શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું છે. પણ રાત્રિએ
નાંદ માંડવાનું તમારા ન્યાયે અપવાદ માર્ગે પણ કોઈ જગાએ
પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું નથી તે માટે એમ જાણીએ ઠીએ જે અપ-
વાદ માર્ગે પણ રાત્રિએ નાંદ માંડવાનું નથી. વઢી જગવંતની વંદ-
નાના દૃષ્ટાંતે પણ રાત્રિએ નાંદ માંડવી તે પણ અઘટિત છે. કેમ જે
જગવંત કેવલજ્ઞાની હતા તો પણ તેમણે લાખો શિષ્યની મધ્યે કો-
ઈને પણ રાત્રિએ ધીક્ષા ધીધી નથી એ હેતુ માટે.

ટીકા:—દિવસાશ્યં તિથ્યંદિણં પસત્યં ચેત્યાધ્યાગમવચનપ્રા-
માણ્યાત્ ॥ તત્પથ્યવર્તિત્વાન્ન તદ્વિનેયાનામૈદંયુગીનાનાં કથં નિ-
શિતત્કર્તુયુજ્યતિ ॥ એવં નિશિ જિનપ્રતિમાપ્રતિષ્ઠાયામપિ
સકલમેતદ્દૂષણજાતં વિવિચ્ય વાચ્યં ॥

અર્થ:—દિવસાદિકનું જે કૃત્ય તે દિવસને વિષે કરવું તજે
પ્રશસ્ત છે એટલે દિવસમાંજ કરવું પણ રાત્રિયે ન કરવું, इत्याદિક આ-
ગમ વચનના પ્રમાણપણથી તે માર્ગમાં રહેવાપણું છે, એ હેતુ માટે
આ કાઢના જે તેમના શિષ્ય તેમને તે નાંદ આદિકનું કરવું તે

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમગ્રદોષનો સમુહ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં॥ પ્રાહુઃષદ્દોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિયે॥
જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં ઝવર્તીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ इदं बद्धयमाणं च वृत्तद्वयं द्विपदी षंद इतिवृत्तार्थः॥१॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન ર્બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે ઘટશે
જે રાત્રિયે જિનર્બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેખીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાદવમાં પરતું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત એ બે દ્વિપદી ષંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિત ધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે:

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जन मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा जिनाङ्गापिह्यशुभशुभाय जायते ।
किंपुनरिति विम्वनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
जवति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमथी विपरीत कर्तुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेतां एक संसारजणी थाय ठे एम नथी, 'शुं' त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ कर्म तपावीए ते तप कहीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपलरसमेदः शुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चा शुभानि त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुद्धजकादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिनयैवावृत्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
द्वंद्वगर्जो बहुव्रीहि ॥ ततश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्य

વિહિતં ન કેવલં મજ્જન મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥ ન खलु नैव जन
यति संपादयति शिवफलं मुक्तिरुपं फलं ॥

અર્થઃ—હેવે તે તપ શબ્દનો અર્થ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે જેણે
કરીને શરીરના સાત ધાતુ જે મીજો, હારકાં, રુધિર, માંસ, રસ, મેદ,
વીર્ય એ સર્વ તપે છેને વઢી અશુભ કર્મને તપાવે તેથી તપ એવું નામ નિ-
રુક્ત કહ્યું છે એટલે એ પ્રકારનો તપશબ્દનો અર્થ રુષિના વચનથી
જાણવો. વઢી ચારિત્ર એટલે સર્વ વિરતિરુપને દાન એટલે પાત્રને વિશે
ન્યાયવચ્ચે ઉપાર્જન કર્યું જે જ્ઞાતપાન તેનું આપવું. આદિ શબ્દથી
વિનય તથા વીયાવજ્ઞ ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે હેતુ માટે તપશ્ચ
ઇત્યાદિ ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો, માટે એ પ્રકારનું
જે જે અનુષ્ઠાન આદિક પણ જિન મતથી વિપરીત કરેલું હોય તે
પણ ગ્રહણ કરવું કેવલ સ્નાત્રજ નહિ એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે માટે
તે તે અનુષ્ઠાન મુક્તિ રુપિ ફલને નથીજ ઉત્પન્ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ કસ્માદેવમિત્યત આહ ॥ હીયસ્માત્ અવિ-
ધિવિધિક્રમાત્ સિદ્ધાંતાનુક્તત્ક્રમપ્રકારેણ જિનાજ્ઞાપિ જગવ-
જ્ઞાસનોક્તાનુષ્ઠાનમપિ અશુભશુભાય અશ્રેયઃ શ્રેયસે ॥ ઇંદ્રૈકવ-
જ્ઞાવાદત્રૈકવચનં ॥ જાયતે સંપદ્યતે ॥ યથાસંલ્પેનાત્રયોજના ॥
તેનાયમર્થઃ ॥ કિલ્લજિન પૂજાતપઃપ્રવૃત્તિ પ્રવચનપ્રસિદ્ધં જિ-
નાજ્ઞા ॥ જગવતા નિશ્રેયસ સાધનત્વેન જ્ઞાપિતત્વાત્ ॥ તથાચ ત-
દપ્યવિધિક્રમેણ કાલેસુજ્જૂણમિત્યાદ્યુક્તવિધિપર્યયેણક્રિય-
માણમશુભાય જવતિ ॥ વિધિક્રમેણતુ સંધ્યાત્રયારાધનશુચિજૂત-

ત્વાદિનાંતદેવ શુભાય ॥ વિધ્ય વિધિન્યાંઝગવદાજ્ઞારાધનાનારાં-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે શ્યા માટે એમ કહો છો એવી આજ્ઞા ધારીને
ઉત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી એટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવચ્ચે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવચ્ચે
જિન જગવંતના શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે એટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાએ શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વળી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને એટલે યથાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરીએ
તો એટલે ત્રણ સંધ્યાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. એટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે વેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:—જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર ત્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:—યદાહ ॥ જહચેવઝમોક્ષફલાશ્રાણા આરાધિયા-
જિર્ણિદાણં ॥ સંસારદુસ્કફલયા,તહચેવ વિરાધિયા હોઈ ॥

અર્થઃ—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેંદ્ર જગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફળ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકાઃ—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આંધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુભાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિનાશુભાયેતિ ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અત્રચ કિમિત્યાદ્યેપે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્જનાદિકા ક્રિયાવિમંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપહાસાસ્પદં ॥ નત્વેષા જિનાજ્ઞાપીત્યેવકારાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જિન ભગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રુપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઢતાં પાઠી હોય તો અશુભ જાણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુભ જાણી થાય છે તો રાત્રિસ્નાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુભ જાણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવ્રમે જોઈવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આદ્યેપ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અવ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંજ કરેલી જે રાત્રિએ જિન સ્નાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિમંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની ફલકાંશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને લોકને ઉપહાસ કરવાનું

સ્થાનક છે ને એ જિનઝગવંતની આઝ્ઞા પણ નથી એમ એવકારનો અર્થ છે એટલે એ વાત નિશ્ચે એમજ છે.

ટીકા:—અહિતહેતુ: સંસારનિબંધનં ન પ્રતાયતે ન વિસ્તાર્યતે ॥ કિંત્વહિતહેતુત્વેન પ્રત્યાખ્યાપ્યત એવ ॥ તદ્વુક્તં ॥ રાત્રિસ્નાત્રવિધાપનાદિજિરહો સંસારપદ્ધ્યાં હઠાત્પાર્શ્વસ્થાદિ મલિમ્બુચૈર્વલિતયા દ્રામ્નીયમાનં જનં ॥ દૃષ્ટ્વા સંપ્રતિ શુરુદેશનમિષાદ્યે પૂત્કૃતિં કુર્વતે. ધન્યૈસ્તૈ: શિતધામ ધામવિશદં જૈનં મતં ભૂષિતં ॥

અર્થ:—સંસાર બાંધવાનું કારણ છે એનો વિસ્તાર નથી કરતા ત્યારે શું કરીએ ઢીએ તો એ અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પ્રત્યાખ્યાનકરીએ ઢીએ એટલે એ રાત્રિસ્નાત્રાદિક કોઈ દિવસ ન કરવાં એમ પચલાણજ કરીએ ઢીએ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પાસથ્યાદિક ચોર લોકો બલવાન છે એ હેતુ માટે સંસારરૂપી લૂટવાની જગ્યા પ્રત્યે આ લોકને હઠાત્કારે લઈ જતાં देखીને આ કાલમાં શુરુ દેશનારૂપી મિષવેને તે તે પાસથ્યાદિક પાસેથી જે ઢોચાવે છે તે ચંડકાંતિ જેવા શીતલ પુરુષોને ધન્ય છે ને તેણે કરીનેજ આ જૈનમત શોખિત છે,

ટીકા:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका आपवादिकाधाकर्मज्ञोजनादिका वा यदा अविधिना विधीयमाना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विम्वनायाः सर्वथा जिनवचनवाह्याया रात्रिमज्जानादि कायावक्तव्यं ॥ सुतरामेया जवहेतुरेवा ॥ अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्यापते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અગ્નિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવ્રતે ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિમંબના સંસારફલ ને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ ઇટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેલે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકાઃ—ફદાર્ની નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહાદિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતીત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વજ્ઞાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આદિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો પણ અનુવેધ થવાથી ઇટલે કુમતનો મિશ્રજ્ઞાવ થવાથી સંસારના કારણ જ્ઞાની થાય છે એ દેખાડવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनविंशजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठनादिचादृतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनाशतः
स्फुटमनजिमतकारिं वरजो जनमिव विषलवनिवेशतः ॥१॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरजवनं जैनविंशं ज्ञागवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरञ्चनं जिनयात्रा
जिनान्प्रतीत्याष्टाहिकाकढ्याणकरथनिष्क्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगवंतनुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवाननुं पुष्पादिकवने पूजन तथा जिन जगवंतने उद्देशोने अ-
ष्टाहिका उत्सव करवो तथा कढ्याण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यष्टुकं ॥ जत्तामहूसवोखबु, उद्दिस्सजिणे स की-
रई जोन ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणाइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिछंदगजोवहुव्रीहिरेवमुत्तरपद्ययोरपि ॥ आदि
ग्रहणाज्जिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽप्यंतभक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पणस्य परममुक्त्यंगत्वख्यापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
मितिशेषः ॥

અર્થ:—પઠી જિનગૃહ, જિનચિંબ, જિનપૂજન, જિનયાત્રા એ સર્વ પદનો ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો એમ આગલાં જે વે પદ તેને વિષે પણ તેમજ સમાસ કરવો ને આદી શબ્દને ગ્રહણ કર્યો છે એ હેતુ માટે જિનવંદન તથા પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું. આ જગાએ વારંવાર જિનપદનું જે ગ્રહણ કરવું તે તો જગવંતની અત્યંત પ્રકૃતિનું પ્રગટ કરવું તેણે કરીને જે જગવંતને બહેશીને વિધિ સહિત જિન મંદિરનું નિપજાવવું તેને પરમ મુક્તિનું અંગપણું છે એમ જણાવવાને અર્થ છે. સર્વ ધર્મકર્મનો સમૂહ એજ પ્રકારે છે એમ ઉપરથી શેષ લેવું.

ટીકા:—વિધિના શ્રુતોક્તેન પ્રકારેણ કૃતં નિર્માપિતં ॥
તથાહિ ॥ જિનગૃહનિર્માપણવિધિઃ શુદ્ધભૂમિપરિગ્રહાદિકઃ ॥
યદુક્તં ॥

જિનજવણકારણવિહી મુદ્ધા જૂમીદલંચક ઠાક ॥
ત્રિયગાણસંધાણં સાસયવુદ્ધીય જયણાય ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં કહેલો જે વિધિ તે પ્રકારે કર્યું હોય તેજ કહી દેખાશે છે જે જિનમંદિરને નિપજાવવાનો વિધિ આ પ્રકારનો છે જે શુદ્ધ જૂમિનો પરિગ્રહ આદિક, તે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે.

ટીકા:—તદ્વિધાપના નંતરં ચૈતસ્મિન્નપિશિલાપિત્તલાદિ ઘટિતસતિરૂપકેસપ્રતિજગવદ્ધિરહેતજુણાનધ્યારોપ્યતપૂજયામીતિ પ્રણિધાનેન શ્રાદ્ધસ્ય જગવદ્ધિંચનિર્માપણં ॥ તન્નિર્માપણે વિધિર્ય

सूत्रधारस्यदानादिसन्मान पूर्वविजवौचित्येन घटितविंब-
मूढ्यसमर्पणं ॥

अर्थः—ए शास्त्र प्रमाणे जिनमंदिर कराव्या पढी ए मंदिरने
विषे शिलानी तथा पितलनी इत्यादिकनी घमेली जे प्रतिमा तेने
विषे भगवंतना गुणनो अध्यारोप करीने केम जे हाल काळमां ज-
गवंतनो विरह ठे ए हेतु माटे तेने पूजुं तुं ए प्रकारना प्रणिधाने
करीने श्रावकने जगवर्द्धिवनुं निपजाववुं. ते निपजाववानो विधि तो
आ. प्रकारनो ठे जे सूत्रधारने एटले प्रतिमाना धरुनारने दानादि
सन्मानपूर्वक पोताना वैजवने घटित एटले पोतानी शक्ति प्रमाणे
विंब धरुवानुं मूल आपवुं.

टीकाः—यदाह ॥ इह सुरुबुद्धिजोगा काले संपूज्जण क-
चारं ॥ विजवौचित्यमपिज्ञा मूलं अणहस्स सुहजावो ॥

अर्थः ॥ टीका ॥ तदेवं जिनविंबे विधिना निर्मापिते प्र-
तिष्ठापितेचायं पूजनविधिः ॥ संध्यात्रये विधिना शुचि र्भूत्वा
जगवर्द्धिवंश्रद्धावान् पुष्पादिजिरञ्चयति ॥ तदुक्तं ॥ काले सुह-
भूषणं विसिद्धपुष्पादृष्टिं विहिण्ण ॥ सारथुश्चुत्तगरुई
जिणपूआ होइ कायवा ॥

अर्थः—ते जिनविंब ए प्रकारे विधिये करीने निपजावे सते
प्रतिष्ठा करे सते आ प्रकारनो पूजन विधि ठे, जे त्रण संध्याकाळने
त्रिपे विधिए करीने पवित्र यज्ञने श्रद्धावाळो पुरुष जे ते पवित्र यज्ञने
जगवत्त्विवने पूजे ठे ते वाव शास्त्रमां कही ठे जे.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રા પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિઙ્ગુષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહાણં સરીર
સંસ્કાર મો જહાસતિં ॥ ઊચિયંચ ગીયવાદ્યથુદ્યુત્તાપિ
ઢણાંય ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે
તેમાં પળ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા
તપશ્ચર્યા શરીરની ડોષા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત
ઢત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાગ્નિગ્રહપ્રદઃ ॥
તતોદાનં ચેત્યાદિદ્વંદ્વઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય જ્ઞક્તિઃ શુશ્રૂષા
આગઢ્ઢદ્વિમુલ્લગમનોસ્થિતાન્યુત્થાનગઢ્ઢદ્વનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુરૂજ્ઞક્તપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે વેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાન કર્યું છે ને
વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી
નાના પ્રકારના અગ્નિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શ-
બ્દનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની જ્ઞક્તિ તેમ-
ની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુલ્લ જવું ને તે ડઢે
ત્યારે ડઢું થવું ને તે જાય ત્યારે પઢવાડે જવું તથા વિસામો કરાવવો
તથા વિશુરૂ જ્ઞક્ત પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું
હત્યાદિક તે જાણવી.

टीका:—यदुक्तं॥ अहवा विगुरु समत्तदायगा ताण होइ सु-
स्सूसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुंच ॥ विस्सा-
मणाइसम्मं वियाणणुव्वयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिच्चियाणं विसुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सव्वपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाणं दुप्पक्रियारंजणं ज्ञाणियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रागुक्तजिनगृहादि-
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यदाह ॥ अत्रेसि पवित्तीए निंबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्ताणं नज्जइ ता तं पढमं पढेयव्वं॥सुत्ता अत्थे ज-
तो अहिगयरो नवरि होइ कायव्वो ॥इतो उज्जयविसुद्धति सूयगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थ:—सिद्धांतनुं ज्ञाणवुं आदि शब्दयकी तेना अर्थ जा-
णवा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एट्ठां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए प्रथम करे तोज
समस्त पूर्वे कहुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनोज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका:—एतदंतरेणसमस्तरयापि क्रियाकलापस्यांधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु जक्तिश्चेत्यादि छंदः ॥ वा समुच्चये ॥
आदृतंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना
दिगुरुजक्त्याद्यनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याद्भवेत् इह प्रवचने अन-
जिमत्तकागीतिसंबंधः ॥ कस्मादतत्याह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र-
कुमतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंद्रसूर्योप-
रागसंक्रांतिमाघमालाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मू-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे त्थार पढी गुरु ज्ञक्ति
इत्यादि पदनों छंद समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्तुं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अज्ञिसत् नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संव-
ध करवो शायी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कह्यो जे क्रियानो समूह आरु तथा चंद्र सूर्यतुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माला इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कहीए.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गदूषण-
परायणो धार्मिक जनकुट्रो पद्मवतत्परः सुखलोल तथायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सयादुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कल्पितस्वाज्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारुवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने कुट्र उपद्रव कर-
वामां तत्पर ने विषय सुखनी लालचे यतिक्रियाथी अष्ट थयेलो
ने लोकने उगवानी इच्छाए दुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तथा पोतानी ख्याती तेमनी इच्छावाळो ठे ते कुगुरु कहीए,
कुत्सित आचार्य कहीए, ने कुग्राहं ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुद्धिए कल्पना कर्षो ने अंगीकृत कर्षो

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एवुं जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी अग्निनिवेश एटले ह्मवाद तेने कुग्राह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्ञावादाऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्विज्ञया ज्ञावादव्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञानान्मिथ्याग्निनिवेशाद्वा वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांताग्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणा ॥

याग्रहाग्निनिवेशादेर्ज्ञेयता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्यवस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानर्थी अथवा कोशक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावथी एटले शुद्ध गुरु परंपराना अज्ञावथी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो. तेने कुबोध कहीए अथवा वेना अज्ञावथी एटले पोताना अज्ञानर्थी तथा तेवो कोश ज्ञानो गुरु मदवो नहि ते कारणथी विपरीतपणे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहीए, ने कुदेशना ते सिद्धांतमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा मिथ्याग्निनिवेशथी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते वात शास्त्रमां कही वे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं याग्रहाथी उज्जटो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहीए.

टीकाः—अत्र च कुयुरुग्रहणेन कुदेशनालाजेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेभ्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिभ्यः
समग्रेभ्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटंव्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनजिमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुयुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो लाज थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुडुं ग्रहण कर्तुं ते तो ते, कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथी मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्तुं ठे. त्वार पढी कुमत इत्यादि पदनो छंद समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कळो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रहो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एटले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवी तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनारुं ठे
एटलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं भवति ॥ जिन प्रवचनं हि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनि तु मिथ्यात्वं रूपाणि ॥
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादिव-
त्कर्तव्यान्येतानीति धिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन-
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
ध्यावेकादिकमपि तदंशादिकं वायो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

અર્થ:—એ વધું કહું તેમાં સાર અર્થ આટલો કહ્યો છે જે જિન પરમાત્માનું પ્રવચન છે તે નિશ્ચે સમ્યક્ તથા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રના સમુદાયરૂપી છે ને કુમતાદિ સમસ્તતો મિથ્યાત્વરૂપ છે ને વળી શ્રારૂ આદિક જે કુતીર્થિ લોકોનાં કર્મ તેને જે શ્રાવક થઈને જગવાનની પ્રતિમાના પૂજનાદિકની પેઠે આતો આપણે કરવા યોગ્ય છે એવી બુદ્ધિ કરીને તે સમસ્ત કુતીર્થિકનાં કર્મને પણ કરે છે તે પુરુષને પૂર્વે કહેલું સર્વ અનુષ્ઠાન નિષ્ફલ થાય છે એમાં તે શું કહેવું એ સર્વમાંથી એકે પણ હોય તો પણ નિષ્ફલ થાય છે અથવા તેનો અંશ લેશ માત્ર પણ જો હોય તો તેનું પણ સર્વ અનુષ્ઠાન એ પ્રકારે નિશ્ચે નિષ્ફલ થાય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ શ્રારૂપ્રપારવિશ્વશિષ્યહમાઘમાલા સંઃક્રાંતિપૂર્વપરતીર્થિકપર્વમાલાઃ ॥ પાપાવહાવિગલડુજ્વલયુક્તિ જાલા જૈનાઃ સ્વવેશ્મસુ કથંરચયંતિ વાલાઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શ્રારૂ તથા પર્વ મંત્રાવલી તે, તથા સૂર્ય ચંદ્રનું ગ્રહણ તથા માઘમાલા તથા સંક્રાંતિ આદિક જે અન્ય તીર્થિકના પર્વનો સમૂહ તે પાપને જં વહન કરનાર છે ને સર્વ પર્વ જે તે સારી નિર્મલ યુક્તિના સમૂહથી રહિત છે તેને જૈન લોક પોતાના ઘરને વિષે રહે એટલે શું કરે ? નજ કરે એટલે અજ્ઞાની હોય તે તો એ પર્વ કરે પણ જૈની તો નજ કરે.

ટીકા:—તથા કુગુરુરપિયોજ્ઞ્યાંસ્યુતસૂત્રપદાનિપ્રજ્ઞાપયતિ તદાઙ્ગયાવર્તમાનસ્યસર્વમેતદ્ભવેતુ રિતિ કિમ્મુતંયાવતાયઃ

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરુપયતિ તદ્ગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિવેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે ઝવનિબંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પાં ઘણાંક ડત્સૂત્ર પદને કહે છે ને તેની આજ્ઞાયે કરીને વર્તેતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા સંસારનું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર પણ ડત્સૂત્ર પ્રરુપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને પણ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું બાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યડ્ઢકં ॥ ડત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
ચામુષઃ પ્રોશર્પ્યઙ્ગવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્ધિષઃ ॥ યેહુ-
દ્ધાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ઝૂરીનૂકુસૂરીનહો, તે ચુંબંતિસહસ્રશઃ
શ્રમઝરોદશ્રાશ્ચતસ્રો ગતીઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ડત્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને ઝોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમકિત દૃષ્ટિવંતના દેશી એવા ઘણાંક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્ધ પ્રાણી એટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહાં હુઃખવાઢી ચારે ગતીયો પ્રત્યે ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં વિધંસ્યગુરોઃ પરિહાર એવશ્રેયાન્ ॥ યડ્ઢ-
કં ॥ અહિતઝયતઃ સંઝસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

राणिंज्जव्यानां यः कुदेशनयानया ॥ कुनृपसुतवज्जीर्षश्रेणिं वि-
नश्यसिलेखया, जवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाद्बुजिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेला एवा ने शरणपणाने खोलता एवा जव्य पुरुषोने सुग-
तिरूपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेषे करीने नाश करे
ठे जेम नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवमे
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याजिनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्बाहुल्येनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले मागे कदाग्रह तेने पण आजि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणु ठे ए हेतु माटे आजिनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूगे जाखेलो क-
दाग्रह ठोमे नहि ते रूपपणुं ठे. माटे अथवा ते कदाग्रहनुं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनुं तीव्र एटले आकरं परिणाम
पामवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं ठे ए हेतु माटे एमानुं हरकोइ एक होय तो सर्व करेखुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તદુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ટાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા ડુર્ગદાશ્વ જવા-
તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હવવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં ડુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર ડુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતએવ જગવત્ પ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુયુરુકુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવ્યણં
પિપાવિય સંજાવિય સાહુસાવગતંપિ ॥ કુગ્રહકુયુરુહર્જ ગણ
અણંતરુત્તો દુર્હંપનો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુંયુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
ઝાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુયુરુ તેણે કરીને દુઃખાયા છે. એટલે શુંકા

કુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
 છુટ્યા ઠે ઇટલે ચોંટ્યા ઠે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુવોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરુપ
 ત્વાદ્ વહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતત્સાકદ્યેનૈવ
 ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વડપતરજિનોક્તાર્થ
 વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વહી કુવોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું ઠે એ હેતુ
 માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
 રીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુવોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કર્યું
 તેજ કેવલ સંસારજાણી ઠે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વપ
 જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી વિપરીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુવોધ
 તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી ઠે. જ્ઞાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
 ઇટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કદપનાએ અવલો કરે તો
 ઉત્કૃષ્ટ જાગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
 પદના અર્થનું મતિ કદપનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
 નફલં લક્ષંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞા:
 પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
 વીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને આપે
ઠે તે માણિક્ય મણીના ફલને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાબાહુલ્યેનાનુવિદ્ધં સકલ મેવ દુ-
ર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતએવશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિઞ્ચવે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિઞ્ચવ્ર-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—ઘડી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સકલ
પટલે સમસ્ત શુચકાર્ય તેમાંજ દુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ દુર્ગતિ થાયઠે.
એજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ ઞ્ચવેને વિષે પદમા-
ત્રની જે ઉત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને બાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા ઞ્ચ વ્ર-
મણ કરવાનું કારણ થયું એમ સાંજઢીણ ઢીણ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતવઃ ॥
બંચ્રમ્યંતે ઞ્ચાંજોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઢે જે ઉત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુદ્ધને વિષે
ઘણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય વ્રમણ કરે ઢે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ કુરુવાગરુમકહંતો જહઞ્ચિયં વો-
દિહ્યાઞ્ચમુવહ્ણશઞ્ચજહ્નગત્ વિસાલો જરમરણ મહોઅહી આસિ ॥

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनगृहादौकुमतांशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिक मत मध्यादेकमपिजिन गृहादिषुविदधतो न्नवति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्व्योत्सूत्रजाणिः कुगुरोराज्ञा या किंचिदेकरात्रिस्नानादिकं जिन न्नवनादौकुर्वतोयद्वाच्युपेतसुगुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि त्कुगुरुक्तमपि किंचित्तत्र विदधानस्य न्नवति कुगुरु लेशस्पर्शः ॥

अर्थ—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थाय. इी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यंथी एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अद्व्य पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिन मंदिरादिकने विषे रात्रि स्नान आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कथुं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमा नांस्नान विधानेऽस्माकमाप्तायस्तस्मा त्तत्रस्थितैरस्मात्तिरेवस्नानं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદપરિણામ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકંરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વહી જગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને વિષે દક્ષિણ આદિક દેશમાં રહેવું એવો અમારો આમ્નાય છે માટે તેજદિશમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું ઇત્યાદિક અંનેક પ્રકારના કુગ્રાહ એટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ કુગ્રાહ તેણે કરીને અથવા તેના મંદ પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશથીજિન મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો એવો જે પુરુષ તેને કુગ્રહના એટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્સઠિશ્ચ ઇત્યાદ્યાગમાર્થમન્યથા બુદ્ધા
તદનુસારેણ શ્રાદ્ધાનાં સ્વસ્ય દિગ્બંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઙ્ઘતાં કુબોધ
લવાનુબંધઃ ॥ તથાઽનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યાદેર્જ્યુસ્યાઃકુદેશના-
યાઃએકતરં કિંચિદુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકંતત્રકારયતઃશ્રાદ્ધસ્ય
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાદ્યનુવેધઃ
સ્વધિયાઽન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વહી જે જેની સ્થિતિ ઇત્યાદિ આગમના અર્થને વિપરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્બંધ એટલે દિશતું બાંધવું ઇત્યાદિક હરેક કોઈ અવહી સમજણ તેને ગ્રહણ કરનારને કુબોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે એ પ્રકારે સર્વ જગાએ કહ્યાં એવાં જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુદ્ધિએ કરીને કલ્પના કરી લેવો.

टीकाः—ननु कथमेतानि गरीयांसि धर्मकृत्यानि कुमतादि
लेशमात्रेणापि प्रतिरुध्यन्ते ॥ नहि मृणावतंतुना दन्तिनः प्रति-
वर्तुं पार्यत इत्याशंक्यविवक्षितार्थप्रसाधनानुगुणमुपमानमाह ॥
वरज्जोजनमिव स्निग्धमधुरसुस्वादजेमनमिव ॥ इवेत्यु-
पमानद्योतकमव्ययं ॥ विषलवनिवेशतो गरलकणप्रक्षेपात् ॥

अर्थः—तर्ककरि समाधान आपे ठे जे आ अतिशे मोटा
धर्म कृत्य जे जिनमंदिरादिक ते जे ते कुमतादिकना लेश मात्रे
करीने पण केम प्रतिरोधने पामे एटले केम अहितकारी थाय केम
जे कमलना तांतणावमे हाथी जे ते बांधवा न समर्थ थइए तेम
लगार कुमतादिके करीने ए प्रकारना मोटा धर्मकृत्य दोषरूप केम
थाय एवी आशंका करीने कहेवानी इछा कयों एवो जे अर्थ तेनुं
जे सिद्ध करवुं तेने अनुसरतो ठे गुण जेनो एवुं उपमान कहे ठे
एटले तेनी उपमा दे ठे जे श्रेष्ठ जोजन एटले सुंदर मधुर सारुं
स्वादिए जोजन जेम केरना लवनो प्रवेश थवाथी अहितकारी थाय
ठे तेम ए सर्व धर्मकृत्य ते कुमतादिना लवथकी अहितकारी थाय
ठे आ जगाए उपमा अलंकारने कहेनार इव अव्यय ठे.

टीकाः—अयमर्थः ॥ इदृशीहि विषकणस्यापि परिणामिका-
शक्तिर्याह्वयमपि बह्व पिज्जोजनं कृणादैवसकलमसौ स्वात्मज्ञावे-
नपरिणमयति तथा परिणमितंचतद्भुज्यमानमपायायजायते यथा
तथा कुमतादिलेशस्यापि मिथ्यात्वरूपत्वोदवंविधमहिमायेन
महीयोपि जिनगृहविधानादि धर्मकर्म स्वस्वरूपतया जावयति ॥
तथाज्ञावितं च तद्धिधीयमानमपि संसाराय संपद्यत इति ॥

અર્થ:—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેનાં કર્ણની પણ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું જોજન જે તે કણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરે છે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે જોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકના લેશને પણ મિથ્યાત્વરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિદો મોટું એવું પણ જિનેમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપપણે પરિણામ છે. એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર જાણી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર જલવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકા:—इदमत्र तात्पर्यं ॥ यद्यपि विषयसादृश्येन जिनगृहादिकरणं निसर्गमधुरं तथापि तद्भगवदाज्ञापुरस्कारेणैव सुगतिफलाय कल्पते जगवदाज्ञामंतरेण जिनगृहादिकरणे पितृदाराधनाऽज्ञावेन तदनुपपत्तेः ॥

અર્થ:—આ જગાએ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય જોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાભાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞાવિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीकाः—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मस्त्रीहिंनदीससि नाराहिजसिपञ्चयूप्याहिं ॥ किंतुगुरुचत्तिरागे-
ण वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थः—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कर्मां ठे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ ठे एम शास्त्रथी सांचळीए ढीए. जे माटे ते
कथुं ठे जे.

टीकाः—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविदधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोषाय जायते प्रत्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाचंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थः—वळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अन्यास एहीज ठे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकनुं करावुं तेणे करीने फळ आपनार थाय ठे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
कांश्क करे ठे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थतो. उलटो ते स्वामिना रोषजणी थाय ठे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जिञ्चावि सामिणो इह जत्तेण कुणंति
जेज सनिउंगं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किलेसमित्तु ॥
एवमिहापिकुमतादीनिजगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदज्ञानुवेधेनापि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતન્નિમિત્તાન્યપિ જગવદાજ્ઞા
જંગદેતુત્વાજ્ઞવફલાન્યેવ ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું, इत्यादિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકાઃ—સમશ્પવિત્તી સ્વા આણવજ્જતિ જ્ઞવફલાવેવ ॥
તિત્થગરુદ્ધેસેણવિ ન તત્તર્જ સાતદુદ્ધેસા ॥ અતપ્પવસન્યક્કશુદ્ધિદે-
લ્લવે કત્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નદ્ધસૂરયઃ ॥ પ્રા-
ણણાંસદેહલજિણપક્કિમા કારિયાઽઝીવીદિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલ્લવોવિ ॥ તદેવંવિષલ્લવસંવલિત્તજ્ઞોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
જિમત્તકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે સમંકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજ્ઞા છે. જે માટે શ્રી હરિન્નદ્ધસૂરિ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલ્લવમિશ્રિત જે જ્ઞોજન તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિકના

लेश मात्रनो पणं स्पर्शं थाय तो वाञ्छितकारी ते न थाय एट्खे ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ १० ॥

टीकाः—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनविंबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे जोळा लोकने आर्कषण करवामे कोजे जिनविंब
देखारुनुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीनुं लोकने उगे वे तेने देखा-
कता सता कहे वे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् वमिशपिशितवद्विंबमादर्श्य जैनं ।
तत्राम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्यर्थं विधाप्य ॥
यात्रास्नात्राद्युपायैर्नमसितकनिशाजागराद्यैश्चलैश्च ।
श्रद्धासुर्नामजैर्नैश्चलित इव शठैर्विच्यते दाजनोऽयम् ॥१॥

टीकाः—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनविंबमादर्श्य नामजैर्नैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववशमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा ह्योपादेयं विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धालवस्तएव-

जरुप्रकृति तथास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
त्स्यास्तान् विवं प्रतिमां जैनं जगवतं आदर्शदर्शयित्वा यथा
जोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्विवं-
पूजयत जक्त्येति सामान्यतोऽथवा जवत्पूर्वजैरेताद्विवमार्हतं नि-
र्मापितं॥ तथेदमेव प्रत्यर्हं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो जवद्भिरपो-
दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचाररहितपणे धर्मना श्रद्धालुएवा जे पुरुष तेहिज
जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी
माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवां तेमने जिन
जगवत संबंधी विंव एटले प्रतिमा तेने देखानीने एटले लिंगधारी
ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे जोन्नव्याः एटले हे जाविक
प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
आ अर्हतनुं प्रतिविंव ठे तेने जक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
एटले बृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
नित्य पूजन तमारा बृद्धो करता हता माटे तमारे पण आज प्रति-
मानुं विशेष करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विवनिर्माणमेव संप्रति जवजलधिनिप-
तज्जंतुतारणायालमितिजवद्भिः स्वश्रेयसे नवीनं जगवद्विवं स्व-
नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतोमुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
किं यतिना देशनाद्वारेण जिनविंवार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
वर्षनीयं ॥ तत्फलक्षिप्तया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
तत्रप्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हत्तनी प्रतिमानुं निपजाववुं एज आ का-
ळने विपे संसार समुद्रमां परेला प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कढ्याणने अर्थे ननुं जगवंतनुं विंव एटले
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोइए ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटलो अर्थ ठे. वळी साधुए देशना छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करवुं जोइए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियादिक करवामां
प्रवर्तणे.

टीकाः—ननु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य सावद्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्मामीगृहिणोऽस्माकं वश्या न विष्यंतीति धिया अहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
भ्यो जिनविंवमादर्शयंति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं कराववुं तेनो उपदेश करवानो
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो थाय एवी
बुद्धिए आ लोकनोज केवल स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखामुवो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनविंव देखामे ठे.

ટીકા:—તે તુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનાઋજુશ્રદ્ધાહુ-
તયાપૂર્વવંશ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્બિવાદૌ નિલં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્વેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છયેતિ ॥ ઋવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્બિબદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોલા લોકોતો આણસમંજુઠે માટે લિંગધારી-
ઠનો ઠગવારુપ દુષ્ટ અન્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરસ
શ્રદ્ધાહુપણે વૃદ્ધરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહથી થયે-
લી જે મમતા ઇત્યાદિ કારણે કરીને તે લિંગધારીઠે ઉપદેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને વિષે નિલ દ્રવ્ય ધરવે છે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઠને ઉપયોગી થાય છે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે છે માટે તે
ઝોલા લોકોને આકર્ષણ કરવા ઇટલે પોતાના ઋણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઠ જિનર્બિબ દેખાવે છે. તે કોના જેવું છે તો તે હવે
કહે છે જે.

ટીકા:—વનિશં મત્સવેધનં તદગ્રે મત્સ્યવિલોઝનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્દત્ ॥ વતિરુપમાને ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય વનિશાગ્રે પિશિતં સ્થાપયંતિ તેષામ્ તદ્વોજતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજ્ઞાવયંતો ગત્તીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગત્સુ-
મ્ધત્વાત્તત્ર સ્ત્રીયમાનાબધ્યંતે દ્વં લિંગિનોપિ મુગ્ધજનનાં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના ઋગવદ્વિંબમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોઢાનો કાંટો તેને વનિશ

कहीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोझाववाने अर्थे स्थापन कर्तुं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने वक्रिश मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटले माठी लोक माठलां खेंची लेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने लेवाना लोझथी माठलां पोताना ए लीधाथी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंज्जीर एवा मोटा धोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगळ रहेला मांसने जकण करवा जतांज बंधन यामी मरण पामे ठे शायी के ए माठलांमां जोळापणुं रखुं ठे ए हेतु माटे तेम लिंगधारीनु पण जोळा लोकने जोळवीने पोताने वश करवाने पूर्वे कछुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना बिंवने देखामे ठे पण संसार तारवाने अर्थे जिनबिंव देखामता नथी.

टीकाः—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतत्पूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वादजगवज्जुणबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिजिर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति जवति वक्रिशपिशितसमानं जिनबिंव मिति ॥

अर्थः—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतरज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शून्यपणुं ठे ए हेतु माटे ते जगवंतना गुणंनुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष जणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांइ मोक्ष जणी नथी, ए प्रकारना अजिप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां परुवापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतोरिति गिरिगृही-
तस्य जिनबिंबस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा स्त्रीनताध्यारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयज्ञावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं तुं वे तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते माछो परिवार तेषे करीने
वींटी लीधो होय ते वाञ्छित फल एटले इच्छित फल तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम हीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए वक्त्रिमांस साथे ए जिन बिंबनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय ज्ञावनी सिद्धि थशे ए हेतु माटे.

टीकाः—ननु तथापि नैतदुपमानं जिनबिंबस्य संगृह्यते॥
सिद्धांते कचिदपि जिनबिंबोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धात् ॥

अर्थः—वळी ते प्रतिवादी आशंका करें ठे जे एम ठे तो
पण जिन बिंबने एवी उपमा घटेजं केम केम जे सिद्धांतमां कोर
जगाए पण जिनबिंबने उद्देशीने एवी उपमा दीधी देखाती नथी.

टीकाः—इति चेन्न तत्राप्युपलब्धेः॥ तथा हि॥ शीलेह मंख-
फल ए इत्याद्यागमे स्वनिर्वाहादिहेतुचैत्यादीनामुपमेयानामर्त्य-
तत्त्वसमताप्रदर्शनायोपमानैर्मखफलकै रसिद्दीनैः स्वांतनिगीर्ण-

तथाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो
ते न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु
माटे तेज कही देखावे ठे जे 'शीलेहमंखफलए' इत्यादिक आगम
तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखारु-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायां ह्युजयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुल्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनंजसिकम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येन मंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनबिंबानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि नतु जगव-
र्द्धिवानीति ॥

अर्थः—उपमां अलंकारने विषे उपमान जे चंद्रादिकने
उपमेय जे मुखादि ए वेनुं पण स्वतंत्रपणे जुडुं जुडुं जे जासन तेणे
करीने तुल्य मात्रपणुं देखाय ठे नें अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जलकमल ए वेने विषे जेम कमल शब्द वप-

राय ठे इत्यादिकंनी पेठेज उपमाननी साथे उपमेयनुं तुल्यपणुं ठे जे हेतु माटे मंखफलकनी संघाथे एक रुपपणाने प्रतिपादन कर्यो जे जिनबिंब तेज मंखफलकज ठे केम जे लिंगधारीए निर्वाह कारणे कर्या जे चैत्य ते मंखफलकनी पेठे आजिवीका हेतु ठे. माटे ते जगवदबिंबज नथी ए तो पूर्वे कछुं एवुं बनिशमांसज ठे.

टीकाः—तथाचातिशयोक्तिलक्षणं ॥ निगीर्याध्यवस्तानंच प्रकृतस्यपरेणयदित्येवंच कथं नागमे एवंविधोपमानोपलंजसंज्ञ-
वस्तथाच सिद्धांतानुसारेणोपमानोपमेयजावं निबध्नतः कवेः
कथं पापलेशोपि ॥ कथं चोक्तन्यायेन समानगुणयोरुत्तयो
स्तज्जावं प्रश्नतः कवितुः काव्यानैपुणदोषप्रसंगोपीतियुक्त
मुक्तं प्रकरणकारेण बनिशपिशितवदित्युपमानं प्रकृतजिन-
बिंबस्येति ॥

अर्थः—वळी अतिशयोक्ति अलंकारनु लक्षण अे ठे जे वार्य वस्तुने ओलवीने अवर्ण्य वस्तु एटले परवस्तु तेणे करीने जे प्रकृतवस्तुनो आरोप करवो ते. अे प्रकारनो आगमने विषे उपमान वस्तुने देखवानो केम संज्ञव नथी अेतो संज्ञव ठे माटे सिद्धांतने अनुसारे उपमान उपमेय जावने बांधतो एवो जे कवि तेने पापनो लेश पण क्यांथीज होय ने वळी पूर्वे कह्यो एवो जे न्याय तेणे करीने समान ठे गुण ते जेना एवो जे उपमान जावने उपमेय जाव तेने बांधतो एवो जे कवि तेना काव्यमां रहापणपणाने विषे दोषनो प्रसंग क्यांथीज होय माटे प्रकरणना कर्ता पुरुषे जे कछुं ठे ते युक्तज कछुं ठे ते शुं तो जे लिंगधारीए ग्रहण करेलां

जिनविंव तेने बरिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कछुं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिशपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिग्रहीतस्य जिनविंवस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांतान्निहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिग्रहीतजिनविंवस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे बरिशमांस तेनी उपमा
लिंगधारीए ग्रहण कछुं जे जिनविंव तेने दीधी तेथी ए जिनविंवनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कछुं ठे. आग-
पने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण कछुं जे जिनविंवतेने उपाधिकी थयुं एवुं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवानायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपक्षनिर्णयेनायतनस्वरूपं
सुगमंज्ञवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—धणीवार आगमने विषे साधुने तथा श्रावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

जळीए ठीए तेमां आ ते शं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार
कहीए ठीए तेमां प्रथम प्रतिपक्षनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं
स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए ठीए.

टीका:—तथाह्यनायतनं मस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याप्तम्यं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिणं कुशीलसंसग्गी ॥
एगघाहुंतिपया एएविवरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेज कही देखावे ठे जे अनायतन एटले अस्थान
ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक
गुणं जेमां स्थान करी रखा नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रका-
रनो अर्थ सामर्थ्य थकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादिगुणनो आय
एटले लाज तेनी हानि करनार ए ठे माटे अनायतन कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा
ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे जे तेमां कुशीलनो संबंध राखो ठे माटे ए
सर्व पद एक अर्थवालां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अना-
यतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो
ने एथी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चक्षेधा ॥ लोकिजलोकोत्तिकेनेदान् ॥ लो-
किकमपि अव्यक्तावनेदाद्विधा ॥ तत्र अव्यक्तो लोकिकगनाय-

तनंहरसदनादि ज्ञावतोवश्यादयः जिनप्रवचनवाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुभज्ञावरूपस्य च सतोद्भयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्गं
वंदनसेवनादिना सम्यग्दृशां ज्ञानादिविधातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन वे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
सोकोत्तर ए वे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए वे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्यादिकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी वाह्य थयुं ठे एटले सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तो पण ए बेनुं संसर्ग,
वंदन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिवंत प्राणीनुना ज्ञानादिकने
विधातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—दवे रुदाइ घरा अणाययण ज्ञावउं दुविद्दमेवा॥
लोइयलोउत्तरियं तद्वियं पुण लोइयं इणमो ॥ खरिया तिरि-
क्खजोणी तात्तायरसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाहग्गुम्मिय-
हरिएसपुल्लिदमच्छंधा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचारपरिच्रष्टा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याज्ञाताः ॥ यदाह ॥ अहलो-
उत्तरियं पुण अणाययण ज्ञावउं मुण्येयवं ॥ जे संजमजोगाणं
करिति द्वाणिं समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિદિતના આચાર્યકી ઝ્રષ્ટ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંતે હે તોષણ અતિશય થોની પણ સંજમની ક્રિયાને કરતા નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરૂપ પુરુષ તે લોકોત્તરિકજ્ઞાવથી અનાયતન હે જે માટે તે વાત જ્ઞાત્રમાં કહી હે જે.

टीकाः—तेषां जैन लिंगस्थितानामधुज्जत्रात्र रूपाणां सतामा-
 खापवन्दनादेर्ज्ञानाद्यायहानिहेतुत्वात् ॥ तदुक्तं ॥ आलावो सं-
 वासो बीसंजो संथवो पसंगो वा ॥ ह्रीणायारेहि सम्मं सबजिणिं
 देहिं पन्निक्कठे ॥

અર્થ:—તે અશુભ જાવરૂપ એવા ને જિન સંવંધી જે લિંગ
 ઇટલે ઘિહ્ન તેને વિષે રહેલા ઇટલે લિંગધારીઝં તેમની સાથે જે
 બોલવું તથા વંદન કરવું ઇત્યાદિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાઝની હાનીનું
 કારણપણું ઠે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઠે જે પાસઠ્યાદિ-
 કની સાથે બોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ
 કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. ઇટલે વસ્ત્રાદિક ગ્રાપવું ધેવું
 ઇત્યાદિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિપેધ કરેલો ઠે.

टीकाः—अतएव जिनशासन स्थितानामपि तेषां वंदना-
दिकं निवारित मागमे ॥ यदाह ॥ वंदणपूयणसकारणां सर्वं
न कप्पएकाजं ॥ लोयुत्तमर्लिगीणविकोसिंचेवज्जणियं ॥
पास्तथोसन्नकुसीदनीयसंसत्तजणमहावंदं ॥ नाऊणतंसुविदिया-
सव्वप्पयत्तेण वज्जंति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विषे रह्या एवा ते लिंगधारी पुरुषोनु वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्तुं ठे माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाज्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सद्भावात् ॥ लिंगग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि यतेर्जनापवादशंकया तत्र प्रागेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीउं बोखे ठे जे पासत्थादिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केम निषेध करोढो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवल लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासत्थादिकमां ठे ने जो तेमणें लिंगधारण कर्तुं हशे तो कोइ न करवानुं कार्य करवा इहशे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी थशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रह्यो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केम निषेध करोढो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मंररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मालायामपि चारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાઝામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે ઇત્યાદિ વચન છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેખીને વંદન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજાઢીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યૈવ્યતેવંદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાંતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજાવાન્નાસ્મદાદિજિઃ સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગઃ સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાર્નીતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિભિંગમાત્રદર્શનેનેતિ ॥

અર્થ:—વઢી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનુંજ વંદન હો તો પણ આ કાઢમાં જિન તથા ગંણધર ઇત્યાદિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિત છે ને આ મુનિ ગુણ રહિત છે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાઢના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે બેનો વિચાર ઢોકી દર્શને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેખીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવુંજ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

केवलमणोहिचउदसदसनवपुव्वीहिं विरहिण इहिं ॥
 सुखमसुखं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंवा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंवा नाहं जाणामहंखुव्वमत्थो ॥
 लिंगंतुप्पययामी तिगरण सुखेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं लिंगमात्रस्यैव वक्ष्यत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्पुनर्बुद्धिगुणानां वक्ष्य-
 त्वेनागमेऽन्निधानान्नतुल्लिङ्गस्य ॥

यदुक्तं ॥

वंदामि तवं तह संजमंचखंतीयवंचचेरंच ॥
 जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जगाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कहुं जे लिंग मात्र देखीनेज वंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विषे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां वंदन
 करवुं कहुं ठे पण लिंग मात्रनुं वंदन करवुं कहुं नथी जे माटे ते
 बात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, क्षांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटले एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं वुं.

टीकाः—लिंगमात्रस्य तु वक्ष्यत्वे निह्वानानामपि वंदनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ लिंगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए तुमं सवे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमवि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रतुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जो वंदनपणने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निहवानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्वंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघयकी बाहिर करेला प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्तुं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासस्था तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए. ल्यारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तयानुदघाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्ञासानां रंगांगणवर्तिदर्शनविमर्शनार्थपरिकल्पित यतिनेपथ्यधारिदौलूषादिवचंदननिवारणात् ॥

अर्थः—केम जे ते सिद्धांतमां निहवपणे उद्याना कही देखावया नथी तो पण सर्व न करवानां कार्यने करता एवा ने निःशंकपणे गृहस्थनी पेठे समस्त पापना आरंजने विषे प्रवृत्ति करे ठे माटे प्रवचनना उद्वाह करनाराने जेप्र रंगमंरुपना आंगणामां एटले नाटक करवाना स्थानकमां रहेलो ने जैन दर्शननी विगंवना करवाने अर्थे यतिनो वेप कटपीने रह्यो एवो जे वेपधारी नट तेनी पेठे केवल यतिना आजास मात्र जणाता जे ते पासथ्या लिंगधारी पुरुषो तेमना वंदननो निबेध ठे.

टीकाः—यदाह ॥ जह्वेखंवगलिंगं जाणंतस्स नमओहवइ दोसो ॥ निरुंधसत्ति नाऊणवंदमाणेधुवंदोसो ॥ यदप्युपदेशमाखावचनावष्टंजेन वेपग्रहणस्यधर्मरक्ककत्वेन समर्थनं तदप्यसंवज्झान्निधानं ॥ यदिहिकस्यापिमहात्मनः कदाचित्कमोर्देयादकृत्यं विधित्सोरपि वेपग्रहणादिलज्जाया तदविधानं तदा किमायातमिदानींतनरुद्ध्या निर्विशित्वेनाऽसमंजसवृत्त्या व्याप्रियमाणाना मक्षिपइमनिमेपमात्रेणापिलोकापवादमगणयतां लिंगिनां वेपग्रहणस्य ॥

अर्थः—वली जे उपदेश मालाना वचननुं आलंवन करीने वेप ग्रहण करवो ते धर्मनी रक्षा करनार ठे एम जे प्रतिपादन करुं ते पण संवंध विनानुं कहुं ठे एटले ते ग्रंथनो संवंध जाण्या विना ए तां प्रतिपादन खोदुं ठे. केम जे ए ग्रंथनो संवंध तो आ प्रकारनो ठे जे कोइ मोटा पुरुषने क्यारेक कर्मना उदयथी न करवानुं काम करवानी इच्छा उत्पन्न थइ होय तोपण वेप ग्रहण करेलो ठे

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लज्जपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंकां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विरुंढक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणा-
पि निवर्त्तमाना उपलब्ध्यन्ते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं
न सामान्यविषयमिति न तद्बलेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात
नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने
सगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण
निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्था करे ठे
ते हेतु माटे ए उपदेश माळानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक
सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीनुंने ए वचननो संबंध लागतो नथी.
केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं बळ लझे वेष ग्रहण
करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण
करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष
विरुंढक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिज्ञाव ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरजोहरणवं-
दनाभिधानं तदप्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारपर्यस्या प्रामाण्या-
पगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

સૃતાસ્વપિ ક્વચિદ્બુનઃપુષ્પસંયમિતરજોહરણવંદનં શ્રૂયતે પ્રત્યુ-
ત ક્ષોજ્જનિમિત્તાગતસુનિવેષગીર્વાણાદિદર્શને તદવંદનમેવો-
પલચ્યત ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે લોક પ્રવાદ પરંપરાએ કરીને શ્રેણીકાદિક
રાજાએ રજોહરણ દેખી વંદન કર્યું છે એમ જે તું કહું હું તે પણ
શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નિર્મૂળ એ લોક વાતોની પરંપરા તે કાંઈ પ્રમાણ નથી
માટે એ તારું કહેવું જૂઠું છે શાસ્ત્રમાં અનેક પ્રકારે શ્રેણિક રાજાની
કથા વિસ્તારવંત છે તો પણ કોઈ જગાએ કૂતરાના પૂઢની પેઠે જાદ્યું
જે રજોહરણ તેનું વંદન સંજ્ઞાલાતું નથી ડહાંડું એમજ દેખાય છે
જે દેવતાદિકઃ મુનિ વેષ ધરીને ક્ષોજ પમારવા નિમિત્તે આવ્યા
તેમનું વંદન ન કર્યું એ પ્રકારે આગમને વિષે પ્રસિદ્ધ દેખાય છે.

ટીકાઃ—યદપ્યચ્યુપગમવાદેન કિંચ જવત્વિત્યાદિના સાં-
પ્રતં સગુણનિર્ગુણ વિજ્ઞાગાનવગમેન લિંગભાત્રપ્રણામપ્રતિપાદનં
તદપ્યર્થવિદિતજિનાગમસ્ય તેવચઃ ॥ ચત્તોશેષવિશેષવિષય- તયા
જિનાદિવ હ્રદયસ્થૈ રિદાની ભા નામ નિશ્ચાયિ દેહિનાં માન
સાધ્યવસાય સ્તથાપ્યાકારેંગિતચાહ્યક્રિયાદિચિરંતરંગઃ પ્રાણિ
પરિણામઃ સામાન્યતયા તૈરપિ નિશ્ચેતું શક્યત એવાતથૈવદર્શનાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જો પણ લૌકિકવાદનો અંગિકાર કરીને એમ
કદાચિત્ વંદન હોય, પરંતુ વર્તમાનકાલમાં સગુણ નિર્ગુણ વિજ્ઞાન
જાણ્યા વિના કેવળ લિંગમાત્ર દેખીને પ્રણામ કરવો એવું જે પ્રતિ-
પાદન કર્યું તેતો જિન પરમાત્માના આગમને ન જાણતો એવો જે

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઢદ્વસ્થ પુરુષ પણ આ કાલમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ વાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઢદ્વસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કહ્યું એ પ્રકારે આજ પણ દેશાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુરૂપસુરૂપ ચરણં જહાત્ત જાણંતિ ઠદ્વિ નાણાઃ, આગારેદ્વિ મણંપિદુતહ જ્ઞમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતએવ જગવતા જ્ઞવાહુસ્વામિના સૌવિદિત્યં લક્ષણિતું વસતિવિહારા દિકા વાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્ય-વજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુરૂચારિત્ર તથા અશુરૂ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઢદ્વસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચે જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન જ્ઞવાહુ સ્વામિએ સુવિદિત-પણું ઝંઝાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક વાહ્ય ક્રિયા-રૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિદિતપણું વાહ્ય ક્રિયાથી ઝંઝ-ચાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુ-દ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને ત્રિપે સુવિદિતપણું સત્ય જાણી લે છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलक्षणं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सका सुविहियानाऊंजासावेणइएणय ॥

टीका:—लोकेप्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिजावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रभृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनन्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच मानूदतिगूढाशयतया वकवृत्तीनां केषांचिच्छब्दसंस्थैर्मानि
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण वाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे जाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक वाह्य आकारथो राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेबुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतना व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अज्ञिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखामता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय ब्रह्मस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
षोना अज्ञिप्राय जाणवानो नुपाय देखामे ठे.

टीका:—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमर्द्धका
दिवहांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

सेविना मतिवैशसकृत्या ज्वझिरप्यं तरंगज्ञावो पलंजस्तेषां
तावदज्युपगम्यतामवंदनमिति ॥

अर्थः—जे ते प्रकारना दांजिक पुरुषोनो अंतरंग अध्यव-
सायनो निश्चय आकार चेष्टाथी न थइ शके तो तेमनी परीक्षा क-
रीने अंगारमर्दक आचार्यनी पेठे तेमनुं वंदन पण करो केमजे परीक्षा
करवाथी तेमनुं अवंदनीकपणुं जणाय माटे एटले वंदन न करवुं
एम ठरइ प्रगटपणे न करवानां हिंसक कार्यने करता एवा पुरुषोनो
दुष्ट अंतरंग ज्ञाव जाणीने तमो तेनुं वंदन निवारण करो.

टीकाः—ननु तथापि कृप्याद्यकरणेन गृह्णीय उत्तमत्वात्ते-
षांवंद्यत्वं संगंस्यत इति चेन्न ॥ संप्रतिकेषांचित्तदुपलंजेपि ल-
ज्जनीयतया तदविवक्षयापि सिद्धांते गृह्यति धर्मबाह्यत्वेन
गृह्योपि तेषां हीनत्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—हवे आशंका करीने कहे ठे जे गृहस्थ खेतीवारी
आदिक करे ठे ने आ लिंगधारी करतो नथी ते माटे ते गृहस्थ थकी
उत्तम ठे माटे तेमने वंदन करवुं घटित ठे एम जो तुं कहेतो होय
तो ते न कहेवुं केम जे आ काळमां केंटलाकनुं तो गृहस्थ जेवुंज
आचरण देखीए ठीए तो पण ए वात लज्जा पाम्या जेवी ठे माटे
ते कहेवानी इडा नथी पण सिद्धांतमां ते पुरुषने उजयग्रष्ट कह्यो
ठे एटले गृहस्थ धर्मथी तथा यति धर्मथी ५३ ग्रष्ट कह्यो ठे माटे ए
पुरुष गृहस्थथी पण हीन ठे एटले नीच ठे ए पुरुषनी अपेक्षाए
गृहस्थ सारो एम प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥

जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उजयओ जछा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
जति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशथी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उजयथी एटले श्रावक
तथा साधु ए वे प्रकारना धर्मथी द्रष्ट ययो माटे.

टीकाः—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालन्मिसंक्लिष्टे” इत्यादिना पार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करी पूठे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालन्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए ठीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न वोखुं.

टीकाः—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

कित्वंयतीनामित्येकाकित्वात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालस्मिसं-
किलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासाजिधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कैम जे दोष सहित एवो पण पासस्थ्यादिकने
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेवुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालस्मि इत्यादि
आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेच्छाद्युपप्ल-
वात्पार्श्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यज्ञावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेज्यस्तेषांबहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया तत्रैव अग्नीयादा-
इन्नेखितेअन्नत्थष्ठिअज्ञावंमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—वळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण म्लेच्छादिकना उपद्रवथी पासस्थ्यानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासस्थ्या सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जवुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोतानी संयम क्रिया करवी ने जो षट्ठुं पण न करे तो ते पास-

य्यानी घणी क्षुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हद्विद्वानामर्हद्गुणबंध्यत्वेऽपि
तद्गुणाध्यारोपेण वंदनं बांछितफलावहं ॥ तद्वत्पाश्वस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते बांछित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासथ्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हद्विवेषु ह्यनुपयोगरूपत्वाद्यथा गुणानामजा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथा चोज्ञयस्याप्यजावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हजुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पाश्व-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्येन तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना विंवेने विषे तो उपयोग रुपपणुं नथी

૫. હેતુ માટે જેમ ગુણનો અજાવ છે તેમ દોષનો પણ અજાવ છે. ૫ પ્રકારે ગુણદોષ બે ૫ નથી. માટે તે પ્રતિમાનું વંદન કરવું તે તો યુક્ત છે. કેમ જે તે અરિહંતને વિષે વિદ્યમાન એવા જે ગુણ તેનું આત્માને વિષે આરોપણ કરીને ફલના અર્થી પુરુષોને વંદન કરવું ઘટીત છે પણ પાસથાદિક તો પ્રત્યક્ષ જણાતા સકલ દોષના સમૂહરૂપ છે, ને સર્વથા મુનિગુણવદ્ને રહિત છે, માટે કેવલ લિંગના સમાનપણાથી તેમના વિષે મુનિના ગુણનું આરોપણ કરવું તે કેમ ઘટે ! નજ ઘટે.

ટીકા:—કોદ્યનુન્મત્તઃ પીતિમચાકચક્યાદિસાધર્મ્યાત્કાં-
ચનગુણાનારોપ્યારકૂટં કનકમૂલ્યેન ક્રીણીયાત્ ॥ તદુક્તં ॥
નાજ્ઞાદતે મુનિગુણાનધિરોપ્ય લિંગસારુપ્યતઃ પરિચરત્યવકી-
ર્ણતોન્યઃ ॥ ક્રીણાતિરુક્મમિતિતદ્ગુણરોપણાત્કો રીતિં સુવર્ણ-
તુલ્યેતર ઉન્મદિષ્ણોઃ

અર્થ:—પીતલનો પીલો ચકચકાટ देखીને કેવલ પીલો ગુણથીજ સુવર્ણના ગુણનું આરોપણ કરીને સોનાનું મૂલ આપીને પીતલને કોણ માહ્યો પુરુષ વેચાતું લે? કોઈ ન લે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે વચન જે, સરખા વેષથી લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરીને અજ્ઞાની વિના બીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે એતો અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતલને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને સોનાના મૂલવદ્ને પીતલને મહા મૂર્ખ વિના બીજા કોણ લે તેમ લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂર્ખ હોય તે કરે.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्यावंध्यत्वेद्भिः जादिवदपवादेनापितेषांवंदनान्निधानं सिद्धांते न संगृह्यत इति वाच्यं, तेषां मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदुपपत्ते रिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांडक लिंग मात्र पण वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—ननुमाजूवन्पाश्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्धंदनीयाः ॥ येतुगन्धेवहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंकाशुद्ध्यादिदोष संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम क्रियातत्परत्वाद्धंद्यान्नविष्यंतीतिवेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदायाज्ञावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञापित्वात् ॥ कुग्रहादुद्दुष्करक्रियाकरणेष्युत्सर्गापवादक्तेत्रकालादिविषयविज्ञानवबोधेन प्रवचनमालिङ्ग्यकारित्वाच्चयत्तित्व निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे जे पासव्यादिक क्रियाहीन ठे माटे वंदनीक न थार्ल पण जेना गन्धने विषे घणा यतिथी संकुलपणं यथुं ठे. ए हेतु माटे पिंरुनी अशुद्धि आदिक दोषनी संज्ञावना करीने ते जगामांथी नीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु माणे वंदनीय थसे

હવે સુવિહત બોલે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે સારા ગુરૂના સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે સમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી માટે એની અવળી બુદ્ધિ થઈ છે માટે ઉત્સૂત્રજાણીપણું એને રહ્યું છે એ હેતુ માટે, ને વળી કદાચ હથી હુઃકર ક્રિયા કરે છે તો પણ ઊરસર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાઠા ઇત્યાદિક સંબંધિ વિજ્ઞાગનો એને બોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર છે એટલે જિનશાસનના કલંકરૂપ છે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ છે, તેને વિષે યતિપણાનો નિષેધ છે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્બહુમાનવિધાયિનાં ચોત્પથાનુમોદનેન ડુર્ગતિપાતપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેઞ તદ્ વિવક્ષ્ણથ્યા સમ્મં ગુરુલાઘવં અચાણંતા । સંગાહાકિરિયરયા પવયણ્ણિસાવહા સુદ્ધા ॥ પાયં અન્નિન્નગંઠી તમાઞ તદ્ હુક્કરંપિ કુર્વંતા ॥ વક્કાવ ન તે સાદ્ સંભાહરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિંં બહુમાણેણં ઝમ્મગ્ગણુમોયણા અણિઠ્ઠફલા ॥ તદ્ધા તિત્થયરાણાઞિણસુ જુતુથ્ય બહુમાણો

અર્થ:—વળી એ લિંગધારીઝ અવંદનીક છે એ હેતુ માટે તેમનું બહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઝન્માર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે કરીને તેમનું ડુર્ગતિમાં પરવાવણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. તે શાસ્ત્રનું વચન એ છે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા-માન્નધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વત્વાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિઃ પર્યુ-

पासनीयः प्रथमं यावत्परिशीलनेन तस्याद्यापि दोषोपलंभो न
भवति ॥ तदुपलंभे तु सोऽपि दूरतो वर्जनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करवुं एज ठीक ठे. पण के-
वळ लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करवुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाण्या नथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पठी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्या करवी ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियगुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
पढमसढजावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणवकुसकुसीदुत्तिन्नमुस्सु-
त्तजासिं ? विसविसहरसंसग्गिव उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
श्चस्थादिवंदने कोदोषोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इति चेत् अयशः
कर्मबंधादि रिति ब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्थाइं वंदमाणस्स नेय किच्चीन निज्जारा होइ ॥
कायकिलेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्थादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहीए ठीए जे तेथी अयश मळे तथा कर्मबंध थाय
इत्यादि दोष पासत्थाने वंदवामां रह्या ठे ते शास्त्रमां कशुं ठे जे

टीकाः—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तु कुतस्त्यस्तत्कारणसंक्षेपाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्वदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अपयश
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्लेश आदिकें तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे
सुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोखनुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणांक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीकाः—॥यदाह॥ किं च मंचपसंसा, सुहृत्सीलजणं मिक्कम
बंधाय ॥ जेजे पमायणा ते ते नववूहियाहेंति ॥ किंच तैः सारुं
संवासमात्रस्यापि यथाक्रममसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टान्तान्यां
सिद्धांतसुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असु-
हाणे पंक्तिया चंपगमालानकीरुंसीसे ॥ पासत्थाइवाणे सुवह
माणंतहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सज्जणीपारोवि गरहिं होइ
॥ इयंगरहिया सुविहिया, मज्जि वसंता कुसीदाणं ॥

अर्थ—बळी ते लिंगधारीज संगाथे निवास मात्रनो पण सिद्धांतने विषे वे दृष्टांते करीने निषेध कर्यो ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निर्दिष्टपणुं प्राप्त थाय माटे ॥

टीकाः— ॥ प्रद्वेषस्तुतेष्वपिनकर्त्तव्यस्तस्यदुर्गतिनिबंधन
त्वेनाभिधानात्॥ किंत्वहोकथममीमूढान्नवकोटिद्वुरापमप्येतज्जि
नमतमाणिक्यमासाद्य मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विजा-
वयन्निर्विवेकिन्निरुपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने द्वेषतो तेमने विषे पण न करवो केमजे ते द्वे-
षतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कहुं ठे ए हेतु माटे. त्यारे
शुं करवुं ? तो, अहो आ मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मथी पण दुःखे
प्राप्त थय्हुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट हारे ठे. ए
प्रकारे ते लिंगधारीजनुं स्वरूप अनुकंपा सहित ज्ञावना करता एवा
विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः—॥यदुक्तं॥ इयरेसुवियपलसो,नोकायव्वोज्ञवच्छिण
सो ॥ नवरं विवज्जाणिज्जो, विहिणा सइधम्मनिरएणमिति ॥
तदेवं पार्श्वस्थादि वंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिहानिनिमित्तत्वा
द्यवसितमेतद्धीनाचारायतयोऽनायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासथ्यादिकनुं वंदन करवाथी ज्ञानादि

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन
ठे एम निश्चय कर्णो ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गु-
णानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननान्निरुक्तविधिना
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥
तदपिद्विधा ॥ ड्रव्यज्ञावचेदात्तत्रड्रव्यतो जिनजवन मनिश्रा-
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए बीए. त्यां आयतन
एटले गुणानुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो श-
ब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारनुं कारण
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण बे प्रकारना ड्रव्य तथा
ज्ञाव ए बे जेदथी तेमां ड्रव्यथी जिन जवन अनिश्राकृत एवुं
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—ड्रव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्त्तनेन
जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृ-
त्त्यात् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव
किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणिते तस्मिन् प्रतिष्ठापितेच स
एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे
विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयद्भिः

अर्थः—केम जे डव्य स्वरूप जे जिनजवन ते सिद्धांतमां कहेला विधिये करीने थएलुं होय तो तेणे करीने ज्ञानादिकनी वृद्धिनुं हेतुपणुं थाय ठे. माटे हवे आ शंका करी समाधान करे ठे जे ए कीयो विधि ? जेनी प्रवर्तिये करीने ते चैत्य विधिचैत्य कहे-वाय ठे ? तो त्यां कहीए ठीए जे ते चैत्य नीपजाववाने विषे विधि जे ते प्रथमधीज कांश्क कळो ठे. हवे ते चैत्य नीपजे ठते तथा तेमां प्रतिष्ठा करे ठते तेज दिश मात्र आ प्रकरणना करनार पुरुषे वीजा कोइ ग्रंथातरूपी स्थानमां विधिचैत्यनो विधि देखारुतां आ काव्य कहुं ठे जे.

टीकाः—अत्रोत्सूत्रजनक्रमोनचनच स्नात्रं रजन्यां सदा, साधूनां ममताश्रयोनचनचस्त्रीणां प्रवेशो निशि ॥ जातिज्ञाति कदाग्रहोनचनच श्राद्धेषु तांबूल मित्याज्ञात्रेयमनिश्रिते विधिकृते श्री जैनचैत्यालये ॥ इह नखलु निषेधः कस्यचिद्धंदनादौ, श्रुतविधिवहुमानी त्वत्रसर्वोऽधिकारी ॥ त्रिचतुरजनदृष्ट्या-चात्र चैत्यार्थवृद्धि व्ययत्रिनिमयरक्षाचैत्यकृत्यादि कार्य ॥ व्याख्या ॥ अत्रेति विधिचैत्ये उत्सूत्रजनानामुत्सूत्रजाषिणां यत्यादीनां क्रमो व्याख्यानं नद्यादिकरणाधिकारो नास्ति किंतदुत्सूत्रमितिचेत् उच्यते.

अर्थः—आ विधि चैत्यने विषे, उत्सूत्र ज्ञापक एवा जे लिंगधारी यति आदिक तेमनो “व्याख्यानतथानंदि” इत्यादिक करवानो अधिकार नथी. माटे ते उत्सूत्र केम थयुं एम जो लुं कहेतो होय तो ते उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—स्वमतिकल्पित मागमोत्तीर्णतद्विसंवादि चा-
नुष्ठानं ॥ यदाह ॥ उस्सूत्तमणुवइं सच्छंदविगप्पियं अणु-
वाइत्ति ॥ कथं पुनरेतदुत्सूत्रं जिनसदने जायते इति चेत् उच्यते ॥

अर्थः—पोतानी बुद्धिये कल्पेखुं अने आगमथी रहित एवुं
जे ते विसंवादि अनुष्ठान ते आगम विरुद्ध क्रिया ठे. ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे ए प्रकारनुं उत्सूत्र जिन मंदिरने विषे केम थाय ? एस
जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—गृहिणा स्ववित्तेन देववित्तेन वा ज्ञातकादि हेतु-
कदेवद्रव्यवृद्धये यदेवनिमित्तं स्थावरादिनिष्पादनं ॥ तथा
महार्घानेहसिविक्रयेण बहुदेवद्रविणोत्पादनाय गृहिणा यदेव-
धनेन समर्पधान्यसंग्रहणं ॥

अर्थः—जे गृहस्थोए पोताना धनवने अथवा देव द्रव्ये क-
रीने ज्ञानुं आदिक ठे कारण जेनुं एवुं देव द्रव्यनी वृद्धिने अर्थे
जे देव निमित्त स्थावरादिकनुं नीपजाववुं एटले देव द्रव्यने वधा-
रवाने देवद्रव्ये करीने जगाओ बंधावो ज्ञानां लेवां. तेम वळी सो-
धासने विषे वेचीने बहु द्रव्यनी उत्पत्ति करवा अर्थे गृहस्थ लोकोए
जे देव धनवने सोधासमां धान्यनो संग्रह करवो ते.

टीकाः—तथा यदेवहेतवे कूपवाटिकाक्षेत्रादिविधानं ॥ तथा
शुष्कशालादिपुत्रानुमुद्दिश्य राज्यग्राह्यज्ञागाधिककरोत्पा-

દનાદુત્પન્નેન દ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનવિધાનમિત્યમેવમા-
દીયુત્સૂત્રપદાનિ યતિદેશનયોદેવગૃહેऽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ ઇત્યાદિક તથા છેતર
ઇત્યાદિનું કરવું તથા કોઈ વસ્તુની ઢાળ લેવાની જ્ઞાલાને વિષે રાજા
કર લેઢે તેમાં કોઈ પ્રકારનો જાગ રાજીને અધિક કર વધારવાથી
ઉત્પન્ન કરેલું જે દ્રવ્ય તેણે કરીને જે ગૃહસ્થને દેવ પૂજા કરવી તે
સર્વે એ પ્રકારનાં ઉત્સૂત્ર પદ ઢે તે યતિનાં દેશનાં કરીને દેવમંદિ-
રમાં પણ સંજવે ઢે એટલે થાય ઢે.

યદુકં ॥ ઉત્સુત્તંપુણદ્વિત્યં થાવરપાત્રોગકૂવકરણાર્થં ॥ ઉત્પ્ર-
યગકર ઉપાયણાર્થં ધર્માહિગારંમિ ॥ અત્ર ચાદિશબ્દાન્નિશિ-
વસિનયાદિગ્રહઃ ॥ તત્ર સ્થાવરાદિનિર્માપણાદીનાં ષટ્કાયાદિરંજા-
સંયત વાસાદિના મહાસાવચત્વેન દેવનિમિત્તં સિદ્ધાંતે નિવા-
રિતત્વાદુત્સૂત્રં ॥

જે માટે એ વાત જ્ઞાસૂત્રમાં કહી ઢે જે આ જગાં આદિ જ્ઞ-
વદ્યી રાત્રિયે નાંદ માંસત્રી તથા વઢિદાન દેવું ઇત્યાદિકનો પણ
સંગ્રહ કરવો. તેમાં જે જગાં વંધાવત્રી તેમાં ઠકાય આદિકનો આ-
રંજ રહ્યો ઢે. તથા અસંજતિનો નિવાસ થાય ઇત્યાદિ કારણવડે મહા
સાવચપણે દેવ નિમિત્ત કરાવવાનું સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું ઢે એ
હેતુ માટે ઉત્સૂત્ર ઢે.

ટીકા:-પ્રતાન્યંતરેણાપિ ચ જ્ઞાતિમજ્ઞિઃ સ્વદ્રવ્યવ્યયેન જ-

ગવત્પર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા
મત્યંતાપ્રીતિजननाडुत्सूत्रत्वं ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે
जगवच्छ्रीमहावीरोदाहरणेन बहुधा निषेधात् ॥

અર્થ:-એટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ જાતિવંત પુરુષો પોતાનાં
કંઈકનો સ્વર્ચ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કાર ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અં-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જૈન ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દૃષ્ટાંતે બહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

टीका:-यदुक्तं ॥ धम्मस्यमुज्जाएणं सबस्सापत्तिं न का-
यवं ॥ इय संजमोवि सेउंश्चय जयवं उदाहरणं ॥ सोतावसा-
समानंतेसिंअप्पत्तिं मुणेज्जणं ॥ परमं अबोहिबीयं तउ गउं हंत-
कालेवि ॥

टीका:-निशि वज्रिनद्यादिकस्यचोत्सूत्रत्वं प्रागेवज्ञावितं ॥
तथाचैवमाद्युसूत्रज्ञात्रिणां तत्र व्याख्यानाद्यधिकारेणयाबहु-
त्सूत्रज्ञापिसंतानं यावज्जितगृहंचतद्देशनया तत्र प्रवर्त्तमानानां
संतानक्रमेण प्रजायमानानांचश्राद्धानांनवकूप प्रपातप्रसंग इति

અર્થ:-રાત્રિએ બલિદાન આપવું તથા નાંચ માંઝવી રૂપાદિ-
કતું જૈન ઉત્સૂત્રપણું તેતો પ્રથમ દેખાઈયું છે. વલ્લી રૂપાદિક ઉત્સૂત્ર

जापण करनारुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रजापिनो संतान ठे ते तथा जेटलां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्त्तेला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्त्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां परवानो प्रसंग थरो.

टीकाः—अतएव कथंचिदगत्यात्तदुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानां मानूत्तदेशनाकर्णनात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपतिरिति
तदनाकर्णनाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धान्ते प्रदर्शिताः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशना सां-
जळवार्थी संशयादिकवे सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनो विघात करवो, कान ढांकी
देवा, कोइ शब्द काने न परवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धांतमां दे-
खामया ठे.

टीकाः—यदाह ॥ एमेव अहाठंदे परिहणणाज्जाण अज्जय-
णकत्रा ॥ ठाणठिउंनिसामे सुवणाहरणाय गहिणणे ॥ तस्मा-
प्रविधिचैत्ये तेपांकम ५ति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ प्रा-
गुदर्शित द्योपसंदोहात् सदेति सर्वत्राख मित्यर्थः ॥
तेन क्रदाचित्कस्य श्रीमहावीरसोक्तकृद्व्याणकस्नात्रस्याप्याधु-

निकरुद्धया रात्रौ कैश्चिद्विधियमानस्य निषेधो ज्ञापितः ॥ एतेन प्रतिष्ठाया अप रात्रौ निषेधः सूचितः तस्याः स्नात्रपुरःसरत्वात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे चैत्यमां ते लोकोनो पगज नथी एटले प्रवेश नथी ए प्रकारनुं विधिकृत श्रीजिननुं चैत्य ठे एम संबंध ठे. वळी रात्रिए स्नात्र करवुं तेना दोषनो समूह तो पूर्वे देखारुयो ठे तेमां “ सदा ” शब्दनो “ सर्वे कालमां ” एम अर्थ करवो तेणे करीने कोइक वखत श्री महावीर स्वामीनुं मोक्ष कढ्याणक संबंधि स्नात्र आ कालनी रुढीए केटलाक रात्रिये करे ठे तेनो पण निषेध जणाव्यो एटले देखारुयो. एणे करीने रात्रिये प्रतिष्ठा करवी तेनो पण निषेध सूचव्यो एटले देखारुयो केमजे ते प्रतिष्ठा पण प्रथम स्नात्र कर्या पढी थाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा साधूनां ममतामदीय मेतजिनगृहप्रतिमादिक मित्यादिकानास्ति ॥ गृहस्थस्यैव तन्निर्माणचिन्तादावधिकारान्तथाच कथं जिनगृहादेर्यति ममकार विषयता ॥ आश्रयश्च तेषां नास्ति ॥ प्रागूज्जिहितदोषकलापात् ॥

अर्थः—वळी ज्यां साधूने ममता नथी एटले आ जिन मंदिर तथा प्रतिमा इत्यादि हमारो ठे इत्यादिरूप ते ज्यां नथी के मजे ए चैत्यादिकनुं निपजाववुं तथा तेनी चिन्ता करवी इत्यादिकने विषे गृहस्थनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे वळी जिनमंदिरनी ममतानो अवकाशज साधूने क्यांथी होय ने ते जिनमंदिरमां रे;

वानो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवामां दो-
पनो समूह कही आब्या ठीए माटे.

टीका:—तथा स्त्रीणांप्रवेशो निशितास्ति ॥ अकाल चरि-
प्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्ज्ञाणसावियाण य अकालचारि-
त्त दोसजावाउं ॥ नसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थ:—तथा बली ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका:—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वयंहाद्वहिर्नि-
गड्ढंतीनां महापवादाजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहर्षीं त्य-
क्तानि शि स्त्री यातिया बहिः ॥ ज्ञेयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलवालिकानां निशि स्वसंज्ञवहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थ:—लोकमां पण कुलवान स्त्रीने रात्रीए पोताना घ-
रथी वारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कळुं ठे माटे ते
शास्त्रुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए वार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यभिचारिणी जाणवी बली दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए वारणे नीकळे तो तेनो दंरु करवो
यम प्रतिपादन करुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां विवसेप्यनेकावर्णशंकाकलंकानुबंगस्फुटितत्वेन प्रवेशस्य प्रतिषेधः ॥ एवंच यदा लोकेपि रात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्तदाकावर्त्ता जिन शासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशायां योपिप्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक स्त्री स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा कोइने शंका पडे. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराजवनुं स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कयों ठे ज्यारे एम लोकमां पण रात्रिए स्त्रीजनने घरथी वारणे नीकलवानो निषेध ठे तो जिन शासनमां निषेध होय तेनी तो वातज इी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन मंदिरमां रात्रिए स्त्रीजनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदाग्रह एतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विवस्य दक्षिणादिशिक्षनात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह स्माजिरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रं एवात्र सर्वस्यामि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वली ते विधिचैत्यने विषे जाति संबंधी तथा ज्ञाति संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए ठे मे

आ ज्ञातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् विंव संबंधी दक्षिणादिक
स्नात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
इत्यादि ज्ञाति कदाग्रह ए ठे जे अमोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जिनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्रव्य
राज्यरादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
नथी इत्यादि.

टीका:—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेषामेव धार्मिकश्रा-
द्धानां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाजिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्राकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो जाति ज्ञाति संबंधि कदाग्रह विधि
वैल्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
यां अधिकार ठे एम कह्युं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्ये पण जात्यादिकनी निश्राए करीने अनिश्राकृतपणानी सिद्धि
न आय एटले ए विधिचैत्य अनिश्राकृत न कहेवाय.

टीका:—नच श्राद्धलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
वदाशातनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबूलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोचनादीना मुपलक्षणं ॥ तथा ॥ गण्डिकाद्यासन
मप्याशातना विशेषत्वाद्युपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आज्ञावि-
धिः ॥ अत्रैषा निश्चितेकस्यापि यत्यादेर्निश्चया अधीनतया
विनाकृते विधिकृते धृतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्यालये
अकनवन इति ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ જ્ઞાણ નથી કેમ જે તેથી જગવંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ શબ્દે કરીને તંબોલ પાન इत्यादि ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા ઝોજન इत्यादિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આદિક આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો નિષેધ પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ છે. આ જગાણ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્રા વિના કરેલું જે વિધિચૈત્ય એટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિપજાવ્યું જે વિધિચૈત્ય તેને વિષે પૂર્વે કહ્યું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકા:—તથા इह नखलु नैवનિषेधो निवारणं कस्यापि वंदनपूजनादावुत्सूत्रजाषिणां तद्भक्तानां चापिवंदनादिकं विदधतां न निषेधः क्रियते ॥ श्रद्धाजंगमास्तर्यादिदोषा प्रसंगात् ॥ श्रुतविधिबहुमानी सिद्धांतक्रमादरवान् तुः पुनरर्थे अत्र सर्वोपतिः श्राद्धो वा यथाक्रमं व्याख्यानादौ चैत्यर्चितायां चाधिकारी योग्यः सिद्धांतविधिविधुरस्य साध्वादेर्व्याख्यानादौ न तत्राधिकार इत्यर्थः ॥ त्रिचतुरजनदृष्ट्याविधि परश्राद्धत्रयचतुष्टयदृशाऽत्र चैत्यद्रव्य वृध्यादिकं चैत्यर्चितनं कार्यं विधेयं न त्वेकाकिना निस्पृहेणापि ॥ लोकापवादादिदोषापत्तेरिति प्राप्तं गिक वृत्तद्वयार्थः ॥

અર્થ:—વઢી આ જગાણ ઉત્સૂત્ર જાણકતું વંદન પૂજન આદિકને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતા, ને વંદનાદિકને કરનાર એવા જે તે ઉત્સૂત્ર જાણકના જ્ઞાત લોકો તેમને પણ નિષેધ

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक दोषनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळां जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विभितुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान करवामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवे रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य द्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते वारवा योग्य ठे पण ए हाकी निस्पृह पुरुषने पण ए काम करवा योग्य नथी शायी के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करो देखाक्यो.

टीकाः—एवं चैवं विधः सिद्धांतानिहितो विधिर्यत्र वर्त्तते तद् विधिचैत्य मनिश्राकृतं द्रव्यतआयतनं ज्ञेयते इति ज्ञावतआयतनंतु ज्ञानादित्रय त्राजिण्वः पंचविधाचारचारवः सुविहितसाधवः ॥ शुन नावलगायां सतां वंदनादिना ज्ञव्यानां ज्ञानादिलाज हेतुत्वात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे जगाए वरते ठे ते विधिचैत्य अनिश्राकृत द्रव्यथी आयतन कहीए वीए. ने ज्ञाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवे शो-

जता ने पांच प्रकारना जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार तेवमे शोजता एवा जे सुविहित साधु ते ठे केमजे शुभ जावरूप एवा ने वंदनादिक वमे जव्य जणाता एवा जे सत्पुरुष तेमने ज्ञानादि लाज थवानुं कारणणुं एसां रखुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आययणंपि य दुविहंद्वत्वे जावेय होइ नायवं ॥ दवंमिजिणहराई जावंमि य होइ तिविहंतु ॥

टीकाः—ननु जवत्वेवं द्रव्यजावजेदेना नायतनस्वरूपं तथा-
पि जिनजवनं न क्वचिदनायतनमजिहितं ॥ सत्यमनौपाधिक-
मनायतनायतनयोः स्वरूपमिदमुदितं ॥ औपाधिकं त्वनायतन-
स्वरूपमेवं प्रतिपादितमागमे ॥ यत्र गतानां ज्ञानादित्रयव्या-
घातो जवति तद्वर्जयेन्मतिमान् ॥ अथ कगतानां तद्व्याघात-
इति चेदुच्यते ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे द्रव्यजाव जेदे करीने ए प्रकारे अनायतननुं स्वरूप हो, तो पण कोइ जगाए जिनजवन अना-
यतन कछुं नथी ल्यारे सिद्धांती बोले ठे जे ए वात सत्य ठे पण उपा-
धि थकी थयुं जे अनायतन ने आयतन ए बेनुं स्वरूप आ प्रकारनुं ठे
शाम्रने विवे तेसां उपाधि अनायतनना स्वरूपनुं आ प्रकारे प्रति-
पादन ठे जे, जे जगाए गयेला ने ज्ञानादि त्रणनो विधात थाय तो
ते स्थानकनो बुद्धिमान् पुरुषोए त्याग करवो. ने हवे तुं जो एम
कहेतो होय जे क्यां गएला ने ज्ञानादिकनो विधात थाय एम जो

तुं प्रवतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीका:—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोध-
निर्युक्तौ श्रीजडवाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्त दंसणस्सय च-
रणस्त य जत्थ होइ वाघाउ ॥ वज्जिज्वज्जचीरू अणाययण वज्जं
खिप्यं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्तेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थ:—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनार साधु वसे ठे ते उ-
धनिर्युक्तिमां कछुं ठे श्री जडवाहु स्वामोए जे ज्ञान दर्शन चारित्रि जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काळ त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेमां आ-
टछुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवचने आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीका:—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तदेवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अन्नोगो-
इत्यभिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्याभिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ठीए एम
जों कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते बात अ-
भिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कछुं ठे जे जेनो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

હીં. એમ અન્નિધાન કોશ તથા આગમ એ વેનું વચન છે એ હેતુ માટે લોકમાં તથા લોકોત્તરમાં સામાન્યથી તથા વિશેષથી આયતન શબ્દ દેવમંદિરના અર્થને કહેનાર છે.

ટીકા:—અથ કિં તદાયતનં યત્ જ્ઞાનાદિત્રયોપધાતિનિમિ-
ત્ત્વા દનાયતનં જવતીત્યાહ ॥ જત્ય સાહમ્મિયા બહવે જિન્નચિત્તા
અણારિયા મૂલગુણપ્પમિસેવી અણાયયણં તં વિયાણાહિ ॥ સા-
ધર્મિકા લિંગલઃ સમાન ધર્માણો બહવો જિન્નવૃત્તા ત્રષ્ટાચારા
અનાર્યા મૂલગુણપ્રતિસેવિનો નિર્દયતથા પ્રાણાતિપાતાદિ પ્રસ-
ક્તા યત્ર તે નિવસંતિ તદનાયતનં ॥

અર્થ:—હવે તે અનાયતન તે શું તો તેનો વિચાર લેલે છે જે જ્ઞાનાદિ ત્રણનું ઉપધાતક છે તે અનાયતન કહીએ એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે વચન જે જે જગાએ સાધર્મિક એટલે લિંગથી સમાન ધર્મવાળા ઘણાક જુદાં જુદાં આચરણ કરતા ત્રષ્ટાચારી અનાર્ય લોક મૂલગુણપ્રતિસેવી એટલે નિર્દય પણે પ્રાણાતિપાત આદિકને વિષે આસક્ત લોકો જે જગાએ વસે છે તે અનાયતન કહીએ.

ટીકા:—તથા જત્ય સાહમ્મિયા બહવે જિન્નચિત્તા અણા-
રિઆ ॥ ઉત્તરગુણપ્પમિસેવી અણાયયણં તં વિયાણાહિ સુગમા ॥
નવરં ઉત્તર ગુણપ્રતિસેવિનોઽશુરૂર્પિનાદિઆહિણઃ ॥ તથા ॥ જ-
ત્ય સાહમ્મિયા બહવે જિન્નચિત્તા અણારિયા ॥ લિંગવેસ પમિ-
ત્ત્વા અણાયયણં તં વિયાણાહિ ॥ સુગમા ॥ નવરં લિંગવેષમા-
ત્રેણ પ્રતિબ્ધા આચ્છાદિતાઃ પ્રાકૃત લોકૈઃ સુવિદિતેત્યોઽલ્લદ્ય-
માણ વિશેષા ઇતિયાવત્ ॥ ઇતિ બાહ્યતઃ ॥ આચ્ચંતરતઃ પુનર્મૂ-

लघुण प्रतिसेविनः उत्तरगुणप्रतिसेविनश्च यत्र तदनायतनमिति
गाथा त्रयार्थः ॥

अर्थः—जे जगाए लिंग धरवाथी सरखा धर्मवाळा घणा
रहेता होय ने तेम जुदा जुदा चित्तवाळा होय ने अनार्थने लिंग
तथा वेष ते वेवळे ढांकेला ज्यां ठे ते अनायतन क्षेत्र जाणवुं ए
गाथा सुगम ठे माटे एनी टीका टीकाकारे नथी करी तेमां आटवुं ए
विशेष ठे जे लिंग तथा वेष तेणे करीनेज ढांकेला ठे एटले प्राकृत
लोकोए सुविहित मुनिथकी जुदा जाण्या नथी एटलो अर्थ. ए प्र-
कारे बाहेरथी तथा अंतरथी मूलगुण प्रतिसेवि ठे. तथा उत्तरगुण
प्रतिसेवि ठे ते जे जगाए रहेता होय ते अनायतन कहीए एम ए
त्रण गाथानो अर्थ ठे.

टीकाः—श्री हरिजिद्रसूरिजि विवरणे प्रतिपादित इति ॥
अस्य चायमाशयः ॥ नहि रुद्रादिगृह्व स्वरूपेण जिनजवन-
मनायतनं ॥ किंतू पाधिवशात् ॥ उपाधिश्च तत्र लिंगनिवासः ॥
अतएवोक्तं ॥ यत्र निवसंति तदनायतनमिति ॥ तथा च यदि ते
जिनजवने निवसंति तदा तन्निवासौपाधिकत्वाद् जवति जिन-
जवनस्या नायतनत्वं ॥

अर्थः—जे हरिजिद्रसूरिए विवरण कथुं ठे तेमां प्रतिपादन
कथुं ठे तेनो अजिप्राय ए ठे जे शिवमंदिरनी पेठे स्वरूपे करीने
जिनजवन अनायतन नथी त्यारे शुं तो उपाधिना वशथी अनाय-
तन ठे ने तेमां उपाधि शो ठे तो लिंगधारीनो निवास ए रूप उपा-

ધિ ઠે એજ હેતુ માટે કહ્યું ઠે જે જગાણ લિંગધારી રહે ઠે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે ઠે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય ઠે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈશુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યાપ્યજોગ્યત્વં ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતએવ જીગવતા જડવાદુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ ગહોઈતિ વિહંતુ ફલ્ગનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જાવાયતન સ્વરૂપમજિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા તદાશ્રયસ્યાપ્યાયતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું ઠે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ. લોકમાં એવું દેખાય ઠે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તોપણ તેનું અજોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્તનું ઠે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું ઠે. એજ કારણ માટે જડવાદુસ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની જ્ઞાણ પ્રથમં જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવધે પવિત્ર થયેલા જે મુનિ તે ઠે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી

एतुं जाव आयतननुं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां
रहो ठे ते स्थानकने पण आयतनकही ए एम कह्युं ठे ते वचन कहे ठे जे.

टीकाः—जत्थ साहम्मिया बहुवे सीखवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानात्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ठे
तो शीखवंत ठे तथा बहु श्रुत ठे तथा चारित्राचारवने सहित ठे
एतुं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावने आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्युं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्युं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए वे वने सरखा जणाताने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कहीए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ठे तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते वे रूप जे उपाधि तेना संबंधयो स्था-
न पण ए वे प्रकारनुं थाय ठे एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्युं जे ज्ञादार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ठे एटले त्याग करवा योग्य थाय ठे ने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ठे एटले ~~जग्य~~ प्राणिने
आश्रय करवा योग्य थाय ठे.

टीकाः—अतएव हरिजडसूरिणा जिनजवनविधापन-
चूजापं निरूपयतात्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतनिर्मि-
ते जिनयुद्धे साधूना मुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्रतद्विधाप-
नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अएएसंमि न दुह्मी कारवणे जिणहरस्स नय पूया ॥

साहूण मण्णुवाठं किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थः—एज कारण माटे हरिजडसूरिए जिनजवनने स्था-
पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो जाग तेनुं निरूपण करती वखत पं-
चाशक नामा ग्रंथने विषे कहुं ठे जे निंदित एव जे लोक तेणे
सहित एवो जे पाको तेमां निपजावेहुं जे जिनमंदिर तेने विषे सा-
धुनुं आगमन थाय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग यवानो प्र-
संग आवे ते हेतु माटे ते पाकाने विषे जिनमंदिर करवानो निषेध
देखाम्यो ठे.

टीकाः—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तद्वहणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
मुपाधिदोषा जिनजवनस्थाप्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात
हेतुत्वस्य तद्वहणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थः—वली ए वात कही तेणे करीने ते जिनजवननुं अ-
नायपत्तनपणुं न आव्युं एम नथी त्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आ-
व्युं ठे केसजे अनायतननुं ए लक्षण ठे जे ज्ञानादि त्रयना विधातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदि-
रमां पण आव्युं ए हेतु माटे उपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्चानिश्चकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तद्वक्षणापपत्तेः तद्वक्षणे मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितुं मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्चा-
कृत तथा निश्चाकृत ए बेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेवुं केम जे ए बेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळ्या विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेलुं जिनमंदिर
तेमां निश्चाकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्चाकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्चाकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागजिद्धितस्य तद्वक्षणास्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्चोतसा समूलकायं क-
पितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कहा देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्चाकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कथुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्राकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन यतो
ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूलमांथीज
विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा नैथि-
व्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुरुप्ररू-
पकाणामपि सातलोत्तया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां चचैत्याहहिर्निवासेपि तच्चिंतापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—वली ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत
तो तेने: कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरुनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणुं तेणे करीने तथा देशथकी पासथ्या, उसन्न
इत्यादिक जावने पामेला ने शुरु प्ररूपक ठे तो पण साता सुखने
विषे लोलपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि 'मार्गने' उपदेश न
करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी बारणे निवास करे ठे तो पण
ते चैत्यनी चिंता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे न
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये सुविहितसूरयोपि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्स्थेवे त्यादि तथासंरि-
ति समोसरण मित्यादि प्राकृप्रतिपादित वचनात् ॥ नचोक्त-
-ऋणसम्याः प्रकृतचैत्ये किंचि दुपलभ्यते.

अर्थः—जे जगाए श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थें सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, ‘उसन्नावि’ इत्यादि वचन-वने ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने लिंगधारी शंका करे ठे जे आ कहुं जे लक्षण तेमांथी कांइ पण आ लिंगधारीए निवास करेला चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी आवतुं.

टीकाः—तथाहितत्र ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना ब्राह्मणां चात्यंतकुदेशनावासितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्साहायैव प्रत्यवस्थानाद् दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवास करता एवा जे पार्श्वस्थादिक ते चैत्य संबंधि कार्यने करे तेमनी अ-त्यंत कुदेशनावने वासित थयेला एटले कुदेशना रूप थयेला जे श्रावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्सर थकीज जाणेशुं एम वृद्धि पांमतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्ताववाने अर्थें रह्या होय ने शुं एवा जे ते लिंगधारी तेथी सुविहितुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिश्चानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं लिंगिज्जिरध्या-सितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मन्थ्युपगंतव्य मिति ॥ न-नु नित्यजत्तिकृतसाधर्मिकमंगलचैत्यजेदा च्चतुर्विधं चैत्यं सि-द्धांते परिसंख्यायते ॥ जत्तिकृतस्य निश्चानिश्चाकृतजेदेन हे

વિધ્યાત્પંચવિધે વા ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અનિશ્રાકૃત તથા નિશ્રાકૃત એ બેથી રહિત લિંગધારીએ નિવાસ કરેલું ત્રીજું આ અનાયત નામ ચૈત્ય છે એમ જાણવું. ત્યાં આશંકા કરે છે જે સિદ્ધાંતમાં નિત્ય ચૈત્ય જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય, તથા સાધર્મિક ચૈત્ય તથા મંગલ ચૈત્ય એવા ત્રેદથી ચાર પ્રકારનાં ચૈત્ય ગણાવ્યાં છે અથવા તેમાં જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય નિશ્રાકૃત, અનિશ્રાકૃત એવા ત્રેદે કરીને બે પ્રકારનું છે તેથી પાંચ પ્રકારનાં ચૈત્ય છે.

ટીકા:—ન ત્વનાયતનાસ્ત્યસ્ય પંચમસ્ય ષષ્ઠસ્ય વાક્યવચિત્પરિ સંખ્યાન મુસ્તિ ॥ યદિ હ્યનાયતન મપ્યજિપ્રેતં સ્યાત્તદાત્તદપિ નિત્યચૈત્યાદિવત્ પરિસંખ્યાયેત ॥ ન ચૈવં ॥ તસ્માન્નત્વારિ પંચ વા ચૈત્યાનિ ના નાયતનમિતિ ॥ યથોક્તં ॥ નીયાઈસુરલોએ જત્તિ-કયાઈં ચ જરહમાઈણં ॥ નિસ્સાનિસ્સકયા સાહમ્મિ ય મંગલોઈં વેતિ ચેન્ન ॥

અર્થ:—તેમાં લિંગધારી એમ આશંકા કરી કહે છે જે અનાયતન નામે પાંચમું અથવા ઠઠું કોઈ જગાએ ચૈત્ય ગણ્યું છે ને જો સિદ્ધાંતકારને એ અનાયતન ચૈત્ય કહેવાનું હોય તો પણ નિત્યચૈત્યાદિકની પેઠે કોઈ જગાએ ગણ્યુંજ હોત પણ એમ તો કોઈ જગાએ ગણ્યું નથી માટે સિદ્ધાંતકારને મતે ચાર પ્રકારનાં અથવા પાંચ પ્રકારનાં જ ચૈત્ય છે. પણ અનાયતન નામનું ચૈત્ય નથી તે શાસ્ત્રનું વચન જે નિત્ય ચૈત્ય દેવલોકને વિષે તથા જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય જરત્યાદિક ક્ષેત્રને વિષે નિશ્રાકૃત તથા અનિશ્રાકૃત તથા સાધર્મિક ચૈત્ય તથા મંગલ ચૈત્ય એ પ્રકારે છે તેમાં અનાયતનનું નામજ નથી. હવે સુવિ-

हित एनो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिग्रहीताहृत्यप्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे जिमत्वात् ॥ कथ मन्यथा सम्यक्प्रति पत्तिसमये श्राद्धानां नोमे कप्पइ अन्नतिस्थियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदित्तए वा नमंसित्तए वा इत्यादिना जगवान् जडवाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिग्रहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीत॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा- निधानं शोभां विजर्त्ति॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धांतानिहित मिति॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अखिंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगमने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे आवकने 'नोकप्प' इत्यादि एटले अन्यदर्शनीए ग्रहण करेलां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कळपतां इत्यादि वचने करी- ने जगवान् श्री जडवाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंद- नादिकनो निषेध कर्यो ते न शोभत माटे अनायतन एटले अवंद- नीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते प्वेवांतर्जावां त्रैतपृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा- वात् तथाहि न ताव त्रित्यचैत्येऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद- ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिलोच्चयादिप्वेव च

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रायुक्तल-
क्षणस्ये हानुपपत्त्येव तदंतर्भावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेलां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्भाव यशे एथी जुहुं नहि पके एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेवुं केम जे तेज कही देखाके ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्भाव नथी यतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेवुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रक्षां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए वे प्रकारना चैत्यनुं
लक्षण प्रथम कहुं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखारुं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्तनुषंगित्वेनैव त-
स्यांजिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्स पुत्तो पमिमंगविंसुचेइ य हरंमि ॥

तत्थयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेश्यं तंतु ॥

नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तथैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुणनयरीइ मंगलाइंतु ॥

गेहेसु चच्चारसु य ठन्नउइ गाम गद्येसु ॥

तस्मा देतेव्वंतर्जावात् परतीर्थिकपरिग्रहीताऽर्हचैत्याना-
मनायतन चैत्यत्वं सिद्ध मिति ॥

अर्थः—साधार्मिक चैत्यने विषे पण ए अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी केम जे तेमां तो सांधुनी मूर्ति स्थापन करवी तेणे
करीने कहेवापणुं ठे जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तथा मं-
गल चैत्यमां पण एनो अंतरजाव नथी. केम जे तेतो स्थान स्थान
प्रत्ये नियमाए करीने तेनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे जे माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे ते हेतु माटे ए सर्व चैत्यमां अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी एटले ते थकी आ अनायतन चैत्य जुहुं पके ठे. ए
प्रकारे परतीर्थी लोकोए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं
अनायतनपणुं सिद्ध थयुं.

टीकाः—नन्वेवं षष्ठ्यैत्याज्युपगमे सूत्रोक्ता नित्यादिचैत्य
पंचकसंख्या विरुद्धते ॥ तथाच सूत्रकृतां विरुद्धवादित्वेना-
न्यत्रापि तद्वचसि विनेयानां समास्वासो नस्या देवं च बहु विशी-
र्येतेति चेन्न ॥ अविरोधात् ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे जो एम उहुं अना-
यतन चैत्यमां न शोत्रे तो सूत्रमां कहेली जे नित्यादि चैत्यनी
पांच संख्या तेनो विरोध लागशे वळी सूत्र करनारने विरुद्धवादि
जाणीने बीजी जगाए पण तेमना वचनने विषे शिष्योने विश्वास
उनी जशे एम विचारतां घणी हानी प्राप्त थशे. हवे सुविहित
कहे ठे जे एम तमारे न बोलवुं केम जे कोइ प्रकारनो विरोध ठेज
नहिं शी रीते तो.

टीकाः—नीयाइ सुरलोणइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्राकृतादे रपि क्वचित्कदाचि इनायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यच्चा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्यानिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्नपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तर्दतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारातुं ग्रहण करतुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशथी अनिश्रा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जगाए अनायतन पणाना कहे-
वाथी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गएयुं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कही ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो न-
णेलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने बडुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेयाकरण न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेन्यस्तस्यपार्थक्या निधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधइति ॥

अर्थ—नेजे एक सूत्रमां देखाकेलां तेमनी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति तेवे संघाथेज थाय एम ठाकरण जणेजा विद्वान लोकोनो न्याय ठे ए हेतु माटे एटले पूज्य तथा अपूज्य ए वे प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां संघाथे गणाव्यां होय त्यारे सर्वे पूज्य थाय अथवा सर्वे अपूज्य थाय माटे पूजवा लायक पांच प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां गणाव्यां ने ठहु अपूज्य जे लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते जुहुं गणाव्युं माटे ते पूज्य चैत्यथी अपूज्य चैत्य जुहु गणावतां शास्त्रमां कहेली जे पांचनी संख्या तेनो विरोध नहि आवे.

टीकाः—नन्वेतावता कुतीर्थपरिग्रहीताई चैत्यानां सिध्य-
त्वनायतनत्वं ननु स्वयूथ्यगार्श्वस्थादिपरिग्रहीताना मिति चेन्न-
तेषामपि सिद्धांतोक्तेना ज्ञावग्रामत्वेन तथात्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे आ जे तमोए कहुं तेणे करीने कुतीर्थिक पुरुषोए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय पण पोताना युथना एटले पोताना वर्गना जे पासस्थादिक तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं अनायतनपणुं तो नथी त्यारे सुविहित मुनि उत्तर आपे ठे जे जो एम तमारे कहेवा-
नुं होय तो ते न कहेवुं केम जे सिद्धांतमां ज्ञावग्राम कह्यो ठे तेणे करीने ते लिंगधारीए ग्रहण करेला जे चैत्य तेनुं पण अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—ननु कौयं ज्ञावग्रामोनाम यदज्ञावात्प्रतिमाना म-
नायतनत्वं प्रसाध्यते ज्ञवतेति चेत् ॥ उच्यते ॥ ज्ञानदर्शनचा-

स्त्रिणि जावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्ति रिति ॥ अथ के-
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती जूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूछे ठे जे ए जावग्राम कीयो के जेना
विना-प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठे हवे सुविहित
बोद्ध्या जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए जावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते जावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूछे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्योरे सुविहित
बोद्ध्या जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए-ठीए.

टीकाः—तीर्थंकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन् श्रतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविद्यास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो ग्रहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हन् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण ज्ञव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति जावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थंकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविद्य तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे ज्ञव्य जीवने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
माटे जावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे नाती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि ज्ञावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यगुद्दष्टिपरिगृहीतानां मेव तासां ज्ञावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे ज्ञावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फळवाळुं थयुं. एटले
अमोहं धार्युं तेज तमारा कळामां आव्युं. जे तीर्थकरादिकनी
पेठेज प्रतिमाने पण ज्ञावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वांत असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज ज्ञावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिगृहीतानां तासां
तन्नजवति ज्ञानायज्ञावादिति चेन्न तदज्ञावेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यद्भुक्तं ॥

दलिततमस मुचैर्जास्वतो यस्य विवं
गतमल मपि दृष्टेर्नालिकानां विबोधं ॥
प्रजनयति रजोजि धूसराणां नराणां
प्रिजगति स नमस्यः कस्य न स्याज्जिनेन्द्रः ॥

અર્થઃ—હવે લિંગધારી બોલે છે જે મિથ્યાદૃષ્ટિ પ્રહણ કરેલી જે પ્રતિમા તેને કોઈ પ્રકારે જાવગ્રામપણું નથી. કેમ જે જ્ઞાનાદિકનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે એમ જે તમો કહોઠો તે ન કહેવું. કેમજે તે પ્રતિમાડને જાવ ગ્રામ પણું નથી તોપણ વીતરાગ પણાનું ચિહ્ન દેખવે કરીને કોઈને સમક્ષિત આદિક ગુણની ઉત્પત્તિ દેખાય છે. એ હેતુ માટે, માન્ય છે જે કારણ માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અજ્ઞાન અંધકારની નાશ કરનાર અને દેદિપ્યમાન અને મલરહિત એવી જે જગવતની પ્રતિમા તે જેમ સૂર્ય દૃષ્ટિનો પ્રકાશ કરે છે તેમ રજોગુણ વડે મલીન થયેલા પુરુષોને અજ્ઞાન અંધારું ટાળીને અવ-
બોધ ઉત્પન્ન કરે છે એ જિનરાજ ત્રણ જગતમાં કયા પુરુષને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી ? સર્વને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકાઃ—તતશ્ચાયુ ધૃતમિતિવત્ કારણે પ્રતિમા લક્ષણે જ્ઞાના-
દિલક્ષણકાર્યોપચારેણ તાસામપિ જાવગ્રામત્વ મુપપત્સ્યત ઇતિ
ચેન્ન ॥ એવં સતિ નિહવાદીનામપિ જાવગ્રામત્વાપત્તે સ્તેષામપિ
પ્રશાંતરૂપક્રિયાદિદર્શનેન કસ્યચિત્ સમ્યક્કાદ્યુત્પત્તેઃ ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે ધૃત છે તેજ આયુષ્ય છે એટલે ધૃત રૂપી કારણ થકી આનુસ્થા રૂપી કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે એવા જેમ ન્યાય લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે તેમજ પ્રતિમા રૂપી કારણ દેખવાથી જ્ઞાનાદિ લક્ષણ જે કાર્ય તેની ઉત્પત્તિ થાય. એ પ્રકારે ઉપચાર માત્રે કરીને તે પ્રતિમાને પણ જાવ ગ્રામપણું ઉત્પન્ન થશે. એમ જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું એમ સુવિહિત બોલે છે. જે એમ કહીએ તો નિહ-
વાદિકને પણ જાવગ્રામપણું પ્રાપ્ત થાય કેમ જે તેમનું પ્રણ-પ્રશાંત

रूप क्रियादिक देखवाथी कोइकने समकितादिकनी उत्पत्ति थशे ए हेतु माटे.

टीका:—नचेदमिष्टं जवतोपि सर्वैरेव जिनमतवर्तिजिर्निह
वाना माझावाह्यत्वेना ज्ञावग्रामतया वर्जनीयत्वाज्युपगमात् ॥
एवं निहवोदाहरणेन प्रतिमानामपि मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीताना-
मज्ञावग्रामत्वेन वर्जनीयत्व मज्युपेयम् ॥

अर्थ:—सुविदित कहे ठे के ए प्रकारनुं जे तमारुं कहेवुं ते
तमारे पण बल्लज नथी ने सर्वे जिनमतवाळा पुरुषो एम जाणे
ठे जे निहव पुरुषो परमात्माना आझाथी बाहिर ठे ए हेतु माटे
अज्ञावग्रामपणुं एमां रळुं ठे तेणे करीने त्याग करवा योग्य ठे एम
सर्वे जाणे ठे. ए प्रकारे निहव पुरुषोना दृष्टांते करीने मिथ्या दृष्टि
ग्रहण करेली जिन प्रतिमाने पण अज्ञावग्रामपणुं ठे ए हेतु माटे
वर्जवा योग्य ठे एम जाणवुं.

टीका:—यदुक्तं ॥ चित्रं नसर्गसुजगापि परिग्रहेण, मि-
थ्यादृशां जगवतः प्रतिमा तथापि ॥ सम्यग्दृशां प्रणमनादि
विधा वज्ञावग्रामत्वतो जवति निहववद्भिहेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे स्वज्ञाव थकीज सुंदर
एवी जिन जगवंतनी प्रतिमा जे ते मिथ्या दृष्टिना परिग्रह मात्रे
करीने पण ते प्रतिमाज ते सम्यग्दृष्टि पुरुषोने नमस्कार करवा आदि
विधिने विषे अज्ञावग्रामने उत्पन्न करनारी ठे माटे तेनो निहवनी
येजे त्याग करवो.

टीका:—अमु मेवार्थं ज्ञावग्रामविचारप्रक्रमे शंकोत्तराज्या-
 मूचतु स्तत्र जगवंतौ कल्पज्ञाप्यचूर्णिकारौ ॥ नाणाइतिगं ज्ञा-
 वो जउंय एएसिं उत्पत्ती ज्ञावग्रामो नाणदंसण चरित्ताणि
 ॥ जउं वा एएसिं उत्पत्ती हवइ ॥ केय ते जउंउत्पत्ती हवइ
 ॥ उच्यते ॥ तित्थगरा जिणचुइसदंसजिन्ने संविग्ग तह असं-
 विग्गे ॥ सारूविय वयदंसणपरिमाउं ज्ञावगामाउं ॥ जा
 संमिज्ञावियाउं परिमा इयरी न ज्ञावगामो य ॥ ज्ञा-
 वो जइ नत्थि तहिं नणु कारणकज्जउवयारो ॥ आह कहंमिह
 हिष्ठिपरिग्गहियाउं ज्ञावगामो न हवइ ॥ उच्यते ॥ तत्र ज्ञाना-
 दिज्ञावो नास्ति ॥ आह ॥ ननु ॥ कारणे कार्योपचार इति कृत्वा ॥
 तान्निवि ददूणं कस्सवि संमुप्पाउंहोज्जा तो कहं ताउं ज्ञावगामो न
 जवइ ॥ आयरिउं जणइ ॥ एवं खु ज्ञावगामे मिहगमाईवि ज-
 ह मयं तुप्पं ॥ एय मवच्चं कोणुहु वयविंवरीउं वइज्जाहि ॥

अर्थ:—आज वात जगवान् कल्पज्ञाप्यकार तथा चूर्णि-
 कारे ज्ञावग्रामना विचारना प्रस्तावे शंका अने उत्तरवके जणावेदी
 ठे. ते आ रीते ठे के ज्ञानादि त्रण ज्ञावग्राम कहेवाय ठे. अथवा
 जेनाथी एमनी उत्पत्ति थाय ते पण ज्ञावग्राम कहेवाय. वारुं त्यारे
 कयी कयी बाबतोथी एमनी उत्पत्ति थाय ठे तो कहे ठे के तीर्थकर,
 सामान्यकेवलि, चउदपूर्वी, पूर्वधर, संविग्गसाधु, असंविग्गसारुपिक,
 व्रतधारीश्रावक, समकित्ती श्रावक तथा प्रतिमाउं ए वधाथी तेमनी
 उत्पत्ति थाय ठे. त्यां प्रतिमाउं जे सम्यग्दृष्टिनी परिग्रहीत होय तो
 ज्ञावग्राम ठे, पण मिथ्यादृष्टि परिग्रहीत होय ते ज्ञावग्राम नहिं थाय.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोलशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण ज्ञावग्राम थशे त्यां आचार्य जवाव आपे ठे के एम जो ज्ञावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसावे निहवो पण ज्ञावग्राम गणेशे, माटे आवी ए विपरीत बात कोण कहे ?

टीकाः—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतैवत्याना म-
ज्ञावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अज्ञावग्रामाऽनायतन-
शब्दयोः पर्यायत्वाज्जावा दिति चेन्न॥ज्ञावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणाद्यर्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपक्षस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे तो पण मिथ्या दृष्टि ए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अज्ञावग्रामप-
णुंज कछुं पण अनायतपणुं तो नथीज कछुं ने अज्ञावग्राम तथा
अनायतन शब्द ए वेने पर्यायपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं. केमजे
ज्ञावग्रामशब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति यत्रारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज ज्ञाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अज्ञावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीकाः—एवंच जगवत्कल्पज्ञाप्यार्थमीमांसनेन कथं मि-

ધ્યાદૃષ્ટિપરિગ્રહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીતિ ॥
 એતેન “પરતિસ્થિપરિગ્રહિણ મુચું અરહંતચેષ્ઠ સેસે અવંદમાણો પારંચિયારિહો હોઈ” તિ વિશેષકલ્પચૂર્ણો સૂત્રમિદ મધીયત ઇતિ ચત્કૈ-
 શ્ચિદુચ્યતે ॥ તદ્ગ્રામ્યજનવિપ્રલંજનમિતિ મંતવ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે જગવાન શ્રી કલ્પજાણ્ય તેનો અર્થ વિ-
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ છે. એ
 જે સર્વ કલ્પું તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકલ્પચૂર્ણને વિષે
 પરતિસ્થિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને ઠેતરવા
 સારુ જણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીન પોતાનાં ચૈત્ય વંદાવ-
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કલ્પિત
 ઘવાં જૂઠા પાઠ તેમાં જેલવીને જણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે પર-
 સીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય તેને
 વંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમતા
 બીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જણીને જોલા લોકને જમાવે છે.

ટીકાઃ—એવં વિધ સૂત્રસ્ય તત્ર ક્વાપ્યનુપલંબાત્ ॥ જાં સમ્મિ-
 જ્ઞાવિયાત્ ઇત્યાદિ કલ્પજાણ્યવિરોધાન્ન મિથ્યાજિનિવેશન ચ સ્વ-
 કપોલશિલ્પિકલ્પિતૈ રેવં વિધપાઠૈર્મુઘજનવ્યામોહને મહા-
 પાપપ્રસંગાત્ ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે ગ્રંથમાં કોઈ જગાએ લીખામાં

આવતું નથી એ હેતુ માટે ને વળી 'જા સન્મિ ઇત્યાદિક જે કલ્પજ્ઞા-
વ્યતું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વળી મિ-
થ્યાજિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કલ્પીને અણસમજુ જોલા લોકને મોહુ બપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીનને મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિયદ્દીતચૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિસ્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેનતદજ્ઞાવા દિતિ ચેન્ન ॥ તેષામપિસિ-
દ્ધાંતે મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારી વાત હતી તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શની છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુનિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રતિપા-
દન કર્યા છે માટે.

ટીકા—તથા હુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ં સચ્ચુત્તમોર્જધમ્મો ॥ વીઓસાવગ્ગધમ્મો તદ્દઓ સંવિગ્ગપક્કપદ્દો.

અર્થ:—તેહીજ વાત અપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

યોગ્યનો ત્યાગ કરવો इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म ठे तथा बीजो आ-
वक धर्म ठे तथा त्रीजो संविद्य पादिक ठे.

ટીકા:—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं
प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिष्यता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्विद्गीहिहि लिंगकुलिंग द्वलिंगेहि जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तथा तन्नि ॥

અર્થ:—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए त्रण
जेदे करीने त्रण प्रकारનો मोक्ष मार्ग देखाकीने संसार मार्ग पण
त्रण प्रकारનો ठे एम देखाकवानी इत्याये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं ठे जे बाकी रह्या ते गृहस्थ लिंगे करीने तथा कुलिंगे
करीने तथा द्रव्यलिंगे करीने मिथ्यादृष्टि जाणवा. जेम त्रण प्रकारे
मोक्ष मार्ग ठे तेम ए त्रण प्रकारનો संसार मार्ग ठे.

ટીકા:—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोगृहि-
लिंगिद्रव्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिलिंगिनां हलधरगोपा-
दादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानाजि-
ग्रहिकत्वेन संक्लेशाज्ञावेनचोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्भ-
क्तानांच मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्याजिग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निवृत्तत्वात् ॥ द्रव्यलिंगिनां पार्श्वस्थादीनांतु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्याजिनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिलादिवदितिवरूमूल-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महामि-

ध्यारूपत्वं ॥

अर्थ—आ जगाए सारा साध्वादिकधी रहित गृहस्थ लिंग-
धारी तथा द्रव्यलिंगधारी ए बे प्रकारना मिथ्यादृष्टि देखाड्या.
तेमां गृहस्थ लिंगधारी जे हलधर गोपालादिक तेमनो समाचार जे
ते उत्तम संसारनो मार्ग ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वनुं अनाजिग्रहि-
कपणुं ठे ए हेतु माटे तथा संक्लेशनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एमां
उत्तमपणुं ठे ने कुतीर्थिक एवा जे तेमना जक्त तेमनो मध्यम मि-
थ्यात्वाजिनिवेश ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वने अजिग्रहिकपणुं ठे
ए हेतु माटे प्रथमनी अपेक्षाए तेनुं निविरुपणुं ठे एटले आकरा-
पणुं ठे ए हेतु माटे ने द्रव्य लिंगिजे पासध्यादिक तेमनुं तो जघ-
न्य ठे केमजे तेने विषे मिथ्यात्वनुं आजिनिवेशिकपणुं ठे ए हेतु
माटे गोष्ठामाहिलादिकनी पेठे वरुमूलपणुं ठे माटे ए प्रकारे ग्रंथना
अर्थनुं पूर्वापर विचार करवुं तेणे करीने ते पासध्या लिंगधारीन
महा मिथ्यादृष्टि केम नथी ए तो महा मिथ्यादृष्टिज ठे.

टीका:—तथा च सिद्धं तत्परिगृहीताऽर्हच्चैत्याना मनायत-
नतत्वं तत्प्रदर्शितस्य सर्वस्याप्यधुनातनरूढ्या प्रत्यक्षस्य पथः
संसारपथत्वेनाऽनायतनत्वात् ॥ तदेवमहोमोहध्वांतमहिमायदेव
मुदितेपि सकलज्ञावाज्ञासनेजगवद्भ्रमने तमोपहे मूढानां विवेक
लोचन गोचरं विधुरयति ॥

अर्थ:—माटे ते प्रकारना महा मिथ्यादृष्टि एवा लिंगधा-
रीजए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेमनुं अनायतपणुं सिद्ध

થયું ને તેમણે દેશ્વામ્યો જે સર્વે આ કાલની રુઢીય પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જ્ઞાને પ્રગટ કરી દેશ્વામ્યારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર એવું જગવદ્ધન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષોનાં વિવેકરૂપી લોચન ઝઘરતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી પણ મહા મોહ મહિમા દેશ્વાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચકલ્પેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહરેણાયતનદેશવિહારક્રમંપ્રતિપાદયતાન્નાવ્યકારેણ ॥ જહિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણઅણાયયણાજણિયા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા મૂલૂત્તરદોસપક્કિમેવી ॥ ઘણહિં જો દેસો આજ્ઞો તદ્ય અન્નતિત્થિર્હિ ॥ મહંધવાદ્ગામા પુલિંદદેસાઅણાયયણા ॥ ઇત્યાદિના સુવિહિતાનાં દેશસ્યાપિ પાર્શ્વસ્થાદિકુદેશનાનિવિરુનિગમિતસ્યાનાયતનત્વમુપદર્શિતં ॥ કિંપુનઃ સતત તન્નિવાસદૂષિતસ્ય જિનજવનસ્ય વક્તવ્યં ॥ હુરંતત્વાત્તત્સંસર્ગસ્યેતિ ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ઊપર આવી ગયો છે માટે તે જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જવત્થેવં જિનચ્છાનાયતનત્વસિદ્ધિર્ચદિ-જાથસાહમ્મિયાશ્ચાદૌયત્રેતિ જિનચ્છાદા વિત્તયમર્થઃ સ્યાન્નત્તેવં કિંતુયત્રેતિમગદૌ ॥ તથાચતદેવતદ્ધાસાંકિતત્વાદનાયતનં

न जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्व्याख्यानेनैकप्रक्रमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन गृ-
हनी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जो ‘जत्थ साहिम्मिया’
इत्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ यशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित यशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोद्ध्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेबुं केम जे ‘नाणस्सदंसणस्सय’
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे ‘जत्थसाहिम्मिया’ ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ ययो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमथनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यथायः पक्ष स्तदाज्जवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चैत्यवासाज्जुपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्र-
कारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे
ढे के मठादिकने विषे पण वसे ढे ए प्रकारना वे विकल्प तमारा
मनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ढे तेमां जो
प्रथमनो पक्क ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ढे ए
प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए बेनुं विसंवादपणुं थशे
एटले मननो अजिप्राय चैत्यमां रहेवानो ढे ने मुखथी मठादिकमां
रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्य-
वास जे तमोए अंगिकार कर्यो ढे तेनो जंग थशे केम जे जो एम
न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द
तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ पकशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं ज्ञह्य ॥ मठदेवगृ-
हयोरुजयत्रापितन्निवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ म-
ठादावेववसंतिचैत्यवासाज्युपगमस्त्वज्युपगममात्रमठवाससि-
ध्यर्थं तंविना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिन्ताविधानाद्यनु-
पपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्क तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते
पक्कवनेज अमृत ज्ञहण करो एटले बीजो पक्क जे मठादिकने विषे
पण त्यारे तो ते पक्क अमृत ज्ञहण जेवो हितकारी ढे मठने देव
गृह ए वे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमाहं वां-
च्छित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ढे ने चैत्य-
वासनो जे आलंबन तेतो अंगिकार मात्र ढे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनो जे चिंता एटले साल संजाल राखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदच्युपगममात्रंप्रमाणमूलमप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदच्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे ते मठवासनुं जे आलंबन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्दनो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात थशे एटले नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करीने प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चैत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासाज्जिनिवेशः ॥ समूलमुन्मूल्यतांतत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थला नि ॥ समुत्सृज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासाच्युपगममूलत्वेना प्रामाण्यान्महासावद्यशय्यारूपमठवासाच्युपगमः ॥ अच्युपेयतां चाधाकर्मादिसकल दोषरहितपरगृहवासन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

આમ્હ ત્યાગ કરો, ને તે ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને રચ્યાં એવાં વિવા-
દના જે સ્થલ તેને મૂઝમાંથી ડાલેલી નાલોને અપ્રમાણિક એવું જે
ચૈત્યવાસનું અંગિકાર કરવાપણું તે રૂપ જે મૂલ તેણે કરીને અપ્ર-
માણિકપણું ઢે એ હેતુ માટે મહાસાવચ્ચ નિવાસરૂપ જે મઠવાસ તેનો
અંગિકાર ત્યાગ કરો ને આધાકર્માદિક જે સકલ દોષ તેણે રહિત
એવો જે પરગૃહવાસ તેણે કરીને સુવિહિતપણું અંગિકાર કરો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તનીત્યાયત્રેતિ મઠાદાવિત્યર્થાનુપપત્તે-
ર્યથાવૃત્તિકૃદ્યાખ્યાન મેવસાધીય ઇતિ ॥ એવંચવક્ત્રિપિશિ-
તોપમાનેન જિનર્વિંવ સ્થાનાયતનત્વસિદ્ધેર્યુક્તમુદિતં વક્ત્રિ-
પિશિતવાદિંવમાદર્શ્ય જૈન મિતિ ॥ સાંપ્રતંપ્રકૃતમુપક્રમ્યતે ॥

અર્થ:—તે કારણ માટે કહી એવી જે નીતિ તેણે કરીને યત્ર
એ શબ્દનો જે અર્થ તે મઠાદિરૂપ નહિ થાય માટે જેમ વૃત્તિકારે એનું
પૂર્વે વ્યાખ્યાન કર્યું ઢે તેમજ અતિશય શ્રેષ્ઠ ઢે માટે વક્ત્રિશ માંસની
જે જિનર્વિંવને ઉપમા લીધી તેણે કરીને જિનર્વિંવનું અનાયતનપણું
જે સિદ્ધ કર્યું તે યુક્ત કહ્યું. હવે વક્ત્રિશ માંસની પેઠે જિનનું વિંવ
દેખાતીને લોકને લિંગધારી ઠગે ઢે એ પ્રકારનું ચાલતું પ્રકરણ ક-
હીએ ઢીએ.

ટીકા:—તથા તન્નામ્નાજિનનામધેયેન જગવદ્ભાંગાગારાદિ
નિમિત્તમેતે નિર્માપ્યંતે નાસ્મન્નિમિત્તમિતિ વ્યપદેશેન સ્મ્યરૂપાન્
રુચિરરચનયાદૃઢબંધતયાચ મનોહરાકારાન્ અપવરકાઅંતર્થદ્વાઃ
મહાનિષયવિશેષાસ્તતો ક્રુસ્તાન્ ॥

अर्थः—बळी जिनना नामवदे एटले आ तो जगवत संवं-
धी जंकार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिषवदे सुंदर रुपवा-
ळाने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा उरमा एटले
अंतर्धर मठ स्थानविशेष त्यार पढी ए पदोनो छंछ समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्धयै वयमेष्वाजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्माज्जिमतनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयन्ति॥ मुग्धाश्चजानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनभक्तिरिति तेषु रज्यंते तैश्चोपजीव्यंत इति बंधनप्रकारः॥

अर्थः—ते ओरमाने पोतानी इष्ट सिद्धिने अर्थे एटले वां-
च्छित साधवाने अर्थे एटले आ स्थानने विषे आपणे जन्मारा सुधी
सुखे निवास करीशुं ए प्रकारे पोताना भतनी सिद्धिने अर्थे करा-
वीने तेशठ पुढव एटले लिंगधारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
दर रहेवाना ओरमा निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे ग्रहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ मुनिओने आ प्रकारनी परमात्मानी भक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीऊ पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवदे ते लिंगधारीभनी
आजीविका चाले ठे ए प्रकारे तेमने उगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राद्युद्देशेन जवद्भिरत्राष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुग्मिन्वा मासादावमुनाश्चाद्धेन श्रीमतात्र देव-
पदे यात्राः कृतास्तस्मान्नवद्भिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं

कहेवाय ? जे ते प्रकारे करी एवी पण जगवत्नी पूजाने कुशल वांधवापणुं ठे ए हेतु माटे हवे सुविहित वोढ्या जे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं. केम जे ए प्रकारे लोकना उदाहरणना प्रमाणपणे करीने जगवत् पूजा करेसते जगवंतना अप्रमाणपणानुं प्रतिपादन थयुं तेणे करीने मिथ्यात्व आदिकनो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे.

टीका--जिहंमि विज्जमाणे उचिए अणुजिष्ठपूयणमजुत्तं ॥ लो-
गाहरणं च तहा पयमे जगवंतवयणंमि ॥ लोगो गुरुत्सगो खलु
एवं सइ जगवत्तवि इहोत्ति ॥ मिच्छत्तमोय एवं एसा आसाय-
णा परमा ॥

टीका:---तथा नमसितकमुपयाचितकंजवतामिदानीमीदृ-
गुपद्रवःसमुपस्थितःसमुपस्थास्य मानंवावर्त्तते तस्मान्नवद्भिस्तन्नि-
वृत्तयेजिनगोत्रदेवताऽऽम्बिकादिशासनसुराणामियद्रव्यमेपणीय
मितियुहिणः प्रति जिनाद्युद्देशेन वित्तव्ययविधापनमितियावत् ॥

अर्थ:---वली नमसितक एटले वलीदानादि निमित्त मागी
लीधेलुं डव्यादि एटले तमारे आ कालमां आ प्रकारनो उपद्रव
प्राप्त थयो ठे अथवा उपद्रव प्राप्त थशे अथवा उपद्रव वर्त्ते ठे ते
हेतु माटे तमारे तेनी निवृत्तिने अर्थे जिन गोत्रनी देवता जे अं-
बिका ते आदिक शासन देवताने आटलुं डव्य एपणीय ठे एटले
आपवा योग्य जोडशे. इत्यादिक गृहस्थो प्रत्ये जिनादिकना उद्देशे
करीने डव्यनो खर्च कराववो एटलो अर्थ ठे.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચનવે-
વતાદીનાં પુરતોબદ્યાદિસ્થાપનગીતવાચલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોદ્ઘ્નઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઢલાનિ ઢઘ્નાનિ લોકોપજીવનાર્થ
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોઝનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાનેં અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ બલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાચ નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનુ જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી બીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ કર-
વા ઇત્યાદિક ઢલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોજાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્વશબ્દબુક્તવચનપ્રકારસમુચ્ચયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેઙ્ઘાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવં
વિધેઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—એ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવાં સર્વ
ઘગવાનાં પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવચે જૈની કહેવાતાં પણ
ક્રિયાવચે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ઇન્ઙાવાલા ને શ્રદ્ધાલુ એવાં જોઈને

ઠગે ઠે ને જે વિવેકી લોકો ઠે તે તો વહુધા એ પ્રકારના ઉપાયવર્તે
ઠગાતા નથી એટલો અર્થ ઠે.

ટીકા:—શઠૈઃ પ્રપંચપ્રપંચનચતુરૈઃ ઢલિતઙ્વેત્યુપમાનં ॥
યથા ઢલિતઃ શાકિન્યાદિર્જિર્વશીકૃતસ્તથાવિધચૈતન્યરાહિત્યાત્
સુખેન વંચયિતું શક્યતે તથાયમેષ જનઃ શ્રારૂલોકો હાફતિ વિ-
ષાદે વંચ્યતે વિપ્રલજ્યતે ॥ મહાનયમસ્મચ્ચેતસિ વિષાદોયરૂર્મા-
ર્થિલોકોધૂર્તૈઃ સ્વાર્થં વંચયિત્વા દુર્ગતૌ પાત્યત ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥૨૧॥

અર્થ:—પ્રપંચનો વિસ્તાર કરવા ચતુર એવા લિંગધારી શઠ
પુરુષો તેમણે એ લોક ઢલ્યા હોય ને શું એમ ઉપમાન કર્યું એટલે
જેમ ઢલેલો એટલે જેમ શાકળી આદિકે વશ કરેલો હોય તે પોતાનું
જેવું ચેતનપણું હતું તેણે રહિત થયો તેથી તે સુખે ઢેતરવા યોગ્ય
થાય. તેમ આ શ્રાવક લોકને પણ ઢેતરે ઠે. હા આ તો મહાં શ્વેદ
જરેલી વાત ઠે આ તો અમારા ચિત્તમાં મોટો વિષાદ આવે ઠે જે
ધર્મના અર્થી પ્રાણીર્જને ધૂર્ત લોકો પોતાના સ્વાર્થને અર્થે ઢેતરીને
દુર્ગતિમાં નાખે ઠે એટલે ઢેતરીને નરકમાં ઢોલી પાડે ઠે એ પ્રકારે આ
એકવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—શ્વદાનીમત્યુચ્છ્રંખલનાનાં નામજૈનાનાં દશમાશ્ચર્યાનું.
જાવાદંચુદયં સ્વવિષાદપુરસ્તરં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે અતિશે ઝચ્છ્રંખલ થયેલા એવા પણ કેવળના-
નાં પ્રવચ્ચે જૈનો કહેવાતા જે પુરુષ તેમનો દશમોશ્ચર્યનો મહિમોથી

थयेलो जे उदय तेने पोताना विषाद सहित एटले खेद पूर्वक दे-
खामता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वत्रास्थगिताश्रवाः स्वविषयव्यासक्तसर्वैर्जिया ।

वदगजौरवचमदंरु तुरगाःपुण्यत्कषायोरगाः ॥

सर्वाकृत्यकृतोपि कष्टमधुनांत्याश्वर्यराजाश्रिताः ।

स्थित्वा सन्भुनिमूर्धसूद्धतधियस्तुष्यन्ति पुष्यन्ति च॥२१॥

टीकाः—सर्वत्रलोक समक्षप्रसमक्षं च आश्रवति संचिनो
ति जीवःकर्मजिरित्याश्रवाः पंचप्राणातिपातादयस्ततश्चास्थगि-
ता अनिरुद्धाआश्रवायैस्ते तथा॥ किल यतीनां सप्तदशविधसं-
यममध्यात्पंचाश्रवद्वारनिरोधः परमसंयमस्तेनैव तेषां पंचमहा-
व्रतधारित्वसिद्धे स्तेत्वतिनिरंकुशत्वान्न तानि निरुधन्ति ॥

अर्थः—सर्व जगाए एटले लोकना देखतां प्राणातिपात
आदिक पांच आश्रव ते जेमणे रोक्या नथी एटले पांच प्रकारना
आश्रवने ठाना तथा उद्याना सेवन करनार जीव जे ते जेणे करीने
कर्मनो संचय करे ठे तेने आश्रव कहीए. ए प्रकारे आश्रव शब्दनी
व्युत्पत्ति ठे. वळी यतिने सत्तर प्रकारना संयममांथी पांच प्रकारना
आश्रवनो निरोध करवो ते परम संयम कहीए तेणे करीनेज तेमने
पांच महाव्रतनुं धारवापणुं सिद्ध थाय ठे पण ते लिंगधारी तो अ-

तिरोज निरंकुश थया ठे ए हेतु माटे ते महाव्रतने पण राखी शकता नथी.

टीका:—अनिरुधाना अपिकेचन लोकापवादजिया न प्रा-
कटयेन तत्प्रतिसेविनो ज्ञवन्ति ॥ इमेतुनिस्त्रपतया सर्वत्र तान्य
प्रतिहतप्रसरत्वेन सेवन्त इति ॥ तथास्वविषयेष्वात्मग्राह्येषुरूप-
रसगंधस्पर्शशब्देषु व्यासक्तान्युपजोगप्रवणानि सर्वेन्द्रियाणि
सकलकरणानि चक्षूरसनघ्राणत्वग्श्रोत्राणि येषां ते तथा ॥ य-
तिना हि निगृहीतैन्द्रियेण जवितव्यं ॥

अर्थ:—महाव्रतने न पाळनार एवा पण केटलाक लिंगधा-
री पुरुषो लोकापवादना जय थकी प्रगटपणे ते पांच महाव्रतने नाश
करता नथी पण निर्दयपणुं सर्व जगाए ठे ए हेतु माटे निरंतर म-
हाव्रतने नथी सेवता ॥ एटले ठाना निरंतर पंच महाव्रतना घातक
कपटीए लिंगधारी पुरुषो ठे. वली सर्व इंद्रिज एटले नेत्र, जिह्वा,
नासिका, त्वचा, कान ए पांच इंद्रियो तेमना जे पोतपोताना विषय
एटले ते इंद्रियोवळे अनुक्रमे ग्रहण करवा योग्य एवा जे रूप, रस,
गंध, स्पर्श ने शब्द ए जे पंच विषय तेने विषे अतिशय आसक्त ए-
टले ते विषय जोगववामां प्रवीण एवी ठे सर्व इंद्रिज ते जेम-
नी, एवा लिंगधारीज ठे ने निश्चे साधुने तो सर्व इंद्रिज वश कर-
वी घटे ठे.

टीका:—अन्यथा प्रव्रज्याया जीवनमात्रतापत्तेः ॥ यदाह ॥
प्रसंजितानिदीक्षित्वा, स्वानि येन सुखाशयाः॥ विषयेषु हृषीकाणि,

प्रवज्या तस्य जीवनं ॥ लिंगिनस्त्वैहिकमेव, सुखं पुरस्कृत्य विषये ॥
 विंजियाणि व्यासंजतो, यथेच्छं विचरन्ति ॥ तथा गौरवाण्यात्म
 न्युत्कर्षप्रत्ययहेतवोऽध्यवसायविशेषास्तानि च ऋद्धिरससाता-
 तिरेकहेतुत्वेन कारणकार्योपचारादृद्धिरससातसंज्ञान्येव त्रीणि
 तैश्चक्रास्तत्साहाय्येनोद्धुराः ॥

अर्थः—ने जो इंद्रियो वश न करे तो दीक्षा जे ते केवल
 आजीविकारूपपणाने पामे. जे हेतु माटे कछुं ठे जे जे पुरुष दीक्षा
 लइने सुखनी आशाए विषयने विषे पोतानी इंद्रियो प्रवर्त्तवि ठे
 तेने दीक्षा जे ते आजीविकारूप थाय ठे ने लिंगधारीउं तो आ लो-
 कनुंज सुख आगळ करी एटले मुख्य करीने इंद्रियोने विषयमां
 अतिशय आसक्त करीने पोतानी इन्नामां आवे तेम यथेष्ट एटले
 मनमां आवे तेम विचरे ठे बळी गौरव एटले पोताने विषे उत्कर्ष
 जणाविवांनुं कारण एवा जे आत्माना अध्यवसाय विशेष ते गौरव
 कहीए ते ऋद्धि तथा रस तथा शाता तेनुं जे अतिशयपणुं तेना
 कारणचुत ठे ए हेतु माटे कारणने विषे कार्यनो उपचार करवायी
 ऋद्धि गौरव तथा रस गौरव तथा शाता गौरव तेमणे करीने आकरा
 एवा जे दंरु एटले ते गौरवनी साहाय्ये करीने आकरा दंरु थाय ठे.

टीकाः—दंरु दंरुयते दुर्गतिपातेन दुःखसंस्थाप्यते आत्मा-
 ऽमीजिरितिदंरा अकुशलमनोवाकायास्तएव देहिनामुत्पथप्रव-
 र्त्तकत्वाच्चपलत्वाच्च तुरंगाश्चास्ततश्च ब्रह्मतोऽनियमिततया य-
 दृश्या प्रसरंतोगौरवचंरादंरुरगायेषां ते तथा ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावने दुःखित करे ठे तेने दंरु कहीए ते अकुशल एटले सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारोने उन्मार्गमां प्रवर्त्तववाथी ने चपलपणार्थी घोमा समान कइया ठे ते हेतु माटे उठळता एटले नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववने आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटले जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा लिं-
गधारीउ ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
द्वगति यदातु गौरवेण वलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंराअपि स्वरूपेणैव तावडुद्धुरा क्थ्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वन्ना-
वर्थाज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव वळवने मद्दोन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपो जे दंरु ते पण स्व-
रूपवने एटले पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे क्छि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवने सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ યદુક્તં ॥

ત્રયોમનોજાષિતકાયદંદ્વા વિનિર્મિતાસજ્જતિપાતદંદ્વાઃ ॥

નજાતુ કાર્યા યતિના પ્રચંદ્વાઃસમીકૃતાકાંઠકૃતાંતદંદ્વાઃ॥

લિંગિનસ્તુ ગૌરવોદુરકંઠ રતયા સતતં તાન્વદ્યગયંતિ ॥

અર્થઃ—યતિને મન વચન ને કાયા તેમનું જે ઝલ્લાસ કરવું
 ઇટલે ગમે તેમ છૂટાં મૂકવાં તે ઘટતું નથી કેમ જે એ દુર્ગતિમાં
 પચવાનાં કારણ છે એ હેતુ માટે સાધુને ઇંદ્રિયો અને અંતઃકરણને મનમાં
 આવે તેમ જે ચલાવવું તે પણ અઘટિત છે. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં
 કહી છે જે મન વચન તથા કાયા તેમનું જે દમન કરવું તે સદુઃ-
 તિમાં જવાનું આલંબનરૂપ થાય છે ને યતિ પુરુષે તે મન વચન કા-
 યાને પ્રચંદ ન કરવાં ઇટલે ઝનમત્ત ગમે તેમ ચાલનાર ન કરવાં
 કેમ જે જો એમ કરે તો તેજ યમરાજાના દંડ જાણવા. ઇટલે તેજ
 મન વચન કાયા નાશ કરનાર દુર્ગતિ પમાડનાર ડુઃખ દેનાર જા-
 ણવાં ને એ લિંગધારી તો પોતાને વિષે ગુરુપણું માનીને ઝંચો લાંબ
 રાખીને નિરંતર તે ત્રણ પ્રકારના ગૌરવને વઢગી રહ્યા છે ઇટલે તે
 ગૌરવનું ઘણું સેવન કરવાથીજ પોતાને વિષે મોઢ્યપ માને છે એ જાવશે.

ટીકાઃ—તથા કષાયાએવહેયોપાદેયવસ્તુતત્ત્વચૈતન્યહારિ-
 ત્વાદુરગાહુજંગાસ્તતશ્ચધર્મિકજનસત્ક્રિયાદર્શનાસહનેન પુ-
 ણ્યંતઃ પ્રવલીજવંતઃ કષાયોરાગાયેષાં તે તથા,યતિનાં હિ સૌઆ-
 મણ્યવૈફલ્યોત્પાદનાત્કષાયાઃ કર્તુ ન યુજ્યંતે ॥ યદાહુઃ॥ મુક્ત્યં
 ગનાયાઃક્રયણેજરણ્યંશ્રામણ્ય મુચ્ચૈર્ગુણિનાં શરણ્યં ॥ કૃતવ્યપાયા
 યતિનાકષાયાઃ સસ્યાંનરસ્યંતિ યથા કુવાતાઃ ॥

અર્થ:—વઢી કષાય જે તે ત્યાગ તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 એવી જે વસ્તુ તેનું યથાર્થ જ્ઞાનરૂપી જે ચૈતન્ય તેના નાશ કરનાર છે એ હેતુ
 સર્પ માટે સમાન છે ને ધર્મિષ્ઠ લોકની સારી ક્રિયા દેહી ન સ્વમાય તેણે
 કરી પ્રવલ્લ થતા છે કષાયરૂપી સર્પ તે જેમના એવા એ લિંગધારી છે
 વઢી નિશ્ચે પોતાનું જે સારું સાધુપણું તેને નિષ્ફલ કરે એવા કષાય
 છે માટે કરવા ઘટતા નથી. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે
 મુક્તિરૂપી સ્ત્રીને વેચાર્થી લીધામાં સાધુપણું રાખવું તે મૂલ્ય છે એટલે
 જેની પાસે સાધુપણારૂપી મૂલ્ય છે તેને મુક્તિરૂપી સ્ત્રી મળે છે ને વઢી
 સાધુપણું જે તે ગુણિ પુરુષોને શરણ કરવા યોગ્ય છે ને જે કષાય છે તે
 યતિપણાને નાશ કરનાર છે જેમ વિપરીત વાયુ છે તે ધાન્યને વગાડે
 છે નાશ કરે છે તેમ ॥

ટીકા:—યત્યાન્નાસાસ્તુગુણિષ્ણુનિર્નિમિત્તકષાયકલુષિતાંતઃ
 'કરુણા એવો પલ્લવ્યંત ઇતિ ॥ એવંતાવત્ પંચાશ્રવવિરમણપંચે-
 દ્રિયનિગ્રહદંઋત્રયવિરતિકષાયચતુષ્ટયજયલક્ષણસપ્તદશવિધ
 સંયમાન્નાવેન તેપાં લોકોત્તરવાહ્યત્વં પ્રદર્શ્યેદાનીં લોકલોકો-
 ત્તરવાહ્યત્વમપિદર્શયતીત્યાહ ॥

અર્થ:—લિંગધારી તો ગુણવાળા પુરુષોને વિષે કારણ વિના-
 જ કષાયવડે મલિન થયાં છે અંતર તે જેમનાં એવાજ દેહાચ છે એ
 રીતે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવું તથા પાંચ ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ
 કરવો તથા ત્રણ દંઋત્રી વિરતિ કરવી તથા ચાર કષાય જીતવા એ
 છે લક્ષણ જેનું એવો જે સત્તર પ્રકારનો સંયમ તે એ લિંગધારીને

विषे नथी माटे तेमने लोकोत्तर क्रिया थकी रहितपणुं ठे ते देखारुनुं ने
हवे लौकिकने लोकोत्तर ए बे थकी रहितपणुं लिंगधारीउनुं देखावे ठे.

टीकाः—सर्वाकृत्यकृतोपि लोकलोकोत्तरविरुद्धाब्रह्म
सेवनपुष्पफलाद्युपजोगाद्यसदाचारकारिणोपि ॥ यदाह ॥
दगपाणं पुष्पफलं अणोसणज्जं गिहत्थकिच्चाइं ॥ अजयापकी से-
वन्ती जइवेसविम्बगानवरं ॥

अर्थः—जे ए लिंगधारीउं सेवन करवानुं काम करे ठे तो
पण एटले लोकने लोकोत्तरमां विरुद्ध एवां जे मैथुन सेववां तथा
पुष्पफल आदिकनो उपजोग करवो इत्यादि असत् आचरण करता
एवा ठे तोपण जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—नाम जैना इति प्रकृतं ॥ कष्टं महद्दुःखमेतत् ॥
अधुना संप्रति स्थित्वा आरुह्य सन्सुनिमूर्द्धसु सुविहितसाधुम-
स्तकेषु प्रतिपदमसूयया सुविहितानामसदोषारोपणेन लाधवो
त्पादनमेवहितेषां तन्मूर्द्धस्ववस्थानं ॥ उद्धतधियोनास्त्यस्मत्समो
जगति संप्रति कश्चिदिति दर्प्पाध्मातबुद्धयः तुष्यन्ति सुविहितं
मन्या अप्येतेऽस्माज्जिर्लघुकृता इत्याशयेन मोदन्ते ॥ तुष्यन्ति
च साध्वादिपरिवारेण आरुहादिपूजया च वर्द्धन्ते चः समुच्चये ॥

अर्थः—ए लिंगधारीउं नाम जैनी कहेवाय ठे एटले नाम
मात्रवे जैनी ठे एम प्रसंगयी प्राप्त थयुं माटे अहो आतो मोदं

कष्ट, मोटुं दुःख ठे जे हवे सुविहित साधुना मस्तक उपरथी आरोहण करीने एटले माथा उपर चढ़ीने राजी थाय ठे एटले पद पद प्रत्ये इर्ष्यावके असत् दोषनुं जे आरोपण करवुं तेणे करीने लघुपणानुं जे उत्पादन करवुं तेज तेमना माथा उपर पग मुक्यो जाणवो ते उ-
द्धत बुद्धिवाळा एम जाणे ठे जे आ काळमां जगतने विषे अमारा जेवो कोइ नथी ए प्रकारे अहंकारवके धमधमती ठे बुद्धि ते जेमनी एवा ए लिंगधारीज हर्ष पामे ठे एटले सुविहितपणाने मानता एवा ए सुविहित साधु जे ते अमोए लघु कर्या ठे एटले एमनी हवकाश करी अर्थात् एमने अमोए जीत्या ठे एम मानीने राजी थाय ठे ने पोतानी पामे पोताना जेवा जे लिंगधारी पुरुषो तेना परिवारवके पोतानी मोटप मानी राजी थाय ठे ने श्रावकादिकनी पूजावके अ-
हंकारपणुं धारण करे ठे चकारनो ससुचय अर्थ ठे एटले ए सर्व दोष एक एक लिंगधारीजमां रखा ठे.

टीकाः—अथ कथमेवं विधा अपि सन्मुनिमूर्खावस्थानेन ते तुष्यन्ति पुष्यन्ति चेत्यत आह ॥ अंत्याश्चर्यराजाश्रिताः पाश्चा-
त्याश्चर्यपार्थिवानुगताय तइति हेतुगर्जविशेषणं ॥ एतदुक्तं
भवति ॥ नह्येवंविधाकृत्यविधायिनो महामुनीनां मस्तकेष्व-
वस्थानं कर्तुं पारयन्ति ॥

अर्थः—हवे ए प्रकारना लिंगधारीज ठे तोपण सारा मुनि-
ना मस्तकने विषे निवास करवो तेणे करीने केम प्रसन्न थाय ठे पुष्ट थाये एटले राजी रहे ठे एम जो कहेता होय तो तेनो उत्तर
कहे ठे जे दशमा आश्चर्य रुपी राजानो आश्रय करीने ए लिंगधारीज

पूजाय ठे हरखाय ठे. जे हेतु माटे दशमा आश्चर्य रुपी राजाते अनुसरता ए जे विशेषण ठे ते हेतु गर्जित ठे एटले ए विशेषण कहुं जेमां हेतु रह्यो ठे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे अकार्यना करनारा लिंगधारीउं ते महामुनिना मस्तक उपर निवास करवा क्यारे पण पार पामेज नहि एटले समर्थ थायज नहि.

टीका:—कथंचित्कुर्वाणाअपिवा न तोषं पोषंच ते प्राप्नुवन्ति ॥ महामुनितिरस्कारमात्रेणापि तत्कारिणा मिहैव हा निश्रवणात् ॥ यदाह ॥ इहेवहीलिया हाणिं हसियारोवियवण अक्रोसिया वहंदितिमरणं दिति ताकिया ॥ परंचैवमनर्थकारिणो पि लिंगिनः सुविहितां स्तिरस्कृत्यापिनंदति तन्नूनं दशमाश्चर्यं महिमायं ॥

अर्थ:—कोइ प्रकारे पण महामुनिना मस्तक उपर पण स्थापनारा पुरुषो जे संतोष प्रत्ये तथा पुष्टि प्रत्ये न पामे. केमजे महामुनिना तिरस्कार मात्रवके पण ते तिरस्कारने करनार पुरुषनी ए जगोएज हानि थाय ठे एम संज्ञळाय ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे परंतु ए प्रकारे अनर्थना करनार एवा पण लिंगधारीउं जे ते सुविहितनो तिरस्कार करीने पण आनंद पामे ठे ते निश्चे दशमाश्चर्यनो महिमा ठे.

टीका:—यदुच्यते ॥ नेकेन क्वणता सरोषपरुपयंत कृष्ण सर्पानने, द्रातुंतेन चंपेटमुद्धतधिया हस्तः समुद्धासितः ॥ य-

बाधोमुखमक्षिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कळुं ठे जे मदोन्मत्त अयेलो ने
गब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोप रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
मीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मानुं
हुं एटले कालो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रज्ञाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टनेन महतामपिमूर्खस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्ञूयापि पुण्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—बळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवाता होय तेनुं आलंवन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावमे ते मोटा मुनिने पण पराजव
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्राज्ञिहितं ॥ अइ-

समदुरंतवेरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जेतुमसप्पजावे ॥
जमिद्वकवकूकासाहुर्लिगीगुणद्वेपरिजविय पटुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च महत्कष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ ५३ ॥

अर्थः—बळी प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजी जगाए कष्टुं
डे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ने ते को
डे ते मोटुं कष्टुं डे. ए प्रकारे आ वावीसमा काव्यनो अर्थ थयोश्श

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्वं विरतिरूपप्रत्याख्यान
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यज्ञावं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीजनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणुं जे ज्ञागुं तेणे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव एदखे
नाइ तेने प्रतिपादन करता सता केहेडे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपस्त्रिहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।
प्रत्याख्यायनरुद्धतो हृदिजवेत्तीब्रानुतापस्सदा ॥
षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंजति ये ।
तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कज्ञानिता क व्रतं ॥ ५३ ॥

टीकाः—सर्वारंजपरिग्रहस्य सकलसावद्यव्यापारधनधान्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्यपिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानं ॥

अर्थः—समस्त जे सावद्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेनो जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां एकासणुं प्रमुख पञ्चकाण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एम अपि शब्दनो अर्थ ठे एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं एवो जे पञ्चकाणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिकादिक ॥ एटले विगड न वावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चकाण तेने ॥

टीकाः—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषु प्रमादबाहुल्येन नित्यप्रत्याख्यानाच्चावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित् कृतमेकासनादि न रक्तोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो जंजतइत्यर्थः हृदिचेतसि जवेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक तिथिने विषे पञ्चकाण करतो केमजे घणा प्रमादथी नित्य पञ्चकाण करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि तेने न पाळतो एटले अजाणे सहसात्कारादिकवमे जागतो एवो ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय ठे जे में आ शुं कर्युं.

टीकाः—बहुना कालेन तावद्व्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगप्रायश्चित्तं गुरुभ्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठंति ॥

अर्थः—अहो में घणो काले आज पञ्चस्काण कर्तुं ते पण मंद जाग्यवाळो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केम यशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणतुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पान्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्रिमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्रिमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धि सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सर्वं सावज्जयोगं पञ्चस्काणि जावज्जीवाणं त्रिविहंतिविहेणं अणेणं वायाए काएणमित्तादि॥ तत्र त्रिविधमिति तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतं हरितानुमतलक्षणं त्रिधेति त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्यं योगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यन्निधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावजीव सर्व सावद्ययोगेने हुं पञ्चस्काण करुं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटलेत्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावद्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटसो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्यहि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिज्ञावदार्थः जंजंतिखंभयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावद्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमभ्युपेतस्यजंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकथंचिद्व्योक्त्याविहितस्योपवासादेर्नगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्हुं नथी तेनुं जे ज्ञा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिं-
गमात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते ग्रहस्थयकी ते लिंगधारी

જૂદા છે એમ જણાવે છે ને ' સર્વે ક્ક ' શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીઝને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ક અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ક દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિય એટલે લોકલજ્જાણ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥
તામશ્ચિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥
ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચયોગં ન કરોમિશ્ચ્યાય-
જિધાય પુનસ્તત્ક્રુણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્કમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-
નાંજોનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીઝને વસ્તુગતિય તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે હ. કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફલ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વલ્લી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચય યોગ નહિ કરું શ્ચ્યાદિ કહીને પણ તત્કા જ તે સાવચય યોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ક મૃષાવાદપણું જણાવે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંજા માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. શ્ચિત્ જાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिज्जित्ता तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥

पञ्चस्कमुसावाई मायानियनीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्गघन-
स्यासीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाभिणएवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अर्ज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
बखते सर्व सावय योगनी विरतिरूप पोतानुं बोखेखुं वचन असत्य
अथुं त्यारे बीजी वस्तु संबंधी जे तेमनुं बोखेखुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीउं सर्वथा असत्य ज्ञाभिज ठे.

टीकाः—एव ज्ञानितासिद्धांतरद्वस्यपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
च कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वात्ज्ञान
गंभोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीउंने सिद्धांतना रहस्यनुं जाणपणुं
पण क्यांथीज होय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति तो
ज्ञाताशीक्षपणे ते लिंगधारीउंए मूलमांथीज उखानी नांखी ठे एहेतु

माटे वळी कोइ प्रकारुं कांडकज्ञान हसे तो पण ते ज्ञान कोइ कर
समर्थ नथी केम जे ए ज्ञान नथी ए तो ज्ञाननो आज्ञास जणा
हे माटे ते लिंगधारीउने ज्ञाननो गंध पण नथी ए वात सिरु थड.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

सुबहुं पि सुयमहीयं किं काही चरणविप्पहीणस्स ॥
अंधस्स जह पक्षित्ता दीवसयसहस्सकोमीवि ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही हे जे अतिशय धणुं एवुं ए
पण जे शास्त्रनुं जणवुं ते चारित्ररहित एवा पुरुषने शुं करी शकसे
कई पण नहि करी शके जेम आंधळानी आंगळ सो हजार करीन
एवा पण दीवा प्रदीप्त कर्या पण ते अंधने उपकार जणी नथी तेवुं
चारित्रहीण पुरुषनुं जणवुं हे.

टीका:—क्व व्रतंदीक्षा॥ दीक्षोपादानेपि प्रत्याख्यानजंगाद-
क्षीकजाषणेन दीक्षायाअपार्थक्यापादानाद्गतं तेषांनास्तीति
शयदाह॥ लोएवि जो ससूगो अखियं सहसा न जासई किंवि॥
अहदिस्किउवि अखियं जासइ तो किंच दिस्काइ ॥

अर्थ:—वळी ते लिंगधारीउने दीक्षा पण नथी केम जे
दीक्षा से हे तो पण पञ्चकाणनुं जागवुं तेथी तथा असत्यं जाषण
करवुं तेथी दीक्षानुं निरर्थकपणुं याय हे ए हेतु माटे तेमने दीक्षा

नथी ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे सारो पुरुष होय ते
पण सहसात्कारे कांइ जूठुं न बोले ने अहो आ लिंगधारीए तो दीक्षा
लीधी ठे तो पण जुठुं बोले ठे माटेए दीक्षावने शुं? कंइपण नहि.
ए दीक्षा लीधी ते न लीधा जेवीज थइ इति जाव ॥

टीका:—अत्रचासकृत्वशब्दोपादानेन लोके लोकोत्तरे च
तत्तपःप्रभृतेस्तपस्त्वादिकं न संजवतीतिज्ञाप्यते ॥ तेनायमा-
शयः ॥ यदाकिलगृहिणोपिसंततं गृहारंजसंरंज्जरतत्वात् प्रमाद-
जरनिर्जराअप्यन वगतसिद्धांततत्वाअपि कदाचित् प्रत्याख्यान
जंगेनैवमनुत्प्यंते तदा सुतरां यतीनां सर्वसावध्ययोगविरतानां
विदितागमसाराणां कथंचिद्धिरतिजंगे पश्चात्तापः प्रायश्चित्तग्रह-
श्च युक्तः येतुनिःशूकतया तांजंजतो मनाग्लज्जामपिनादधति तेषां
नास्त्येव तपःप्रभृतीतिवृत्तार्थः २३ ॥

अर्थ:—आ जगाए वारंवारक्व शब्दनुं जे ग्रहण करवुं तेणे
करीने लोकने विषे तथा लोकोत्तरने विषे ते लिंगधारीउनुं जे तप
आदिक तेथकी तप आदिकपणुं संजवतुं नथी एम जणावे ठे. एटले
ए लिंगधारीउनुं जे तप ते :निष्फल ठे अर्थात् एम जे तप नथी,
व्रत नथी इत्यादि अर्थने क्व शब्द जणावे ठे ते हेतु माटे आ अ-
जिप्राय प्रगट जणाय ठे जे ज्यारे गृहस्थ ठे ते पण निरंतर घरना
आरंजने विषे मग्न ठे ते हेतु माटे प्रमादना समूहने विषे जरपुर
बुकेला ठे ने नथी जाण्युं सिद्धांतनुं तत्त्व ते जेमणे एवा ठे तो पण
क्यारेक पञ्चस्काणनुं ज्ञागवुं थाय तो तेणे करीने अतिशय परितप्त
थाय ठे त्यारे सर्व सावध्य योगथी विराम पामेला ने जाण्यो ठे

આગમનો સાર તે જેમણે એવા ચતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાન્નાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિતનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપઆદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર સજ્ઞા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીઝને તપ આદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૩ ॥

ટીકા:—શ્વાની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપ-
રિપંથિત્વં વૃત્તદ્વયેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીઝનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઝલટાપણું છે તેને વે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વર્તુરમ્યે મઠે
નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સજ્ઞબ્દિકાઘાસનાઃ ॥
સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા
સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૩૪॥

શ્વાચ્ચુક્ત સોપહાસવચસઃ સ્યુઃ પ્રેક્ષ્યલોકાઃ સ્થિતિં,
શ્રુત્વાન્યેન્નિમુલાઅપિ શ્રુતપથાદૈમુખ્યમાતન્વતે ॥
મિથ્યોક્ત્યાસુ સુદૃશોપિવિભ્રતિ મનઃ સંદેહદોલાચલં,
યેષાં તે નનુ સર્વથા જિનપથ પ્રત્યર્થિનોમીતતઃ ॥ ૩૫ ॥

टीका:—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांवराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठंति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधं व्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरद्वयसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थ:—जे लिंगधारीउनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटखे ए लिंगधारीउनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांवर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कलिकालमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुजव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ कालना अद्वय वळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ यता.

टीका:—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषां तैः क्रियतश्चल-
त्याह ॥ साधुव्याजेन यतिवद्वना विटाः खिजाः नामीसाधव-
स्तद्वृक्षाणायोगात् ॥ किंतु तद्व्याजेन विटाः सकलतद्वृक्षाणोपपत्तेः ।

अर्थ:—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अचिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीउने
देखीने लोक हसे ठे वली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीउनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्णे एटखे उपरशी सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે એટલે વેશ્યાપતિ છે જાવાર્ય જે હુચ્ચા, ડચ્ચકા, વંઘેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીઝમાં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્યજિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્વિ-
ણસ્યતદ્ધીનત્વાત્ જિનવિત્તવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વેચ્છાયા
અનતિક્રમેણેત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાણાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્તુરમ્યે સંકલ્પવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞેતકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખાને છે જે લિંગધારીઝને દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવદ્રવ્ય એ લિંગધારીઝને સ્વાધીન છે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ઋતુને વિષે મનોહર એટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુપિરવિશચ્છિશિરચારુમારુત
વિહિતજીભ્રમ્રીભ્રમ્રપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાયનાનિ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખાને છે જે એ મઠને વિષે એ

टले पोताने रहेवाना स्थानने विषे आ प्रकारनां सुंदर जालीयां
मूकावे ठे. ते केवां ठे तो जे जालीयांना ठिडमांधी प्रवेश करतो
ने शीतल एवो जे सुंदर वायु तेणे करीने कर्णो ठे आकरा मीम
ऋतुना घणा घामथी आकुल थतुं जे शरीर तेनी पुष्टि ते जेमणे
एवां ने वळी ते जालीयां केवां ठे तो मारगमां चालनार लोकोए
उमाकी जे रस्तानी रज ते जेम न पडे ए प्रकारे जेनुं ठंचापणुं
संपादन करुं ठे एवां एटले देव डव्यवके पोताने रहेवाना स्थानमां
उष्णकालमां सुख थवाने वास्ते उंची बारीओ तथा जालीओनो
ताळमेस वनावे ठे इतिज्ञावः ॥

टीकाः—निरुद्धप्रावृषेण्यवरेण्यजस्रदपटलविगलदधिरस्र
सखिलधारासारा विचित्रचित्रशालिकासारा विटंकोटंकित
दंतकलजा वलजयः ॥

अर्थः—वळी वर्षाऋतुमां पोताना सुखने अर्थे ते जगाए
सुंदर मेघथकी पळतुं जे घणुं जल तेनी धाराउंना कशिया रोकावाने
वास्ते उपर आवादनवाळां ठजां करावे ठे.

टीकाः—अजवन्प्राप्तेयकणसंवलितहैमनपवनस्पर्शालेशा-
निशीथिन्यामपि सुखप्रवेशा अपवरकदेशाः ॥ एवं च कथं
न सर्वचतुरम्यता मठस्य ॥

अर्थः—वळी शियाळामां हिमना कणीयावके मिश्रित चः

યેલો જે અતિ શીતલ વા તેના સ્પર્શનો લેશ જેમાં ન થાય ને રા-
ત્રિણ પણ જેમાં સુખનો પ્રવેશ છે એવા જેમાં સુંદર ઝરફા છે. એ પ્રકારનો
પોતાનો મઠ સર્વ કાઠમાં સુખકારી કેમ ન હોય.

ટીકા:—તથા ચ તત્ર નિત્યસ્થાઃ સતતવાસિનઃ ॥ સુવિ-
હિતાહિ દેવદ્રવ્યોપજોગ ઝયાદ્યતિનિમિત્તનિર્મિતત્વેન મહા-
સાવચત્વાચ્ચ મઠે ન વસંતિ કિંતુયાચિતે યાદશિતાદશિ પરશ્વહાવા-
વેવ તત્રાપિનાનવરતં વસંતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે સ્થાનકને વિષે નિરંતર નિવાસ કરતા
એવા લિંગધારી છે ને સુવિહિત સાધુ જે તે તો દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ
થાય એ જયશક્તી યતિને નિમિત્તે નિપજાવ્યો છે એ હેતુ માટે ને
મહા સાવચપણું છે એ હેતુ માટે ત્યાં નથી વસતા ત્યારે ક્યાં વસે છે?
તો માગી લીધેલું જેવું તેવું પારકું ઘર તેને વિષેજ નિવાસ કરે છે
તેમાં પણ નિરંતર નિવાસ નથી કરતા.

ટીકા:—નિત્યવાસિત્વપ્રસંગાન્નિત્યવાસસ્ય ચ યતીનાં શ્રા-
દ્ધાદિપ્રતિબંધલાઘવાદિદેતુત્વેન પ્રતિષેધાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

પન્નિબંધો લઘુયત્તં ન જણુવયારો ન દેસવિન્નાણં ॥

નાણારાહણ મેષ્ઠ દોસા અવિદ્યારપસ્કંમિ ॥

अर्थः—केम जे नित्य निवासपणानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने साधुने श्रावकादिकनो प्रतिबंध थाय तेथी लघुता आदिकनी प्राप्ति थाय ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जो साधु विहार न करे तो ते पक्षमां आटला दोष रह्या ठे जे प्रतिबंध थाय तथा लघुता थाय तथा लोकोनो उपकार न थाय. तथा नाना प्रकारना देशनुं विज्ञान न थाय तथा आज्ञानुं आराधन न थाय.

टीकाः—उद्यतविहारस्यैव ममकाराद्युद्देदनिमित्तत्वेनाग्नि-
धानात् ॥ यदाह ॥ अनिययवासो समुयाणचरिया अन्नाय उड्डं
परिक्रियाय ॥ अप्पोवही कलहविवज्जाणा य विहारचरिया
इतिणंपसत्था ॥

अर्थः—जे विहारना उद्यमी ठे तेनेज ममत्वनो नाश थाय
ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे मुनिने विहार चर्या करवी ते प्रशस्त ठे
एटले वखाणवा योग्य ठे केम जे एक जगाए नियमाए निवास थइ
न जाय तथा घणा घरनी गोचरी थाय तथा अज्ञात गोचरी थाय एटले
आपनार तथा लेनार परस्पर उळखे नहि तथा शुरू अहार मळे
तथा प्रतिरिक्तपणुं थाय. एटले स्त्री पशु नपुंसके रहित एतुं स्थान
मळे तथा अल्प उपधि थाय तथा कलहनो त्याग थाय ए सर्व गुण
मुनिने विहार करतां प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—एतेतु सातलंपटतया मठे नित्यकृतस्थितयो
बिभ्रसंतीति कथं न ज्ञवन्ति विटाः॥तथा शुचयो निर्मलाः पक्काः

लाः पट्टांशुकसंवीता हंसरुतादिमयाः शय्याविशेषाः ॥ यद्वा
पट्टाः श्रीपर्यादिदारुनिर्मिता स्ताःशयनंशयनीयं येषां ते तथा॥
साधवोहि कंबलादिसंस्तारक एव शेरते न पट्टतूल्यादिषु तासां
प्रभाजर्नाद्यशुद्धे विचूषासातशीलत्वव्यंजकत्वाद्धोकोपहासहेतुत्वाच्च॥

अर्थः—आ लिंगधारी तो सातासुखमां लंपट ठे ए हेतु
माटे मठने विषे नित्य निवास करी रह्या ठे ने विलासकरे ठे माटे
ए विट पुरुष एटले व्यजिचारी पुरुष केम न होय वळी निर्मळ
सुंदर तलाइळ जारे सारां वस्त्रना उंगळे सहित तरेहवारनी शय्यात
सुवानी सामग्रीमां जेमने देखाय ठे एवा अथवा शीशम आदिक
काष्ठना पलंग सुवाना जेमने ठे एवा. निश्चे साधु तो कांबळी
आदिकना संथारामां सुवे ठे पण कांइ जारे जारे गोदकां तलाइळ
पलंग पाथरणां वगेरेमां सुता नथी केम जे तेवी वस्तुनूं पूजवूं
मल्लेहवूं थइ शकतुं नथी माटे अशुद्धपणूं रहे ठे ए हेतु माटे
तथा शोजाने जणावनार ठे तथा सातासुखशीलपणाने जणावनार
ठे ए हेतु माटे तथा लोकोमां उपहास थवानुं कारण ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतेतु तत्र शयाना विटत्वं प्रकटयन्ति ॥ तथा
सन्नब्दिकाद्यासनाः ॥ शोजनगब्दिकामसूरकादिविष्टरजाजः ॥
गब्दिकाद्युपवेशने च दोषा मुनीनां प्रागेवोक्ताः॥सारंजा मठवादि-
काकृज्यादिमहासावद्यन्यापारकरणकारणप्रवणाः सपरिमहाः
गृह्णन्त्याणिज्यादिप्रयोजनने धन्यधान्यस्नेहादिज्ञांरुसंग्रह
परायणाः ॥

अर्थः—आ लिंगधारी तो पूर्वे कही एवी तलाश्नमां सुबे ठे माटे पोतानुं व्यञ्जिचारीपणुं प्रगट कही आपे ठे वळी सारी गा-दीउं जे मशरु, मुखमल, कीनखाप, साढी, गजीयाणी, सेलां आ-दिकनी गादीओ आसन तकीया वगेरे वस्तुनो उपजोग करे ठे ने मुनियोने तो गादी आदिक आसन उपर बेसवाथी घणा दोष लागे ठे ते पूर्वे कहा ठे वळी ते लिंगधारीओ आरंज सहित ठे एटले मठ तथा वाकीओ तथा खेती इत्यादिक जे महासावध वेपार तेनुं करवुं तथा करावुं तेने विषे तत्पर ठे वळी ते लिंगधारीओ परिग्रह सहित ठे एटले गृहस्थनी पेठे वेपार आदिक प्रयोजनने कारणे धन तथा धान्य तथा स्नेह एटले घी, तेल, दिवेल इत्यादिक वस्तु तथा पात्र ते सर्वनो जे संग्रह करवो तेने विषे तत्पर ठे ॥

टीका :—सविषयाश्चकुरादींज्रियानुकुलनर्तकीदर्शनां वृ-क्षास्वादनचंदनाद्यंगरागगंधर्वगीतश्रवणादिविषय सततानुबक्त चेतसः ॥ सेष्या विषयासक्तत्वात्कामुकवत् ॥ स्वाजिमतां यो-पितमन्येन सार्द्धं मालापादि विदधानामवेक्ष्य तं प्रत्य-क्षमाज्ञाजः ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीओ विषय सहित ठे एटले नेत्र आदिक इंद्रियोने अनुकुळ एटले इंद्रियोने आनंदकारी जे नाटिक करनारी स्त्रीओ तेनुं जे देखवुं तथा तांवूलनुं जक्षण करवुं तथा चंदनादिकनो अंगराग करवो तथा गंधर्वनुं गीतगान सांजळवुं इ-त्यादिक जे विषय तेने विषे निरंतर आसक्त ठे चित्त ते जेमनुं एवा वळी ते लिंगधारीओ इष्याए सहित ठे एटले कामी पुरुषनी पेठे विषयासक्त ठे ए हेतु माटे पोतानी मानेवी स्त्री तेने बीजा पुरुषनी

संघाथे आलाप संलापादि करतां देखीने ते प्रत्ये कमावाला न थता
पटले इर्या करता एवा.

टीकाः—सकांक्षाः संजोगविलासाच्यासात् प्रतिक्षणं
नवनवोपजायमानरिरसोत्कलिकाः ॥ आरंजादयश्चयतीनां बहु-
दोषत्वादनेकधानिषिद्धाएव सदा सर्वदा ॥ विषयाणांमनादिज-
वाच्यासात्कदा चित्सन्मुनेरपि कस्यापिचेतो विकारमात्रं प्रा-
दुष्यात् ॥

अर्थः—बली ते लिंगधारीओ आकांक्षाए सहित ठे पटले
संजोग करवानो तथा विलास करवानो अच्यास ठे ए हेतु माटे
क्षणे क्षणे नवी नवी रमवानी इच्छाओ जेमने उठे ठे एवा साधुने
आरंज आदिकनो अनेक प्रकारे निषेध ठे केमके एमां बहु दोष-
पणुंज ठे ए हेतु माटे निरंतर विषयनो अनादि कालनो अच्यास
ठे ए हेतु माटे क्यारेक कोइ पण सारा मुनिना चित्त प्रत्ये पण
विकार मात्रने प्रगट थवापणुं ठे माटे पुर्वे कद्यां जे कारण ते मुनिने
सेववा योग्य नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥

नवि अस्थि नविय होही पाएणं तिहुयणंमि सो जीवो ॥
जो जुषणमणुपत्तो वियाररहिउं सया होइ ॥

अर्थः—ते बात शास्त्रमां कही ठे जे एवो कोइ जीव प्रण-
जगमां बहुधा नथी तथा थडो पण नहि जे यौवन अवस्था पामीने

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव परिणीए ॥ जिस्सकविसोहिमहवय त-
म्हासविइज्जाए गमणमित्याद्यागमनिजिस्सैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्चंखलतयाच सदैव मन्मथविकारजाज इतिसाधुक्तं साधु
व्याजविटा इति ॥ २४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवक्त्रे पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध कर्युं एवं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मद्दोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां लम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिहानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतने
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीउने.साधुना सिपथी जणाता व्यजिचारी पुरुष कदा ते
वात युक्त ठे. ॥ २४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विम्वनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यन्ते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ बहुजनवदनस्य मुद्रयितुमशक्यत्वात्त्रिःशंकतयो
द्भटानि सर्वत्राऽस्खलितानीतियावत् ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી બીજાં પણ બ-
હુધા એજ પ્રકારનાં વિઠંબણાને જણાવનારાં વચન ગ્રહણ કરીએલી
તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ભૂત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે બહુ લોકના
મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ
કોઈ જગાએ સ્ખલના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-
ને દેખીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપહાસાન્યુત્પ્રાસજ્ઞાંજિ વચાંસિ વચનાનિ યેષાં
તે તથાસ્યુન્નવેયુર્લોકાઃ પ્રાકૃતજનાઃ કુતીર્થિકજાવિતાશ્ચ જૈન
પથમત્સરિણઃ પ્રેક્ષ્ય સાક્ષાત્કૃત્ય યેષામિતિ પદં તૂર્થપાદસ્થિતં
સકલં વાક્યંદીપયતિ ॥ તેન યેષાં સ્થિતિ મિત્યાદિ સંબંધ્યતે ॥

અર્થ:—ઘટલે જે લિંગધારીને સાક્ષાત દેખી કુતીર્થની
જેમને જાવના વલગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપહાસ સહિત
હે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોથા
ચરણમાં રહ્યું છે પણ સકલ વાક્યને દીપાવે છે તે હેતુ માટે જે લિ-
ંગધારીની અઘટિત સ્થિતિ દેખીને લોક ઉપહાસ કરે છે એમ
સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—સ્થિતિં યત્યનુચિતમસમંજસમાચારં ॥ સ્વરૂપેણેવ
તાવન્મત્સરિણઃ સર્વસ્યાપ્યુપહાસંકુર્વતિ કિંપુનઃ સંપ્રતિ નિરતિશ-

यस्य जिनशासनस्य तत्रापि लिंगिनां तथारूपं वैशसव्यवहारं
वीक्ष्य कथंकारं न कुर्युरित्यर्थः ॥

अर्थः—मत्सरि पुरुष पोताना स्वचावेज पोतानी मर्यादाने
न घटतो एवो आचार देखीने सर्वनुं उपहास करे ठे तो सर्वोपरि
जे जिनशासन तेनुं वर्तमानकाले उपहास करे तेमां तो शुं कहेवुं
तेमां पण लिंगधारीउंनो ते प्रकारनो हिंसक व्यवहार देखीने केम
उपहास न करे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा श्रुत्वाआकर्ण्य येषां स्थितिं अन्ये अपरेऽ
त्रिमुखाः शेषदर्शनेज्यः सकलोपपत्तिकलितमिदं जैनदर्शनं
यतयोप्यत्रदर्शने ज्ञातात्मानः क्रियानिष्ठा श्रोतृपक्षं गच्छन्ति ॥ ततोऽ
स्माकमपीदमंगीकर्तुं मुचित मिति चेत्तसाञ्च्युपगमविषयीकृत
जिनशासना स्तेपि आसतां तदपरइत्यपेरर्थः ॥

अर्थः—बळી જે લિંગધારીઉંની સ્થિતિ દેખીને વીજા પણ
પટલે જૈન દર્શનને સન્મુખ થયેલા લોક પણ વિમુક્ત થાય છે એમ
આગલ સંબંધ છે તે એમ જાણતા હતા જે સર્વ દર્શનથી સકલ
કલાની સિદ્ધિ સહિત આ જૈન દર્શન છે કેમજે આ દર્શનમાં
યતિ પણ જ્ઞાંત ચિત્તવાળા છે તથા ક્રિયાનિષ્ઠ દેખાય છે એ હેતુ
માટે અમારે પણ આ દર્શન અંગિકાર કરવું ઘટિત છે એમ પોતાના
ચિત્તવળે જિન શાસનનો અંગિકાર કરીને રહ્યા એવા પણ જે લોક તે
વિમુક્ત થાય છે તો વીજા થાય એમાં તે શું કહેવું એમ અપિ જ-
વનો અર્થ છે.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
पवादं ॥ परंयत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
तदालमनेन ताम्रहिरन्मयावकारदेशीयेनांतर्निः सारेण बहिर्मा-
त्रिमनोहरेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत मेवास्माकं दर्शनं श्रेयः॥
अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिणश्च्युतादिवचनसंदर्भेण-
पराङ्मुखत्वं सर्वथा बहिर्ज्ञाव मिति यावत् आतन्वते दर्शयति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
ढे तो ते कहे ढे जे अमो आटला काल सुधी अज्ञानीज हता जे
हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्वाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
आज ढे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
रा लिंगधारीउ देखाय ढे माटे ए दर्शनवके सयुं आतो उपरथी
सोनाए रसेलुं तांबाना आचूषण जेवुं मांहेथी निःसार ढे केवल
बारणेथी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन ढे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं ढे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ लोकतो बोले ढे जुहुं ने करे ढे जुहुं इत्यादि वचनना समुहने
कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनथी बहिर्ज्ञाव एटले जैन दर्शननो
त्याग करी देखावे ढे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृपावचनेन ॥ तेहि
स्खलिताचारत्वेन सर्वशंक्रितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं जापते ॥ यथा कएवमाह ॥
नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

વાત્તાદશામેવ વાહુલ્યેન દર્શનાન્ન કિમિત્યાહ ॥

અર્થ:—વઢી જે લિંગધારીનના મિથ્યા વચને કરીને સંદેહ ઉત્પન્ન થાય છે એમ આગલ સંવંધ છે તે લિંગધારીન મિથ્યા બોલે છે તે કહે છે કેમજે નિશ્ચે તે પુરુષો પોતાના આચારથી ઝ્રષ્ટ છે એ હેતુ માટે એમને દેહીને સર્વને શંકા ઉપજવાપણું રહ્યું છે એ હેતુ માટે કોઈ ન કરવાનું કામ કરેલું દેહીને કોઈ પુરુષે પુઠે સતે ચોરની પેઠે જીતું બોલે છે જે કોણ એમ કહે છે અમો એ પ્રકારનું કરીએ ઘવા નથી. ત્યાર પછી પ્રત્યક્ષ દીર્ઘો ને ઝંઝવ્યો એવો જે દોષ તેને ઝંઝવ્યો એ હેતુ માટે તથા તે લિંગધારીન મધ્યે બહુધા તે પ્રકારનું ઓઝવવાપણું દેખાય છે એ હેતુ માટે શું થાય છે તે કહે છે.

ટીકા:—સુદ્દશોપિ સમ્યગ્દૃષ્ટયો જિનમતાંતઃસ્થાઅપિ પ્રાયશઃ કિંપુનરન્યશ્ચત્પેરર્થઃ ॥ વિચ્છિન્નિ ધારયંતિ કુર્વંતીતિયાવત્ મનશ્ચેતઃ સંદેહશ્ચંદંકિમેવમન્યથાવેત્યુજ્જયકોટયુલ્લેખ્યન વધારણજ્ઞાનં સપૈવૈકત્રાનવસ્થિતરૂપત્વસાધર્મીદોલા પ્રેંચા તપા ચલ મેકત્રઃસ્થાસ્તુ ॥ યથાદોલારૂઢં વસ્તુ તસ્યાશ્ચલત્વાચ્ચલમેવં સુદ્દશામપિમનઃ ॥

અર્થ:—જે સમકિત દૃષ્ટિનું જિન મતમાં રહ્યા છે તે પણ સંશયનું ધારણ કરે છે તો વીજાને સંશય થાય તેમાં તે શું કહેવું? અપિ શબ્દનો અર્થ છે. એટલે તે લિંગધારીનનું મિથ્યા વચન સાંજીની સમકિતી પુરુષોનું મન પણ સંશય કરે છે જે શું આમ હશે કે બીજે પ્રકારે હશે એમ બે પ્રકારના તર્કબંને નિશ્ચય રહિત જે જ્ઞાન

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોલા સમાન ચંચલ છે. એક ચંચલ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ કહીએ. જેમ હિંદોલો ચંચલ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચલ છે તો તેને પામેલું સમકિત દૃષ્ટિર્જનું મન તે પણ ચંચલજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માન્નિર્જનમતં વાક્રિકયયો રવિસંવાદિ સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાર્કર્ણિત મિદાર્નીત્વંશેનાપિ ન તથોપલ્લન્યતે॥ તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાન્ન જૈનમતે ડઢીમાનં નિવધ્નાતિ॥ અથવા સંદેહને. કરણજૂતેન દોલાવચ્છલં॥ તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્રપ્રસૂ- તત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥ સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતપ્રત્યનીકાન- તુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોષ જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વરૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજલ્યું હતું એટલે જેવું વાણી- એ કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવચ્ચે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાં- જલ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે મુખે વોલે છે જુડું ને ચાલે છે જુડું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જણાય છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારના સંદેહ ઉપર મન ચકેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમકિત દૃષ્ટિયોવાલાનું પણ મન દટપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહ કરીને સમકિત દૃષ્ટિ-

उतुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पेठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए प्रसरेला ठे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश कर्यो ? ननु अव्ययनो अक्षमरूप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासे रहेला मित्रांतुं संबोधन कहेनारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीत तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदभिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुद्देशकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवद्भासने लोकोपहासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःष्यंति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांति प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

दोसेणजस्त अयसो आयासो पवयणेय अगहणं ॥
विप्परिणामो अप्पच्चओयकुञ्जाय उप्पज्जे ॥
पवयण मणुपेहंतस्स निरुद्धंस्सतस्स लुरुस्स ॥
बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥
तत इत्येतत्पदमग्रे वृत्तादौ संज्ञित्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥१५॥

अर्थः—जलटा जैन दर्शननुं उपहास करावनारा ठे ने जे

જિન દર્શનને સત્મુખ થયેલા હે તેમનું વિમુક્ષ પણું કરવું ઇત્યાદિ
વિષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક હે માટે વસ્તુ-
ત્તાએ એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક હે કેમજે જે લિંગધારીનના
અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરખું ઝજલું જિન શાસન તેને
વિષે લોક ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે ઇત્યા-
દિક દોષ પ્રગટ થાય હે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સં-
સારિક કહ્યા હે કેમજે અતિથો મહા પાપી હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યૈકાંતિકી-
માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલક્ષ્ય તદુત્પાદં ચેતર-
જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-
રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્ધારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની
વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા
ઘટલે દુષ્ટપણું તેને देखીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું બીજા લોકના મન-
રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજાવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું
દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે
હે એવી સંજાવના કરતા સત્તા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્વારવડે એ લિંગ-
ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે હે ઘટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ
માર્ગના દેશી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા
તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી હે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર
કહે હે ઇતિજાવઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः
 सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥
 नूनं क्रूरमकारि मानसममुं दुर्मार्गमासेडुषां
 द्रौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्युचुषां ॥१६॥

टीकाः—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
 तोऽमी सर्वथास्तत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किंमि-
 त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि ॥ यावन्त्य-
 तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुर्मार्गमासेडुषां क्रूरं मान
 समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
 जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीउं सर्व प्रकारे
 सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थुं
 ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना कहुं हुं के जे जेटली दुष्ट वस्तु ज-
 गत्मां ठे तेटली वस्तुवने दुष्ट मार्गने पामेला एटले उन्मार्गे चा-
 खनारा एवा लिंगधारीनुं क्रूर एटले महा आकहुं दुष्ट मन कथुं
 ठे. एटले निपजावुं ठे एम संबंध ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
 मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
 कार्यस्य ॥ नहि न्ययोधवीजान्पिचुमंद प्ररोहः ॥ कैस्तेरित्याह ॥

सर्वैः सकलैस्तकटकालकूलपटलै नूतनत्वादत्युग्रसद्योधाति
विषजेदसमूहैः ॥ एक द्वित्र्यादिजिरनुत्कटैश्चकालकूटशकलै
स्तत्पटलै वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुम शक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एव मुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवने ते लिंगधारीभूतं मन न
निपजान्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत,
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटले जे
वस्तुथी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीथी ए
लिंगधारीभूतं मन नीपज्युं होत तो आ प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे. कारण-
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजथी लींवरुनो अंकुर
नीपजतो नथी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीभूतं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कालकूट फेरनां
दलीआं तेणे करीने नवुं ने अतिशे आकरं ने तत्काल नाश करे एवा
जे विष तेना जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय एवां जे फेर तथा एक, बे ने त्रण आदिक जे कालकूट फेरना
करुका अथवा दलीआं तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीपजा-
वुं अशक्य ठे एटले अतिशे क्रूरपणुं थइ शकतुं नथी माटे सम-
स्त कालकूट फेर लक्ष्ने ए लिंगधारीभूतं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण कर्युं
ठे, एम आगळनां पदने विषे पण योजना करवी एटले जोरुवुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवलैः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वादपुण्योच्चयैरित्यादि वाक्यावतारः ॥ ततः सर्वै

रखिलै रपुण्योच्चयैः पापराशिनि सर्वव्यालकुलैरशेषाशीविष
संदोहैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीनागदमंगलादिपापग्रहैरे जिरखिलैर्दुष्टैरेकसामग्रीजावेन
संजूप कूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः अकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट केरना समूहवनेज केवल ए लिंग-
गधारीजना मननी कूरता करवाने असमर्थपणुं ठे ए हैतु
माटे पापना समूहवने निपजाव्युं ठे वली एटलाजवने अतिशय
कूरन थयुंत्यारे समस्त सर्पना समूहवने निपजाव्युं ए प्रकारे आग-
ळ आगळ वाक्य जे जे कह्ये ठीए तेनो अवकाश जाणवो. ते
माटे समस्त पापना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त महा केरी
सर्पना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
ननी पीना तथा समस्त रोग तथा पापग्रह ए सर्व अति दुष्ट सा-
मग्री एकठी करीने ए लिंगधारीजनुं सारा मार्गने हणनारं मन
निपजाव्युं ठे.

टीकाः—कूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्य
मनस इतरमनोज्ञः साजात्यमपि निरस्तमित्येतदपि संज्ञावया-
मि । इतरमनोविलक्षणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृत्पिण्डं नादितंतुवेसादि विसदृशसामग्रीजन्ययोर्घट-
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः कदाचिदपि न भुञ्ज-
तावतापिचिः ॥ नहि जूनिंवस्य शर्कराजावः शिथिल्यतेनाप्यापा-
दयितुं शक्यते ॥ तत्कस्यदेतोः स्वस्वसामग्र्या विजातीय तथैव
तयोस्तैपत्ते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन कूररूप निपेजा-
वेखुं ठे एम स्थापन कयुं तेणे करीने ए मननुं बीजा लोकना मननी
सार्थे संजातिपणुं हतुं एटले सरखापणुं हतुं ते पण निवारण कयुं
माटे एम पण संजावना करुं हुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ वि-
लक्षण सामग्रीवके ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम जे
मृत्तिकांनी पिऊ तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय ठे.
तथा तातणा तथा तेमनी मेलवणी करनार काष्ठ इत्यादि सामग्री
वके पट उत्पन्न थाय ठे ते वेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे तो
तथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे पण सं-
जाति नथी एटले सरखां नथी एटले मृत्तिकादिकथी पट उत्पन्न
थता नथी ने तातणावके घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न क-
हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्चे तेम ते लिंगधारीजना मनने
क्यारे पण शुद्ध जावनी प्राप्ति थती नथी. केमजे सैकनो प्रकारनी
घतुराई करे तो पण करीआतानी साकर करवाने समर्थ न थवाय.
माटे पोतपोतानी सामग्रीथी विजातिपणे लिंगधारीनुं मन तथा
लोकनुं मन ते कया हेतुथी सरखापणे जाणीए अपितु कोइ कार-
णथी जणाय एम नथी एटले काष्ठकूटादि सामग्री थकी उत्पन्न
थयेखुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेबुं केम कहेवाय
इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु कूरत्वं विधेयं ॥
तच्च कालकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे कूरत्वस्यो-
पाधिकत्वात् अपागमप्रसंगो वल्गादिषु महारंजनरागस्य तथा
वर्णनादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कथाचित्सामग्र्या जन्म

મોનસ્યાનંપગમદર્શનાત્ ॥ યથા પટ્ટાંશુકાદિષુ નીલીરાગસ્યૌપા-
ધિકસ્યાપિ ન કંદાચિદપગમ ઇતિ ॥ તદુપપન્ન મેતન્નૂનં ક્રૂરમ-
કારિં માનસમિતિ ॥

અર્થઃ—અથવા લિંગધારીઝના મનને વિષે પોતાની મેળે
ક્રૂરપણું સિદ્ધજ છે કેમ જે તે મનને ક્રૂરપણું જે તે તો વિશેષણ
રૂપ છે એટલે લિંગધારીનું મન કેવું છે તો ક્રૂર છે એ પ્રકારના વિશે-
ષણે સહિત છે તે કાલકૂટાદિ જે હેતુ તેણે કરીને સાધ્ય છે એટલે
અનુમાન પ્રયોગે કરીને સાધવા યોગ્ય છે, હવે એ પદ્ધતિ વિષે ક્રૂરપ-
ણાંને ઉપાધિપણું છે એ હેતુ માટે ક્રૂરપણાને નાશ પામવાનો પ્રસંગ
થશે જેમ વલ્લાદિકને વિષે જારે રંગનો નાશ થાય છે તે પ્રકારે ક્રૂર-
પણાનો નાશ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે એ અનુમાન પ્રયોગ છોટો થશે. કેમ
જે જે હેતુ ઉપાધિ સહિત હોય તે છોટો થાય છે માટે એમ જો
તમે આશંકા કરતા હો તો તે ન કરવી કેમ જે ઉપાધિ સંબંધી જે
ધર્મ તેને પણ કોઈ પ્રકારની સામગ્રીવચે ઉત્પન્ન થવાપણું છે તેનો
નાશ નથી થતો. એમ પ્રત્યક્ષ દેખવામાં આવે છે એ હેતુ માટે જેમ
કોઈ વસ્ત્રાદિકને વિષે ગલીનો રંગ જો પણ ઉપાધિ છે તો પણ ક્યારેય
નાશ નથી થતો એ ન્યાયે કરીને લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિવચે
ક્રૂર થયું છે તે કોઈ દિવસ નાશ પામેણું નથી માટે એ વાત સિદ્ધ
થઈ જે લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકવચે નિપજેલું છે માટે અ-
તિશય ક્રૂર છે.

ટીકાઃ—અમું પ્રત્યક્ષં ડુર્માર્ગં કુપથં આસેહુપામચ્યુપેયુ-
ષાં ॥ સિંઘિનાં તદ્ગજકાનાં ચેતિશેષઃ ॥ નતુ જવતુતેષાં ક્રૂરમન

સ્તથાપિ કિં ન વિવ્રમિત્યતઆહ ॥ દૌરાત્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધ્નુષામુચ્ચિવિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્પથં ॥ સન્માર્ગ-
વર્તિનામુપસર્ગકરણેન વસ્તુતો જિનમાર્ગં ત્રંશયદ્વિસ્તૈર્વહ-
સ્માકં વિવ્રમિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો કુમાર્ગ તેને પામેલા ઇવા લિં-
ગધારીજી તથા તેમના જીત્તે તે વેનાં મન મહા ક્રૂર છે ત્યાં આજ્ઞાકા
કરી કહે છે જે તેમનાં મન ક્રૂર છે તો પણ તેમાં આપણું શું બેદાર્યું
પડેલે આપણું શું ગયું. એ જગાએ ઉત્તર કહે છે જે દુષ્ટબુદ્ધિ કરી-
ને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઉઘેદ કરવાને શક્તિ વસ્તુતાએ ઉપસર્ગ
કરીને જિનમાર્ગ તોફાની પારુતા જિનમાર્ગથી ત્રણ કરતા ઇવા લિં-
ગધારીજી આપણું ઘણું બેદાર્યું છે એટલે આપણું ઘણું વગાર્યું છે.
પડેલો અર્થઃ—

ટીકાઃ—અથ જિનપથં નિવ્રતાં તેષાં દ્વિજાદીનામિવ કિંદ-
ર્શનાંતર પરિગ્રહેણમતાંતરપ્રરુપણા ॥ નેત્યાદ્ ॥ વાચા વચનેન
સ્વમતિકલ્પિતમપૌદેશિક જોજનાદિમાર્ગ એ સઃઅયમેવસ
જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ ઇતિ એવં પ્રકારેણ જીવુષાં અજિદધુષાં
ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરુપયંતિ ॥ તત્સ્થૈર્જિનપથવર્તિનો
જનસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થઃ—બહી શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે જિન માર્ગને
હણનાર ઇવા તે લિંગધારીજીની પોતાના મતની જે પ્રરુપણા તે શું
બ્રાહ્મણાદિકની પેઠે બીજા દર્શનનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને

મતાંતરની પ્રરુપણા છે તો ત્યાં કહે છે જે ન કહેતાં તે બ્રાહ્મણાદિકની પેઠે નથી, આ તો પોતાની કપોલ કટ્વપનાથી પોતાની મતિએ કટ્વપેલું જે વચન તેણે કરીને આધાકર્માદિ આહારાદિક ગ્રહણ કરવું એ પ્રકારના માર્ગને પણ એમ કહે છે જે આજ જિનરાજનો કહેલો માર્ગ છે પણ વીજો નથી. એ પ્રકારે કહે છે પણ વીજા દર્શનમાં રહેલાં જે બ્રાહ્મણાદિક તે પોતાના મતને એમ કહેતા નથી. જે આજ જિનરાજનો માર્ગ છે, માટે વીજા દર્શનમાં રહેલા લોકો જિન માર્ગમાં રહેલા લોકને ઠેતરવા સમર્થ થતા નથી એ હેતુ માટે લિંગધારીઝની પ્રરુપણા તે બ્રાહ્મણાદિક અન્ય દર્શની જેવી કેમ કહેવાય ?

ટીકા:—કિંત્વસ્મિન્નેવ દર્શને વેપમાત્રેણ સ્થિતાઃ સ્વપ્રરુપિતં કુમાર્ગ જૈનમાર્ગતયા વદંતો મુગ્ધલોકં વ્યામોહ્યંતીત્યર્થઃ ॥ એ તાવતા સંરંજેણ સત્પથં પ્રત્યતીવપ્રત્યનીકત્વં તેષાં પ્રકટિતં ॥ ૬૬ ॥ ચ સેત્યત્ર સશ્વદાદ્ધિસર્જનીયલોપે સંધિપ્રતિપેધેપિ તદઃપાદપૂરણે સંધિરિતિ વિશેષલક્ષણેન સંધિ વિધાનમિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:—બાલી શું આજ દર્શનને વિષે વેપ માત્ર ધારણ કરીને રહેલા એવા લિંગધારીઝ પોતાના પ્રરુપણ કરેલા એવા કુમાર્ગને જૈનમાર્ગપણે કહેતા એટલે આ અમો કહીએ ઠીએ એજ જૈનમાર્ગ છે એમ કહીને જોલા લોકને ઝમાવે છે, મોહ પમાને છે એટલો અર્થ. એ લિંગધારીઝનું આટલું બધું કહેવું તેણે કરીને સન્માર્ગ પ્રત્યે એમનું અતિશેજ શત્રુપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપ્યું આ કાવ્યમાં સેતિ એ જગાએ સ શ્વદ્ધી વિસર્જનીયનો લોપ કરે સતે સંધિનો નિપેધ છે તો પણ તત્ શ્વદ્ધનો જે સંધિ કર્યો તે પાદપૂરણે સંધિ એ સૂત્રમાં

निशेष लक्षण कथं ते तेणे करीने संधि कर्यो ए प्रकारे आ काव्यनो
अर्थ थयो. ॥ २६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्द्वितीयोः संबंधयोज-
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योदयते ॥ इदानीं तेषां वचनसात्रमपि
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारतुं पद वे काव्यनी वचे मूक्युं ते ते
वे काव्यनो संबंध परस्पर जोरवाने अर्थे ते तेने आगलुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. इवे ते लिंगधारीतुं वचन मात्र पण विवे-
कीने सांजळुं योग्य नथी एम कहे ते. एज कारण साटे ए
लिंगधारीओ साचा मार्गघी अतिशेज विपरीत चाले ते ए हेतु साटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्जेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।
सिंहांतद्विषतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥
नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते बध्नेचमानां सदा
मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥२७॥

टीकाः—यत एवनामैते जिनपथं प्रतिदुष्टा अतोऽस्मादेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपथप्रतिपादकांनि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
केन प्रकारेण न कथंचित्तिथर्थः ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए लिंगधारीज निश्चे जिनमार्ग प्रत्ये डुष्ट ठे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते लिंगधारीजनां उन्मार्गने प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
जो केम कहेवाय? वळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम जे जे हैयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे न कहीए एटलो अर्थः ॥

टीकाः—नहि सकर्णस्य कर्णकटूनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥किंतु कर्णयोरेतदेव फलं यत् पीयू-
षवर्षुका अपहसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयंते ॥अथ च सक-
र्णस्य प्रेक्षावतःकुपथवर्तिनां जापितानि कर्णे कर्तुं न युज्यंते॥
तच्चवृणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबंधनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटले सारा पुरुष तेमना कानने करवां लागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खळ पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्यारे शुं सांजळवुं घटित ठे तो काननुं एज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास करतां एवा सत् पुरुषतां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे कान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने, कुमार्गसां रहेनार पुरुषोनां वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण थाय एम शास्त्रसां कहेवुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एतुच्चिय तेसिं मुवस्तयंमि तुम्वित्तसमागउं साहू ॥

तेसिं धम्मकहाए कुणउ विधायं सइवजंमि ॥

इहारा उण्ड कन्ने तस्सवणा मिब्बमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सहो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्जेदो निवन्त्वाद् दुरुद्भेदः स्फुरन्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-
वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याजिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्ह्ययकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं तन्मधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुःपंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते लिंगधारीज केवा ठे तो जेमना मनने विषे अ-
तिशय गाढ रह्यो ठे माटे मद्दा दुःखथी जेदाय एवो ने निरंतर
रह्यो ठे माटे जागतो एवो जे मद्दा आकरो कदाग्रह एटले चैत्य-
वास आदिकनुं जे स्थापन करवुं तेने विषे जे मिथ्याजिनिवेश
एटले मिथ्यात्व तेहिज अंधकारनो समूह केम जे साचा मार्गने जा-
णवानुं अंतर्ध्यान करे ठे. ए हेतु माटे गाढ आंधलुं करनार अति-
शय अंधकार तेना समूह जेवुं जे ए मिथ्यात्व तेणे करीने ढांक्युं
ठे बुद्धिरूपी नेत्र तेजेमनुं एवा लिंगधारीज ठे साचा मार्गने प्रकाश
करनारी बुद्धि माटे बुद्धिरूपी नेत्र कहुं जेमः अंधकारवने ढंकायेल
नेत्र ते मार्गने न देखे तेम ते लिंगधारीजनी बुद्धि कदाग्रहवने ति-
रस्कार पामी ठे ए हेतु माटे साचा मार्गने खोळती नथी.

टीकाः—सिद्धांतद्विषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्भेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽवि-
वेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्म
त्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकि-
नां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—बली ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना द्वेषी
एटले सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे
ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उभेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे
सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम
जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए
प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो
गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठे पण गर्व नथी थतो ए
हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुल्यतया स्तोकेऽपि तस्मिन् जगतो
पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह उंडुरस्स एकेण विहिणादोवि वावणाह तथा ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविउत्तुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो थोको गुण होय तोपण जगतने
तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तया स्वयमात्मना नष्टाः सुखसोऽस्तयाऽनवरत-

मन्याय्ये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्नुवंतः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 वञ्चोद्यमानां ॥ यदि हेतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यऽन्यथैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यंतीं त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीउं पोतेज पोतानी मेळे नष्ट ठे
 एटले सुखनी लाबचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखानी शकता नथी मांटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय नें जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पामेळा ठे ते पोते नाश पान्या ठे ने
 बीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे बांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे मांटे जो एमने आपणा वराबर कोइ प्रकारे करीए तो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्ठपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर वाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवंत ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म ब्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीउं ठे ए जावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकषायदुष्टयोगलक्षणाः अथवा लोक

પ્રલંબનહેતુક વાહ્યેંદ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થ:—વહી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાળા છે એટલે મુક્તિ
માર્ગથી વિપરીત છે આચાર તે જેમનો એવા છે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કપાય ૪. એ રૂપો જે હુષ્ટયોગ તે છે લક્ષણ તે જે-
મનું એવા એ લિંગધારી૭ છે અથવા લોકને ઠગવા કારણે વાહેરથી
પોતાની ઇંદ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ વાહ્યેંદ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇંદ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સ ઇચ્છતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંત્રિકાનાં હ્યાપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ભઃ
પ્રલંબનગર્જત્વેન પરિણામે જૂયોઽનર્થસંજ્ઞારકારણત્વાદ્વિપાયતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી છે જે જે પુરુષ નપરથી 'ઇંદ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવને વિષયને સંજ્ઞારતો રહે છે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાળો કહીએ, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાળા દંત્રિ એવા એ
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો એવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય છે. કેમજે તેમાં ઠાનું ઠગવાપણું રહ્યું
છે એ હેતુ માટે તેમનું વચન વિષયેરું છે એટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—॥ તદુક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંત્રિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંબનીયાં ગિરમુજ્જરંતિ ॥

પુનર્વિપાકેઽખિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
 અતસ્તઙ્ગાષિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
 તાત્પર્ય મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
 થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોખાવનારી એવી વાણી બોલે
 છે પછી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
 કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
 તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ-
 ળવાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
 સ્ય તથાવિધસુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને ઉપદેશ કરતા એવા
 પણ તે લિંગધારીનું કુમાર્ગ તે પ્રકારના જોલા લોકને ગ્રહણ
 કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
 ઘટલે એ વાત ઘણી રોદ જરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
 અંચકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विदितं यदप्यनुचितं यल्लोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यद्भव हेतुरेव जविनां यच्छास्त्रवाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 त्रांत्या लांति च दा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥२॥

टीकाः—तत्तद्विदितवीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किंइत्याह ॥
 यत्किञ्चिद्विदित सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमलीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न ह्येतदागमे-
 क्वचिद्विदितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिंगिनः स्वव्यंता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञाप्यते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातो नो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे दुष्ट बुद्धिज्वाला केवल नाम मात्रथी जैनी कहेवाता एवा ए
 लिंगधारीज जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे ए प्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दनुं वेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्यथी देखारुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखारुं होय एवी जगाए जुटुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कर्तुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीज पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीकाः—यदाह ॥ श्री श्रेणिक हितिपतिः किल सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ नक्त्या रजोहरणमित्यनृतं
वदंति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाला लिंगधारीज जोळा
लोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठकुं वगलमां धारुं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने नक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कर्तुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करवुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीकाः—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं॥
पित्रायुद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनम-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्रायुद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोऽयमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयंति ॥

अर्थः—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

૩. વઢી ઇ લિંગધારીઝ જે અયોગ્ય વસ્તુ ઢે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે ઢે તે કહે ઢે. પિતા આદિકને ઝઢેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે આ ચૈત્યમાં તમારા વાપ દાદા ઇ યાત્રા પૂજા ઇત્યાદિક કર્યા ઢે માટે તમારે પણ ઇ સર્વે કરવાં ઝોડ્ઇ, ઇત્યાદિ ઝઢેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેલાઢે ઢે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ ઢે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત ઢે પણ બીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઝઢેશ કરી પઢી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે વહુમાન તેથી રહિતપણું ઢે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ ઢે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીઝ આ ધર્મ ઢે ઇ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિરૂ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેલાઢે ઢે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ ઝવતાઽત્રચૈત્યે
યદ્વાત્ર માસિ વિહિતા ધ્વનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતંરચયંતિ ધૂર્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી ઢે જે લિંગધારીઝ ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે ઢે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા વાપને ઝઢેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવ્યા ઢે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું ઇ તમારો ધર્મજ ઢે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગા ઇ જેમ યાત્રાદિક કર્યું ઢે તેમ ગૃહસ્થો ઇ કરવું ઇ ધર્મ ઢે ઇત્યાદિ અઘટતી વાતની ઇ ધૂતારા હિં ગધારીઝ રચના કરે ઢે.

टीकाः—तथा यद्वोको जैनमार्गबहिर्भूतः शिष्टजन्तः
लोकोत्तरं जिन प्रवचनं ताज्यामुत्तीर्णं बाह्यं सूतक गृहजिह्वा
ग्रहणादि एतद्भि लोकलोकोत्तरयो विरुद्धत्वान्न धर्मस्ते तु आ-
र्ह्यादिहेतुनैतदपि धर्म इत्यजिदधति ॥

अर्थः—वली जे लोक कहेतां जैन मार्गथी रहित एवा सारा
लोक तथा लोकोत्तर कहेतां जिनराजनुं प्रवचन ते बेथी जे रहित
पूतले जे लोकने लोकोत्तरथी विरुद्ध ते शुं तो सूतकीना घरनी
जिह्वादिकनुं ग्रहण करवुं इत्यादि ए वात निश्चे लोकने लोकोत्तर
ए जेने विधे विरुद्ध ठे ए हेतु माटे धर्म नथी. तोपण लिंगधारीउं
लोकादि कारणे, करीने एने पण धर्मरुपे स्थापन करी देखाने ठे.

टीकाः—यदाह ॥

जिह्वा सूतकमंदिरे जगवतां पूजा मलिन्या स्त्रिया ॥

होनानां परमेष्ठि संस्तवविवेक्यच्छिद्वणंशोद्वणं ॥

जैनैर्द्रप्रतिमाविधापनमहो तद्वोको लोकोत्तर ॥

व्यावृत्ते रथ हेतु मध्यधियाः श्रेयस्तया चक्षते ॥

अर्थः—ते वात कही ठे जे सूतकीने घेर जिह्वा करवी
तथा मलीन स्त्री जगवंतनी पूजा करे, तथा हीण जातिवाळाने
परमेष्ठि जगवंतना स्तोत्रमंत्रने विधि शिखरवो, तथा तेमने दीक्षा
आपवी, तथा तेमनी पासे जिनैर्द्रनी प्रतिमानुं विधिविधान स्था-
पनादिकनुं कराववुं. ए प्रकारे ए बुद्धिहीण लिंगधारीउं लोक लो-
कोत्तर थकी ए सर्व विरुद्ध ठे तेने पण धर्मनुं कारणे ठे ए प्रकारे

કહે છે એટલે આ અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે એમ બોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યદ્વદેહેતુરેવ સંસારકારણમેવ જીવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીનાદિ ॥ એતદ્દિમદનેદ્દીપનત્વાત્ ક્રીના-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઠદ્વના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીનાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું હેદીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીના માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી એટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિપ લક્ષ્ને પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારુ કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

માંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ તલાલ્લયુરુરાસમનલ્પહાસં

નિર્માર્પયંત્યહહ સંસ્ટિહેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિપથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓએ જલક્રીના કરાવે છે. વઢી
જગવતના મંદિરને વિષે દેવતાના હિંદોલા વંધાવે છે વઢી જેમા પ્રપ્નો

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવમે રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી છેદ ઝરેલી વાત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રબાધકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌ-
દેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રબાધિતત્વં તથા
પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસકાત્પંચાશત્તમદિન
પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિકવયવતિવર્ષેઽશીતિ
તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--બહી શાસ્ત્રબાધક એટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આંધાક-
ર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધા
કર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધપણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અ-
થવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંભીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ-
શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક
માસ જે વરસમાં આવે છે તારે ઓશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નન્નસ્યનન્નસોઃ સત્વાં શ્રુતોકંદિનં
પંચાશં પરિહત્વૃદ્ધી શુચિન્નવાત્પશ્ચાચતુર્માસકાત્ ॥
તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદ-
રવો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

સાથી આરંભીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ એટલે વાર્ષિક પર્વ
ઠે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીઝ) એંશી દિવસનું કેમ કરે ઠે? પોતાના
કદાગ્રહથી જૈન વચનને વાધ આવે ઠે તેને ન ગણીને કરે ઠે માટે એ
પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા ઠે.

ટીકા:—નનુ બ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિત્ત-
આદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જ્ઞાવેન પ્રસરાન્નાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરુપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન લાંતિ ઉપાદદતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોજ્જય-
ગતચાકચક્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાયાંરજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્તતે ॥

અર્થ:—આશંકા કરીને કહે ઠે જે તે લિંગધારીશ્રો પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે વોલો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવથી
જ અસત્યાદિ દોષ સહિત ઠે માટે તેને કોઈ પણ નહિ ગ્રહણ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કહ્યા જેવી કેમજે લોકે તે વાણીનું ગ્રહણ
ન કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો ઉત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિષ ગ્રહણ
કરીને લિંગધારીશ્રોએ પ્રરુપણ કર્યો જે મત તેને અરિહંતના મતની
ત્રાંતિવેને એટલે આજ જૈન માર્ગ ઠે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીશ્રોના મતને ગ્રહણ કરે ઠે તેમાં આ પ્રગટ અર્થ ઠે જે
જેમ રૂપાને વિષે તથા ઠીપને વિષે ચકચકાટ આદિક સરસો, ધર્મ

રહ્યો છે એટલે એ વે ધોલાંસથી તથા ઊજ્જવલપણથી સરસાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જેદ ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવચ્ચે વસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રૂપાને વિષે તથા ઠીપને વિષે ધોલાશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઠીપ દેખીને આ તો રૂપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવચ્ચે ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જે લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કહ્યેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:—તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાન્યુપ ગમ્બોહ્યાવેષાદિસમાનધર્માઽવગમાદન્યોન્યઘ્યવહેદકવિધ્યવિધિ પ્રવૃત્ત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાચ્ચ વિતથત્વાદિના વસ્તુતોઽનર્હન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેઽર્હન્મતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્તન્તિત્તિ॥ ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદન્તિ॥મૂઢાસ્તુ તં ગૃહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ॥ હોં ઇતિ વિષાદે

અર્થ:—વઢી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે બેને વિષે વાહ્યથી વેષાદિ સમાન ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે ને વઢી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ માર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જે પરસ્પર જેદ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે વસ્તુતાં એ તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ અરિહંતનો માર્ગજ નથી પણ હાલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

આજ અરિહંતનો મારગ છે એ પ્રકારની વુદ્ધિ એ મૂઢ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થાય છે, પણ વિધિમારગના જાણ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થતી નથી કેમજે તે જાણ પુરુષો તો સન્માર્ગને વિષે અંગિકાર કરેલા જે જિન દેવતા તેનુંજ ગ્રહણ કરે છે ને વિધિ મારગને વિષે પ્રવૃત્તિરૂપ જે વિશેષ ધર્મ તેવે જૈન મતને ઓળખીને તેને વિષે પ્રવર્તે છે. વઠી આ જગાએ ચ શબ્દ છે તેનો આ પ્રકારે અર્થ છે જે વઠો લોક પ્રવાહે આ જૈનમત છે એમ જાણીને પહેલા મુઢ પુરુષો આ કુમાર્ગ છે એમ કેવલ કહી શકતાજ નથી, એટલુંજ નહિ કિંતુ એટલે ત્યારે શું કરે છે? તો ગ્રહણ પણ કરે છે. એટલે પોતે માનેલું મુક્તા પણ નથી અહો આ તો મોટી છેદ ત્રેલો વાત છે એમ હો શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—દુરંતદશમાશ્વર્યસ્ય દુઃસ્વાવસાનાંત્યાશ્વર્યસ્ય વિસ્ફૂર્જિતં વિજૃંજિતમેતદિતિ ॥ કથમન્યથા કુપથ-
સ્થાપ્યેતસ્ય વહુમુગ્ધજનોપાદેયતાસ્યાદતઃ કષ્ટમેતદ્યદ્યાપ્યયં
કુમાર્ગોઽસ્ત્વલિતપ્રસરોતુવત ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:—દુઃસ્વાવસ એ અંતેકલ જેનું એવું આ પૂર્વે સર્વે કહ્યું તે દશમા આશ્વર્યનું પ્રગટપણું છે એટલે દશમા આશ્વર્યનો મહિમા છે ને જો એમ ન હોત તો એ કુમાર્ગનું ઘણાં લોક કેમ ગ્રહણ કરત. એ હેતુ માટે એ મોટી કષ્ટકારી વાત થઈ છે જે હજુ સુધી પણ એ કુમાર્ગ એવો ચાલે છે જે જેનો પસાર ચલના પામતોજ નથી. એક વીજા પઠવાને ચાલ્યો આવે છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ૨૭

ટીકા:—સાંપ્રતં મુગ્ધજનાન્ પ્રતિસ્વમતં મોક્ષપ્રયતયાદિ-

શતઃસત્પથગામિનશ્ચ ધાર્મિકાન્ સ્વવચનાનુરોધિત્વેનાજ્ઞતયા અવજાના
નસ્યકસ્યચિથયા ટંદાચાર્યગ્રામણ્યોઽપ્રસ્તુત પ્રશંસયા સ્વરુપમાહ ॥

અર્થઃ—હવે આ કાઠમાં ખોલા લોક પ્રત્યે પોતાનો મત
મોઢ મારગપણે નિપદેશ કરતો ને પોતાની ડગાણ જેમ પાવે તેમ
ચાલતો ને લોકમાં મોટો થઈ ફરતો કોઈક આચાર્ય તે પોતે અ-
જ્ઞાની ઢે માટે પોતાના વચનને અનુસારે ન ચાલતાં ને સારા મારગે
ચાલતા હવા ધર્મિષ્ઠ લોકોની અવજ્ઞા કરે ઢે એટલે તમે મારા કહ્યા
પ્રમાણે ચાલો અજ્ઞાનીની પેઠે શું ચાલો ઢો એમ અપમાન કરે ઢે
તેનું સ્વરુપ અપ્રસ્તુત પ્રશંસા નામે અલંકારે કરીને કહે ઢે. તે અ-
લંકારનું સ્વરુપ પણ એ પ્રકારનું ઢે જે જે વાત ચાલતી હોય તે ન
કહે ને તે વાતને અનુસરતું દૃષ્ટાંત કહીને તેનો નિપનય ચાલતી વાત
સંધાથે મેલવે. જેમ સર્વે બ્રાહ્મણોનું ટોલું વેટું ઢે તે મધ્યે એક સંતો-
ષી બ્રાહ્મણ એક યજમાનની યાચના કરે ઢે તે જેટલું આપે તેલફને
સંતોષ પામીને કોઈ મોટા રાજા સાહુકાર આદિકની કંડૂપણ યાચના ક-
રતો નથી. તથા તે કોઈ પરાણે આપે તો પણ લેતો નથી તેને દેહીને
કોઈક કવિ બોલ્યો જે સર્વે પક્ષી મધ્યે એક ચાતક પક્ષીને ધન્ય ઢે
જે એક ઇંડ્ર વિના એટલે મેઘ વિના બીજાની યાચના કરતો નથી.
તેમજ આ કાઠ્યમાં અજ્ઞાણપણે દૈવ ડગાણ સાથે મારગે ચાલતા
આંધળાને જનમારાથી આંધળો પરદેશી કોઈ પુરુષ હસે ઢે જે રે
મૂર્ખો! મારા કહ્યા પરમાણે ચાલો શ્યાદિ આગઠ ટોકાકાર કહેશે
હવા જાવ ગર્ભિતનું ગ્રંથકાર કાઠ્ય કહે ઢે.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यज्ञीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिवा॥१॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्वेतसि वर्त्तते यत्किमित्याह॥य-
दितिवाक्योपक्षेपे ॥ यत्तु नृणामदृशां जात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
ज्ञीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतोति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंसां
नष्टदिशां श्लोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रज्ञष्टमाची
प्रतीच्यादिककुब्दिग्ज्ञागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामला दि-
ना दृग्विकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्माजिव्या-
प्या लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोटुं दुःख वरते ठे,
ते शुं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटले आंधळा पुरुषोने जन्माराथीज
अंध थण्डो परदेशी पुरुष अटवीने विषे उचित नगरनो भारग दे-
खारे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथी
माटे महा अटवीमां पम्बुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला. एटले पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञानुं जे जाणवुं तेथी
ज्रष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पण
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीकाः--ननु सोपि तद्देशजात इतरेभ्यः श्रवणादिना विज्ञाय कथंचिदिष्टपुरपथं देदयतीति तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे योजनशतव्यवहिते देशान्तरे जातो वार्द्धितश्चेति वैदेशिकः ॥ स हि तद्देश स्वरूप मात्र स्याप्यनजिज्ञ त्वात्कथं प्रकृतमार्गं जानीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थः--आशंका करे ठे जे जन्मारानो आंधळो पण तेज देशनो होय तो बीजा लोकथी सांजळुं इत्यादिके करीने जाणीने कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखारुशे तो त्यां विशेषण कथुं ठे जे ए परदेशी ठे एटले सो योजन वचमां मूकीने देशांतरमां उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाम्यो ठे माटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीकाः--कांतारे जनसंचारशून्ये दुर्गवर्त्मनि लोकसंचार मार्गे हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोपि संचरिष्णुः सुपंथानं दर्शयेत् ॥ प्रकर्षेण अयमेवास्य पुरस्य पंथानान्य इत्यवधारण पूर्व ननु संज्ञावनामात्रेण दिशति प्रतिपादयति अजीप्सितपुराध्वानं जिगमिषतनगरमार्गं किलेति वार्त्तायां उत्कंधरः उद्ग्रीवः कंधरामुन्नमय्य जुजदंरमुत्क्षिप्य कथयति ननु वचनमात्रेण ॥ किलमार्गोपदेष्टा तदजिज्ञो मार्गानुयोक्ता तु तदवजिज्ञो नवतीति लोकस्थितिः अत्र उपदेष्टा जात्यंधत्वादिना सर्वथा प्रस्तुतपथं न जानाति अनुयोक्तास्त्वदृशोपि तद्देश्यत्वपूर्वानुज्ञातानुसंधान वत्वादिना तदजिमुखा इव लक्ष्यंते अतस्तदुपदिष्टपंथाः कथं मि-

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्थे :
इदं वक्ष्यमाणं पुनः कष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चालु मार्गमां तो कोइ वटे-
मार्गु पण वखते रस्तो बतावी दीए त्यां पण संजावना मात्र करे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग तेवतावे ठे. शी रीते
ते कहे ठे के बाह्यो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशक जाण होय अने मार्गमां चालनार घणे जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चालनारा
जनो जो के आंधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेला अने पूर्वे जरा
जोमिया होवार्थी मार्गने अजिमुख परता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो बतावेलो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्रत्ये पहुँचै. ठतां ते
मार्ग बतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण आ वळी तेना करतां पण बधलुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रायुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान्
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्विदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् इसति स्मयते सावज्ञमिति क्रियाविशे-
षणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा
मार्गं मुपदिशतः उपहस्यन्ते लोकेन ॥ तथै तेपि यथा किमेते वा-
लिशावायसा इवा जन्मानुज्जितस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदंति॥

अर्थः—ते श्रुं कहे ठे ते बात कही देखावे ठे जे ते पूर्वे

कह्यो एवो पण मारगनो देखारुनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर प्रत्ये सुगम मारगवके चालनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. अवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चालनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होयने शुं जन्माराथी आरंजीने पोतानो देश पण जेमणे ठोरुयो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरूपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवादवेक्षितनिखिलजनपदो विदित सकलग्रामनगरसमाचारः सवं वेद्मि तिकुत एवं सतानुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यानं नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधिन इति हेतुगर्ज विशेषणं ॥ ते हीष्टपुरस्य सम्यग्गन्थानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रुपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा त्रोष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त ज्ञानं हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाभेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं ठुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीउं सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शा कारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषनारो वचने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्ज विशेषण ठे केमजे नि-

श्रे ते पुरुषो वांचित नगरना मारगने सारी रीते जाणे ठे माटे पूर्वे कळुं ए रुपनुं तेमनुं वचन मानता नथी माटे ते जन्मांध पुरुष ते-
मनुं उपहास करे ठे. माटे जन्मांध पोते सर्व प्रकारे वांचित नग-
रना मारगने जाणता नथी तोपण मार्गना जाण पुरुषोनुं उपहास
करे ठे ते मोटुं कष्ट ठे ए प्रकारे अप्रस्तुत प्रशंसा अलंकारनो
जेद थयो ठे.

टीकाः—तथा ह्युपमानेन तुल्ये प्रस्तुते उपमेये सति यद्
प्रस्तुतस्योपमानस्य प्रस्तुततुल्यस्य प्रशंसनमभिधानमित्येत-
दस्य लक्षणं तुल्ये तुल्यस्य वच इति वचनात् ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे जे उपमाननी संघाथे उपमेयनी
तुल्यतानो प्रसंग आवे सते जे उपमाननुं प्रस्तुत उपमेय संघा-
थे तुल्यतानुं कहेवुं ए अलंकारनुं लक्षण ठे. जे तुल्यपणुं सते तेने
तुल्य वचन कहेवुं ए प्रकारे अलंकार शास्त्रनुं वचन ठे.

टीकाः—एवं चाप्रस्तुतमुपमानं योजयित्वा प्रस्तुत मुपमे-
यमिदानीं योज्यते ॥ कष्टमेतत् ॥ यन्नृणां सत्पथेच्छुपुरुषाणां
नष्टदिशां अतिमुग्यतया सत्पथकुपथविज्ञागानजिज्ञानां
अदृशां सम्यग्ज्ञानदर्शनविकलानां जात्यंधः सिद्धांतरहस्य
लेशानजिज्ञः सर्वथाऽगीतार्थः ॥ सोपि गीतार्थसंवासादैः कथं
चिन्मोक्षपथकथनप्रवीणः स्यात्तत्राह ॥

अर्थः—ए प्रकारे प्रसंग विना कळुं जे उपमान तेनी यो-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કષ્ટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ ઝોલા એટલે આંધળા લોકને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોબતવરે કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા ચતુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારત્વાદાજન્માગમનિકષ વિ-
હુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એષ્વાધુનિકદુઃસંઘ
પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ
શિલામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિ-
શતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્રીપ્સિત-
પુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં તત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાળો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો હુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરૂપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાળો થયેલો એવો ને પોતાની જ્ઞામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેખાતોને મોક્ષ માર્ગ દેખાતો છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञापक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेत्ति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आग्निग्रहिकादिमिथ्यादृष्टस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाग्निलाघुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-सोध्वां कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि स तेन्यस्तं प्रदर्शयती-ति जवति कष्टं ॥

अर्थः—बली ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञापक अग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कह्यो होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मारगने अनु-सरेला पुरुष ते तो आग्निग्रहीकादि मिथ्यादृष्टिवाळा ठे माटे तेमां पण कांइक सन्मार्गनुं अग्निलाप पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना विज्ञागे करोने उपदेश करनार पुरुषनी अपेक्षाये कांइक जाणपणुं थाय ठे माटे ते जन्माराणा अंध पुरुषे कह्येलो जे मारग ते तेमने मुक्ति नगर प्रत्ये पमारुनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध पुरुष तेमने मारग देखावे ठे ए मोटुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागग्निहितो यथाठंदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान् ज्ञानदर्शनचारित्र्यलक्षणमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति मार्गाग्निज्ञान् धार्मिकान् मुनिहितसाधून् यत् हसति सावज्ञम-ज्ञानिव ॥ यथा किममो अगीतार्थां मूर्खसिरोमणयः सिद्धान्त

रहस्यमवस्यंति ॥ अहमेव सकलश्रुतपारावारपारदश्चा ॥
ततोयमहं ब्रवीमि समुक्तिमार्ग इति ॥

अर्थः—बळी आतो अतिशेज मोटुं कष्ट ठे इत्यादि पूर्व-
नी पेठे जाणुं ते पूर्वे कह्यो एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे चालनारो
कोइक आचार्य जे ते सारा ज्ञानदर्शने युक्त ने ज्ञानदर्शन चारित्र
ठे लक्षण जेनुं एवो जे मुक्तिमार्ग तेने विषे प्रवर्तला ने मुक्ति मा-
र्गना जाण एवा जे सुविहित साधु तेने हसे ठे जेम अज्ञानिने
अपमान सहित हसे ठे तेम ते वात कहे ठे जे अहो आ अगोतार्थ-
ने मूर्ख शिरोमणि एवा ठे ने सिद्धांत रहस्यने नाश करनारा ठे ने
हुंज समस्त सिद्धांत समुद्रनो पारगामीहुं माटे हुं जे बोधुं एज
मुक्ति मार्ग ठे इत्यादि.

टीकाः—किमित्येवमुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यानमु-
वर्त्तिनोयतस्ते गीतार्थ । उत्सूत्रं मुक्तिपथप्रतिपादकं तद्वाक्यं
नानुरध्यत इति ॥ अतएव दुःखमासमयजिनशासनं नविष्य
दशुज्जनाव सूचकं दुस्वप्नाष्टकांतः स्थवानरफलं विवृण्वताहरि
जद्रसूरिणांनिहितं ॥

अर्थः—हवे ए केम एम उपहास करे ठे तो त्यां कहे ठे जे जे
हेतु माटे ते गीतार्थ जे ते उत्सूत्र एवं मुक्ति मार्गने प्रतिपादन
करनार तेमनुं जे वचन तेने अनुसरता नथी ते हेतु माटे एज का-
रण माटे दुःखमासमयने विषे जिन शासनमां थरो एवा जे अशु-
जाव तेनी सूचना करनार जे आठ माठां स्वप्न तेनी मध्ये वानर
फल स्वप्ननो विस्तार करता हरिजद्रसूरिण कशुं ठे के.

टीकाः—

बहु वानरमञ्जगया-तवसद्वा असुइणा विलिपंति॥
 अप्पाणं अन्नेविय तद्वाविहं लोगहसणं च ॥
 विरलाए मलिपणया, तदन्नखिसा न एयमसुइत्ति ॥
 मुनिणो यं एयस्तन्न, च्चिवागमो नवरभायरिया ॥

टीकाः—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नरुतं पर्य-
 नुयुंजानस्य जगवान् श्रोमहावीरः समादिदेश॥ मयि मुक्तिमु-
 पेयुष्याचार्या एवंविधा न विप्यंति॥यथा चापलादिना वानरयूथा-
 धिपकदपा आचार्या बहवः पुरीयतुद्वयोत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
 र्श्ववर्त्तिनश्च धेह्यंति ॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
 त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेना
 फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूठवा
 साग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पामे ठते
 आ प्रकारना आचार्यो थशे ते कहे ठे जे चपळणुं इत्या-
 दि गुणवने घणा आचार्यो वानरना टोळानो जे अधिरति मोटो
 वानर तेना जेवा थशे. ते विष्टा जेहुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
 पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानो पासे रहेनार लोकोने लेप
 कइो तेमां अतिशे थोमा लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
 उत्सूत्रवने नहि लीप.

टीकाः—तथा चात्मानमुत्सूत्रेण दिद्धानां स्तानवलोक्य तेह्

सिष्यन्ति ॥ अहो एते बालिशाः शुद्धसिद्धान्तदेशनामलयजरसे-
नसुरजिणाऽनेननात्मानं चर्चयन्ताः । तातदेतेषां यथोक्तागमार्थज्ञा-
षकगीतार्थोपहसनकुलधर्मः ॥ एवं च यत् स्वयमगीतार्थनि-
ल्योपि गीतार्थानवमन्यते संप्रतितनरुद्ध्या तन्महाकष्टमि-
त्युपमानोपमेययोस्तुल्यतया योजना ॥

अर्थः—बळी पोताना आत्माने उत्सूत्रवने लेप नहि करना
एवा ते अगीतार्थोने जोडने ते गोतार्थ पुरुषो एम कहे ठे जे अहो आतो
अतिशेज मूर्ख ठे जे सिद्धान्तनी देशनारुप जे मलयचंदननो सुगं-
धीमान रस तेशे करीने पोताना आत्माने चर्चता नथी माटे ए
अगीतार्थ पुरुषो जे ठे तेमने आगमना अर्थने जापण करनार एवा
गीतार्थ पुरुषोनुं जे उपहास्य करवुं ते एमनो कुलधर्म ठे ए प्रकारे
जे पोतेज अगीतार्थनुं घर ठे तो पण आ कालनी रूढिए करीने जे
गीतार्थ पुरुषोनी अवगणना करे ठे ते मोटुं कष्ट ठे एम उपमान
ने उपमेय वस्तुनो तुल्यपणानी योजना करवी.

टीकाः—अत्र च सुगंधजनपुरतो निरंकुशं स्वकद्विर्तं चैत्या-
वासादिकमुत्सूत्रपथं प्रथयन् विविविषयपारतंत्र्यप्ररूपणानि-
पुणान् सुगुरुसंप्रदायवर्तिनः सुविहितानसूययोपहसन संप्रति,
वर्तमानः कुसंवाचार्यवर्गोऽनया जंग्या कविना प्रतिपादित इति
वृत्तार्थः ॥ ५९ ॥

अर्थः—इहां तोळा जोळोना घाने निरंकुशं रणे स्वकद्विर्तं

चैत्यं वासादि उत्सूत्र वतावनार अने विधिमार्गनी प्ररूपणा करवामा
निपुण अने सुशुरुना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसी
करनार एवा आज कालना आचार्यो कवि ए आ जंगीथी वतावी
आप्या ठे.

टीकाः--सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाद्वार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन
मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलापेन संप्रति दुर्लभत्वं
प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः--हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे द्वार तेनी स-
माप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोए वृद्धि पमाड्या जे
घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखम काळमां शुद्ध जिनरा-
जनो जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं ठे एम प्रतिपादन करता ठता ग्रंथ-
कार कहे ठे.

मूल काव्यम् ॥

सैषा हुंभावसर्पिण्यनुसमयह्रसद्भव्यज्ञावानुज्ञावा ।
त्रिंशश्चोग्रग्रहोऽयं खखनखमिति वर्षस्थितर्जस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःपमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकूलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीकाः--या आगमग्रंथेष्वागामितया लिखितकार्येते सा-
प्या संप्रति काकस्या प्रत्यक्तत्वेपि तदुद्भवकार्याणा

પ્રત્યક્ષોપલંબેનોપચારાદેપેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિતિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઢંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંમં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનૈકદપહેતુઃ ષષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી
હુંનાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ:-જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુંનાવસર્પિણી આવશે, એમ
લેખેલું સંજ્ઞાયાય છે તેજ આ વર્તમાન કાલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યથાપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં ઉત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
નાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આયુષ્ય તથા
શરીરનું પ્રમાણ ઇત્યાદિક જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંમં એટલે સમસ્ત અંગ
ઉપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિમાણ હાલ જણાવું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઘટું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેવાશમાં આ-
વતી એવી આ હુંનાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુંનાવસર્પિણી જ-
ન્મની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ:-તત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યઽસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્યવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુભજાવહાનિકારણં કાલજ્ઞેદો હુંના-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોક્ષં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસૂ-
ક્ષ્મઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જગ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જગ્યાઃ શુભા જાવાઃપરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હસંતો દીપમાના જગ્યાજાવાનુજાવા યસ્યાં સા તથા ॥

હુંનાવસર્પિણ્યાં હિ કાલસ્વાજ્ઞાવ્યાઝ્ઞર્માર્થિનામપિ પ્રાયેણ જ્ઞાવા
યાદૃશા વર્તમાનક્રણેન તાદૃશાઃ ક્રણાંતરેત્યાદિક્રમેણ પ્રતિક્ષણં
સંક્લેશતારતમ્યપ્રાતતયોપજાયમાના ઉપલબ્ધ્યંતે ॥

અર્થઃ—વસ્તુતાદૃશો અતિશે અનંતો કાલ જતાં અનારી
જે અસંજતિની પૂજા તેનું કારણ ને ચૈત્યવાસીની ઉત્પત્તિનું કારણ
ને શુભ જાવની હાનિનું કારણ એવો જે કાલજેદ તેને હુંનાવસર્પિ-
ણી કહીએ, તે જગવંત મોક્ષ ગયે ઠતે થઈ. પરમ સૂદમ એવો જે કાલ
તેને સમય કહીએ. તે સમય સમય પ્રલયે મુક્તિ જનાર
પ્રાણીજના પણ જાવ અથવા તેમના પણ શુભ જાવ એટલે પરિણામ તથા
અનુજાવ કહેતાં પ્રજાવ અથવા વૃદ્ધિના નિશ્ચય તે જેને વિષે હાનિ
પામે છે તેને હુંનાવસર્પિણી કાલ કહીએ. તે કાલના સ્વજ્ઞાવથીજ
ધર્માર્થી પ્રાણીજના પણ જાવ વહુધા એવા દેખાય છે જે જેવા વર્ત-
માન ક્રણમાં દેખાય છે તેવાજ વીજા ક્રણમાં નથી દેખાતા ઇ-
ત્યાદિ ક્રમવચ્ચે ક્રણ ક્રણ પ્રલયે સંક્લેશન તારતમ્યયોગે સહિત ચ-
યેલા જણાય છે.

ટીકાઃ—તથા ચ પ્રકરણકારેણૈવ પ્રકરણાંતરે પ્રદર્શિતં ॥
કાલસ્સ અઙ્કિલિઘ્ત ત્તણેણ અઙ્ગેસિપુરિસવિરહેણ ॥ પાયમ
જુગ્ગત્તેણય, ગુરુકમ્મત્તેણય જિયાણ ॥ કિર મુણિયજિણમયા
વિહુ, અંગીકયસરિસધમ્મમગ્ગાવિ ॥ પાયમઙ્ગસંકિલિઘ્તા, ધમ્મ
ઘી વિત્થ દીસંતિ ॥

અર્થઃ—વહી પ્રકરણના કર્તા પુરુષેજ વીજા પ્રકરણમાં પણ
એ વાત દેખાતી છે જે.

टीकाः—अत्र च द्रुसदित्यनेन संयोगपरत्वेऽपि पूर्ववर्णस्य न गुरुत्वं ॥ वंदः शास्त्रे व्यवस्थितयानुवृत्त्या कचित्तन्निषेधात् ॥

अर्थः—आ त्रीशमा काव्यमां द्रुसत् ए प्रकारना पदवने संयोगनुं परपणुं सते पण पूर्व अक्षरने गुरु संज्ञा यवाथी वृत्तजंग यथो एम न जाणवुं. केम जे वंद शास्त्रमां विकटपनी अनुवृत्ति ला. वीने कोइ जगाए गुरु संज्ञानो निषेध कयो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा त्रिंशः जिनसिद्धांतोक्ताष्टाशीतिग्रहमध्या त्रिंशतः पूरणः ॥ चः समुच्चये ॥ उग्रग्रहो जिनप्रवचनस्योदयोः पसर्गवर्गकारित्वाद्धारुणो ग्रहः ॥ अयमेव प्रत्यक्षोपलब्धमान- कार्या जस्मराशिनामा खमाकाशं तस्य च शून्यत्वात्त्वमिति गणित व्यवहारे शून्यविंदोः संज्ञाः ॥ नखाइति च विंशतेः संज्ञाः ॥ नखानां विंशतिसंख्यत्वात्तत्तश्च खं च खं च नखाश्चेति द्वंद्वः ॥ तैः पश्चानुप- द्या अंकरचनया स्थापितैर्मितानी परिसंख्यातानि वर्षाणि संव- त्सराः स्थितिरकस्मिन् राशववस्थानं यस्य स तथा ॥ एकराशौ वर्ष सहस्रद्वयस्थितिकइत्यर्थः ॥

अर्थः—त्रिशमो ग्रह एटले जिन सिद्धांतमां कहेला अ- न्याशी. ग्रह ते मध्ये आ जस्मग्रह त्रिशमो ठे. चकार समुच्चय अर्थने जणवे ठे. ए जस्मग्रह उग्रग्रह ठे एटले अति आकरो ग्रह ठे. केमजे जिन प्रवचनने मोटा आकरा उपसर्गने करनार ठे. माटे महां दारुण कह्यो ठे ते आ प्रत्यक्ष जेनुं कार्य जणाय ठे एवो ज- स्मराशिनामा ग्रह वे हजार वर्षनी स्थितिवाळो ठे. ते वरसनी सं-

ચ્યા આ પ્રકારે કરી છે જે સ્વ કેતાં આકાશ તેનું શૂન્યપણું છે માટે
સ્વ શબ્દવચ્ચે વિંદુ ગ્રહણ કરવો એવો શાસ્ત્ર વ્યવહાર છે. વિંદુ કહેવો
હોય ત્યારે તેનો સંજ્ઞા સ્વ શબ્દવચ્ચે થાય છે. નહિ એ પ્રકારે વીશની
સંજ્ઞા છે. કેમ જે વીશ નહિ મનુષ્યને છે માટે. સ્વસ્વ નહિ એ ત્રણ
પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. પઠી પશ્ચાન્નુપૂર્વી તે અંક કરીએ છટકે
વિપરીત કરીએ ત્યારે બે હજાર વર્ષ સુધી એકરાશી ઉપર
જસ્મગ્રહની સ્થિતિ છે એમ અર્થ થયો.

ટીકા:—ત હિ ગ્રહો જગત્ત્રિર્વાણકાલાનંતરં વર્ષસહસ્રઘ્નં
યાવત્ કૂરત્વાદ્ જગત્ત્રિર્વાણકાલાનંતરં વર્ષસહસ્રઘ્નં
ત્વેન દુઃખીકર્તુમશક્ત્વાત્તત્પદ્મતયૈવ પ્રવચનસ્ય વાધાં કરિષ્યસિ॥

અર્થ:—તે ગ્રહ જગત્ત્રિર્વાણ અથવા પઠી બે હજાર વર્ષ
સુધી છે. કૂરપણે જગત્ત્રિર્વાણ જન્મરાશીમાં સંક્રમ્યો છે તે જગત્ત્રિર્વાણ
મુક્તિ ગયા છે માટે તેને દુઃખી કરવા સમર્થ નથી થતો. તે હેતુ
માટે તેમના પદ્મરૂપ જે પ્રવચન તેને વાધા કરે છે.

ટીકા:—દૃશ્યે ચ લોકેષુ કશ્ચિત્ કસ્યચિત્ સ્વપ્રતિપક્ષ-
સ્ય કિંચિદ્ગર્ભકર્તુમશક્ત્વાત્તત્પદ્મતયૈવ પ્રવચનસ્ય વાધાં કરિષ્યસિ॥
તીતિ મૂઢતયા મનાતિ નિગાય તત્પદ્મ તત્તદ્ગતં વાચકુર્વાણઃ ॥

અર્થ:—લોકમાં પણ એવી વાત દેખાય છે જે કોઈક પુરુષ
કોઈક પોતાના પ્રવિરક્તિ શત્રુને કાઢે પણ આકાર કાઢ્યા ન સમર્થ

થાય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષપાતિનો તથા તેના જેવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજ્વરુપઃ, સા તુ સુંદર જ્વલ્યનુરક્તા ॥
પંચજ્વિર્યુગપદેવ શરૈસ્તાં, તામ્યત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સહીનું વચન “ જે હે સુંદર જેણે કામદેવનું રુપ જીત્યું છે એવા તમો મો ને તે મારી સહી તો તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજીત કરવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી ઘટલે તમારું વેર વાઢવા તે રાજિમતીને પાંચ બાણવને સંઘાથે તામન કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાયનિગ્રહ
ગ્રહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્રસદ્ગાકૃતિં કૃતી, રાદુ રિંદુમધુનાપિ
વાધતે ॥

અર્થ:—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો કંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિના નાશ કર્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાદુ જે તે હરિના

मुख सरखी जेनी आकृति ठे एवा चंडने हजी सुधी पण पोने ठे. लौकिक शास्त्रमां एवी बात ठे जे देव दैत्योए मळी मंड्राचल पर्व-
तनो रवैयो करी वासुकी नागनां नेत्रां करी अमृत कहायुं त्यारे
देवतानो पंक्तिमां हरिए घमावमे अमृत पीरसवा मांरुयुं त्यारे रा-
हुए कपटथी सूर्य चंड ए वे देवता वच्चे पेत्ती उचुं मुख करी अमृत
पीधुं ने गळे नथो उतार्थुं एवामांज हरिए सुदर्शन चक्रवमे एतुं
माथुं दैत्य जाणीने काप्युं त्यारे राहु हरिने कांइ पण अपकार करवा
न समर्थ थयो त्यारे हरिना मुख जेवो चंडने जोइ तेने हजु सुधी
पण ग्रहणरुपे थइने पीना करे ठे.

टीका:—तथा अंत्यं दशमं चः पूर्ववत् आश्चर्यं अनंत
तमकालचावित्वादद्भुतमसंयतपूजाख्यं एतत् इदानीं प्रत्यक्षं
जिनमतद्वयते आर्हतप्रवचना पञ्चाजनापादनाय ॥ तत्समानैः
प्रागुक्तैस्त्रिभिः समा तुल्यवत्ता दुष्यमा दुष्टाः लोकदुःखका-
रिण्यः समा वर्षाणि यस्यां सा तथा ॥

अर्थ:—वळी ठेदुं दशमं आश्चर्य, चकारनो अर्थ पूर्वनी
पेठे जाणवो. ते असंयति पूजा ठे नाम जेनुं एवुं अद्भुत आश्चर्य
तेनुं अतिशे अनंतो काल गयेथी थवापणुं ठे ए हेतु माटे एने अ-
द्भुत कर्तुं ठे ते हालमां प्रत्यक्ष जिनमतने नाश करवा हिलना प-
मारुवा थयेलुं जणाच ठे. पूर्वे कहेलां त्रण जे एक तो दुंभावस-
प्पिणी तथा जप्मग्रह तथा दशमं आश्चर्य तेमणे समान एटले ए
त्रण सरखो वखवंत दुष्यमा काल वनें ठे. लोकने दुःखकारी ठे वर्ष
ते जेने विपे ते दुष्यमा कट्टीए.

टीकाः—कालचक्रस्य परचक्रस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्त्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं बुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एबुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंनावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकारे कहुं ठे जे, उत्कर्-
षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगर्थी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिउं पृथ्वीमां जैनमतरूपी महा व-
नेने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंनाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
क्रूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंनावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविघ्नकारिणां हुंनावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

અર્થઃ—ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે છે. એ પ્રકારે હુંનાવસ-
ર્પિણી આદિક આરંભેલા પ્રકરણને વિષે પૂર્વે દેખાવ્યું એ પ્રકારે પ-
દોપદિ સુવિહિતનું લઘુપણું ને અસંજતિનું ગૌરવપણું તેને કરવા રૂપી
ઠે લક્ષણ જેનું એવું જે દુષ્ટ કાર્ય તેના દેખવાથી દુષ્ટ જેવા મહા આ-
કરા હુંનાવસર્પિણી આદિક ચાર દુષ્ટ મોટા ઉત્કર્ષને પામે ઠેતે
સાંપ્રત કાલે સમેસમે જૈન માર્ગ પામવો ઘણો દુર્ઘટ છે કેમ જે
જૈનમાર્ગ પામવામાં વિઘ્નકારી હુંનાવસર્પિણ આદિકનું દુષ્ટપણું છે
એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તન્મહિન્ના જૂયોલોકસ્ય જવાજિનંદિત્વાત્ક-
તિપયસાત્વિકજનોપાદેય ઇતિ યાવત્ ॥ જૈનમાર્ગઃ પ્રતિશ્રોતોરુપ
જગવત્પથઃ ॥ એતન્મધ્યાદેકોપિ દુષ્ટઃ પુષ્ટઃ સ્વકાર્યકરણસમર્થઃ
કિંપુનઃ સંપ્રતિ સર્વેઽપિ મિલિતાઃ ॥ તતો યથા દુષ્ટેષુ ચરતાદિપુ
પ્રજ્ઞવિણ્ણુપુ પુરાદિમાર્ગો જિગમિષતાં દુર્ગમો જવતિ તથા જગ-
વન્માર્ગોવ્યધુનૈતેપુ સત્સ્વિતિ ॥

અર્થઃ—તે હુંનાવસર્પિણી આદિકના મહિમા વને ઘણા
ગ્રોકોને જવાજિનંદિપણું થયું છે એ હેતુ માટે, થોડાક સાત્વિક
લોકોએ જૈન માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે. કેમ જે જગવંતનો માર્ગ છે તે
પ્રવાહ મારગથી વિપરીત છે. હુંનાવસર્પિણી આદિ ત્રણ દુષ્ટ કારણ
મધ્યે એક કારણ પણ જો પુષ્ટ થાય તો પોતાનું કામ કરવા સમર્થ
થાય છે. તો સાંપ્રત કાલે સર્વે દુષ્ટ કારણ એકઠાં મળ્યાં તેમાં શું
કહેવું ? તે હેતુ માટે. જેમ દુષ્ટ ચોરાદિક અતિ મમર્થ થયે ઠેતે
નગરાદિકનો મારગ જવાને ઇચ્છનાર લોકોને દુર્ગમ થાય છે એટલે

દુષ્ટ ચૌરાદિના જયથી તે માર્ગે જશ્ શકાતું નથી તેમ જગવાનને
માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું બલ થયે છે તે સહજ પમાય એવો
નથી. મહા દુઃખથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય છે એ જાવઃ

ટીકાઃ—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઠાવસર્પિણી જસમગ-
હપીઋયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થઃ—આગમમાં પણ એ વાત કહી છે જે હુષમા કાલ
હુંઠાવસર્પિણી રૂપ તથા જસ્મગ્રહ તેણે આ તીર્થ પીઋયું છે તે માટે
સંજતીને પણ આકરા કષાય ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકાઃ—અનુશ્રોતોરુપસ્તુ જૈનમાર્ગ શ્વાનીમપિ સુલજ્ઞઃ
યેષામેવ હુંઠાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગ તો સાંપ્રત કાલમાં
પણ સુગમ છે જે હુંઠાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા
પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ છે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવવા
પ્રત્યે અનુકૂલપણું છે એટલે સુલે કરાવે છે.

ટીકાઃ—ઈત્યં યદ્યપિ લિંગિજ્ઞઃ પ્રકટિતા ચૂપૃષ્ઠ કત્ત્સનાવ-
નીરુદ્યત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંબોધાય તથાપિ મૂઢ-
મનસામેષા દિગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૭ ॥

इति श्रुतावज्ञा नामे नवमो द्वार संपूर्ण अयो.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबंधेन लिंगिनां
श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं
गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषदशैयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवने
लिंगधारियोनी करेली सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना
ते कही देखानो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीजण जे धर्मपणे
प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुद्धि
राखे ते ते द्वारतुं खंमन करता ठता ते लिंगधारीजने गुणिजन उपर
द्वेष ठे तेने देखामता ठता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशांतवपुषः प्रीतोद्धसच्चक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिद्धांताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विदुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यंति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यंतीति संबंधः। तत्र खला
गुणीमत्सरिणः प्रकरणल्लिंगिनः कृतदुष इति ॥ दुषधातुः त्रि-
वन्ताऽत्र दोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाः स्वयमनेकान-
र्या येस्ते तथा ॥ तत्स्वभावत्वान्तेषां ॥ अथवा कृताश्चारापिता
दुषो दोषा येस्ते तथा ॥

અર્થઃ—સ્વલ પુરુષ સાધુ ઉપર ક્રમા નથી રાખતા. સ્વલ તે કીયા પુરુષ જાણવા તો ગુણી પુરુષો ઉપર મત્સર રાખનારા તે આ પ્રકરણ વડાથી લિંગધારીઁ જાણવા. તે કેવા છે? તો કર્યા છે પોતાની મેલે અનેક પ્રકારના અનર્થ તે જેમણે એવા છે. કેમ જે એ લિંગધારીઁને અનર્થ કરવાનોજ સ્વજ્ઞાવ હોય એ હેતુ માટે. અથવા ગુણી પુરુષોને વિષે આરોપણ કર્યા છે દોષ તે જેમણે એવા છે. વિકાર વાચક દુષ ધાતુનું દોષ રૂપી પર્યાય શબ્દ વાચક દુષ એ પ્રકારનું સ્વિવંત રૂપ છે.

ટીકાઃ—નિર્મલેષ્વપિ સન્મુનિગુણેષુ લોકમધ્યે લાઘવા-
પાદનાય સ્વધિયા વિહિતદોષારોપા ઇત્યર્થઃ ॥ ગુણવત્સ્વસદ્દો-
ષારોપણસ્ય તેષાં કુલવ્રતત્વાત્ ॥

॥ તદુક્તં ॥

લાઙ્ગાર્થઃ મલિનાંશુકે કિતવતાં કષ્ટક્રિયાધાગિન,
પ્રાહુર્દાંજિકતામગ્નિગ્રહરુચૌ પંક્ત્યર્થતાં કંતરિ ॥
ગુણાંગે વકવૃત્તિતાં ચ તપસા શસ્યે નમસ્યેચ્છુતા
મિથ્યં હંત ન દુષયંતિ યતિનાં હૈ લિંગિનઃ કાન્ ગુણાન્ ॥

અર્થઃ—નિર્મલ એવાય પણ સારા મુનિના ગુણ વિદ્યમાન છે તે લોકમાં તે મુનિયોની લઘુતા પ્રતિપાદન કરવા સારુ પોતાની બુદ્ધિ વડે કર્યું છે દોષનું આરોપણ તે જેમણે એવા લિંગધારીઁ છે. કેમ જે ગુણીજનને વિષે જૂઠા દોષનું આરોપણ કરવું. એ પ્રકારનું એ લિંગ-

ધારીડના કુઝનું વ્રત છે એટલે લિંગધારીડની કુઝ પરંપરા એ પ્રકારનીજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે લિંગધારીડ ગુણી પુરુષના ગુણને ત્રિપે આ પ્રકારે દોષનું આરોપણ કરે છે. જે ગુણી પુરુષો જો મલોન યજ્ઞ રાખે તો તેમાં આવો દોષ દે છે જે એતો લોજને અર્થે એવાં વસ્ત્ર રાખે છે એટલે કોઈ પ્રકારની વસ્તુ મળે તે સારુ રાખે છે પણ એમના એવા જાવ નથી. ને ગુણી પુરુષો અનેક પ્રકારની કષ્ટ-ક્રિયા કરે તો તેમાં કષ્ટરૂપી દોષ પર છે છે. ને અનેક પ્રકારના અતિગ્રહનો રુચિ રાખે તો તેમાં દંત્તરૂપી દોષ પર છે છે. ને ક્ષમા ગુણ રાખે છે તેમાં કીર્તિની ઝઘારૂપી દોષ દે છે. એટલે ક્ષમા ગુણ દેખોને એમ દોષ દે છે જે એતો પોતાની લોકમાં કીર્તિ વધારવા સારુ સહન કરે છે. ને જો પોતાનાં અંગોપાંગ ગોપત્રીને ચાહે તો તેમાં એમ દોષ પર છે જે એતો વગલાની પેઠે બારણેથી એવું વર્તન દેખાડે છે પણ અંતઃ રથી એવા નથી. ને જો તપવદે પ્રધાનપણું દેખાડે તો એમ દોષ દે છે જે લોક નમસ્કાર કરે, પૂજે એટલા સારુ તપ કરે છે પણ વીજી જ્ઞા નથી. એ પ્રકારે ગુણી પુરુષોના સર્વે ગુણમાં લિંગધારીડ દોષ કલ્પે છે. નિશ્ચે એવા ગુણી પુરુષોના એવા કયા ગુણ છે જે જેમાં લિંગ-ધારીડ દોષ નથી દીધો? સર્વે ગુણમાં દોષનું આરોપણ કરે છે.

ટીકા:---તે હિ તદ્દગુણાનસહમાનાસ્તાત્રિવિંદતિ ॥

॥ તદુક્તમ્ ॥

વાણનિવ ગુણાન્ કર્ણ-માગતાનસદ્દિષ્ણવઃ ॥ પીઠાપાદનતોઽ
ત્રીના નિંદંતિ ગુણીનાં સ્વજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:—તે લિંગધારીજ નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે ગુણી પુરુષોના ગુણ લિંગધારીજના કાને આવી પકે છે ત્યારે તેમને બાળ સરખા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તે ગુણ એમને પીનાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા હતા ત્યજ પુરુષો ગુણી પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકા:—અયદ્દુષઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાત્રેણૈવ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુટ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્ષામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિષંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેડમીષાં પ્રચારેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાન્નવિષ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્થાતુમેવ તેષાં ન દદતીત્યર્થઃ ॥ સત્સાધૂન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુગુણવિશેષણૈસ્તેષાં જ્ઞાવયતિ ॥

અર્થ:—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રથીજ પ્રગટ કર્યા છે લલાટ ઉપર ત્રકુટી ચનાવી દેવી ઇત્યાદિક ક્રોધ વિકાર તે જેમણે એવા હતા નથી સહન કરતા. ઇટલે દ્રેષ કરે છે. કારણ કે તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થશે તો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ઊતરી જશે. ઇટલે લોક તેમનું બહુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિથી તેમના ઉપર મત્સરપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી ઇટલો અર્થ. હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકા:—સમ્યગ્માર્ગપુષઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાદિત્રયરૂપ-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञापणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञापण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञापण नथी करता एम ए विशेषण-वने जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रज्ञांतवपुषः बहिरलक्षितरागादिविकारशारिरजाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यज्ञावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्ञावे बहिः सर्वदा प्रज्ञांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे वायणैथी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जोतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अज्ञाव ठे एस प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर वाणैथी प्रज्ञांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—श्रीतोद्धतसच्चक्षुषः छिपानपि प्रनीत्य प्रसन्नान्फुल्ललोचनान् । एतेन बहिः कोषविकारपरिहाराभाविकरोति ॥ श्रामण्यस्ति प्राणानिगमविराणादिपंचरुद्रावनविभृतिमुपयुज्यासेदुषः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसादं दृश्यति ॥

અર્થઃ-----દ્રેષીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર તે જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ બારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો બહારથી નિરંતર પ્રશાંતપણું ન રહે એ જાણ છે. પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિ પંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાશને પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ વીક્ષા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેખાએ છે.

ટીકાઃ---સ્મયયુષઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિદ્વત્વાદાવજિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાન્તિઃ) કંદર્પકક્ષપ્લુષઃ મનમથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાર્ઢ્યં દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ—અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્વાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાત્ત્વને કામરૂપી
સૂકા તૃણને બાળનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિત એવું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્થુષઃ સ્થિતવ્રત
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિષેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુષઃ સમાજાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં જ્ઞાપયતિ ॥

અર્થઃ---સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા ઇટલે, તત્પર ઇટલો

अर्थः ए विशेषण पोते उत्सूत्र क्रियानो निषेध करे ठे ते प्रतिपादन करे ठे ने कमावाळा ए विशेषण अंतरमां पण क्रोध नथी, एम जणावे ठे.

टीकाः—सत्पूज्यतां विवेकिजनसेव्यतां जग्मुषः प्राप्तुषः
एतेन सकलश्रमणगुणसंपत्तिमाविर्जावयति ॥ निर्गुणानां वि-
वेकीलोकपूजनाऽसंज्ञवात् ॥ विदुषः विचक्षणान् ॥ एतेन
ः स्वसमयपरसमयसारविदुरतां विस्फारयति ॥

अर्थः—वळी विवेकी लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा
ए विशेषण समस्त साधुगुणनी संपत्तिने प्रगट करे ठे केम जे जे
साधु गुण रहित ठे तेनुं विवेकी लोको पूजन करे एम संज्ञवतुं
नथी ए हेतु माटे. वळी विचक्षण एवा ए विशेषण पोताना सिद्धां-
तनो तथा अन्यदर्शनीना सिद्धांतनो जे सार तेनुं सारी पेठे जाण
पणुं फोरवे ठे, विस्तारे ठे.

टीकाः—न चैवं गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अ-
णीयसोपि तद्द्वेषस्य सकलगुणिगतगुणद्वेषरूपत्वेनानंतज्ञ-
व्रमणनिबंधनत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सम्यक्त्वज्ञानशील स्पृश इह गुणिनः साधवोऽगाधमेधा ।
स्तेषु द्वेषो गुणानां गुणिनि रजिदया वस्तुनः स्याद्गुणेषु ॥

सर्वस्थानां गुणानां भवगमनमतोऽह्वाय मिथ्यात्वमस्मा ।
तस्माद् भूयो जवाब्धिभ्रमणमिति गुणिद्वेषधीर्वजनीया ॥

अर्थः—ए प्रकारे गुणवशे शोचता मुनिने विषे द्वेष करवो युक्त नथी केमजे अतिशय उबो एवो पण ते मुनिनो द्वेष ठे तेने सकल गुणीजनने विषे रहेलो जे द्वेष ते रूपपणुं ठे ए हेतु माटे अनंत जव भ्रमणनुं निबंधनपणुं ठे ए हतु माटे, एटले एथी अनंतो जव भ्रमण थाय एवो कर्मबंध थाय ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अपार बुद्धिवाला महागुणी साधु पुरुषो केवा ठे तो समकितवाला तथा ज्ञानवाला तथा शीलवाला तेवा मुनिजने विषे रहेला जे गुण तेने विषे जे द्वेष करवो ते वस्तुताए गुण गुणीनुं अज्ञेदपणुं ठे ए हेतु माटे सर्वे गुणीजनना गुणनी अवगणना थइ माटे एथी शीघ्र मिथ्यापणुं प्राप्त थाय ने तेथी बारंवार जव समुद्रमां जवभ्रमणपणुं थाय ए हेतु माटे गुणी पुरुषो उपरथी द्वेष बुद्धि त्याग करवी.

टीकाः—सिद्धांतेऽप्यभिहितं ॥ जरहेरवयविदेहे, पंनरस-
वि कम्मजुमिया साहू ॥ एकंमिहीलियंमि, सवे ते हिलियाहुं
ती ॥ संतगुणढायणा खलु परपरिवालय होइ अलियंच ॥ धम्मे
वि अबहुमाणो, साहुपत्तं से य संसारो ॥ ततः प्रेक्षावता गुणिषु
बहुमान एव कर्त्तव्यो न द्वेष इति वृत्तार्थः ॥ ३१ ॥

अर्थः—ते वात सिद्धांतमां पण कही ठे जे जरत औरवत
तथा विदेह तेमां पत्ररकर्मभूमियो ठे. तेमां एक साधुनी जो हीलना
करे तो सर्व साधुनी हीलना करी एम थाय. ने उता गुणनुं आवा-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूटुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे.ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीकाः—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न क्षा-
म्यन्ति ॥ मिथ्यात्वप्रादव्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्वतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थः—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणार्थी सहन करता नथी
एम कहीए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वने जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
वता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः क्षतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वङ्गीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमङ्गीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यहो ।
मिथ्यात्वग्रहिलो जनः स्वमगुणायण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीकाः—मिथ्यात्वग्रहिलो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંબંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્વંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્યથે શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ॥ગ્રહ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાગ્નિનિ
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માદૃષેત્યાદિનાગ્નિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન-
ગ્રહિલઃ પ્રબલમિથ્યાગ્નિનિવેશગ્રહગૃહીત ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ----મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંબંધ છે. અહો એ પ્રકારના
અભ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. એટલે આ વાત અચરિજ છે. ચિ-
ત્તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આગ્નિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. બહુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવને આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો
એટલે પ્રબલ એવો જે મિથ્યા અગ્નિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ----જનો ધર્મધ્વજિતદ્વજક્તશ્રાવકલોકઃ ઊરવો મહાંતો
યતિજનસ્યાત્યર્થમનુચિતત્વેન દોષા અપરાધા રાગદ્વેષપ્રાણા-
તિપાતાદય ઊરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યાદીનિતિ ગમ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીર્જનો જ્ઞાત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજન્તને અતિશય અનુચિત એટલે અઘટતા માટે જેને દોષ કહે છે

एवा रागद्वेष प्राणातिपात आदि मोटा दोष तेणे सहित एवा आचार्य
मुखने देव जेवा जाणे ठे.

टीकाः---देवीयति देवानिव जिनानिवाचरति यादृशा देवा
नीरागा अतिशयादिमन्तश्च तादृशा अस्मी तस्मादाराध्या इति देवै-
स्तानु पमिसीते ॥ न च तादृशां तदुपासनं समीचीनांतेषां महा-
दोषवत्त्वेन देवोपमानविधानस्य महापातकहेतुत्वात् परं
मिथ्यात्वस्य त्रिपर्यसरूपत्वाद्धिपरीतबुद्धिस्तादृशानपि तथोप-
मिनोति ॥ एवमुत्तरपदेऽपि ज्ञावनीयम् ॥

અર્થ:—ઘટલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ વીત-
રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના
કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાયે તેમનું ઉપમાન કરે છે
એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમજે તે
મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-
હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિથ્યાત્વનું વિપરીય રૂપપણું છે. ઘટલે
વિપરીત બુદ્ધિ નિત્ય કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતેને પણ દેવની
ઉપમા દેશે એમ આગલ પદમાં પણ જાહેના કરવી.

टीकाः—कृतमहादोषान् प्रनष्टप्रागुक्तवृद्धपराधान् युग-
प्रधानादीनिनि शेषः श्रदेवीयति श्रदेवानिवाचरति ॥ नामो-
दयस्तद्वशाः नदोषत्वाच्चिगतिशयत्वाच्च तन्मादनाराध्या इति ॥
अत्र च क्षीणप्रायमहादोषाणां देवैरुपमानं सिद्धांतैर्युद्धिनं ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જેમના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરથી લેવું. એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાયે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્સી ઇત્યાદાવાચાર્યશુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિચ્છેદદેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્દિ-
વ્યવુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિવિંવરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥
સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વને આચાર્યના ઢઢીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું ઉત્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્ય તીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાયે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાયેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાદ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ જ્ઞીયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂનામણિસમુહં સ્વાન્યુપેતગઢસ્થિતં યતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદ્દશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી ઇત્યાદિ મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે ઇત્યાદિ॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં ષટ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયઞ્નૂર્મિં સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ વાલ્મિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેય જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ તાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥
અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—વઢી તત્ત્વનો જાણ એટલે ષટ્દર્શન સંવંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીક્ષ્ણ જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા વીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા વીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કોઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઊપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઊપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

ટીકા:—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥ઝનમાર્ગયતિ ॥ઝનમાર્ગમિવ ઉત્પથમિવાચરતિ જૈનમાર્ગ શુદ્ધં ઝગવત્પથં ॥ યથા નાથં ઝગવત્પ્રણીતો માર્ગઃ કિંતૂ ત્સૂત્ર ઇતિ ॥ અપથં કુમાર્ગં પ્રાક્ પ્રતિપાદિતમૌદેશિકઝોજનાદિકં સ્વકલ્પિતં સન્યક્ પથીયતિ સન્યક્ પથમિવ સન્માર્ગમિવાચરતિ॥

અર્થ:—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારુપ મિથ્યાત્વને દેખાને છે જે શુદ્ધ ઝગવત્ના માર્ગને ઝનમાર્ગની પેઠે આચરે છે એટલે ઝનમાર્ગ જેવો જાણે છે જે આતો ઝગવાનનો કહેલો માર્ગ નથી એતો ઝત્સૂત્ર માર્ગ છે ઇત્યાદિ. વઢી પૂર્વે પ્રતિપાદન કરેલું જે પોતાનું કપોલ કલ્પિત ઉદેશિક ઝોજનાદિ તેને સારો માર્ગ જાણે છે. સારા માર્ગની પેઠે આચરણ કરે છે.

ટીકા:—અત્રાપિ ચક્ષિનમાર્ગસ્ય ચંદ્રવત્પ્રકાશકસ્યોન્માર્ગેણ તામસેન સાદૃશ્યપાદનમુન્માર્ગસ્ય ચ સત્પથતુલ્યતાપાદનં તન્મિથ્યાત્વોદયાદિતિ ॥ તથા સ્વમાત્માનં અગુણાગ્રણ્યં નિર્ગુણ ધુરંધુરંકૃતાર્થીયતિ કૃતાર્થમિવ વિહિતસકલપ્રયોજનમિવાચરતિ ॥ અત્રાપિ સ્વસ્ય નિર્ગુણમુખ્યસ્ય કૃતાર્થેન ગુણિમુખ્યેનોપમાનમવિદ્યાવત્વાદિતિ ॥

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરલો પ્રકાશવંત છે તેન ઝનમાર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેની સાથે સદૃશપણું પ્રતિપાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના ઉદયથી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ જેવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું એજ છે.

ટીકા:—એવં તાવલ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં પ્રદર્શ્ય વાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદ્દર્શ્યતે ॥ મિથ્યાત્વગ્રહિલો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતબહિર્જૂ-તો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવ-ત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ ઝરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકપ્ર-તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુ-તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાઽનુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને વાહિર લોક એટલે અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે નિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક દેખાતે છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી વાહિર થયેલો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોક્ષને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને જેમના દોષ નીકળે પોમ્યાં છે એવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यात्वमिति चेत् ॥ उच्यते ॥
 दोषवतां देवत्वान्नावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मानिरीह-
 त्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्या-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्वक्षणं संगच्छते ॥ तद-
 चनस्य प्रबलविप्रलज्जकवाक्यवद्विसंवादित्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी पूठे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो नो?
 तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अजाव ठे ए हेतु
 माटे तेज देखाने ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कर्यो ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वसें ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संज्ञवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय उग पुरुषनां वचननी पेठे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे ने चळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिवाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमतो हि विप्रलिप्तया नद्यास्तीरे गुह्य-
 कटंपर्यस्तमास्ते धावत मित्रका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपलभ्यते ॥ तथा च तद्वचनात्
 प्रवर्तमाना मित्रकचक्रसमीहितमश्नुवीरन् ॥ माजूछा विप्रलि-
 प्ता तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

अर्थः—रागादि दोषयुक्त पुरुष जे ते निश्चे ठेतरवानी इच्छाए जे प्रकारनी वस्तु होय तेथी विपरीत कहेनारा देखीए डीए. जेम ठोकरां ठेतरवा कोइए कछुं जे हे ठोकरां! दोमो दोमो!! नदीने कांठे गोलनुं गाळुं झुटी पर्युं ठे. एम गोल खाधानी आशा उपजावी ठोकरां दोमाव्यां, तेम क्यारेक तो जे प्रकारे रहेली वस्तु ठे तेथी बीजी प्रकारे पण कहेनारा ठग पुरुषो जणाय ठे माटे तेवा पुरुषना वचनमां प्रवर्तेला पुरुषो गोल खावा दोमेलं ठोकरांनी पेठे पोतानुं बांढीत पामता नथी. कदाचित ए प्रकारनी ठगवानी इच्छा न होय. परंतु ते पुरुषो रागादि दोषवाळा ठे माटे तेमने धर्मनो साक्षात्कार नथी ययो तेथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश यतोज नथी.

टीकाः—तथा त्वेव अस्मदादीनामपि रागादिमतां साक्षात्कृतधर्मत्वेन सार्वज्ञ्यापत्तेः तथाच सिद्धं समीहितं किं मुक्त्यर्थं तदन्वेषणे॥ आर्क्षे चेन्मधु विदेत्तत्किमर्थं पर्वतं व्रजेत्॥ इष्टस्यार्थस्य संसिद्धौ, को विद्वान् यत्नमाचरेदिति लौकिक न्यायात् ॥ किं च परोपकारोपि परेषां संसारतारणलक्षणस्तस्य न संभवति ॥ रागादिमत्वेनास्मदादिजिस्तुष्ट्ययोगक्षेमतया तस्य स्वयमतरितुः परतारकत्वानुपपत्तेः कोऽपि पोतादेः स्वयं तरि तुरेव परतारकत्वोपलब्धत्वात् ॥

अर्थः—ने जो रागादिक दोषवाळा पुरुषथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश यतो होत तो रागादि दोषवाळा आपणे पा डीए माटे आपणने पण धर्मनो साक्षात्कार यवो जोइए, ने तेथी

सर्वज्ञपणुं पण प्राप्त थयुं जोइए ने ज्यारे सर्वज्ञपणुं प्राप्त थयुं त्यारे तो आपणुं वांचित सर्वे सिद्ध थयुं त्यारे तो मुक्तिने अर्थे वीतरा-
गनां वचन खोळवानी जरूर न रही. केमजे जो आकमानां फुल-
मांथी मधनो स्वाद मळयो तो मध खोळवा पर्वतमां कोण जाय !
तेम पोतानो वांचित अर्थ सिद्ध थयो तो पढी कोण विद्वान पुरुष
तेने वास्ते प्रयत्न करे? ए प्रकारे लौकिक न्यायडे ए हेतु माटे वळी
शुं? तो तेमणे करेलो परोपकार जेते पण संसारने तारण करनार
संज्ञवतो नथी. केमजे रागादि दोष युक्तपणावमे आपणी पेठेज ते
पण योग हेम करे डे एटले आपणी पेठे ते पण रागादि दोषे न-
रेखा डे ते पोतेज तरता नथी तो तेमने विषे बीजानुं तारणपणुं
तो क्यांथीज सिद्ध थाय ! लोकमां पण जे नौका प्रमुख पोते त-
रती होय तेज बीजाने तारती देखाय डे ए हेतु माटे.

टीका:—ननु स्यादेतद्यदि रागादिमत्त्वं जवेत्तदेकवाक्यतया
सकलपार्थिवादिविचारचतुरप्रधानपुरुषपूज्यतान्यथानुपपत्त्या ते-
षामसिद्धमिति चेत् न ॥ तत्प्रकृतिष्वंगनादि घटनावलोकनेन
तत्सिद्धेः ॥ तेषां रागादीमंतरेण तत्प्रतिबिंबेषु तद्वक्त्राध्यारोपा
संज्ञवात् ॥ इतरथा तत्प्रतिबिंबत्वानुपपत्तेः ॥ उपलादिना सक-
लतनुद्वयाकारनिर्माणं हि तत्प्रतिबिंबं नाम तन्नूनं ते रागादि
मंत इति ॥

अर्थ:—आ जगाए अन्यदर्शनी आशंका करे डे जे जो
अमारा रागादि देव दोष सहित होय तो जे समस्त पृथ्वी आवि संबंधी

પદાર્થનો વિચાર કરવામાં ચતુર પુરુષો છે તેમાં પોતાનું પ્રધાન પુરુ-
ષપણું છે, જેથી પૂજનીકપણું છે. તે પોતાનાં કહેલાં વચનની એક વા-
ક્યતાએ છે એ હેતુ માટે, એટલે પોતાનાં વચનમાં પરસ્પર વાધા નથી
માટે. તથા અન્યથાનુપપત્તિ છે એ હેતુ માટે, એટલે એમણે કહ્યાં તેવાંજ
પૃથ્વી આદિ પદાર્થ છે માટે તેમનું પૂર્વે કહ્યું એવું અસિદ્ધપણું નથી એટલે
સિદ્ધપણું છે. જાવાર્થઃ—જે અમારા દેવ રાગાદિ દોષ યુક્ત નથી માટે
તેમનું કહેવું સત્ય છે. હવે સિદ્ધાંતી તેમને જવાબ દે છે જે તમારે
એમ ન બોલવું. કેમજે તમારા દેવની પ્રતિમાને વિષે અથવા પ્રતિમા-
ની જોમે સ્ત્રી પ્રમુખની સંઘાથે ઘટના કરેલી છે તેને જોતાં એમને
વિષે રાગાદિ દોષની પ્રત્યક્ક સિદ્ધિ થાય છે ને તેમને જો રાગાદિ
દોષ ન હોય તો તેમની પ્રતીમાઈને વિષે રાગાદિ દોષને જણાવનાર
એવાં લક્ષણનો આરોપ કર્યો છે તે સંજવે નહિ. રાગાદિ દોષ લક્ષણ
બિનાની તેમની પ્રતિમાઈ ઘટાતીજ નથી. પાપાણાદિ પ્રતિમાશ્ચોને
વિષે પાપાણાદિકના આકાર પ્રગટ રાગાદિકને જણાવનારા છે જેવા
એમાં દોષ ઝરેલા છે તેવા આકારની તેમનો પ્રતિમાશ્ચો છે માટે
નિશ્ચે તે દેવ રાગાદિ દોષ સહિતજ છે.

ટીકાઃ--॥ યદુક્તં ॥

લક્ષ્યંતે લક્ષનાંગસંગમવિધે રાગો
દેવશ્રેષ્ઠજો હુજોર્જિત
શ્રેયઃકલ્પલનાસ્ત્રશાસ્ત્રાણો રાગાદિલક્ષક્રતે
યે દેવા નનુ સંતુષ્ટવસઃ સ્યાદ્ધીતરાગસ્તતઃ ॥

અર્થઃ—તે વાન શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીના દેવ સ્ત્રીનો અંગસંગ રાखે છે તેથી રાગરૂપી ગ્રહવને ગળાયેલા જણાય છે વળી બ્રહ્મત મદને જણાવનાર હસ્તમુદ્રા છે તેથી તથા હાથમાં શસ્ત્ર ગ્રહણ કરે છે તેથી દ્રેષવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કલ્યાણ-રૂપી કલ્પલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહવાળા છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કહેવાય.

ટીકાઃ—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપન્ન્યાતેષાં વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદપ્યવિદ્યાવિલસિતં ॥ યતો યત એવ તેષામધ્યક્ષેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગતયાભ્યવસાય પૂજયંત્યત એવૈતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે એમ બોલે છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરુષો પૂજે છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગવને વીતરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિદ્યાનો વિલાસ છે એમ જાણવું જે માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિષે વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઠીય.

-૧-

~ પ્રત્યયસ્યેવ તત્સંકલ્પત્વાત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાએ અન્યદ્રવ્યપિ વિંબાદિપુ રાગાદિસ-અમારા રાગાદિ દેવ દોષ સહિત હોય તો જેનપર દેવ ઇતિ ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जैसां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाला होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेसा तेज देव कहीए. ते बात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्टने बालवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना छादनो ऽशूद्धवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च सक्षलक्षणगणो रागादिलक्षकते
देवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्भीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યથા સમુદિતા જ્ઞત્યાન્વહંપૂર્વિકા
મસ્યૈવ પ્રથયંતિ સંસદિ મહાષ્ટપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થઃ—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો કરનાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિખ્યાત છે તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાખો દોષ નાશ પામવાથી અરિહંત એજ નિર્મલ લક્ષણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વે નિર્મલ લક્ષણ અરિહંતમાંજ રહ્યાં છે. જેને કેવળજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેલું છે એવા દેવ તો એક વીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના સમૂહ જ્ઞતિવેદે સમવસરણમાં મહા આદર સહિત આઠ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપી પૂજા એજ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે એજ વીતરાગ દેવ છે.

ટીકાઃ—તદેવંવિષે પિ વીતરાગે અદેવબુદ્ધિરિત્યહો મહા-
મિથ્યાત્વં તદયતાઽદેવે દેવતાબુદ્ધિર્દેવેવાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યા-
ત્વસ્વરૂપં નિરૂપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞોયતિ સર્વવિદયમિત્યગ્નિમ-
ન્યતે મૂર્ખમુખ્યનિવહં અન્યપરતીર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિપાતાય
નિવૃત્તં સ્વગુરુતયાગ્નિમતં ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારના પણ વીતરાગને વિષે અદેવ બુદ્ધિ એજ મિથ્યાત્વ જાણવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદેવને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ નિરૂપણ કર્યું. બહી મોટા મૂર્ખના સમૂહને આ સર્વજ્ઞ છે

म माने ठे एटले प्राणातिपातादिकथी निवृत्ति न पामेलो अन्यद-
र्नीनो समूह तेने पोतानो गुरु करी माने ठे.

टीकाः—अथ मूर्खेषु सर्वज्ञत्वाजिमानो जवतु मिथ्यात्वं
ये तु कुतीर्थिका अपि सकलानवद्यचातुर्विद्यविशारदाः प्रत्यक्ष
सारदाकाराः अनद्वयविकल्पजालजटिलजल्पविधौ गीर्वाण
गीर्वाणविदारितप्रतिवादिकोविदलक्षाः संप्रत्यपि भूरिश
उपलज्येते तेषु सर्वज्ञत्वाध्यवसायस्य कथं मिथ्यात्वमिति चेत्॥
सत्यं॥ तत्ज्ञानस्यैकांतज्ञ्युपगमविषयत्वेन वस्तुतोऽज्ञानत्वात्॥

अर्थः—हवे प्रतिवादि पूठे ठे जे मूर्खने विपे सर्वज्ञपणानो
अजिमान करवो ते मिथ्यात्व हो, परंतु जे कुतीर्थिक ठे ते पण
अमस्त निदोष एवी चारे विद्याळ तेमां चतुर होय ने साक्षात् सर-
स्वती जेवो जेमनो आकार ठे ने घणा घणा विकल्पनो समूह तेणे
करीने व्याप्त एवो जे बोलवानो प्रसंग तेने विपे संस्कृत जापा रुपी
वाणवके ठेयां ठे पंक्तिजपी लक्ष ते जेमणे एवा आ काळमां पण
घणा पंक्ति देखाय ठे तेमने विपे सर्वज्ञपणानो निश्चय करवामां
केम मिथ्यात्व कहोठो ? एम जो कहेता होय तो ठीक. एम कही
उत्तर करे ठे जे ते ज्ञानने एकांतपणुं ठे माटे वस्तुताए अज्ञानप-
णुंज ठे तेथी तेने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः—न चैकांत एव साधीयानिति वाच्यं ॥ तदाहि स-
द्रूप एव ज्ञावः स्यात् अतद्रूप एव वेति जवदजिमतद्योतकं वि-
कल्पयुगलमवतरति तत्र न तावदाद्यः एकांतेन सत्वे हि घटस्य

स्वरूपवत्पर रूपेणापि सत्त्वान्तद्रूपापत्या स्वरूपापगम प्रसंगःअनेक
रूपत्वाच्युपगमे वा जगद्वैचित्र्यजंगप्रसंगात् ॥

अर्थ—हवे सिद्धांती अन्यदर्शनीना एकांतमतने खंरुन
करे ठे जे एकांत मत एज अति श्रेष्ठ ठे एम तमारे न बोलवुं. केम.
जे जो एम कहेतो होय तो तारा वांञ्चितने जणावनार बे विकल्प
प्राप्त थाय ठे, ते कया. तो पदार्थ मात्र सद्रूप ठे अथवा असद्रूप ठे
य तने प्रश्न पूढीए ढीए. तेमां जो सद्रूपज पदार्थ मात्र ठे एम
प्रथम विकल्प अंगिकार करे तो आ प्रकारे दूषण प्राप्त थाय जे
एकांतपणे सद्रूप पदार्थ ठते घटना स्वरूपनी पेठे पटना स्वरूपनुं
पण सद्रूपपणुं ठे तैथी. स्वरूपापगमनामा दोषनी प्राप्ति यशे घटले
घटपटना स्वरूपनुं एकपणुं यशे. जो अनेक रूपपणानो अंगिकार
करशे तो जगतनुं जे विचित्रपणुं ठे तेना नाशनो प्रसंग यशे ए
हेतु माटे.

टीकाः—एकस्मादेव घटादेः सकलपदार्थकार्यकारणो
पपत्तेस्तथा च घटो जलहरणवत्प्रावरणाद्यपि पटादिकार्यं कु-
र्यान्न चैवं ॥ तस्मान्न सद्रूप एव जावाः ॥ नापि द्वितीयः ॥ ए-
कांतासत्त्वस्वीकारे घटस्य पररूप वत्स्वरूपेणाप्यसत्त्वेन स्वरवि-
षाणवदत्यंताज्जावप्रसंगात् ॥ तथा च नोदकार्थी घटार्थं प्रयते
त तस्यात्यंतासत्त्वेन समस्तार्थक्रियानिरहात् ॥

अर्थः—एक घटादिक पदार्थेथी सकल पदार्थनो कार्य

रणजाव सिद्ध यशे. वल्ली घट जेम जळ लाववारूपी कार्यने करे तेम उढवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य तो घटथी थलुं नथी, माटे सद्वप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष सिद्ध न थयो. हवे वीजो विकल्प जे पदार्थ मात्र एकांतपणे असद्वप ठे ते पण सिद्ध थतो नथी. केमजे जो एकांत असद्वपनो अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगरानी पेठे अत्यंत अजावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत जाव ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीका:—तस्मादेकांतेन सदसत्वाज्युपगमे जावस्यार्थक्रिया नुपपत्तेरुजयरूपं वस्त्वज्युपगतव्यम् न च सदसत्त्वयोरन्योन्य विरोधेनैकत्र समावेशाजावाज्ञोत्तररूपता जावस्य संगत इति वाच्यं ॥ जावस्य स्वरूपेण सदसत्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरूपपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थ:—एकांतपणे पदार्थनुं सद्वपणुं अंगिकार करे तो अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्वप अंगिकार करे तो पदार्थ मात्राणी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्वप तथा असद्वप अंगिकार करतुं. त्यारे प्रतिवादी बोद्धो जे जो एक वस्तुनुं सद्वपणुं तथा असद्वपणुं ए वे अंगिकार करशो तो एक वीजा साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे वेनो समावेश नहि थाय माटे बेय रूपनो अत्यंता जाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोद्धो जे

एव तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्वपणुं तथा असद्वपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त थाय पण स्वरूप तथा पररूप ए बेवमे सद्वपणुं तथा असद्वपणुं ए बे अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः---तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण द्रव्यतः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इहत्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मै सत्त्वेनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्वपं वस्त्विति ॥

अर्थः---तेज देखाने ठे जे घट स्वरूपे करीने द्रव्यथी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्त्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथो श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एव न कहिए ने बीजी रीते कहिए तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्वपणुं तथा असद्वपणुं ए रीते सिद्ध थयुं.

टीकाः---किंचैकांतवादे सदसत्तोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मूर्त्तिर्किं न घटो न जन्मते ॥ तथा सतापि न जन्मते ॥ सदेवकारणे कार्यसिद्धिः

सिद्धांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यन्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातंत्वादिज्यो-
त्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः—वली एकांतपणे वस्तुनं सद्रूपपणं तथा असद्रूप-
पणं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए वे मतमां वरावर स्वदोपनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखामे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति.
काना पिंरुवके घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत् पिंरुवके घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकाज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणे विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वली कारणे
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथो एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

તથા જવહેતુત્વયાદૃષ્ટિકોપલંજત્વનિષ્ફલત્વેજ્યોપિ ॥ યદાહ ॥
સદસદવિસેષણાઝાજવહેઝજહ ઢિઝવલંજાઝા ॥ નાણફલાઝાવાઝા ॥
મિઢિદિઠિસ્સ અન્નાણં ॥

અર્થઃ—આ જગાએ ઘણી વાત એ સંબંધી કહેવાય છે પણ
આ પ્રકરણ બીજી વાતનું ચાલે છે માટે તે વાતનો વિસ્તાર નથી
કહેતા. હવે જે અપ્રમાણિક એવા એકાંત મતને અંગિકાર કરનારનું
જે જ્ઞાન તે અજ્ઞાન કહીએ. કેમજે એ જ્ઞાનને સંસારનું કારણપણું
છે તથા પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ અંગિકાર કરવાપણું એમાં રહ્યું
છે એ હેતુ માટે. તથા એ જ્ઞાનનું નિષ્ફળપણું છે એ હેતુ માટે એ ત્રણે
કારણે પણ મિથ્યા દૃષ્ટિનું જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
છે જે મિથ્યા દૃષ્ટિના જ્ઞાનમાં વસ્તુનું એકાંત સદ્રૂપ માનવામાં તથા
કાંઈ અસદ્રૂપ માનવામાં વિશેષ નથી. તથા તે જ્ઞાન સંસારનું કારણ
છે તથા તે જ્ઞાન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કદપેલું છે તથા તે જ્ઞાનનું
ફલ નથી માટે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે.

ટીકાઃ—એવં ચ સિદ્ધં તેષાં વસ્તુતો નૂર્ણત્વં ॥ તથા ચ તેષુ
સર્વજ્ઞત્વાધ્યારોપો મિથ્યાત્વમિતિ ॥ તત્ત્વજ્ઞં સમસ્તશાસ્ત્રરહસ્ય
વેદિનં પરમાર્હતં પંચમહાવ્રતધારિણં સર્વજ્ઞપ્રાયં સિતાંબરસૂરિં
અજ્ઞીયતિ મૂર્ખીયતિ ॥ એવં ચ તત્ત્વજ્ઞો ગુરાવજ્ઞત્વારોપો મિથ્યાત્વ-
વિજૃંજિતં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે વસ્તુતાએ તેમનું મૂલ્યપણું સિદ્ધ થયું. વળી

तेने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ने तत्त्वज्ञ एटले शास्त्र रहस्यनो जाण ने उत्कृष्टो आर्हत एटले अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसूरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्त्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीका:—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं ॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक्पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयोधाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्ज्ञावादिनाऽयुपगच्छंति मिथ्यादृशः ॥

अर्थ:—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी ज्ञावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखारुयुं:
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आ जगाए मिथ्यादृष्टिउ जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथो वाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवसे
ने कुतीर्थिनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ?
कुतीर्थिनो मारग वेदने मळतो आवे ठे ए हेतु माटे.

टीका:—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रामाण्येन हि तद्वाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तत्राहि धर्ममार्गस्य
मूर्खं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचेतानि पवित्राणि.

सर्वेषां धर्मचारिणां ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मैथुनवर्जनं ॥
त्रय्याश्च यागादिषु ढागादिहिंसामुपदिशन्त्याः कथं धर्ममार्गत्वं ॥

अर्थः—ए वात असुंदर ठे एटले अघटती ठे केमजे जो वेदनुं प्रमाणपणुं होयतो तेणे करीने निश्चे वेद बाह्य जैन धर्मनुं उन्मार्गपणुं होय पण एम तो नथी. केमजे लोक विरुद्ध तथा लोकोत्तर विरुद्ध एवा अर्थनुं प्रतिपादन करवापणुं ठे माटे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठे ए हेतु माटे तेज देखामे ठे. जे धर्म मार्गनुं मूल सर्व दर्शनमां एक दयानेज कहुं ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे धर्मना आचरण करनार सर्वे पुरुषोने आ पांच वानां पवित्र ठे एटले करवा योग्य ठे, ते कयां? तो एक अहिंसा, बीजुं चोरी न करवी, त्रीजुं सत्य जाबण करवुं, चोथुं दान आपवुं, पांचमुं ब्रह्मचर्य राखवुं. माटे यज्ञादिकने विषे बकरा प्रमुखनी हिंसा करवानुं उपदेश करनार वेदमार्गने धर्ममार्गपणुं केमज होय ?

टीकाः—अथ त्रयीविहितत्वात्तद्धिंसाया धर्महेतुत्वेन स्वर्ग-
फलत्वादव्याहृतं तस्याधर्ममार्गत्वमिति चेत् न ॥ तस्या एवा
प्रामाण्यात् ॥ तथाहि त्रय्याः प्रामाण्यं यदभ्युपेयते त्रयता तत्कि-
मपौरुषेयत्वात् अहोईश्वरकर्तृकत्वात् उताव्याहृतार्थप्रतिपाद-
कत्वात् आहोस्विदव्यभिचारप्रमाजनकत्वात् ॥

अर्थः—हवे अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्मनुं कारण ठे माटे निर्बंध एवुं स्वर्ग फळ ते हिंसाथी प्राप्त यशे माटे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्म मार्ग ठे एम जो तारुं

કહેવું હોય તો તે ન કહેવું, કેમજે તેનું અપ્રમાણિકપણુંજ છે એ હેતુ માટે. તેજ કહી દેખામેઠેજે વેદનું પ્રમાણિકપણું તમો અંગિકાર કરો તો તે શું વેદવચન પુરુપે નથી કહ્યાં એમ અપૌરુષેય વચનપણું એમાં છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદ ईश्वरे કર્યા છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ અર્થ પ્રતિપાદન કર્યો નથી એ હેતુ માટે. અથવા અવ્યજિચારી પ્રમાણનું उत्पन्न કરવાપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ન તાવદાદ્યઃ ॥ કિલ પુરુષાણાં રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચનસ્ય પ્રતારકવાક્યવદ્દોષવત્તાશંકયા દ્વાનોપાદાનાવિ-
ષયત્વેન ત્રય્યાસ્તદચ્યુપગમો જ્ઞવતઃ ॥ એતચ્ચાસંગતં ॥ વચન સ્યાપૌરુષેયત્વાસિદ્ધેઃ ॥ઉચ્યતે ઇતિ વચનમિત્યન્વર્થસ્ય વિવક્ષાપ્ર-
યત્નોદીરિતકોષ્ટવાદ્યજિહ્ન્યમાનતાદ્વાદિકારણકલાપ મંત-
રેણાનુપપત્તેઃ તાદ્વાદીનાં ચ પુરુષમંતરેણાસંજવાત્ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારે ચાર વિકલ્પ ઉત્પન્ન કરી તેનું ધ્વં-
સન કરે છે જે પ્રથમનો વિકલ્પ પુરુપે વેદ કર્યા નથી તેનું ધ્વંસન.
જે પુરુષોને રાગાદિ સહિતપણું છે તેણે કરીને તેનાં વચનને ઊગ
પુરુષનાં વાક્યની પેઠે દોષ સહિતપણાની આશંકાવને તમારે તે વેદનું
અંગિકાર કરવાપણું નથી એ આશ્ચર્ય છે. કેમજે તમારે તો હિતકા-
રીના વચનની પેઠે અંગિકાર કરવાપણું છે માટે એ વાત અસંગત છે.
વેદવચન અપુરુષનાં કહેલાં છે એ વાત સિદ્ધ થતી નથી. પુરુષનાંજ
કહેલાં છે. કેમજે વચન શબ્દનો એ અર્થ છે જે બોલીએ તેને વચન
કહીએ. એ પ્રકારે એ શબ્દનોજ ઘટતો અર્થ તેની કહેવાની જ્ઞાવને
પ્રયત્નથી ઉચ્ચારણ થતો ને હૃદયાદિ આઠ સ્થાનમાં અફલાતોજ

શબ્દ તેનું તાહુ આદિક જે ઉચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાહુ આદિ સ્થાનનો સંજ્ઞવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પત્તી.

ટીકા:—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રામાણ્યશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન શ્રંગનાદિસંવંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગિવસ્થાયાં તદુપ- પન્નાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ દ્વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થ:—હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईश्वरे કરેલો છે તેનું સ્વંન ॥ જે તે તમારા ईश्वરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવને કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારા ईश्वરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના સંવંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેલેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની उत्पत्ति હતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईश्वર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકા:—જવદચ્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાકપરા- વસ્થાન્નિધાનવિરોધાત્ ॥ જવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદૃશદિ કારણાજાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજ્ઞાત્કથં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધોત્ ॥

अर्थः—केमजे तमारा मतने आश्रि ते ईश्वरनी पूर्व अवस्था तथा पर अवस्था तेनुं जे कहेवुं तेमां विरोध ठे. केमजे तमो ईश्वरने अनादि सिद्ध मानो ठो ए हेतु माटे. अथवा कोइ प्रकारे ते ईश्वरनी चे अवस्था होय तो पण परावस्थामां पण शरीर परिग्रह कर्था विना अक्षरनुं उच्चारण करवामां कारणरूप ताहुआदि त्यान विना वेदनुं प्रतिपादन करवानो संभव नथी. माटे वेदनुं ईश्वर कर्तापणुं केम आंगिकार करीए ?

टीकाः—नापि तृतीयः ॥ न हिंसात्सर्वभूतानीत्यनेनाविशेषेण हिंसानिषेधमजिधायान्नीष्टेमीयं पशुमालज्जेत स्वर्गकाम इत्यादिना तद्विधिसुपदिशंत्यास्तस्याः परस्पर विरुद्धार्थप्रतिपादनात् ॥ अथ स्वर्गादिफलविशेषोद्देशेन हिंसाविधेरुपदेशाच्च तेन सामान्यविधिविहितहिंसानिषेधव्याघातः ॥ अपवादविषयं परिहृत्योत्सर्ग प्रवृत्तेरिति चेन्न विकल्पसद्वत्त्वात् ॥

अर्थः—हवे त्रीजो विकल्प जे परस्पर अवरोध जणावनार तेनुं खंन करे ठे. जे वेदमां एम कळुं ठे जे 'कोइ जीव प्राणी मात्रो हिंसा न करवी.' ए प्रकारे हिंसानो निषेध कहीने वळी कळुं जे 'जेने स्वर्गनी इठा होय ते अग्नि तथा सोम ठे देव जेमनो एटले यज्ञ संबंधी पशुनुं आलंवन करे.' इत्यादि वचनवक्के हिंसानो विधि देखारुनार वेदने परस्पर विरोधी अर्थने प्रतिपादन करवापणुं ठे ए हेतु माटे. त्यारे अन्य दर्शनी बोह्यो जे स्वर्गादि फल विशेष उद्देशेन हिंसा विधिनो उपदेश ठे तेयो सामान्य विधिवन करेलो जे हिंसानो निषेध ते प्रत्ये विरोध नथो, माटे अपवादतो परिहार करी

નરસર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે શિક્ષણ વડે સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ ઉત્પન્ન કરી એનું સ્વંરુન થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિઃ કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલસ્તનકલ્પયા ફલોદ્દેશાન્નાવે પ્રેક્ષાવપ્રવૃત્યનુપપત્તેઃ॥પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તત્ત્વમિતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આહો ઐહિકેનાં ઉત્તોજયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી इत्याદિક જે શ્રુતિ તે શું ફલ વાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો બોકમીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિર્રથક છે તેના જેવી નિર્રથક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાલો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશે તો કીયા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુક્તિમિતિ ફલત્વે તથૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાન્નિધાનિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિયતફલ

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाच्चावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए वे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजी
श्रुति ते वने सयुं. एटले बीजी श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे वे श्रुतियोनुं फळ वरोवर
नियमाये ठे तो वे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अच्चाव ठे.

टीकाः—न चैतद् जवतोप्यज्जिमतां॥ तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्त्वाज्जयदानप्रतिपादनदुर्लभलितया ऽनायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोलता
मात्राज्जिव्यंजिकयाऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
इमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए वेमांथी एक मानवी एक न मानवी
जो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अज्जय-
न आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां इरिद्ध एटले सर्वथा अज्जय-
न कहेवा न समर्थ थनी एवी ने प्रयाम विना साध्य ठे अर्थ जेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

सिद्धि यशे माटे यज्ञ करनारने मांस जक्षणनी लालच मात्रने जणावनारी ने परलोकमां नरत्पात करावनारी ने घणा धननो खरच ने महा प्रयास तेणे करीने साध्य पदार्थने जणावनारी पशु मारवा श्रुतिनुं शुं प्रयोजन ठे ?

टीकाः—नापिचतुर्थः ॥ यागादिविहितायां हिंसायामप्यहिंसाबुद्ध्युत्पादनेन रागादिमत्तयाऽनाप्लेष्वप्पाप्तबुद्ध्युत्पादनेन च विपर्ययज्ञानजननात् ॥ तथा चोक्तं विप्रोत्तमेन परीक्षापुरस्सरमन्युपेतजिनशासनेन श्रुतीनां परस्पर व्याहृतार्थत्वादिकं मीमांसमानेन प्रमाणिकचक्रचूनामणिना पंकितधनपालेन ॥

अर्थः—चोथो विकट पण घटतो नथी केमजे यज्ञादिकने विषे करेली जे हिंसा तेमां पण अहिंसा बुद्धिने उत्पन्न करनारी ए. श्रुति ठे माटे. तथा प्रोतामां रहेला जे रागद्वेषादि दोष तेणे करीने अहितकारी एटले यज्ञने विषे हिंसाने कहेनार. पुरुषो तेमने विषे हितकारी पणानी बुद्धि उत्पन्न करवा ते रूपो विपरीत ज्ञानने उत्पन्न करवापणुं वेदमां रखुं ठे, ए हेतु माटे ब्राह्मणमां श्रेष्ठ परीक्षापूर्वक जिनशासननो अंगीकार ने श्रुतियोनुं परस्पर विरुद्धार्थपणुं इत्यादि विचार करनार ने प्रमाणिक पुरुषना समूहनो मुकुटमणि समान पंकित धनपाल तेणे आ प्रकारे कछुं ठे.

टीकाः—स्पर्शोऽमैध्यजुजां गवामंघहरो वंया विसंज्ञा दुमाः ।

સ્વર્ગઽગ્રાગધાદ્વિનોતિ ચ પિતૃન્ વિપ્રોપ્રજુક્તાશનમ્ ॥
આપ્તાઽઘ્નપરાઃ સુરાઃ શિલિદુતં પ્રીણાતિ દેવાન્ હૃવિ
શ્રેત્યં વહ્નુ ચ ફલ્યુ ચ શ્રુતિગિરાંકોવેત્તિ લીલાયિતં ॥

અર્થઃ—અપવિત્ર વસ્તુને જઠ્ઠણ કરનારી ગાયોનો સ્પર્શ પાપને નાશ કરે છે, તથા સંજ્ઞા રહિત પીંપળા પ્રમુલ વૃક્ષ વંદનીક છે, તથા બકરાં મારવાથી સ્વર્ગ મળે છે, તથા બ્રાહ્મણ લોકોએ જોજન કરેલું જે અન્ન તે પિત્રિલોકોને તૃપ્તિ કરે છે, તથા કપડી દેવ છે તે હિતકારી છે, તથા અગ્નિમાં હોમ્યું જે હુતઙ્ગવ્ય તે દેવતાને પ્રસન્ન કરે છે. એ પ્રકારે સુંદર અને વળો નિષ્ફળ એવું વેદવાણીનું લીલાચરણ કોણ જાણે છે ?

ટીકાઃ—એવં ચ ત્રય્યા અપ્રમાણ્યે કથં તસ્યા ધર્મમાર્ગ-
ત્વં ॥ તથા ચ સતિ તન્મૂલસ્ય કુતોર્થિકપથસ્યાપિ સન્માર્ગત્વ
મપાસ્તં ॥ જિનમતસ્યૈવ ત્વનેકાંતરૂપતયા પ્રવૃત્તિનિવૃત્ત્યાદિરૂપ
સકલલોકવ્યવહારપ્રવર્તકત્વેન પ્રામાણ્યં તત્પ્રામાણ્યાચ્યુપગ-
મમંતરેણ વસ્તુતસ્તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે વેદનું અપ્રમાણપણું ઠતે ધર્મ માર્ગપણું તેનું કેમ હોય? નજ હોય. જ્યારે વેદનું અપ્રમાણપણું થયું ત્યારે વેદ છે મૂલ જેનું એવો કુતીર્થિક એટલે અન્યદર્શની તેના મારગનું પણ સ્વંન થયું. ને જિનમતને તો અનેકાંતરૂપપણું છે માટે પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિ ઇત્યાદિરૂપ જે સકલ લોક વ્યવહાર તેનું પ્રવર્તકપણું છે

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं ठे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कर्था विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकां:—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निव्वरुइ ।

तस्स जुवणेक गुरुणो, नमो अप्पेगंतवायस्स ॥

अर्थ:—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं ठे.

टीका:—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुग्नयसमुच्चयत्रीढसर्व ।

ज्ञावावज्ञासनमधारप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिच्युतमत्रिकोटि ।

॥ दोषं मतं तु कुपथोयति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थ:—वळी जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्वाधपणे प्ररूपकपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा बीजासारगनुं खंरुन करवुं तेणे करीन पोतानुंज सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे सोद मारग.

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજ્ઞાવ તેનું પ્રગટ કરનાર મોહમારગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને આ જગતમાં કોણ કુમાર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥
અવાસ્તવે ચ કુતીર્થ્યપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્ને
તિ ॥ એતાવતા ચ તત્ત્વે ઽતત્ત્વબુદ્ધિરતત્ત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વ
લક્ષણમાવિર્જીવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદા-
શ્ર્ચમેતન્મિથ્યાત્વોપહૃતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વં મવસાય ગુણિનો
દ્વિષંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે
અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી એટલે અસત્ય એવો
અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિ-
થ્યાત્વના મહિમાવને છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ
કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યા-
ત્વનું લક્ષણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના જિરોમણિ છે તો
પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ
વને દ્વણ્યેલા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો
દ્વેષ કરે છે. એ પ્રકારે આ કાલ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાત્તી ગુણિન્નિઃપ્રયોજનં સંઘપ્પવ જ્ઞ-

ગવાન્નિઃશેષદોષમોષક્ષમઃ સમાશ્રીયતાં ॥ જગવતાપિ ચ
તસ્ય મહત્વેન નમસ્કૃતત્વાત્તથાચ તદાઙ્ગયા વર્તમાનાનાં મોક્ષઃ
પ્રાણીનાં સંપશ્યત ઇત્યાશંક્યાધુનાતનસંઘવશવર્તિનો જગ્યજન
સ્યાકેપપૂર્વ મોક્ષાન્નાવમુપદર્શયિષુરાહ ॥

અર્થઃ—વિતર્ક કરે છે જે આ કાલમાં ગુણી પુરુષોનું શું
પ્રયોજન છે? કેમજે સંઘ છે તેજ મહા એશ્વર્યવાળો છે ને સમગ્રદોષને
મૂકાવવા સમર્થ છે માટે તે સંઘનો આશ્રય કરો. જગવાન તીર્થકરે
પણ તેની મોટાધ્ જાણી નમસ્કાર કર્યો છે એ હેતુ માટે. વળી તે
સંઘની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર પ્રાણીનો મોક્ષ થશે એવી આશંકા
કરો સાંપ્રત કાલના સંઘને વશ વર્તનાર જગ્યજનને તિરસ્કાર પૂ-
ર્વક મોક્ષનો અન્નાવ દેખાતુવા શક્તા હતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંઘત્રાકૃતચૈત્યકૂટપતિતસ્યાતસ્તરાં તામ્યત
સ્તન્મુજાદ્દપાશબંધનવતઃ શક્તસ્ય ન સ્યંદિતું ॥
મુક્ત્યૈ કલ્પિતદાનશીલતપસો ઽપ્પેતક્રમસ્થાયિનઃ
સંઘવ્યાગ્રવશસ્ય જંતુહરિણત્રાતસ્ય મોક્ષઃ કુતઃ ॥૩૩॥

ટીકાઃ—જંતવો ધર્માર્થિનો, જગ્યસત્વાઃ ત એવા ઽચક્ષત્વાન્મુ-
શ્ચત્વાત્સત્ત્વરહિતત્વાચ્છ હરિણા મૃગાસ્તદ્બ્રાતસ્ય તત્સમુદાયસ્ય ॥
જાત્યપ્રવ્રજ્જ હત્સૂત્રપ્રજ્ઞાપકઃ શ્રુતાજ્ઞાનિરપેક્ષઃ સ્વચ્છંદચારી

सातखोलुपः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
संघ उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
शस्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः—धर्मना अर्थी एवा जव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
मूह, जव्य प्राणीने मृग जेवा शायी कहा? तो तेमनी जोळाशायी
तथा बल रहितपणाथी, ते मृगने संघरूपी मोटा वाघे जाव्यो ठे. ते
संघ कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
रुपणा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
नजरमां श्रावे तेम चालतो, तथा शातासुखनो लालची एवो साधु
साध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कह्यो. तेज ब-
ळवानपणाथी तथा क्रूरपणाथी वाघ समान ठे तेने आधीन थयेलो
पटले दासनी पेठे ज्यां त्यां मोकळवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
मोक्ष क्यांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः—द्वितीयपक्षे ग्रासविषयीभूतस्य ॥ मोक्ष इति
श्लिष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च बुटनं
व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतःकस्मान्नकथं चिदित्यर्थः ॥
ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानान्नावाप्तस्य मोक्षान्नावः किमायातं सं-
घस्येत्यत आह ॥

अर्थः—हवे बीजोःपक्ष पटले जेम कोइ पुरुषने वाघे मज-
बूत जाव्यो होय ते क्यांथी मुकाय? तेम जव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

આકરા વાધે પકમ્યું છે તે કયાંથી મૂકાય? ઇટલે તેનો મોક્ષ ક્યાંથી થાય? હરિણપક્ષે ક્યાંથી ટૂટે? ક્યાંથી નાશો? એવો અર્થ કરવો નાશવાનો કોઈ ઉપાય નથી એ અર્થ છે. તે જગાએ કોઈ આશંકા કરે છે જે મુક્તિને અનુસરતી ક્રિયાનો અજ્ઞાવ છે માટે તેનો મોક્ષ નથી થતો તેમાં સંઘનો શો વાંક છે તો તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:---મુક્ત્યૈ નિશ્ચેયસાર્થ કલ્પિતદાનશીલતપસો-
પિ સ્વબુદ્ધ્યા વિહિતજિનાદિવિતરણદેશચારિત્રાનશનોદરપ્યા-
સ્તાં તદિતરસ્યેત્યપિ શબ્દાર્થઃ॥ કથં તર્હિ મોક્ષાજ્ઞાવ ઇત્યત આહ્ ॥
સંઘાય લિંગિસમુદાયાય દેયાનિ કૃતાનિ દેયે ત્રા ચેતિ ત્રા તદ્વિતઃ ॥
તતશ્ચ સંઘત્રાકૃતાનિ શ્રાવકલોકેન જક્ત્યા સ્વદ્રવિણેન
નિર્માપ્ય લિંગિજ્યસ્તદેશનયૈવ વા સાદ્યર્થસમર્પણેન તદા-
યતીકૃતાનિ ત્રૈત્યાનિ ॥

અર્થ:---જે મુક્તિને અર્થે પોતાની બુદ્ધિ કહ્યાં છે ઇટલે
ક્યાં છે દાન શીલ તથા તપ તે જેણે. જ્ઞાવાર્થ એ છે જે પોતાની બુ-
દ્ધિ કલ્પના કરી ક્યાં છે જિનાદિદાન તથા દેશચારિત્ર તથા
અનશનઆદિક તે જેણે. એવાનો પણ મોક્ષ નથી તો બીજાનો ક્યાંથી
હોય? એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. કેમ મોક્ષનો અજ્ઞાવ કહોઠો? તો
તે જગાએ કહે છે જે લિંગિર્જના સમૂહને આપેલાં જે ચૈત્ય ઇટલે
શ્રાવક લોકોએ જક્તિજ્ઞાવે પોતાના દ્રવ્યવસ્તુ નિપજાવો લિંગધારીની
દેશનાથી લિંગધારીને રહેવા સારુ લિંગધારીને આપ્યાં એવાં જે
ચૈત્ય ઇટલે લિંગધારીને આધીન કરેલાં જે ચૈત્યમંદિર.

टीकाः—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकषायाद्यरूपितशुभचि-
त्तोत्पादनेन जवगुप्तमोचनहेतुर्जिनर्विवं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थः—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होवो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुभ चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी वंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनर्विव ठे तथा जिनमंदिर ठे
तेने चैत्य कहोए.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषसत्थ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्स ॥ तं चेइयंति जन्नइ, उवयारो होइ जिणपदिमा॥

टीकाः—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैयर्थ्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाचावेन त
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहाऽनुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदाह-
यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थः—ने बंधन हेतु होय तेन कूट कहोए, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते वेमां मोटुं विषमपणुं ठे एटले वणो आंतरो ठे, मादे

ए बेने उपमान जाव तथा उपमेय जावनो अजाव ठे ए हेतु माटे ते बेनो अजेद करी रुपकाखंकार करो गो पण ते रुपकाखंकार लक्षणनी आ जगाए आसिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अजेद-पणाथी रुप्यजाव तथा रुपणजाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीकाः—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगिनां निश्चा निवासविरहेण श्राद्धैर्विधायते तानि संसारगुप्तिमोचननिबंधनानि ज्वंति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी श्राद्धा अस्माकं जोग्या जविष्यन्ति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन नियमनार्थं लिंगिजिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वां॥

अर्थः—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवने लिंगधारीउनी निश्चा निवास विना श्रावके कराव्यां होय तेतो संसाररूपी बंधीखानाथी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीउण पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमाकी करावेलां तेमां लिंगधारीउनो आ अजिप्राय जे आ श्रावक लोकने जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी ते चैत्यमंदिरने विषे श्रावकोने ममत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी राखवा सारु लिंगधारीउण करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकावनार केम कहेवाय ?

टीकाः—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वोक्तयुक्त्या विमु-

શમાનં સંગચ્છતે ॥ એવં ચૈત્યાનાં કૂટૈરત્યંતં વંધનદેતુત્વસામ્યેના
જેદવિવક્ષણાયુક્તૌ રુપ્યેણ રુપણ જાવશતિ ॥ એતેન વિવિક્ષત
ચૈત્યાનાં વર્તિશપિશિતવદિત્યુપમાનેનાઽનાયતનત્વં પ્રાક્પ્રતિપા-
દિતમપિ પુનર્વિનેયજનમનઃપ્રતીતિદાઢ્યાર્થમિહાપિ તદેવચ્યં
જિતમિતિ દ્રષ્ટવ્યં ॥

અર્થઃ—નલકાં વંધનનું કારણજ છે, પૂર્વ કહેલો યુક્તિવચ્ચે
વિચાર કરતાં એ વાત સિદ્ધ છે. એ પ્રકારે ચૈત્યને અત્યંત વંધનનું
કારણપણું છે તેણે કરીને કૂટ જે મૃગવંધન પાસે તેની સાથે સમાન-
પણું કહ્યું. તે સાથે અજેદપણાની યુક્તિ કહે સતે રુપકાલંકાર કર
વા યોગ્ય વસ્તુવચ્ચે રુપકાલંકાર થયો. એણે કરીને આ કહેવા માનેલા
વર્તીશપિશિત એટલે મત્સ જાલવાનો લોઢાનો આંકનો તેમાં ઘાલેલા
માંસને જરૂણ કરવા આવતાં જે મત્સ તે વંધન પામે છે તેમ આવક
લોકો ચૈત્યમંદિરની સમતા કરી વંધન પામે છે એમ પૂર્વે ઉપમા દીધી
છે તેણે કરીને અનાયતનપણું સ્થાપ્યું છે. તોપણ ફરીયો જે આ કહ્યું
તેતો શિષ્યનાં મનને દૃઢ પ્રતિતિ થાય તે સારુ અહીં પણ તે વાત
જણાવી છે એમ દેખવું.

ટીકા—આયતનત્વે ગર્હિતતમૈઃ પાપોપકરણૈઃ કૂટેસ્તેપાં
રૂપણાનુપપત્તે. ॥ ઇયાંસ્તુ વિશેઃસ્તત્ર વિવસ્થૈવ તત્સૂચિતમિ-
હ વિંવાનાં તદાયતનનાં ચ ॥ તથા તત્રોપમાનેન ત્રિનેત્રોપમે-
યસ્યાઽનાયતનત્વમાવિઃકૃતં ॥ ઉપમાનોપમેયયોજેદંત્રોપમાયાઃ
પ્રવૃત્તેઃ ॥ ઇહ ત્વેવં નામ કૂટૈશ્ચૈત્યાનાં સામ્યં ચેનોત્તયથાપ્યજેદ
વિવક્ષયા કુટત્વેન રૂપિતાનિ ચૈત્યાનિ ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં આટલું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વઢી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ બેના જોડવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને બે પ્રકારે ઇટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજોડ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજોડેનોપમેય સ્યાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-ક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમજોડો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તદ્યુક્તમુક્તં ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વઢી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજોડપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્ર-ત્યાખ્યાન કર્યું ઇટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ. વઢી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ બેનો જે અજોડ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંધરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે તેનું નામ તે યુક્ત છે.

टीकाः—अत एव लिंगपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसूरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्नीय श्री चित्र-
कूटे प्रजुज्जक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिषया निर्मापयांवचूवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः—एज कारण माटे वेप धारियोये गृहण करेलां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज-
ळवाथी अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रजुना
ज्जक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इडाए नोपजावुं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारो आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“कुडाचीर्णकुवोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।

छिष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने नृयसि ॥

तादृग्लोकपरिग्रहेण निविमृष्टेषोऽग्ररागग्रह ।

अस्तैस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नूम्नाऽधुना ॥

तत्त्वद्वेषविशेष एष यद् सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।

सेयं धर्मविरोधवोधविधुतिर्यत्सत्ये साम्यधीः ॥

तस्मात्सपथमुच्छिन्नावधिपुञ्जिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।

श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कारयांचक्रिरे ॥

टीकाः—व्याख्याः—वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आः

સસંમતં સદ્ગુણામનુમતં હૃદં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કારયાંચક્રિરે વિરચયાંવજ્રૂવુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાતે-
પિ તદ્ બહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગા-
ક્ષિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત આહ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુણના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાએ આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ થશે
માટે જા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—કુદ્રાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્જાનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુબોધશ્ચ કુગ્રહશ્ચ તૈર્હ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા ઇતિ સર્વત્ર પ્રત્યા-
ખ્યાપયતિ દ્વિષ્ટં માત્સર્યવત્ અનિષ્ટમપાયકરણપ્રવર્ણં નિકૃષ્ટમધર્મં
ધૃષ્ટં પાપં કુર્વતોઽનુપજાયમાનશંકં મનશ્ચિત્તં યસ્ય સ તથા

અર્થ:—જે લિંગધારીનું કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઠું કલ્યાણક જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે ન કરવું, શ્યાદિ આ-
ચરણ તથા કુબોધ તથા કદાગ્રહ તેણે કરીને લોકને દોષ પમાને

ठते तथा अमेज धर्मनिष्ठ ठीए ए प्रकारनी वात सर्वत्र प्रसिद्ध
करे ठते तथा मत्सर सहित अने अनिष्ट करवामां तत्पर तथा
अधम तथा पाप करतां पण जेने शंका थती नथो ए प्रकारनुं ठे
मन जेनुं एवो लोक थये ठते ।

टीकाः—तस्मिन् क्लिष्टे धार्मिकान् प्रति कुराध्यवसाये एवं
विधे संप्रति ज्ञयसि प्रचूते जनेलोके सति अथ यथेवंविधो ज्ञयान्-
लोकः संप्रति ततः किमायात मपरचैत्यविधापनस्येत्यत-
आह ॥ तादृक्लोकपरिग्रहेण प्रागुक्तविशेषणविशिष्टजनाधी-
नत्वेन निविरुद्धेषोऽग्ररागग्रहेण तीव्रगुणवन्मात्सर्योदग्रस्वमता-
नुरागाज्जनिवेशेन अस्ता वशीकृता ये एतद्गुरवः प्रागजिहृत-
जनाचार्यास्तत्सात्कृतेषु ॥

अर्थः—तथा धर्म निष्ठ पुरुषो उपर क्रूर अध्यवसाय जेने
ठे ए प्रकारना आ कालमां घणा लोक थये ठते नहुं विधि चैत्य
कराव्युं एम आगल संबंध जाणवो. आशंका करी उत्तर कहे ठे.
जे हवे ए प्रकारना घणा लोक आ कालमां थया तेथी वीजुं चैत्य
कराव्यामां शुं कारण प्राप्त थयुं ? तो तेनो उत्तर कहे ठे. जे पूर्वे
विशेषण कहां तेणे सहित एवा लोक साथे पराधीनपणुं थयुं तेणे
करीने तथा जे आकरो गुणवान साथे मत्सर तेणे करीने मोटो
पोताना मतनो अनुराग थयो तेणे करीने वडा थयेला एवा पूर्वे
कहेला लोकोना आचार्य तेमने सर्व चैत्य अर्पण करे ठते नहुं चैत्य
कराव्युं एम संबंध ठ.

टीकाः—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु जूम्ना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिग्रही-
तालिंगिगुरुणामायत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादागमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं ज्ञविष्यति ज्ञवतां तु तत्र पूजावंद-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः—आपवारुपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करधे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठते नवुं
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्याठे, लिंग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्या ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कहुं के जेथी नवुं चैत्य करवुं पर्युं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गमात्सर्यप्रकर्ष एषः
यदऽसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिंगिपरिग्र-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः—जे साचा मार्गने विषे जे अतिशे मत्सर ते लोकोने

वर्त्ते ठे माटे, एटले जे असत् मार्गने विषे प्रवर्त्तबुं तथा जेबुं पूजन करबुं इत्यादि व्यवहार तथा लिंगधारीयोथे ग्रहण करेलुं जे जिन-मंदिरादि ते सर्व पण असत् मार्गज ठे, ते हेतु माटे सत्य मार्गने जाणे ठे तो पण जे नित्य असत्य मार्गे प्रवर्त्ते ठे तेमना मनमां सत्य मार्गने विषे दोष विशेष वर्त्ते ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तत्रैव प्रवृत्तिरतस्तत्र प्रवर्त्तमानानां धार्मिकाणामप्यविध्यनुमोदनमुग्धजनस्थिरीकरणादिना पाप-मेव ॥ सदा ग्रहणात् कदाचिदपवादेन तत्रापि प्रवृत्तिरनु-ज्ञाता सेयं सैषा धर्मविरोधेन सद्धर्मविद्वेरेण बोधविधुतिः-स-द्वोधाशो यत्सत्पथे सन्मार्गे कुपथेन साम्यधीस्तुद्वयताबुद्धिः॥

अर्थः—अने जो द्वेष न वर्त्ततो होय तो त्यांज केम जवानी प्रवर्त्ति थाय? धार्मिक लोकने पण अविधि चैत्यमां जतां अविधिनी अनुमोदनाथी तथा मुग्ध लोकने त्यां जवा आवावा विषे स्थिरपणुं करबुं इत्यादि कारणवने पापज थाय ठे ने ए धर्मी पुरुषने सत्य ज-पर आग्रह रह्यो ठे. तेथी कदापि अपवाद मार्गे अविधि चैत्यमां जवानो शास्त्रमां आज्ञा ठे ते आज्ञाया प्रवृत्ति साचा धर्म साथे द्वेष थवे करीने साचा बोधने नाश करनारा ठे. केमजे सन्मार्ग अने कु-मार्ग ए वेने विषे तुद्वय बुद्धि एटले सरखी बुद्धि थवायो.

टीकाः—सत्पथकुपथयोर्ह्यलोकतमसोरिव सदृदंतरं सत्पथ परिज्ञानेऽपि नित्यं कुपथप्रवृत्तौ तु तेनां सत्पथकुपथयोः साधारण्यं चेत्तसि निविशमानं लक्ष्यते तथा च नूनं ते धर्मविद्वेषिणः सद-

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिश्यात्
यिषुज्जिर्विधिचैत्यविधापनेन प्रकाशयद्भिरस्माजिः कृत्यं कर्त-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्ग अने कुमार्ग ए वेनुं अजवाळुं अने अंधारं
ए वेनी पेठे मोटुं आंतरं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
ए वेनुं संमानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग एवे
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं थये ठते पण जे निरंतर कुमा-
र्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विषे सन्मार्गने कुमार्गने विषे
साधारणपणुं रद्देलुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विनाना
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठे ते हेतु माटे विधि
चैत्यनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करनार अ-
मोष ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासेडुषां हेतदेव कर्तव्यं यत् कुपथं
पाथोधिपातुकञ्जविकोद्दिधीर्बया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचैत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चैत्यानां प्रायेण सर्वेषामपिलिङ्गियस्त्रिहेणाविधिना प्रातत्वात् ॥
इति हेतौ अस्माद्धेतोस्तेवीरास्पदमित्यादि पूर्वव्याख्यातमि-
त्यानुषंगिकवृत्तद्वयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेला पुरुषोये निश्चे ए प्रकारना
कामज कर्मा जोडए, जेथो कुमार्गरूपी समुद्रमां परता जव्य प्रा-
णीने उठार करवानी इत्थाए विधि मार्गने प्रकाश थाय आ कांक्षमां

जुहुं विधिचैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गानो प्रकाश करवा नथी समर्थ यता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीजए बहुधा प्रहण कर्या ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्तुं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणवशथी आवेलां बे काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संघत्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिवद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गोष्ठिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पडेलो एटले बंधायेलो ते सन्मार्गने पामवा इहे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोठकी थवी इत्यादि कारणवने अथवा पोतानी करावेली प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधायो ठे ए हेतु माटे त्यांथो नीकळवा समर्थ नथो थतो.

टीकाः—द्वितियपक्षे पतितस्य वद्धस्य तथांतस्तरां ताम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽज्ञात्तात् ॥ जविता कदाचित्त्विनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमन्ये चेतोमर्मणीति यावत् खिद्यमानस्य ॥

અર્થ:—મૃગપદ્ધે પતિત શબ્દનો બાંધવારૂપી અર્થ છે. વલી અંતઃકરણને વિષે લેવડ પામતો ઇટલે સન્માર્ગને બહુમાન કરે છે તેથી અસત્માર્ગમાંથી નીકળવા ઇચ્છે છે, તો પણ નીકળી શકતો નથી ને એમ વિચાર કરે છે જે, અહો! તે દિવસ મારે ક્યારે આવશે જે દિવસ અસત્ માર્ગથી હું નીકળું એ પ્રકારે અંતરમાં લેવડ કરતો.

ટીકા:—નન્વેવં ચેન્નિર્ગતું તસ્ય તાપઃ તર્હિ કિં ચૈત્યેષુ ગોષ્ટિક-
ત્વાદિપ્રતિબંધેનેત્યત આહ ન શક્તસ્ય ન ક્લમસ્ય સ્યંદિતું ચલિતું ત-
તો નિર્ગમનાય બદ્ધિઃ શ્રેષ્ઠયોદ્યોગમાત્રમપિ કર્તુમિતિ યાવત્કુત
શ્યત આહ ॥ તદ્વચ્ચેન સંઘઃ પરામૃશ્યતે તસ્ય સંઘસ્ય મુદ્રાશ્ચતુર્થ-
શ્યાદિકાઃ પર્વતિથય એતદાચાર્યસંવાદેન તપોનિયમાદિકૃતે પ્ર-
માણીકર્તવ્યા નાન્યથેત્યેવમાદિકા વ્યવસ્થા ॥

અર્થ:—એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે જે, જો એ પ્રકારે
તેમને ચૈત્ય બંધન પાસથી નીકળવા પરિતાપ થતો હોય તો ચૈત્યને
વિષે ગોષ્ટિ કરવાદિ પ્રતિબંધવચ્ચે શું ? કાંઈ નહીં. તેનો ઉત્તર કહે
છે જે, ત્યાંથી નીકળવા સમર્થ નથી. થતો ઇટલે બારણે નીકળી
છે પુરુષનો યાગ માત્ર કરવા પણ સમર્થ નથી થતો. ત્યાં કહે છે
જે તત્ શબ્દ વચ્ચે સંઘ કહેવો. તે સંઘનો મુદ્રાઓ ઇટલે ચતુર્દશી
પ્રમુખ પર્વ તિથિઓ તે તિથિઓ આચાર્ય પુરુષોના સંવાદે કરીને
જે નિયમને અર્થે પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે તેજ પ્રમાણે ગ્રહણ કર-
વી બીજો રોતે ન કરવો. ઇત્યાદિક જે લિંગધારિઓનો મર્યાદા.

ટીકા:—યદાહ ॥

ચૈત્યેઽસ્મિન્નથવામુકત્ર વસતૌ તિથ્યઃ કિંયંતે યથા,

સર્વત્રૈવ ચતુર્દશીપ્રભૃતયઃ કાર્યાસ્તથા નાન્યથા ॥
જિહ્વા ન વૃત્તિનાં ન ચાત્ર વસતિર્દેયા તથામી યતો,
નિર્વાસ્યા ન ચ મંદિરં જગવતઃ સોઢવ્યમેતન્મતે.

અર્થઃ—હવે તે લિંગધારિઓની વાંધેલી મર્યાદાઓ કહે છે, જોલા લોકને વંધનપાસમાં નાંખવા લિંગધારિઠ કહે છે જે, આ ચૈત્યમાં અથવા આ સ્થાનમાંજ નિરંતર ચૌદશ પ્રમુખ તિથીઠ કરવી. હવે એ પ્રકારનું માનનાર પુરુષો એ વ્રતવાલાને ઘટલે સુવિહિત નામ ધરાવી ફરનાર મુનિઝને જિહ્વા તથા નિવાસ તે ન આપવો. ત્યારે શું કરવું ? તો તેમને કહામી મુકવા. ઘટલે દેખો ત્યાંથી સુવિહિત મુનિઝને મારી કહારવા એ જાવાર્થ છે. જગવાનનું નવું મંદિર ઘટલે નવું વિધિચૈત્ય કરાવ્યું છે તે સહન કરવા યોગ્ય નથી, તે ક્ષમા કરવા યોગ્ય નથી. કેમ જે એ તો એમના મતનું છે. એ પ્રકારે લિંગધારીઠ મર્યાદા વાંધે છે.

ટીકાઃ—અણાં ન કેનચિદ્દ્વો સવિધે વિધેયા,
ધર્મશ્રુતિર્વ્રત ગૃહીતિરનીતિજાજાં ॥
દેયં ન ચૈત્યગૃહવેશનમન્યથા વો,
ઽકાંમેન મૂર્ઝ્ઞાનિ પતિપ્યતિ રાજદંરુઃ ॥

અર્થઃ—વલી અનીતિને જજનાર અવા એ વિધિવાદી લોકો પાસે કોણે ક્યારે પણ ધર્મ સાંજલવા ન જવો. તથા વ્રત પણ ન મહણ કરવું. ને ચૈત્ય ઘરમાં પેસવા પણ ન દેવા, ને જો એમ નહીં કરો તો તમારે સાથે ઓર્ચિંતો રાજ દંરુ પરુશે.

टीकाः—एवंमायाः स्वतोऽमुञ्जै कुञ्जैर्मुञ्जाः प्रवर्त्तिताः ॥

वराकान् मुग्धसारंगान् हा बध्नुं वायुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कल्पित मर्यादांने प्रवर्त्तवन्नारा लिंगधारीत ए मुग्ध लोक रूपि हरिणनां रंक टोळांने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तवे ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुञ्जैव दृढं निविरुं पाशोमृगादिवंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वत्तस्तद्वन्वितस्य स हि संघमुञ्जामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतुमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिने गांव्यो वाली पासला रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेला लोको त्यांथी नीकळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवा समर्थ नथी थता तो विचारा ए लिंगधारिजना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? एटसो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रि-स्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपदे तु हरिणं प्रह्वारार्थमुत्क्षिप्य सज्जिनः पादक्रमस्तद्गोचरगतस्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रपासविषयस्य तत्क्रमगोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि पलाय्यापि कथंचित्ततो
मोक्षः संज्ञाव्यते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
पाशसंयमि तत्वेनांगस्यंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणवातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः—वली ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखानी
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पक्षे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे वाघ
तेनी नजरे पनेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम वाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटले त्यांथी तुटी नाशीने पोतानुं जीवित वचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी वाघनां
टोळांये पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पनेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने तुटे एचो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते वं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी यतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित वचाववा क्यांथी समर्थ थाय ! एटले
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः—एवमस्यापि चैत्यप्रतिवद्धस्य सन्मार्गस्पृष्ट्या निर्ग-
तुं मेनेसि । खद्यमानस्यापि संघमुद्रया कीलितत्वेन सत्पथाच्यु-
पनमं प्रत्युद्यंतुमप्यशक्नुवतस्तत्कममनतिक्रामतः संप्रतितन
संभावावश्यस्य जंतुसंदाहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

अर्थ—ए प्रकारे आ चैत्यमां बंधाएला लोकोने पण साचा मारगनी मनमां वांछा ठे तेणे करीने तेमांथी नीकळवानुं मन ठे माटे खेद पामतो एवो ठे तो पण संघ एवी एने माथे ठाप दीधी ठे तेणे करीने बंधन पाम्यो ठे, माटे साचा मारग प्रत्ये जवानो उद्योग करवा असमर्थ थएलो अने तेनी बांधेली मर्यादाउने पण उद्ध्वंघन करवा समर्थ न थतो एवो अने संघनी आझाने वश थएलो आ काळना ज्ञव्य लोकनो समूह तेनो मोझ नथी थतो.

टीकाः—अथ कथमिह संघस्य क्रूरतया व्याघ्रेण रूपणं ॥ तत्त्वे हि तस्य जगवन्नमस्कारो न घटा मिथ्यात् ॥ श्रूयते चतीर्थ-प्रवर्त्तनाऽनेहसिनमो तित्थस्सेत्याद्यागमवचन प्रामाण्येन जगव-तस्तन्नमस्कारविधानं तत्कथमेतदुपपद्यत इति चेत् न ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी आशंका करे ठे जे, अहीं संघने क्रूर-पणावळे वाघ जेवुं वर्णन कर्युं ते केम घटे ? तत्वपणे विचारतां जो वाघ जेवो क्रूर संघ होय तो तेने जगवान् नमस्कार करे ठे ते न घटे. सांजळीए ढीए जे, तीर्थ प्रवर्त्ताववाने अवसरे “ नमो तित्थ-स्स ” इत्यादि आगम वचनना प्रमाणपणाए करीने जगवान् ते सं-घने नमस्कार करे ठे, ते वात केम युक्त होय ? हवे तेनो उत्तर कहे ठे जे, जो तमे ए प्रकारे कहेता होय तो ते न कहेवुं.

टीकाः—सदगूनामश्रवणाद् संघेऽपि प्रकृते जगतः संघत्रां-तेः ॥ अन्यो हि संघो जगवन्नमस्कारविषयोऽन्यश्चाधुनिको जगद्व-

જિમતઃ ॥ તથાહિ ॥ ગુણગુણીનોઃ કથંચિત્તાદાત્મ્યેન જ્ઞાનાદિ
ગુણસમુદાયરૂપઃ શુરૂપયપ્રથનવદ્દાદરોઽનુલ્લંઘિતઋગવચ્છાસનઃ
સાધ્વાદિઃ સિદ્ધાંતે સંઘ ઇત્યજિધીયતે ॥

અર્થઃ—કેમ જે સરખું નામ સાંજલવાથી જે સંઘ નથી અને
સંઘ નામ ધરાવે છે તે પ્રકરણમાં તને સાચા સંઘની ઝાંતિ થઈ છે
તેથી એમ આજ્ઞા કરું તું, તે સંઘ નિશ્ચે જૂદો છે કે જેને ઋગવાન
નમસ્કાર કરે છે, અને આ તો હમણાંનો જે સંઘ છે તે તો તમોષ
માની લીધો છે. તેજ કહે છે જે, કોઈ પ્રકારે ગુણ તથા ગુણી એ બેનું
એકપણું કહેતું તેણે કરીને જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાયરૂપ અને શુરૂ
મારગનો વિસ્તાર કરવામાં જેણે આદર બાંધ્યો છે અને ઋગવાનની
આજ્ઞા જેણે ઉલ્લંઘન કરી નથી એવો જે સાધુ પ્રમુખ તેને સિદ્ધાં-
તમાં સંઘ કહ્યો છે.

ટીકાઃ—પદાહ ॥

સર્વોચ્ચિનાણદંસણ ચરણગુણવિજ્ઞસિયાણ સમણાણ ॥
સમુદાઠ હોઈ સંઘો, ગુણસંવાઠ તિકાનુણ ॥

અર્થઃ—તે કહી દેલામે છે જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણવર્મે
શોભતો સાધુનો સર્વે સમુદાય તેને સંઘ કહો. તે કીયે પ્રકારે ?
તો ગુણસંઘ એ પ્રકારે કરીને. એટલે જે સંઘના ગુણ શાસ્ત્રમાં કહ્યા
છે, તે ગુણ સહિત તેને સંઘ કહીએ, પણ એકલા નામ માત્રે નથી કહેતા.

ટીકા:—એવંવિધશ્ચ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયઃ ॥ સઃ હિ જગવાન્નમસ્યદર્શનમ્ભૂતમૌલિમાલાલલિતક્રમકમલોપિ તીર્થસ્ય સાક્ષાત્સપ્તાપિ પ્રાક્તનજન્મનિર્વાર્તિતજાવસંઘવાંત્સદ્યાદાર્હલ્યં મયાવાતમિતિ કૃતજ્ઞતા પ્રદિદર્શયિષયા સદ્બહુમાનદર્શનાચ્ચ લોકોપ્યેનં બહુ મન્યેત ઇતિ જિજ્ઞાપયિષયા ચ તં નમસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારના જે સંઘ હોય તેને જગવાન નમસ્કાર કરે છે, તે સર્વે ઇંદ્રના મુકુટની શ્રેણીવર્તે શોભતા છે ચરણ કમલ જેમના એવા છે તો પણ તથા તીર્થના સાક્ષાત્ કરનારા છે તો પણ એમ વિચારે છે જે પૂર્વ જન્મને વખે નીપજાવ્યું જે જાવ સંઘનું સામિવાત્સલ્યપણું તેથી અમો એ અરિહંતપણું પામ્યું છે એ પ્રકારે કૃતજ્ઞપણાની જે દેખાવવાની ઇચ્છા તેણે કરીને તથા સત્પુરુષના બહુમાનને દેખાવવા માટે તથા લોક પણ એ સંઘનું બહુમાન કરે શ્યાદિ જણાવવાની ઇચ્છા છે એ હેતુ માટે તે સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ગુણસમુદાય સંઘો પવયણ તિર્થં તિ હુંતિ એગંઠા ॥

તિત્થયરોવિ હુ એયં, નમએ ગુરુજ્ઞાવર્ઠ ચેવ ॥

તત્પુધિયા અરહયા, પૂજ્યપૂયાય વિણયકમ્મં ચ ॥

કયકિચ્છોવિ જહ્ કહં કહેશ્ નમએ તદ્દા તિર્થં ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાય તથા સંઘ તથા પ્રવચન તથા તીર્થ એ સર્વે એક અર્થવાળા છે, સાદે તીર્થકર પણ નિશ્ચે મોટા જાવથી એ સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ઇતરથા કૃતકૃત્યત્વેન જગવતો યથાકથંચિત્તત્રૈવ
જવે મુક્તિસંજવાત્કિમનેનેતિ સાંપ્રતિકસ્તુ જવદ્ગ્નિપ્રેત ઝનમાર્ગ-
પ્રજ્ઞાપકત્વેન સન્માર્ગપ્રણાશકત્વેન જિનાજ્ઞાસર્વસ્વલુંટાકત્વેત્ત
યતિધર્મમાણિક્યકુટ્ટાકત્વેન ચ ગુણસમુદાયરૂપત્વસ્ય સંઘલક્ષણ-
સ્યાન્નાવાન્ન સંઘ:

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવાન કૃતાર્થ થયેલા છે.
એટલે જે કરવાનું તે કરી રહ્યા છે, અને જે તે પ્રકારે તેજ જવમાં
મોહ જવાના છે માટે તેમને સંઘ નમસ્કાર કરવો તેણે કરીને શું ?
કાંઈ પણ વિશેષ નથી. આ કાલનો તમારો માનેલો જે સંઘ તે જ્ઞા-
સ્ત્રમાં કહેલાં જે સંઘનાં લક્ષણ તેણે રહિત છે માટે સંઘ નથી, કેમ
જે ગુણનો સમુદાયરૂપ સંઘ હોય, એવાં લક્ષણ તમારા માનેલા સંઘને
વિધે નથી, આ તો ઝનમાર્ગની પ્રરૂપણા કરે છે, એ હેતુ માટે, તથા
સન્માર્ગનો નાશ કરે છે એ હેતુ માટે, તથા જિનરાજની આજ્ઞાના
સર્વથા ચોર છે એટલે જિનરાજની આજ્ઞાના ઘણું ઢેદન કરનારા
છે એ હેતુ માટે, તથા યતિ ધર્મરૂપ માણિક્ય મણિના કુટનાર છે એ
હેતુ માટે તમારો માનેલો જે સંઘ તે સંઘ નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

કેઠ ઝમ્મગ્ગઠિયં ઇસ્સુત્તપરુવયં વહું લોચં ॥

દઠું જ્ઞણંતિ સંઘં સંઘસરૂવં યયાણંતા ॥

સુહસીલાઓ સઠં દચારિણો વેરિણો સિવપહસ્સ ॥

આણાજ્ઞાઠ વહુ, જણાઝં મા જ્ઞણહ સંઘોત્તિ ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, उन्मार्गमां रहेला तथा उत्सूत्रना प्ररूपक एवा घणा लोकने देखी केटलाक पुरुषो संघना स्वरूपने नथी जाणता माटे तेमने संघ कहे ठे. सुखशिलीया तथा स्ववन्दचारी एटले पोतानी नजरमां आवे तेम चालता एवा तथा मोक्ष मार्गना शत्रुरूप तथा बीतरागनी आझाथी व्रण्ट थएला घणा लोकना समूह तेने संघ ए प्रकारे न कहेवुं.

टीकाः—परं बहुकीकश संघातरूपत्वात्सोपि संघ इत्य निधया लोकेऽनिधीयत इति मुग्धनाम्ना विप्रलब्धोसि ॥

अर्थः—बळी घणां हारकांना समूहरूपपणुं ठे ए हेतु माटे एटले तारो मानेलो संघ ते हारकांना संघ जेवो ठे माटे लोकमां संघ ए प्रकारे कहे ठे, ए हेतु माटे हे मुग्ध ! संघ एवा नामथी तुं उगायोळुं.

टीकाः—यदुक्तं ॥

एकौ साहू एका वि साहुणी सावउं य सद्दीय
आणाजुतो संघो सेसो पुण अठिसंघाउं ॥

अतः संघलक्षणाज्ञावाज्ञायं बहुमानमर्हति तद्बहुमानादिका-
रिणो जगत्प्रत्यनीकादिज्ञावेनाभिधानात् ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, तीर्थकरनी आझाए

युक्त एवो एक साधु अथवा एक साध्वी अथवा एक श्रावक अथवा एक श्राविका होय तेने संघ कहिए अने ते बिना शेष जे साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकानो समुदाय तेने हारुकाना समूह जेवो संघ कहिए ए हेतु माटे, तमारो मानेलो जे संघ तेमां संघनां लक्षण नथी माटे ए बहुमान करवा योग्य नथी. अने तेने जे बहुमानादिक करे ठे, ते जगवंतनां सामावाळीओ शत्रु ठे इत्यादि अजिप्रायवने शास्त्रकारनुं आ प्रकारे कहेवुं थयुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

आणाए अवट्ठंतं जो उववूहिज्जा मोहदोसेणं ॥

तिथयरस्स सुयस्स य, संघस्स य पच्चणीओ सो ॥तथा॥

जो साहिज्जे वट्ठइ आणाजंगे पयट्ठमाण्णं ॥

मणवायाकाएहिं समाणदोसं तयं विंति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तीर्थकरनी आ-
ज्ञामां जे न वर्त्ततो तथा मोहरूपी दोषवने वृद्धि पामेलो ते
पुरुष तीर्थकरनो तथा सिद्धांतनो तथा संघनो प्रत्यनीक ठे, एटखे
सामावाळीयो शत्रुरूप ठे. वळी जे स्वाधीनपणे वर्त्ततो एटखे
स्वठंदपणे चालतो, तीर्थकरनी आज्ञाना नाशमां प्रवर्त्ततो एटखे
तीर्थकरनी आज्ञा विरुद्ध प्रवर्त्तेजो एवो जे पुरुष तेने मन वचन
कायाना दोष सरखो ठे एम कब्बुं ठे.

टीकाः—अतएव सुखसीलतानुरागादेरसंघमपि संघ इत्य
निदधतां प्रायश्चित्तं प्रतिपादितं सिद्धांते

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, જાણંતિ રાગેણ અહવ દોસેણ ॥

ઘેઓ વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણે તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં ક્રૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાવ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઘટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા ઢેષે કરીને) તે પુરુષને ઘેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્રૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકાઃ—તથાચ સિદ્ધસ્તદ્દશસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોક્ષાજાવ-
દ્વિતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાંતોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજાવાદ-
જવન્મતે તીર્થોચ્ચેદઃ પ્રસજ્યતે ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ—વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોક્ષ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોએ પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાંતમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીશ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઘેદ

थशे एवो प्रसंग प्राप्तः थयो. हवे सिद्धांती बिगधारीउने पूडे ठे जे, जो तमो एम कहेता हो के, तीर्थनो उछेद थशे तो ते जगोए तमने पुढीए ठीए.

टीका:—अथ केन प्रमाणेन जवता तदज्ञावोऽनिरणायि॥ किं प्रत्यक्षेण नुतानुमानेन अहोस्विदागमेनेति त्रयः कक्षपास्त्रि-
कूटाचलकूटा इव मन्दैर्दुरारोहा प्ररोहन्ति ॥ तत्र न तावत्प्रत्यक्षेण
अर्वागूहशां प्रत्यक्षेण सर्वत्र तदज्ञावस्य निर्नेतुमशक्यत्वात्त-
थात्वे च सर्वसर्वज्ञत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—जे हवे कया प्रमाणे करीने तमोए तीर्थनो उछेद थशे एवो निर्णय कयों? शुं प्रत्यक्ष प्रमाणवरे कयों? अथवा अनुमान प्रमाणवरे कयों? के आगस प्रमाणवरे कयों? ए प्रकारे त्रण विकल्प उत्पन्न थाय ठे। ते त्रिकूटाचल पर्वतनां त्रण शिखर होय नही? एम मंद बुद्धिवालाथी आरोहण न थाय एवा डुर्घट ठे. एटले त्रण विकल्पनुं समाधान थाय एम नथी, तेमां प्रथम प्रत्यक्ष प्रमाणवरे तमा-
री वात सिद्ध नथी थती, केमजे जेनी दृष्टि अवराएली ठे, एटले जेने अल्प ज्ञान ठे ते पुरुषोने प्रत्यक्षपणे सर्व जगाए तीर्थनो उछेद थशे एवो निर्णय करवानुं सामर्थ्य नथी ए हेतु माटे, ने जो सर्व पदार्थनो निर्णय करवानुं सामर्थ्य होय तो सर्व लोकने सर्वज्ञपणानी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे एटले प्रत्यक्ष प्रमाणवरे आपण जेवाथी तीर्थनो उछेद निर्णय करी शकाय तेम नथी.

टीका-ततश्च कच्चिद्वेशकालादौ तथानूतस्यापि संघस्य सं-

ज्ञावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अथानुमानेने-
ति द्वितीयः कल्पः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रका-
रनो एटले शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावनानुं
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जाणवुं.
हवे अनुमानवमे तीर्थनो उब्बेद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विकल्प
तमारे मते ठे तो पण बोलो जे ते कयुं अनुमान, एटले ते कये प्रकारे
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखामो.

टीकाः—जवद्विवक्षितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुपल-
ब्धमानत्वात् प्रध्वस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वविदा
मनुपलंजोपलंजयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपलंजनेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति लिंगधारीनो अजिप्राय कही खंमन करे
ठे जे, तमो कहेता हो के तमारो कहेलो संघ आ कालमां नथी, के-
मके कोइ जगाए देखातो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेला धमानी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारो न धारवुं, केमजे स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्ति थायज अथवा न ज थाय एवो
नियम नथी. एक जगाए जे वस्तु न दीठी ते वस्तुनो सर्व जगाए
अज्ञाव हशे एम वात सिद्ध नथी यती.

टीकाः—तथा सिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरः सरंमृगयमा-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदातीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुख्यादिव्य
वहितानां जूनिखातादीनां च विद्यमानाना मध्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—बली सिद्धांतना प्रमाणपणावने परीक्षा पूर्वक खो-
लता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ कालमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
जांत आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घालेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवने संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कट्यः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगदज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंदादिवचनतोऽद्वितीयस्तयादुःप्रमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवने पण संघ नथी ए प्रकारनो
श्रीजो विकटय तेनुं खंनन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञानुं जे कहेतुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માથા મુંઝા લીંગધારીઝં જગતમાં વહુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિદિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પ્રણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યડુકં ॥

ભેગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ ઇત્યહોયવં ॥

વહુમુંઝાવયણાઝં, આણાઝત્તો ઇહ પમાણં ॥

નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુહો ચરિત્તગુણજુત્તો ॥

તિત્થયરાણાથિજ્જો, બુચ્ચહ્ ઇયારિસો સંધો ॥

આગમન્નણિયં જોપન્નવેહ્ સદ્દહ્ કુણ્હ જહ્સત્તિં ॥

તેલુક્કવંદણિજ્જો, હુસમકાલેવિ સો સંધો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તેવું એટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવળ ન વર્તેવું. કેમ જે, માથામુંઝાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવત્તે સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદહે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસહંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃખમાતં
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્વચનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેહસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસહ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, ઇત્યાદિ જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપ્રાદન
કર્યું છે તે જગવત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે, જાવ સંઘ
વિના તેટલા કાઠ સુધી ચારિત્રનું જે આવડું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જવતુ સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યાદિદાનીમપિ જાવસં-
ઘોઽદ્યપીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યતે ઇતિ ચેન્ન ॥ અર્વાગદર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જવતસ્તદ્દર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કપાયકલુપિતચક્ષુષાં સંનિકર્ષેપિ નિષેદુષો મનુષ્યાદેરનુપલંજઃ

અર્થ:—બહી લિંગધારીની આજ્ઞાંકા પ્રગટ કરી સમાધાન
કરે છે જે, તમે કહેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાલમાં પણ
જાવ સંઘ અતિ અદ્ય દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન બોલવું. કેમજે તમારે વિષે ટઢસ્યપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કપાયલાઓ થયો તેને સમીપે વેઢેલાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઠીએ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પૃહ્યાલુસ્તદા માત્સર્યમુ-

त्सार्य माध्यस्थ्यमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क्व
चित्प्रेक्षसे ॥ मैवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांजोधौ मंहीरिति ॥
तस्माद् जगवद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणाच्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धिपरिक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नहीं. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटले व्यर्थ पने,
ए हेतु माटे आ काळमां पण ज्ञाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माठा संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिद्वेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपूर्वपक्षे
इदानीं । ह जगवद्विरहादित्यादि इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानित्यतं तद-
पि प्रतिक्रियतमवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिनां तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु-
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाच्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाच्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिज्ञूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
मेव ज्ञवतः ॥

अर्थः—ए वात कही तेणे करीने गुणीजन उपर द्वेष बुद्धि
ठे एम सिद्ध करवाने जे पूर्वे मूळ पक्षमां आ प्रकारे कथुं हतुं जे

आ काळमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कस्यो हतो तेनुं पण खंमन
 थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कह्या ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्ष मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाळे ते मार्गे'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म द्वेषज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र बृह्प्रामाणिकपुरुष-
 वचन श्रेण्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ बृह्प्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषं शार्दूलपदकृणस्यैव पथोऽस्मान्निरपि मोक्षमार्गं
 त्वेनाज्युपगमात् ॥ बह्वर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपक्षिवत्तीत्यादिना लो-
 कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां बृह् प्रामाणिक पुरुषने
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केम
 बृह् प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग अमो
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए ए हेतु माटे, एटले: "महा-
 येन" ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे

કહેતા હો તો તે વાક્ય અમારે માન્ય છે અને મહાજન શબ્દે કરીને ' ઘણા લોક ' એમ અર્થ કરો તો " બહુ જણ પત્ની વત્તી " इत्यादि શાસ્ત્ર વચને કરીનેજ એ ન્યાયને બાધ લાગ્યો, માટે એ વાક્યનો અંગીકાર નથી કરતા.

ટીકા:—તથા યદિ પરગૃહવાસિનો મહાત્માનઃ સુવિહિતાઃ સત્પથકુપથવિજ્ઞાગજ્ઞાપનાયારક્તદ્વિષ્ટતયા જ્ઞવ્યેજ્યઃ સુવિહિતદુર્વિહિતગુણદોષાવિર્જાવકં યથાવસ્થિતમાગમાર્થં વ્યાચક્ષતે ॥ નૈતાવતા ત ડપાલંજમર્હતિ ॥ આત્મોત્કર્ષપરાપર્કર્ષ વિચ્છ્યાપયિષ્યૈવ તદ્વાચ્યાનસ્ય સુદુ વિઝજ્જમમાણ મિત્યાદિનાત્મસ્તુતિપરનિંદાજ્ઞાવેન યતિનાં દોષતયાજિધાનાત્ ॥

અર્થ:—વઢી પરઘરવાસી મહાત્મા સુવિહિત પુરુષ સત્માર્ગ અને કુમાર્ગ એ બેનો વિજ્ઞાગ જણાવવાને રાગદ્વેષ રહિત જ્ઞવ્ય પ્રાણી પ્રત્યે સુવિહિતના ગુણ તથા દુર્વિહિતના દોષ જેમ છે તેમ પ્રગટ કરનાર ઇવો આગમનો અર્થ કહે છે. તેણે કરીને તે સુવિહિત પુરુષો ડલંજો દેવા યોગ્ય નથી. જો પોતાનો ડત્કર્ષ જણાવવાની ઇચ્છા યેજ " સુદુવિઝજ્જમમાણ " इत्यादि પોતાની સ્તુતિ અને પરનિંદાનો જાવ રાખીને કહેતા હોય તો દોષપણું કહેવાય પણ તે તો તેમને નથી.

ટીકા:—અન્યથા તીર્થકર ગણધરાદીનામપ્યસંયતદોષપ્રતિપાદકમાગમગ્રંથં અશ્નતાં પરનિંદકત્વેન દૂષણાપત્તેઃ ॥ એદં ચુગીનસંઘપ્રવૃતિ પરિહારેણ ચ સંઘ બાહ્યત્વપ્રતિપાદનમમીષાં ભૂષણં ન તુ દુષણં ॥ તત્પ્રવૃત્તેરુત્સૂત્રત્વેન તત્કારિણાં દારુણં

र्गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघवाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्तिष्णुतयाऽ
नंतजवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी वाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूपण ठे पण दूपण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनो प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्र प्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ढीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी वाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्त्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव जमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघवाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनोयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणेष्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्त्तत इत्याशंक्य यथा कल्पवृक्षगुणवैकल्ये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यस्समीचीनं ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાલના સંઘથી જુદુ પરુવું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વળી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે સુ-ક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એ-ટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વપ માત્ર ઈષ બુદ્ધિ ન રાખવી એ વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિ-કને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કા-લના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા ક-રીને જેમ ઈર્ષિયા આદિ વૃદ્ધિને વિષે કદપવૃદ્ધિના ગુણ નથી, તો પણ કદપવૃદ્ધિ એ પ્રકારના શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ કે દૃષ્ટાંતવચ્ચે આ કાલના મુનિર્જને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થન કર્યું તે પણ અ-ઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કદપવૃદ્ધિગુણાઽયોગેપિ નિર્વાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમન્વસ્થોઽયત્રાપ્યનુગ-માત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિબ્વનુપપત્તેઃ કથં તન્નશબ્દસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા ઈર્ષિયા આદિકને વિષે નિશ્ચે કદપવૃદ્ધિના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે વે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

टीका:—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यव्युपरमति पापे-
ज्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वित्यतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसंमग्नः
सततमशवोऽनुष्ठाने समुतिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैप-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठानुमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवर्तते प्रवृत्ति निमित्तस्य ज्ञावात्

अर्थ—ते वात देखाने ठे जे 'यमुपरमे' ए प्रकारनो धातु ठे
तेनो अर्थ विराम पामवारूप ठे, जे पापथकी विराम पामे तेने यति
कहीए, अथवा 'यति प्रयत्ने' ए धातुनो प्रयत्नरूपी अर्थ ठे, तेथी
जे क्रियाने विषे प्रयत्न करे तेने यति कहीए, ए प्रकारे क्षेत्र काला-
दिकनी अपेक्षाये अनुष्ठाननो प्रयत्न करवो, ते यति शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं कारण ठे, माटे जे पापथी विराम पाम्यो, अने पोतानुं बळ
तथा कालादि सामग्री तेणे सहित थयो अने निरंतर अशठपणे अनु-
ष्ठान करवामां तत्पर ठे अने जे देश, काल, बळ शरीर तेमनुं वि-
षमपणुं नथी, माटे संपूर्ण अनुष्ठान करवाने पार पामतो थ। तो
पण पोतानी शरीर शक्ति आदिक गोपवतो नथी अने अठपणानो
त्याग करी क्रियाने विषे प्रवर्तें ठे ते सर्व जगाये पण यति शब्द
गौतमादिकनी पेठे प्रवर्तें ठे, केमजे लां यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं का-
रण रणुं ठे ए हेतु माटे.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

મત્વા જવનૈર્ગુણ્યં, યદ્વત્યુપરમતિ ચેન પાપેજ્યઃ ॥

કૃતિકારણાનુમિતિજિ-સ્તેન યતિમુદાહરંતિ જિનાઃ

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સંસારનું અસારપણું માનીને જે કરવું કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણ પ્રકારે પાપથી વિ-
રામ પામ્યો છે, તેને શ્વેતાંવર યતિ જિનરાજે કહ્યો છે.

ટીકા:—તથા ॥

નાણેણ દંસણેણં, ચારિત્તેણં તવેણ વિરિણ ॥

જે સાહ્યંતિ મુરુકં, તે સાહૂન્નાવજણોત્તિ ॥

જો હુજ્જા હ અસમથ્થો, રોગેણ વ પિહ્વિહં જુરિયદેહો ॥

સવ્વમવિ જહાન્નણિયં, કયાહ નતરિજ્જા કાહંજો ॥

સોવિય નિયયપરક્કમ, વવસાય ધિર્હિવલં અગૂહંતો ॥

મોત્તૂણ કૂરુચરિયં, જઈ જયતો અવસ્સજહ ॥

ટીકા:—યે હુ પાપવ્યાવૃત્તાઃ શક્તિમંતૃપિ ચ સાંપ્રતિ-
કરૂહ્યા સર્વથાનુષ્ઠાનવિકલાસ્તેષુ પ્રકટકપટકૂટેષુ પ્રત્યક્ષપાપ-
કૂટેષુ લિંગિહુર્હુરૂહેષુ નિમિત્તાજ્ઞાવાદ્યતિ શબ્દઃ પ્રવર્ત્તમાનઃ કથં
કક્ષાં વધ્નીયાત્ ॥

અર્થ:—વહ્ની જે પોતે શક્તિવાળા છે તોપણ આ કાળે જે

थपसी रुढी, तेणीए पापमां प्रवर्त्तला अने सर्व प्रकारे क्रिया अनुष्ठान-
थी रहित एवा अने प्रगटपणे कपटने रहेवानुं स्थळरूप अने प्रत्यक्ष
पापरूप एवा ते लिंगधारीजने विषे जेम लीं वमाने विषे कटपवृक्ष
शब्दनी प्रवृत्ति ठे तेवी रीते पण यति शब्दनी प्रवृत्ति कोइ प्रकारनुं
पण प्रवर्त्तवानुं कारण न ठेते केम प्रवृत्ति शके एटले लिंगधारीजने
मुनि एवो शब्द पण केमज कही शकाय. ?

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

इयसीलंगजुया खलु, दुस्कंतकरा जिणेहिं पन्नता ॥
जावपहाशा जइणो, न उ अत्रे दव लिंगधरा ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, अढार हजारशीलांग-
रथ तेषो संयुक्त एवा अने निश्चे दुःखनो अंत करनार एवा जाव
प्रधान एटले जाव जेने प्रधान ठे एवा यति जिनराजे कहा ठे पण
बीजा अव्यथो लिंग धरनार एवाने यति नथी कहा.

टीकाः—तस्मान्न निंवादिषु तरुशब्दप्रवृत्तिदृष्टांतावष्टंजेन
लिंगिषु यतिशब्दप्रवृत्तिरुपपद्यते ॥ यश्च यथा जाल्यमणिगुणवैगु-
ण्येपिकावेमणिशब्दप्रयोग इति द्वितीयदृष्टांतोपन्यासस्तत्र सं-
प्रतिपत्तिरुत्तरम् ॥

अर्थः—ए हेतु मांटे लिंगकादिकने विषे वृक्ष शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं जे दृष्टांत तेनुं अवलंबन करवुं नेणे करीने लिंगधारीजने विषे

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વળી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકનો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું વોજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઊત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય તત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંવિતત્ત્વાદિબાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજ્યતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચ્ચે ક-
હેવાં યોગ્ય નથી. કેમજે મણિની પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિના અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકનામાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું इत्यादि કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
इत्यादि બાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકનાને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—एव यत्याज्ञाशेषव्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यरजोहरणादिलिङ्गिनेपथादिसाधारण
धर्मोपलब्धात् त्रांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयन्ति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कालाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तव्ये यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीजने विषे पण कह्या एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण वाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावेळे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिजिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जनानां चेतसि कोपावि-
र्जावं संज्ञावयंस्तत्क्षमणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्विकी-
षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीजण निरुपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कळुं. ए हेतु माटे. ते सांजळी जर पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो ह्शे एम संज्ञावना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखामवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमथो मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनज्जात्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कल्पितं जल्पितं च ॥३४॥

ટીકા:—ઇત્યં પ્રાક્પ્રતિપાદિતપ્રકારેણ મિથ્યાપથકથન-
યા ચૈત્યવાસીપ્રરૂપિતોત્સૂત્રમાર્ગપ્રકટનયા કરણજૂતયા તથ્યયા
પિ યથાર્થયાપિ અસત્યયા હિ તયા કોપોત્પાદાદ્યપિકસ્યાપિ
સંજાવ્યત ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ

અર્થ:—પૂર્વે પ્રતિપાદન કા પ્રકારે મિથ્યા માર્ગનું જે કહેવું
ઘટલે ચૈત્યવાસીએ પ્રરૂપણા કરેલો જે માર્ગ તેનું ઉત્સૂત્રપણે જે પ્રગટ
કરી દેવાનું તે વાત યથાર્થ છે ઘટલે સત્ય છે, તો પણ, ઘટલે તે
વાત અસત્ય હોય તો કોઈને પણ ક્રોધ આદિ ઉત્પન્ન થાય એમ સં-
જાવનાં કરીએ ઠીક ઘટલો અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—ઇહ લોકે પ્રવચને વાકશ્ચિજ્ઞિનશાસનસ્થો માજ્ઞા-
સીત્ મામંસ્ત યત્ત્વં મિથ્યાપથકુપથત્વપ્રકટનં અનુચિતમસંગ-
તં ॥ યદિ હીદં રાગદ્વેષાન્યામતથ્યં વિધીયેત તદા નૌચિત્યં
સ્યાન્નચૈવમસ્તિ ॥ અથો ઇત્યાનંતર્યેઽવ્યયં ॥ તેનાનુચિતજ્ઞાનાનં
તરં મા કુપત્ મા ક્રુધત્ કોપિ કશ્ચિત્ ॥

અર્થ:—અહીં લોકને વિષે અથવા પ્રવચનને વિષે કોઈ
જિન શાસનમાં રહેલો જીવ તે એમ ન માનશો જે આ મિથ્યા મા-
ર્ગનું કુમાર્ગપણું પ્રગટ કર્યું તે અનુચિત છે ઘટલે અઘટતું છે. કેમજે
જો રાગ દ્વેષવને છોટી પ્રરૂપણા કરીએ તો અનુચિતપણું આવે, પણ
આ તો એમ નથી. અનંતર અર્થને વિષે “અથ” ઘટલો અવ્યય
જાણવો, તે હેતુ માટે અનુચિત જાણ્યા પછી કોઈ પણ પ્રાણી
ક્રોધ ન પામે.

टीकाः—यदि ह्येतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्भावशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्लेशहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनाभिधानात् ॥

अर्थः—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पढी कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थसे एवी शंका रही ठे, तो ए बात कहे-
बीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोलवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीकाः—यदुक्तं

सच्चावि सा न वत्तवा, जज्ज पावस्स आगमो ॥

इत्यतश्चाह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जैनघ्रांत्या साधुसाध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिङ्गादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थः—ते कहीं देखामे ठे जे, जेघी पाप लागे एवी सत्य

वाणी होय तो ते पण न बोलवी. एवी आशंका करी तेनो उत्तर कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी आंतिये करीने साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि बाह्यथी आकार मात्रने देखी. ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने लिंगधारी आदिक पुरुषो तत्वथी जैनी नथी. केम जे पूर्वे कछुं ए प्रकारे ते लिंगधारीउने जैनीपणानुं खंरुन कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपलादिजालं कांचनतयाऽध्यवास्यंति तथा तेषां जन्माः कुत्रासनावासितांतःकरणं वस्तुतोऽनार्हतमध्येतत् लिंगवर्त्मान्मार्हतमिति विपर्यस्यंतीति ज्ञवति जैनज्ज्ञांतिः ॥

अर्थ:—जेम कोइक ते पाषाणना समूहने आ सोनानो ढगलो ठे ए प्रकारनो निश्चय करे तेम नठारी वासनावने जेमनां अंतःकरण वासनावालां थयां ठे एवा जर पुरुषो वस्तुताए आ लिंगधारीउं मार्ग अरिहंत संबधी नथी. तो पण ते मार्गने अरिहंतनो जाणे ठे एज जैनपणानी ज्ञांति ठे.

टीका:—तथा कुपथपतितान् कुमार्गप्रस्थितान् नृन् मानवान् प्रेक्ष्य अवलोक्य तत्प्रमोहापोहाय कुपथपतितनरप्रागुक्तं प्रवक्ष्यमिथ्याज्ञानापनोदाय इदं एतद्विलगिनां मिथ्यापथस्वरूपं किमपि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यावार्गदर्शिर्निर्जिह्वाशतेनापि वक्तुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कछुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीजनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखारुं ठे. केमजे ब्रह्मस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवने पण लिंगधारीजनुं कुमार्ग कही देखारुवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्थिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमच्युपेत्य जवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंपया कट्विपतं जव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संतल्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जट्विपतं अक्षररचनयादृग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कछुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथो कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावने प्रथम चित्तमां संकलना करी जव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इजावने कट्वना करी कछुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावने कर्तुं, केमजे ते विना बीजाना मोढा आगळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमवलेनपर संक्षेपशनिबंधनं सत्यमपि वचो न वचनीयमिति यदाशङ्कितं ॥ तदग्रगण्यं अस्यागमस्यान्वयवत्त्वात् ॥ तत्राहि ॥ धर्मा

योग्यं प्रति हितैषिणापि सत्यमपि हितोपदेशवचनं न त्रावणीयं॥
तस्य कर्मबंधहेतुत्वात् ॥ तथा क्वचिदटव्यादौ तस्थुषा मुनि-
ना देहशुषापिमृगं मृगयमाणस्य व्याधस्यानुयुंजानस्यापि तस्य
पुरतो मृगदर्शनं सत्यमपि नाजिघातव्यम् ॥

अर्थः—चकारनो समुच्चयवाचक अर्थ ठे. आ पूर्वे कथुं तेणे
करीने “ सञ्जीवी ” इत्यादि आगम वचनना बळे करीने परने क्ले-
शनं कारण एवुं सत्य वचन पण न बोलवुं. ए प्रकारनी जे आशंका
करी हती ते पण डुर करी, केमजे ए आगम वचननो विषय जूदो
ठे ए हेतु माटे. ते जूदा विषयपणुं देखाने ठे जे, जे पुरुष धर्मेने
अयोग्य ठे ते प्रत्ये हितने इन्नार पुरुषे पण हितकारी उपदेश वचन
सत्य ठे तोपण न बोलवुं. केमजे तेने कर्मबंधनुं कारणपणुं थाय ठे
ए हेतु माटे. ते कहे ठे जे, कोइक अरण्य प्रमुख स्थळने विषेरहेला
मुनिये पारधीना जयथो नाशाने मृग संतायो ठे, तेने पोते जाणे ठे,
तोपण मृगया करनार पारधीये मृग खोळतां मुनिने पूठयुं तोपण
ते आगळ सत्य वचन पण न बोळया, माटे एवा जगाए सत्य न
बोलवुं एम शास्त्रनो अजिप्राय ठे.

टीका—तद्विघातनिमित्तत्वात् ॥ किंतु तत्र तद्विपरीतं व-
क्तव्यं तद्वितत्वात् ॥ तदेव वचनं तत्र सत्यं ॥ नूतहितमि-
तिवचनात् ॥ इत्येवमादिस्यागमस्य विषयः ॥ इह तु पार्श्वत्यादि-
मल्लिङ्गुचैर्वशीकृत्योत्पत्त्येन संसारपटव्रीं नोद्यमानं नोराजकमि-
व ज्ञाननिवहमवेक्ष्य केनापि महासत्त्वेन विबोध्यमानस्य पूत्कार

વિવ્રમં વિવ્રતસ્તદુત્પથત્વજલ્પનસ્ય તેપાં સંક્લેશહેતુત્વેપિ
પ્રવચનપ્રજાવનાનિમિત્તતયાઽર્ચિત્યપુણ્યસંજારકારણત્વેનાજિધા-
નાત્તજ્જલ્પનમવશ્યં કર્તવ્યમેવ ॥

અર્થઃ—કેમ જે તે સત્ય વચન વિઘાતનું કારણ છે એ હેતુ માટે. ત્યારે તે જગાએ શું કરવું? તો તેથી જલદું વચન બોલવું. કેમ જે તે જગાએ તે જલદું વચન બોલવું એજ હિતકારી છે. તે વચનજ તે જગાએ સત્ય છે, કેમ જે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, સત્ય વચન તે કર્યું? તો તેનો જીત્તર એમ કર્યો છે જે, જે વચન પ્રાણી માત્રને હિતકારી હોય તે સત્ય વચન જાણવું. પૂર્વે કહ્યું હત્યાદિ સ્થલ્લ એજ એ આગ-મનો વિષય છે. એટલે એવી જગાએ સત્ય પણ ન બોલવું એમ અજિ-પ્રાય છે. અહીં તો પાસથ્યાદિ ચોર પુરુષોએ વશ કરીને જીન્માર્ગવને સંસારરૂપી પોતાને રહેવાનું ગામ તે પ્રત્યે લઈ જવા માંગેલો જેમ જેને માથે રાજા ન હોય તેવા જગત્ને પોતાની નજરમાં આવે ત્યાં ચેંચી જાય તેની પેઠે લોકના સમૂહને જોઈ કોઈ મહા સત્ત્વવંત પ્રાણીય તે લુંટાતા લોકોનો પોકાર સાંજીલી તે ચોર લોકને ક્લેશનું કારણ એવું પણ તે ચોરનું જીન્માર્ગે વર્તવાપણું પ્રકાશ કરી દેવાનું, તેમ પ્રવચનની પ્રજાવના થાય એવા હેતુવને ચિંતવનમાં ન આવે એવા પુણ્યના સમૂહનું કારણ જાણી તે ધિંગધારીડના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કર્યું તે શાસ્ત્રમાં કરવાનું કહ્યું છે, માટે અવશ્ય કરવા યોગ્યજ છે.

ટીકા:—॥યદુક્ત॥

સુહસીલતેણ ગદ્ધિય, જવગદ્ધિ તેણ જગનિય મણાદે ॥

જો કુણદ કુવિયત્ત, સો વદ્ધં કુણદ સંવસ્સ ॥

अतः कुपथपंकनिमज्जन्नरनिकरोद्धरणाय मया किञ्चिज्ज-
द्विपतमिदमितिसुष्ठुक्तं जगवता प्रकरणकारेणेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कुमार्गरूपी कादवने विषे ब्रूता लो-
कना समूहने देखी तेनो उद्धार करवाने अमोए आ कांइक कह्युं,
माटे समर्थ एवा आ प्रकरणना करनारे लिंगधारीनुं स्वरूप निरूपण
कर्युं ते ठीकज कर्युं ठे, ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३४ ॥

टीकाः—अथ किमिति दिग्मात्रमेवाजिहितं यावता निः-
शेषदोषप्रकाशनेन हि मिथ्यापथः सुज्ञानः सुखजश्च जवती
त्याशंक्य तन्निरासद्योतकेन यत इति पदेनांतरापर्य तदोषाणा-
मान्त्येनाजिधानाशक्यत्वं निदर्शनयाविर्भावयन्नाह ॥ यतः ॥

अर्थः—शा कारण माटे लिंगधारीना स्वरूपनुं निरूपण
दिशमात्रज देखार्युं? जेवुं ठे तेवुं समस्त देखार्युं होय तो निश्चे
मिथ्यामार्ग सुखेथी जाणवामां आवे तथा सुखेथी त्याग थाय एवी
आशंका मनमां धरी तेनुं खंरुन जणावनार 'यत' ए प्रकारनुं पद वच्चे
मुको तेनो उत्तर आ प्रकारे ठे, एम कहेतां ग्रंथकार जणावे ठे जे
ते लिंगधारीउना समस्त दोष अनंता ठे, ते सर्वे दोष कहेवानुं
मारुं सामर्थ्य नथी ए प्रकारे निदर्शना अवलंकारवने प्रगट करता उता
आ प्रकारनुं काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्हन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंजोऽन्तोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्यंधनं वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विविक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धति
पादुर्जाविप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काल गया पठी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काल गया पठी ए-
टखे अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल गये आ लिंगधारीऊनो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेव्हुं असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे दुष्यमा-
कालोह्यपरकालापेक्षया महार्णवः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्निवसति॥

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જ્ઞવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંબર જિહ્વ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કલીકાલ સંવંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષ્મા
કાલનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષ્મા કાલવ્રતે વીજા કા-
લની અપેક્ષાવ્રતે મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાલમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાલનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કલી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી-
ઝનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાહ્યથી લિંગ દેશે
ઠતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંબર જિહ્વ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો દંઢઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્છાઽર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિં તાત્વિકજિનપથ્યાદૃશ્યં દધાને વિત્રાણે ॥ નન્વયં પંથાસ્ત-
દિં જિનમાર્ગ એવ જિવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પઠી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો દંઢ સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત મુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજલવાથી તથા દેખવાથી અરિદંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ગ્રપંજાવતો. એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

लिंगधारीज्जनो मार्ग एज जिन मार्ग ह्मेश एवी आशंका थाय ठे तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्वतः परमार्थतः तदन्तिमरेऽर्हन्मार्गधातुके ॥ अथमर्थः ॥ यथाऽ
जिमराः प्रब्रज्जधातुकाः स्ववेषेण राजादिधातकर्तुमशक्नुवंतो
वेषपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेषेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेषेण विरुद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्वन्त्यजिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एटजो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थथी विचारी जोतां ए लिंगधारीज्ज
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आवो जावार्थ
रखो ठे जे, जेम राजादिकने ढाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
यता त्यारे पोतानो वेष पलटी वीजो वेष करी राजादिकने मारे ठे
तेम आ लिंगधारीज्ज पण गृहस्थना वेषवन्ने अरिहंतनो मार्ग ठेदन
करवा न समर्थ थया त्यारे यतिनो वेष धारण करी विरुद्ध प्ररूप-
णार्ज करवी; इत्यादि उपायवन्ने अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमारं कारु-
ण्यात् मास्मामी वुरुन् जका अस्मिन् कुपथपंक इतिदयाध्ववसा-

યાત્ યઃકશ્ચિન્મહાસત્વો નૃષુર્લિંગિજ્ઞાવનાજ્ઞાવિતેષુ મર્ચ્યેષુ
કુબોધં કુદેશનોત્પાદિતમસત્પથે પિ સત્પથત્રયમં નિરસિસિષુર્લિ-
જિત્સુઃ ॥ યદિ હિ કથંચિદમીષાં મૂઢાનાં દુરધ્વદોષસામસ્ય-
અદર્શનેનાયં કુબોધો વિધ્વંસતે તદામી ઉપકૃતા ઝવંતીત્યાશયેન
દોષસંખ્યાં દૂષણેયતાં વિવહેત્ અજિધિત્સેત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં
રહેનાર પુરુષો એ બેનો ઉપચારથી અજ્ઞેદ છે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું.
આ પૂર્વે કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જરૂરપુરુષો બુદ્ધે છે, તેને
દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં
બુદ્ધે છે એવા અધ્યવસાયથી તેમને નડ્ડરવા આ કહ્યું છે, એમ સંબંધ
જાણવો. લિંગધારીર્જની જ્ઞાવનાવને સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી
નત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્
માર્ગ છે એવી ઝાંતિ તેને નાશ કરવા ઇચ્છતા અને જય પામતા એવા
પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્ત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે છે જે,
કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-
ખાનીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-
કાર કર્યો કહેવાય એવા અજિપ્રાયવને દોષ સંખ્યાને કહેવા ઇચ્છે ॥

ટીકાઃ—એતાવત્ સંખ્યા અત્ર કુર્મોર્ગે દોષાઃ સંતીતિ યો-
વક્તુમિષ્ટેદત્યર્થઃ ॥ સ પુમાન્ અંજોજલં અંજોધેરણવસ્ય પ્રમિ-
ત્સેત્ ॥ ઇયદત્રાંજ્ઞાનં ઇતિ ચુલુકાદિજ્ઞિઃ સંચિખ્યાસેત્ ॥ જલ-
ધિજલપ્રમિત્સાનિદર્શનેન દુરધ્વદોષાણામસંખ્યેયતાસિદ્ધયા

अपरितुष्यन् विवक्षिततदान्त्य चिरुपापयिषया निदर्शना-
तरमाह ॥

अर्थः—एटले आ कुमार्गने विषे दोपनी आटली संख्या
ठे, एम जे कहेवा इहे ठे (एटलो अर्थ ठे) ते पुरुष समुद्रना जळनुं
प्रमाण करे जे आ समुद्रमां आटलुं जळ ठे, एटले अंजलि आदि-
कवने कहेवा इहे, जे समुद्रनुं जळ आटली अंजलियो प्रमाणे ठे.
समुद्रना जळनी प्रमाण करवानी इष्टानुं दृष्टांत देखारुं तेणे करी-
ने दुष्ट मार्गना दोपनुं असंख्यातपणुं सिद्ध थयुं तेषे करीने संतोष
न पामतां ग्रंथकार वळी ते दोपनुं अनंतपणुं ठे एम कहेवानी इष्टाए
बीजुं, दृष्टांत कहे ठे.

टीकाः—सकलगगनोदग्रंथनं पदूच्यां समग्रांतरिक्षांतप्राप-
णं वेति पक्षांतरे विधित्सेत् चिकीर्षेत् ॥ अयं च निदर्शना ना-
मालंकारः ॥ यत्र प्राकरशिकाप्राकरणिकयोः परस्परं संवंधा
जावाहुपमायां पर्यवसानं सा निदर्शनेति तद्वद्गुणात् ॥

अर्थः—समस्त आकाशनुं उल्लंघन पगवने करवा इहे
एवो ठे, एम बीजा पक्षने विषे अर्थ थयो ए निदर्शना नामे अलं-
कार थयो. जे जगाए वर्णन करवा योग्य जे वस्तु तथा तेथी बीजी
वस्तु ए वेनो परस्पर संवंध नथी ए हेतु माटे उपमाने विषे पर्य-
वसान थवुं ते निदर्शनालंकारनुं लक्षण ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

अज्ञवद्वस्तुसंबंध उपमा परिकल्पक इति तदत्र
प्राकरणीकाप्राकरणिकयोर्दुरध्वदोषदोषसंख्याविवक्षणजलधिज-
लप्रमित्सयोर्दुरध्वदोषसंख्याविवक्षणसकलगगनोद्ध्वंघनविधित्स-
योर्वा पृथक्पृथक्विषयत्वादन्योन्यासंबन्धयोरुपमायां पर्यवसानं॥
सागरांजःप्रमित्सेव च सकलगगनोद्ध्वंघनविधित्सेव वा प्रकृत-
पुरुषेण दुरध्वदोषसंख्याविवक्षा ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे, उपमानी परिकल्पना करना वस्तु-
नो संबंध जेमां होय ते निदर्शनालंकार कहिए, माटे आ जगाए
वर्णन करवा योग्य ने अवर्णन करवा योग्य एवा जे दुष्ट मार्गना
दोष कहेवा ते तथा समुद्रना जलनुं मान करवुं ते बेनुं अथवा दुष्ट
मार्गना दोषनी संख्यानुं कहेवुं तथा सकल आकाशनुं उद्ध्वंघन क-
रवानी इच्छा ए बेना विषय जूदा जूदा ठे, ते हेतु माटे ए बेने पर-
स्पर संबंध नथी तेथो उपमा अलंकारने विषे एनुं पर्यवसान ठे,
केम जे समुद्र जलनी प्रमाण करवानी इच्छा जेवी ठे अथवा सकल
आकाशने उद्ध्वंघन करवानी इच्छा जेवी ठे तेवी पुरुषने आ चालतो
लिंगधारीउनो करेलो दुष्ट प्रवाहरूप मार्गना दोषनी संख्या करवानी
इच्छा ठे. एटले परमार्थ ए ठे जे ए मार्गना दोषनी संख्या करी
शकाय एवी नथी.

टीकाः—ततोऽयमर्थः ॥ ॥ यथा सागरांजोऽतिज्यूयस्त्वात्
प्रमातुमशक्यं सकलगगनोद्ध्वंघनं वानंत्याद्विधातुमशक्यं तथा
दुरध्वस्य महामिथ्यात्वरूपस्य लोकोत्तरविद्वद्भासमंजसचेष्टित-

शतसहस्रसंज्ञतत्वात्तद्दोषसंख्याप्यति बाहुद्वयाद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाज्युपगमो जविष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं बल्लघन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैंकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे. माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखानी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कछुं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिङ्गिनश्चेद्यतयो न ज्वंति ॥ त-
र्हि न संख्येव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तद्वयज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
मूढंप्रति लिङ्गिज्यः पक्षांतरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिलक्षणलक्षितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कछो ए न्याये करीने

लिंगधारि जो यति न होय तों आ कालमा कोई जगाये सिद्धा-
तमां जेवां लक्षण कहाँ ठे, तेवा लक्षण वाला यति नथीज केमके
तेवा लक्षण वाला यति कौइ जगोए देखातां नथी, ए हेतु माटे.
वली ज्ञान दर्शने करीने जे जगवतुं तोर्थ वचें ठे, एम जाणता
शिष्य प्रत्ये लिंगधारी विना शास्त्र लक्षणथी मळता आवता एवा
सुविहित यतियो ठे, ए प्रकारनो पंकांतरने जणवनार तथा शब्द
मध्ये मूकी वर्तमान कालमां उचित एवा यति लक्षणवर्ग सहित
सुविहित यति ठे एम प्रतिपादन करता सतां कहे ठे.

तथाच ॥ मूलकाव्यम्:—

न सावद्यान्नाया न, बकुश कुशीलोचित यति ।

क्रिया मुक्ता युक्ता, न मदममताजीवन जयैः ॥

न संक्लेशवेशा, न कदन्निनिवेशा न कपट ।

प्रिया ये तेद्यापि स्युरिह, यतयः सूत्ररतयः ॥ ३६ ॥

टीका:—तथेति यथा संप्रति ज्ञायांसो लिंगिनः संति तथा
तेन प्रकारेण विख्याः सुविहिता अपीत्येतदेवाह ॥ तेद्यापि स्यु-
रिह यतय इति संबंधः ॥ आम्नायो गुरुशिष्यप्रतिशिष्यादिक्रमेण
संप्रदायः सावद्यः प्राग्वर्णितादेशिकजो जनाद्युपज्ञागादेः सपाप
आम्नायो येषां ते तथा नञातेषां निषेधः ॥ अधुना तनरुद्धौ देशि-
कजो जनचैत्यवासादिना सावद्यसंप्रदायवन्तो येन ज्ञवन्ति तथा ॥

અર્થઃ—તે પ્રકારે નથી એટલે જેમ વર્તમાન કાલે ઘણા લિંગધારીઝ છે, તે પ્રકારે સુવિહિત નથી. સુવિહિત વિરલ છે, પણ સુવિહિતની નાસ્તિ નથી. જે હેતુ માટે અથાપિ એટલે આ કાલમાં પણ સુવિહિત છે, એ પ્રકારનો સંબંધ આ કાવ્યમાં જાણવો. આમ્નાય જે શિષ્ય તેના શિષ્ય इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कथं જે ગ્રંથે શિક્ષક ઝોજનાદિકનું ઝોગવવું તેણે કરીને સાવચ્છ થયેલો એ પ્રકારનો નથી આમ્નાય જેમનો એવા, એટલે આ કાલની રુઢીયે ગ્રંથેશિક ઝોજન તથા ત્રૈલ્યવાસ इत्यादિક્રે કરીને સાવચ્છ સંપ્રદાય વાળા જે નથી તે.

ટીકાઃ—વકુશં શવલમતિચારપંકેન સમલં પ્રક્રમાચારિત્રં ॥
તતશ્ચ વકુશચારિત્રયોગાત્સાધવોપિ વકુશઃ ॥ તે ચ દ્વિધા ॥
અપકરણદેહજેદાત્ ॥ તત્રોપકરણવકુશા યેવર્ષાપ્રત્યાસત્તિમંતરે-
ણાપિ કદાચિદ્વચ્ચાદિકં ધાવંતિ શ્લદ્દણાચંશુકાદિ ચ જિઘૃક્ષંતિ
કદાચિત્ પરિદધતે ચ ॥

અર્થઃ—॥ તથા વકુશ કેતાં શવલ એટલે અતિચારરૂપી કાદવવકે મેલું થયેલું ચારિત્ર, તેના યોગથી સાધુ પણ વકુશ કહીએ, તે સાધુ બે પ્રકારના છે, તેમાં એકતો અપકરણ જેદથી અને બીજા દેહ જેદથી, તેમાં અપકરણ વકુશ તેને કહીએ જે વર્ષાકાલ સમીપ થયા વિના પણ ક્યારેક વચ્ચાદિકને ધુણે તથા ઝીણાં સારાં इत्यादि गुण युक्त वच्चादिकने गृह्ण करवा इच्छे. તથા ક્યારે તેનું ખારણ પણ કરે.

ટીકાઃ—પાત્રદંરુકાથપિ ઘૃષ્ટં તૈષાદિદ્વચ્ચાદિત્તેજ-

સ્કં ચ ધારયતિ ॥ ઉપકરણમપ્યતિરિક્તં પ્રાર્થયંતે इति ॥ દેહબકુ-
શાસ્તુ થે ક ચરણનલાદીન્ કદાચિત્રિર્નિમિત્તં જૂષયંતીતિ ॥ હમે-
ચ દ્વિવિધા અપિ શિષ્યાદિપરિવારાદિકાં વિજ્ઞૂતિં તપઃપાંક્તિયા-
દિપ્રજ્ઞવં ચ યશઃ પ્રાર્થયંતે તદાસાદનેન ચ પ્રમોદંતે ઢેદાહેંશ્ચાતિ-
ચારૈર્બહુજ્ઞિઃ શબલિતા અપિ કર્મક્રયાર્થમુદ્યતા ઇત્યાદિ લક્ષણ
યુક્તા બકુશાઃ ॥

અર્થઃ—તથા પાત્રાં તથા દાંતો ઇત્યાદિક પણ ઘશેલાં તે-
લાદિકે ચોપમેલાં ફલફલાટ એવાં કરી ધારણ કરે અને અધિક
ઉપકરણ પણ પ્રાર્થના કરી રાખે. હવે દેહ બકુશ તો તેને કહીએ,
જે હાથપગના નલાદિકને ક્યારેક કારણ વિના પણ શોજાવે. એ
વે પ્રકારના બકુશ પણ શિષ્યાદિ પરિવારરૂપી વિજ્ઞૂતિને તથા તપથી
ઉત્પન્ન થયેલું તથા પંક્તિપણથી ઉત્પન્ન થયેલું જે યશ તેની પ્રાર્થના
કરે અને તે મલવાથી રાજી થાય અને ઢેદને યોગ્ય એવા ઘણા અ-
તિચારવમે શબલ થયા ઢે એટલે યુક્ત થયા ઢે તોપણ કર્મક્રયને અર્થે
ઉદ્યમવંત ઢે, ઇત્યાદિ લક્ષણ યુક્ત હોય તેને બકુશ કહીએ.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

ઉપકરણેદેહચોક્ષા ઇટ્ઠીરસગારવાસિયા નિચ્ચં ॥
બકુસબલઢેયજુત્તા નિગંથા બાહસા જ્ઞણિયા ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઢે જે, ઉપકરણને તથા દે-
હને ચોક્ષાં રાખે તથા ક્યારેક ઋદ્ધિગારવ તથા રસગારવે સહિત

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र संहित एवा जे निर्ग्रथ ते वकुश कहिए.

टीका:—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेषां
द्विधा ॥ आसेवनाकषायजेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् युञ्जन्ति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयन्ति ॥ जवोद्धेदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणज्ञाजश्च कुशीला इति ततो वकुशश्च कुशीलाश्चेति छंदः

अर्थ:—वळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र तेजेमनुं ते
कुशील कहिए. ते कुशील वे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदथी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहिए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांश् आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोमे (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उद्धेद करवा तत्पर पण थ-
एला इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहिए. त्यार पठो वकुश
ने कुशील ए वे पदनो छंद समास करवो.

टीका:—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जन-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तयामुक्ता रहिता ये न ज्वन्ति ॥ प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्षिहणा पमज्जणा, जिस्किरिया लोय जुंजणा चेव ॥

પત્તગધુચણ વિગ્રારા થંફિલ માવસ્સયાફ્યેત્યાદિ ॥ દશવિધ
ચક્રવાલાદિ સામાંચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય ઇવી જે મુનિની ક્રિયા પફિલેહ્ણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત ઇવા જે નથી ઇટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય ઇવી ક્રિયા જે પ-
ફિલેહ્ણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ગ્રંથસ્નાતકપરિહારેણ ચક્રકુશ
કુશીલોચિત્ક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સ્વજિણાણં જહ્યા, ચક્રકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિત્થ,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાદિજિરાત્મો
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિબંધો મમૈતેયોગક્રેમં વહંતિ
તતો યયમીષાં વ્રાપ્યનિષ્ઠં ન સંપદ્યતે ઇત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃખાન્ન્યાં ચતેરપિ તદ્દત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ગ્રંથ તથા સ્નાતક ઇ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે ચક્રકુશ કુશીલને યોગ્ય ઇવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત ઇવા
યતિ સ્વોઢી કાઢયા તેનું કારણ ઇ છે જે, ચક્રકુશ કુશીલવનેજ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, ઇ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને ચક્રકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમાને છે ઇવા વચનથી, વઢી
તે ચક્રકુશ કુશીલ કેવા છે? તો પોતાના ડત્કર્ષને જણાવતાર જા-
ત્યાદિક્ર જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી ચકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
કને ત્રિષે પ્રતિબંધ ઇટલે આ આવક તો સારા છે સારો યોગ ક્રેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एस थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट एटले माटुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. एटलो जावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् जय-
तद्जावसंजावनया जीतिर्गृहिर्जिर्विदितशैस्थिद्वयाः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबंदोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाजावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे जय तेनी संजावनाये करीने जे जय, एटले गृहस्थ लोकोथे जाणुं ठे शिथिलपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणे रहित अथवा गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यवसाय, एटलो अर्थ जाणवो, तयार पठो मद पद साथे छंद समास थाय.

टीकाः—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकलत्रादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु ममतायवकाशः
क्लीवानामेव तद्जावात् ॥ एवं च सति ममतादिजिर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविभिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राव्यवसायः

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन ज्वंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबन्धनप्रथमा-
दिकषायोदयाज्जावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्ववंत पुरुषो स्वजन. तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
ढे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता आय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा ढे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविभिन्न प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते ढे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय ढे पण तेमदादिना कारण
जून जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबन्धि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्ननिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अज्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाग्रहवंतो ये न
ज्वंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणासाज्जावात् ॥ ममताजीवन
त्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आग्रहवाला नथी एटले अज्ञापणे अ-

न्यथा प्रकारे वस्तु कह्यामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमने कदाग्रह नथी. केमजे ते कदाग्रहनं कारणरूप जे मिथ्याजिमान ते तेमने विषे नथी ए हेतु माटे. वळी ते वकुश कुशील केवा ठे? तो जेमने कपट बाहालुं नथी एवा एटले माया प्रधान जे अनुष्ठानी क्रिया तेने विषे तत्पर एवा नथी. केमजे ते माया कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे, ममता तथा आजीविका तथा ज्ञय इत्यादिक साधुपणाना बाधक ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखाम्यो ॥

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिष्टा, माइष्टाणंमि निच्च तद्धिष्टा ॥

आजीवियज्ञयद्यथा, मूढा नो साहूणो नेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अध्यवसायवाळा तथा.

टीका:—य एवं गुणगणोपेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि सुसाधुविरहितयाशंकिते दुःपमाकालेपि आस्तां दुयमसुपमादाविलपि शब्दार्थः स्युर्नवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धांताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्यताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

અર્થ:—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાળમાં પણ ઇટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકા સહિત એવો આ દુષમા કાળ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખમાદિક બીજા કાળમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અપિ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા ઇટલે સિદ્ધાંતનું જણવું જણાવવું, કેહેવું, સાંજલવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જણવું ઇત્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજલીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિનિ શ્વ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તેષામુન્માદાદ્યજાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુહું જણવું તથા જણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજ્ઞાવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઝનો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લોધો તે દિવસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરીને તે સુવિહિત સાધુને ઉન્માદ આદિ દોષ નથી એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

सुत्रादिकनुं जणवुं इत्यादिकथो ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए फलुं तेणे करीने आ कालमां पण शास्त्रमां कहेलां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादिए निषेध कर्यो हतो जे आ कालमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंमन कर्युं.

टीकाः—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनामदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्यकर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालादोसठं कहवि, जइवि दीसंति तारिस्ता न जइ ॥
सवत्थ तहवि न छिति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थः—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखामनुं कोइ जगाए थतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे एहेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषो नो विवेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो.

टीकाः—आतीर्थमागमे वकुशकुशीलानामनुवृत्तिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विना तित्थं नियंठेहिं नातित्था यनियंठया ॥
वकायसंजमो याव ताव अणुसज्जणादुएहमिति ॥ वकुशकुशी-

લયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાખ્યામેવ
સંપ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય અણ્સો, ડંસણનાણેહિ વટ્ટણ તિત્થં ॥ બુદ્ધેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચહરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિજ્જતશ્રસંઘબાહ્યત્વ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નલ્લિ ધમ્મો, નય સામઈયં ન ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘબજ્જો, કાયદ્વો સમણસંઘેણ ॥

અર્થઃ—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહથી તે
વાતને ન જ્ઞતા જે પુરુષો તેને સંઘ બહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘથી
બાહાર કાઢવો.

ટીકાઃ—તસ્માત્સંત્યદ્યાપિ વિરલાઃ પ્રાગ્વર્ણિતગુણા મુનયઃ
॥ યદાહ ॥ તા જાસરાસિગહવિદુ-રિણ્ણિ તહ દક્ષિણેવિહ્હરિન્ને ॥
અઙ્ઘિ ચિય જા તિત્થં, વિરલતરા કેહ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે આ કાલમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
પવા મુનિર્લ વિરલ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે—

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्य-
वस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां
प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति
ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज
वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम
देखाकता ठता कहे ठे ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविज्ञाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्ठानाः शूद्रमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविज्ञा-
मोक्षान्जिलाषुकाः जवजीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिवद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जत्रिप्यंति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह-

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो, ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अजिलापी अ-

થવા સંસારથી જન્ય પામતા એવા પણ પરલોકના કાર્યથી વિમુક્ત થઈ. આ લોકમાં બંધાણ નથી એ પ્રકારના છે. તો પણ પોતાના તારક હશે તે માટે તે વસ્તુ શું ? એવી આશંકા કરી ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—સોપદેશાઃ ધર્મદેશનાતત્પરાઃ નત્વાલસ્યસાત-
શીલ્પત્વાદિના તદ્દિમુખાઃ તં વિના જન્યોપકારાજ્ઞાવાત્તસ્ય ચાવ-
શ્યં યતિના વિધેયત્વાત્ ॥ અન્યથાત્મંજરિત્વમાત્રપ્રસંગાત્ ॥ યથા
કથંચિત્ તદ્જન્યમુક્તિગામુકેનાપિ કૃતકૃત્યેન જગવતા જવિ-
કોપચિકીર્ષયા તદાદરણાત્

અર્થ:—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં ત-
ત્પર છે. પણ આઢસ તથા સાતાસુખ શીલ્પપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ
દેશનાથી વિમુક્ત નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જન્ય પુરુષનો
ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જન્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ
અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને નદરંજરીપ-
ણાનોજ પ્રસંગ આવે. એટલે તે યતિ પેટજ્જરાજ કહેવાય પણ પરો-
પકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જન્યમાં મુક્તિ જનાર અને કરવા
યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જગવંતે, જન્ય પ્રાણીનો
ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ગ્લાનાદિનાપ્યાચાર્યેણ ધર્મવ્યાખ્યાનમવશ્યંકર્ત-
વ્યમિત્યાગમેઽ જિઘાંસાન્ન ॥

॥ યદાહ ॥

દોષેવ મત્તગાઃ, સ્વેલે કાશ્યસદો સગસ્સુચિણ ॥

૧૧. એવં વિદ્વોવિનિચંવસ્કાણિજ્ઞાતિ જ્ઞાવત્થો ॥

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे-

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्गमहणो वि विबोहजं जवियपुंररीयाणं ॥
धम्मोजिणपन्नतो, पक्कपज्जण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति काह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिक्षिता जविष्यंतीत्य-
त आह ॥ क्षेत्रकालाद्यपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि
शब्दाद्वरीरबलादिग्रहः॥ एवं विषे च बले सति विधीयमानमेत-
दनुष्ठानमस्माकमात्मसंयमशरीरयोरबाधकं जवोष्यतीति देश
समयबलानुसार्यनुष्ठानं विहारक्रमादिक्रियाक्रानं येषां ते तथा॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पोते सुविहित साधु क्रिया
शिक्षित हशे, एवी शंकानो नाश करतासताकहे ठे जे, आ क्षेत्रने
विषे आ कालने विषे आदि शब्दवने शरीर बळादिकनुं पण ग्रहण
करवुं पदले आ प्रकारनुं बळवते करवा मांनेजुं आपणुं अनुष्ठान

આત્મ સંયમ શરીરને બાધક નહીં કરે, એ પ્રકારે દેશ સમય બળને અનુસરતું જે અનુષ્ઠાન એટલે વિહાર ક્રમાદિક્રિયાકાંડ તે જેમને બે એવા.

ટીકા—તથા અનેન પદઘ્યેન જ્ઞાનક્રિયાનયાનુગામિત્વં તેષાં નિવેદિતં ॥ તત્પ્રધાનત્વાદીક્ષાયાઃ કેવલયોરનિષ્ઠફલત્વાન્નિધાનેન સમુદિતયોરેવ તયોઃ પંગ્વંધયોરિવેષ્ટફલસાધકતયા તૈરિષ્ટત્વાત્ ॥

॥ યદાહ ॥

હયં નાણં ક્રિયાહીણં હયા અન્નાણં ક્રિયા ॥

પાસંતો પંગુલો દઢો ધાવમાણો ય અંધં ॥

અર્થ—વઢી તે સુનિહિત સાધુને આ બે પદવને જ્ઞાનક્રિયાને અનુસરવાપણું બે એમ દેખામયું કેમજે દિક્ષાને જ્ઞાન ક્રિયાનું પ્રધાનપણું બે એ હેતુ માટે, એકલું જ્ઞાન અને એકલી ક્રિયાનું અનિષ્ઠ ફલ કહ્યું બે માટે એ બે એકઠાં હોય ત્યારેજ પાંગલો ને અંધ એ બેની પેઠે ઇષ્ટ ફલનું સાધકપણું તેમણે માન્યું બે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી બે, જે ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન તે હોત બે. અને જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા બે તે હીણ બે. જેમ પાંગલો વનમાં દાવાનલને દેખતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો અને અંધલો દોડતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો તેમ એકલું જ્ઞાન અથવા એકલી ક્રિયા તે એ પ્રકારનું બે.

ટીકા:—॥સંજોગસિદ્ધીએ ફલં વયંતિ,નહુ એગચક્રેણ રહો પયાહ્ન।અંધો ય પંગૂ ય વણે સમિચ્છા તે સંપત્તિ નગરં પવિટ્ઠા॥

અર્થ:—માટે બેના સંયોગમાં સિદ્ધિ ફલ રહ્યું બે, એમ

मोटा पुरुष कहे ठे. एक चक्रवर्ते रथ चाली शकतो नथी. आंधळो ने पांगळो वनमा एकठा मळया तो नगरमां पेठा तेम ज्ञान क्रिया ए बे एकने विषे होय तो सिद्धि थाय, ते उपर ए अंधपंगू न्याय जाणवो. आंधळा उपर पांगळो बेठो त्यारे आंधळाना पग ने पांगळानी आंखो ए बे एकठां मळयां तो दावानळथी उगरो नगरमां सुखे पेठा.

टीका:—एवंरूपा अपि कुतोपि कदाग्रहगर्लोद्गारादुत्सूत्रं प्रज्ञापयोष्यंतीत्यत आह ॥ शुद्धमार्गप्रकटनपटवः ॥ यथार्थ-श्रुतपथप्रकाशनचतुराः ॥ अणीयसोप्युत्सूत्रपदस्य दारुणं विपाकं विदंतः कथमपि ते तन्न वदंतीत्यर्थः

अर्थ:—ए प्रकारना ते सुविहित साधु ठे तोपण क्यारेक कदाग्रहरूपी जेरना उरुकारथी उत्सूत्र प्ररूपता ह्शे एवी आशंका करी तेनो उत्तर विशेषणद्वारा कहे ठे. जे, ते सुविहित साधु केवा ठे ? तो यथार्थ सिद्धांतना मार्गनो प्रकाश करवामां चतुर ठे, अतिशे थोरुं पण उत्सूत्र पदनुं जाणण थाय तो तेनो दारुण विपाक ठे एम जाणे ठे माटे कोइ प्रकारे पण ते उत्सूत्रने नथी बोलता ए-टलो अर्थ ठे.

टीका:—अतएव कथंचित् कर्मदोषाच्चरण करणालसेनापि शुद्ध एव मार्गः प्ररूपणीयः ॥

॥ यदुक्तं ॥

हुज्ज हु वसणप्पत्तो, रशीरुदुबलयाइ असम्मत्थो ॥

चरणकरणे असुद्धोसुद्धं मगं परू विज्जा ॥

अर्थः—एज हेतु माटे कोइ प्रकारना कर्म दोषथी चरण करणमां आबसु होय तेणे पण शुद्ध मार्गनीज प्ररूपणा करवी, ते बात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाविधस्यापि शुद्धपथप्ररूपणात् प्रेत्य बोधिप्राप्त्या कथंचित्संसारपारावारनिस्तारात् ॥ अशुद्धपथप्ररूपकस्य दुष्करक्रियाकारिणोप्यमुत्र बोधिहत्यानंतजवनिर्वर्तनात् ॥ अतएव तादृशस्य दर्शनमात्रमपि श्रुते निवारितं ॥

अर्थः—तेवो ठे तोपण, एटले क्रियात्रष्ट ठे तोपण शुद्ध मार्गनो प्ररूपक ठे, ए हेतु माटे मरण पाम्या पढी समकीतपामीने कोइ प्रकारे संसार समुद्रनो निस्तार करशे, अने अशुद्ध मार्गनो प्ररूपक ठे, ने ते जो दुष्कर एटले अति आकरी क्रियानो करनार ठे तो पणपरलोकमां, समकीत नाश थवाथी अनंता जव ज्रमण करशे ए हेतु माटे, तेवानुं दर्शन मात्र पण सिद्धांतमां निवारण कर्हुं ठे.

टीकाः—॥ यदाह ॥

उमग्गदेसणाए, चरणं नासिति जिणवरिंदाणं ॥

वावन्नदंसणा खलु, नहु लप्प्ता तारिसा दट्ठं ॥

अतः शुद्धपथमेव ते प्रथयन्ति ॥ एत एव प्रास्तमिथ्याप्रवादाः स्वपक्षे निराकृतोत्सूत्रोच्चावचवक्तव्यताः परपक्षे तु निरस्तप्रावाङ्मुक्तमताः ॥ वंद्या यथार्हं द्वादशावर्त्तवदनादिना प्रणमनीयाः ॥

सत्साधवः सुविहितयतयः ॥ अस्मिन् जिनशासने दुष्य-
माकाले वा ॥

अर्थः—ए हेतु माटे शुद्ध मार्गने ते सुविहित साधु जे ते
विस्तार पमाकशे, माटे ते केवा ठे ? तो नाश कर्या ठे मिथ्यात्वना
खोटा वाद ते जेमणे एवा एटले पोताना पद्दमां जत्सूत्र संबंधी
कांइ पण जाणण ते जेमणे निवारण कर्युं ठे एवा, अने परपद्दमां
एटले अन्य दर्शनीमां ते ते दर्शन संबंधी प्रवाद एटले विपरीत वाद,
ते जेमणे खंन कर्या ठे एवा समर्थ, वंदन करवा योग्य, एटले जेम
घटे तेम द्वादशावर्त्त वंदनादिकवक्के नमस्कार करवा योग्य एवा
आ जिनशासनने विषे अथवा दुःषमा कालने विषे सुविहित यति
वर्त्ते ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

ते य बलकालदेसाणु सारिपालियविहारपरिहारा ॥
इसिसदोसत्ते विहु, जत्तीबहुमाण मरिहंति ॥

नियमो अव्यायजिग्रहः शमः कषायनिग्रहः दम इन्द्रियव-
शीकारः औचित्यं सर्वत्र योग्यतानुसारेण विनयादिप्रयोक्तृत्वं,
गांभीर्यमलक्ष्यदुर्षदैर्न्यादिविकारत्वं ॥

अर्थः—बली नियम कहेतां अव्यादि अजिग्रह तथा क-
षायनिग्रह तथा इन्द्रियोनुं वश करुं तथा सर्व जगाए योग्यपणाने
अनुसारे विनयादिकनुं करवापणुं तथा दुर्ष तथा दीनतादिकना
विकारनुं न जणावापणुं.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥

ज्ञावेषु नोपलक्ष्यते, तद्गंजीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गंजीरपणुं ते तेनं लक्षणं शास्त्रमां कथुं ते जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये ठते जे गंजीर-पणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनं नाम गंजीर-पणुं कथुं ते.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं स्थैर्यं विमृश्यकार्यं कारित्वं । औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता । आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता । विनयो गुर्वादिष्वभ्युत्थानादिप्रतिपत्तिः । नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्त्तित्वं । दया दुःस्थितादिदर्शनाद्भातःकरणत्वं । दाह्यं धर्मक्रियास्वनालस्यं । दाक्षिण्यं सरलचित्तता । ततो ऋद्धः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञाववादि-कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख नगी नञ्चुं थयुं इत्यादि विनय करवापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोझनी दुर्दशादिक देखोने कोमल अंतःकरणपणुं तथा धर्मक्रियाने विषे आळस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवने पवित्र अ-

थवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीका:- ॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवढ्यनाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थ:- हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषथी ठेह्या मंगलाचरणनो सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

विज्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंडिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंज्जारिं विदुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीका:- ॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ विज्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुस्त्रिंशदतिशयवस्त्वेनात्यंतं शोचमानं ॥ अगर्वं नङ्घि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्ध्वघने सिद्धांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमंतार-
मित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનદ્યુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થંકરં ॥ તથા ॥ સર્વ સુરા જશ્ રૂઝં, અંગુઠપમાણયં વિઙ્ગવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંયુષ્ઠપદે ન સોહ-
એ તં જર્હિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેલાકનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજ્જગાવપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તથા-
જ્ઞેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્રુપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્વાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઇત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ વૃત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવચે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ પો-

તાની શરીરની શોજાવમે ત્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું વંદન કરું.

ટીકા:—વર્ણ્યં સ્તુલ્યં અનેકથા બહુધા અસુરનરૈઃ દાન-
વમાનૈઃ શક્રેણ મધો નાચઃ સમુચ્ચયે ॥ એનહિદં કલ્મષસર્વ
કષં ॥ દંજારિં શાલ્યનિષ્ઠાપકં વિદુષાં વિપશ્ચિતાં સદા સર્વદા
સુવચસા મધુરગિરા ॥ અનેકાંતરંગપ્રદં કિલ જૈનદર્શને ત્રૈલો-
ક્યવર્તિ સકલં વસ્તુજાતં સદસન્નિત્યાનિત્યાદિરૂપતયાડનેકાંતા-
ત્મકમન્યુપગમ્યતે.

અર્થ:—વઢી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇંદ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચક્રારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વઢી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વઢી શઠપણાને નાશ કરનારા છે, વઢી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી આપીને અનેકાંત મત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ત્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું ઇત્યાદિ અનેકાંતરૂપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:—તથૈવ પ્રમાણોપપન્નત્વાત્ નતુ પરતીર્થિકવત્સદેવાસ-
દેવ વા ॥ નિત્યમેવાડનિત્યમેવ વેત્યાદિરૂપતયૈકાંતાત્મકં ॥
તસ્ય વિચારાસહૃત્વાત્ ॥ તતોડનેકાંતેડનેકાંતાત્મકવસ્તુવાદે રંગમ-
નુરાગં પ્રદત્તે વૃત્પાદયતિ યઃ સ તથા તં ॥ અનેકાંતવાદપ્રીત્યુત્પાદકં

તર્ક શર્કરા રસસ્યંદિન્યા વાચા તથા જગવાન ને જ્ઞાંતવાદં વ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને ઉત્પન્ન કરનાર
ઘટલો અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર તર્કરૂપી સાક-
રના રસને જરનારી વાણીવને જગવાન અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજો થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રબંધઃ॥માઘસમં શાહશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાટ્યા માઘકાવ્યસ્થચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદં શિશુપાલ-
વધ ઇત્યેવં રૂપો નામ નિબંધઃ પ્રાદુર્જવતિ ॥ શ્દ્દાપિ તાદૃશ્યે વેતિ
માઘસમતાર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર બંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રબંધ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે પ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રબંધ છે માટે માઘ સમાન
ધ્વો અર્થ થયો.

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलयकाराणि शांतराणि त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यते ॥ तेषां च त्रीण्यंतरालानि ज्ञवन्ति ॥ ततः सर्वांतरनाजिर्वृत्ताकारासंस्थाप्यते ॥ तस्याश्च षट्सुदिः ॥ कुद्धाज्यां कुद्धाज्यां रेखाज्यां परकाग्रंत्य वलयांत्यारेखायावत् ॥ एवमेतत् परकंचक्रं जवति ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटले गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां त्रण अंतराल थाय. त्यार पढी ते सर्वनी वच्चे नाज्जी गोळ आकारनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे वे वे रेखावने ठ आराठ करवी, तेह्या वलय अने ठेह्या रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आरातुं चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां वलयान्तराले वृत्तस्य प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्याधस्तान् मध्य वलयान्तरे तृतीयं ॥ ततोऽधस्ताच्चतुर्थ पंचमे ततोऽधस्तादाद्य वलयान्तरालेषु ॥

अर्थः—त्यार पढी कोइक एक आराती अंतर्गत वलयानी वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्यार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर लखवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्यार पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्यार पढी नीचला वलयानी वच्चे ठाणो अक्षर लखवो.

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽर्चाद-
 शमं ॥ ततः प्रथमारकं सन्मुखारकादावेकादशाद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवल्यांतरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशषोडशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवल्यांतरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततस्तदुपरिष्ठादंत्यवल्यांतरालेएकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेण द्वितीय-
 वृत्तीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाक्षरेक्षरं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतया पुनरा-
 वत्यारिकशून्यांत्यवल्यांतरे चतुर्थपादस्य द्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्यते ॥ तदनंतरं प्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरं चतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतया वर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांत्यवल्यांतरे पंचमषष्ठे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यात्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यात्याक्षरतया ज्ञातव्यं ॥ इह च-
 नामबंधमतः पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्वर्णपंचमत-
 याग्रिमवर्णेषु योज्याः ॥ अत्र जिनवद्वजेन गणिने दंचक्रे इति नाम-
 बंधः ॥ स्थापनाचेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षरं न्यासस्वरूपं व्यक्तं
 मपि मुग्ध बोधनाय किंचिद्वर्णितं मितिवृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षरं लखवानी रीतं
 जानवी. आ काव्यमां जिनवद्वजगणीए आ ग्रंथ रच्यो ठे ए प्र-
 कारे नाम बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरं
 स्वरूपं प्रगटं ठे तोपण बाळजीवना बोध सारु कांइक देखान्युं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ अयो ॥ ३८ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरणेन सप्रपंचं मिथ्यापद्यस्वरूपे प्रकटिते प्रज्ञु श्री जिनवद्वजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्यालिङ्गिनो जवद्भि इङ्गिता इति केनाप्युपालब्धास्तस्यच प्रतिवचनं तस्मैवक्षमाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वद्वजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिङ्गधारीउने दोषवाळा करे ठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां वे काव्यो वरे कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणेने उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेलां वे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वैषै ।
विषयि जिरजि भूते जस्मक म्हेच्छ सैन्यैः ॥
स्व वशजरु जनानां शृंखलेवस्वगच्छे ।
स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थ सिद्ध्यै ॥३९॥

टीकाः—जिनपतिमतमेव जगवन्नाशनमेव मिथ्यात्वादि वैरिवार रक्षा क्षमत्वाद्दुःख मूलत्वेन प्रति पक्षैरक्षय्यत्वा दुःखति

મત્વેન દુરારોહત્વાચ્છડુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અગ્નિજ્ઞૂતે નપદ્યુતે
વિનંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વૈષે લિંગિગ્નિ:

અર્થ:—જગવત્નું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીનાસ-
મૂહથી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા વદ્ધ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે દુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
દુર્ગ ઇટલે કિલ્લો તે લિંગધારીઈએ પરાજય કરે બંતે ઇટલે વિનં-
બના પમાને બંતે ઇટલો અર્થ છે.

ટીકા:—ઋસ્મકોઋસ્મરાશિગ્રહઃ સ ઇવાર્હઠ્ઠાસન રતાનાં
નાનાવિધ વાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેઢસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુવર્તિ ચેષ્ટિત્વાત્ સૈનિકાસૈર્ વિવિધિગ્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપદ્ધે વશીકૃત વાહ્યદેશેઃ અથ કચમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત દુર્ગસ્ય વિષયિગ્નીરપિ લિંગિગ્નિરાગ્નિજ્ઞવ इत्येतઆह ॥

અર્થ:—ઋસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીઠાના કરનાર છે, માટે મ્લેઢ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા ઇટલે ઋસ્મગ્રહરૂપ મ્લેઢ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અને વિષય લુઢધ એવા લિંગધારીઈએ જિ-
નમત રૂપી દુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે મ્લેઢ રાજ પદ્ધે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે વાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
મ્લેઢ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

किद्वलो, ते विषयि एवा पण लिंगधारीउए केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःषमा समय दोषात् अजिज्जुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यदुक्तं ॥

समार्हतं यस्य करैर्विसर्पि जिस्तमोदिगंतेष्विपिना व्रतिष्ठते॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्जुयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषथी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशथी पराजव पामे ते कछुंठे जे, जेना विस्तारवंत किरणवके अंधकार दिशाउमां पण रहेवा समर्थ नथी अतुं ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवके पराजव पामे ठे, केमजे तेजस्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं शुं नथी स्पर्श करती? एटले शुं आपत्काल नथी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजरुजनानांसम्यक्वाधारो पण व्याजेनात्मायत्तीकृत मुग्ध लोकानां स्वगच्छ स्थितिः एते वयं संप्रदायागता युष्माकं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपिन् मोक्तव्या इत्यादिका प्राक् प्रतिपादितानिजगच्छ मुद्राश्चयंप्रसा अधुनाइदानीं तनैः साधुवेषैः ॥ अप्रथिसर्वत्रैक मत्वेन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जरुलोकने समकितादि

આરોપણ કરવાના મિષથી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોલા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ એટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીણ માટે ક્યારે પણ ન મૂકવા ઇત્યાદિ પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારોડે વિસ્તારી છે એટલે સર્વ જગાએ એકમત કરી વિસ્તાર પમાની છે.

ટીકાઃ—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈક્યમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાજ્ઞવિષ્યં તીતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેનુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રુત્વ લેવ નિગમશ્વ ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેઢસૈન્યાઃ કસ્મિન્ શ્વિદપિદુર્ગે સ્વજુજબલેન યદ્દીતેદ્રવિણાદ્યર્થં તદંતર્દત્તિનાગરિકલોક સંયમનાશ્રુંખલાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપ-જોગાર્થં મુગ્ધજન નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિ-વૃતાર્થ ॥ ૩૯ ॥

અર્થઃ—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે એટલે આ જોલા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીએ તો થાય ? એવું બીચારી ગઢ સ્થિતિઠ વિસ્તારી એ જગાએ ઘટનું ઉપમાન કહે છે, જે બેઠી-ઝના જેવી ગુઢ મુદ્રા છે, તે કહ્યું છે જે જેમ મ્લેઢની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ એટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવડે ગ્રહણ કરે હોતે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને બાંધવા સારુ શુંખલા વિસ્તારે છે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના ઉપજોગને જોલા લોકને બાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિઠને વિસ્તારે છે આ પ્રકારે આ કાર્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩૯ ॥

टीकाः—॥ ननुयदितेगह स्थितिं सर्वत्र विस्तार यामा-
सुरेतावतापिकिमित्यतआह ॥

अर्थः—आशंका करे ठे जे जो ते लिंगधारीउं सर्व जगाए
पोताना गहनी स्थितिउंने विस्तारे ठे तेणे करीने शुं थयुं ए जगाए
तेनो उत्तर कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संप्रत्य प्रति मे कुसंधव पुषि प्रोज्जृजिते जस्मक
म्लेष्ठा तुच्छबले दूरंत दशमाश्रयं च विस्फूर्जति ॥
प्रौढी जग्मुषि मोहराज कटके लोकैस्तदाज्ञापयै
रेकीजुय सदागमस्य कथया पीच्छं कदर्थ्यामहे ॥४०॥

टीकाः—मोहराजकटकेप्रौढिजग्मुषिलोकैर्वयंकदर्थ्यामह-
इति संबंध ॥ संप्रत्यधुता प्रोज्जृजिते अन्युदिते जस्मकम्ले-
ष्ठातुच्छबले ॥ जस्मराशितुरुष्कवाधिप सारसैन्येअप्रतिमे तेज
स्वितयाऽनन्य साधारणे ॥

अर्थः—मोहराजनुं लइकर मोटी उन्नति पामे ठेते लोक-
वने अमो कदर्थना करीए ठीए एस संबंध ठे, आ काळमां जस्मक
ग्रहरूपि म्लेष्ठ राजा तेनुं मोटुं सैन्य ठे, जेना तेजस्वीपणानी बी-
जाने उपमा तथी माटे असाधारण ठे.

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાક્વર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય
 એવવપુ: શરોર સ્વરૂપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જન્મક મ્લેહ્યસ્ય
 હિદુ: સંઘએવ સ્વસૈન્યં ॥ તતો યથા મ્લેહ્યોઽશ્વાદિ સાધને નપ-
 રજનપદમન્ત્રિ જ્ઞવતિ એવં જન્મકોપિ પ્રવલ દુ:સંઘબલેન જગ.
 વહ્નાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત
 સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરૂપ તે જેનું એવો જન્મક ગ્રહરૂપી
 મ્લેહ્યનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેહ્ય અશ્વ આદિ સાધને
 કરીને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જન્મકગ્રહ પણ બલિ-
 ષ્ટ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરીને જગવંતના શાસનને મલિનપણું
 ઉત્પન્ન કરવે કરીને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્ચર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજારૂપાં
 ત્યાશ્ચર્યેષ્વ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજવિષ્ણૌ ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી
 સ્ફાર્તિ જગ્મુષિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞત સંસાર
 માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વા દ્વાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા
 પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે ગ્રનીકે ॥

અર્થ:—બઢી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું
 આશ્ચર્ય પ્રવલપણે પ્રગટ થયે ઠતે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઝનનિ
 પામ્યું. મોહતે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર
 માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:ખવને જિતાય એવો છે,
 તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ-
 ન્ય લિંગધારીનુરૂપી વિસ્તાર પામે ઠતે;

टीका:—प्रागुक्तस्य जस्मकादेः सर्वस्यापि मोहराजप-
रिद्धेदन्तुतत्वेन तत्कटक कटपत्वात् ॥ अयमर्थः ॥ मोहो हि
दुष्टमौलराजकटपस्तस्य च दुःसंघलक्षणचतुरंगबलक-
लितो जस्मको म्लेच्छाख्यमहासामंतकटपः ॥ दशमाश्चर्यं
तु स्वत एवातिप्रबलत्वात्साहायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयम-
हासामंतप्रख्यं ॥

अर्थः—पूर्वे कहुं जे जस्मक ग्रहादि सर्वे ते पण मोह
राजानुं उपकरणरूप ठे माटे तेनो सेनाने तुदयपणुं ठे ए हेतु माटे
आ अर्थ स्फुट ठे. निश्चे मोहराजा ठे ते दुष्ट मूल जुतराग ठे ते
दुष्ट संघ ठे लक्षण जेनुं एवुं चतुरंग सैन्य सहित ठे, जस्मग्रह ठे
ते म्लेच्छ नामे महा चक्रवर्ति राजा सरखो ठे, अने दशमुं आश्चर्य
तो पोतानी मेळेज अति प्रबल ठे माटे बीजानी सहायतानी अपे-
क्षा कर्या विनाज बीजा मोटा चक्रवर्ति राजा सरीखो ठे.

टीका:—ततो यथा कश्चिन्महाराजाधिराजो म्लेच्छादि म-
हासमंतैर्जूमंरुलं साधयति तथा अयमपि मोहराजो जस्म-
कादिजिर्जिनशासनमजिज्ञवतीति ॥ ततो लोकैः कुसंघ
जनैः तदाज्ञापरैर्मोहराजशासनमनतिक्रामंभिः मूढत्वाद-
विमृश्यकारिजिरित्यर्थः एकोनूय दुष्टत्वेनैकमत्यं विधाय ॥

अर्थः—ते हेतु माटे जेम कोइ महाराजाधिराज ठे ते
म्लेच्छादि मोहराजावने पृथ्वीमंरुलने साधे ठे तेम आ मोहराजा पण

जस्मकादि ग्रहवक्त्रे जीनशासननो पराजय करे ठे, माटे मोहराजा-
नी आज्ञामां तत्पर एवा कुसंघ लोको एकठा थइने एटले कुसंघ जे
ते मूढ ठे माटे मोहराजानी आज्ञानुं उद्धंघन करतो नथी अने
अणविचार्युं करे ठे ते सर्व पुरुषोए पोतानो एकमत करीने.

टीका:—इत्थं सकलजनप्रती तैराक्रोशतर्जनहीला-
दिभिः प्रकारैः राजवर्चसेन वयं कदर्थ्यामहे पीरयामहे उपह-
न्यामहे इत्यर्थः ॥ केन हेतुनेत्याह ॥ सदागमस्य-लिंगिप्रश्नि-
मिथ्यापथोत्पथत्वप्रतिपादकस्य शुद्धसिद्धांतस्य कथयापि
धर्मदेशनाद्वारा विचारमात्रेणापि ॥ यदि हि पक्षप्रतिपक्ष
परिग्रहेण साधनदूषणोपन्यासैः प्रकृतविषये परैः सहवाद
मुपक्रमामहे ॥

अर्थ:—सकल लोकने प्रसिद्ध एवा निंदा तथा तिरस्कार
तथा हीलनादि प्रकारे करीने तथा राज तेजवक्त्रे पीकीए ठीए,
शा हेतु माटे पीकीए ठीए ? तेनो उत्तर कहे ठे, जे लिंगधारीउए
विस्तार्यो जे मिथ्यामार्ग तेने उन्मागपणुं ठे, ए प्रकारे प्रतिपादन
करनार जे शुद्ध सिद्धांत तेनो कथाए करीने एटले धर्म देशना-
द्वारे विचार करवा मात्रे करीने पक्ष अने प्रतिपक्षनुं ग्रहण करी
अनुमानादि प्रमाणनुं कहेवुं तेणे करीने आवातमां पर साथे वाद
विवाद करवानो उपक्रम करीए ठीए.

टीका:—॥ तदा नविद्यस्ते किमपि कुवीरन्नित्यपि शं

ढदार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धांतविचारजन्येभ्योऽनुजि-
घृक्षयोपदिशंतो नाद्वीपांसमप्युज्ज्वलं ज्ञानमर्हामः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटवे आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंमन कर्युं ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जवाब आपीशुं पण तेथी जय-पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धांततना विचारने जन्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इबाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नुलंजो पामवा योग्य असो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥

सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥

कुज्ञान कुश्रुत कृदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥

विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीका, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्ग ते संबन्धि-सर्व दोषने सारी पेटे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जणातो नथी. ए प्रकारे आ ठेह्या काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवल्लभोऽजनि बुधश्चांडे कुले, तेज-

સા સંપૂર્ણોજયદેવસૂરિચરણાંજોજાલિલીલાયિતઃ ॥ ચિત્રં રાજ-
સત્રાસુયસ્ય કૃતિનાં કર્ણે સુધાહુર્દિનં તન્વાના વિબુધૈર્ગુરોરપિ,
કવેઃ કેર્ન સ્તુતાઃ સૂક્તયઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—ચંદ્રકુલમાં શ્રી જિનવદ્ધજસૂરિ થયા. તે કેવા છે ?
તો પંક્તિ એવા તથા તેજ પ્રતાપવળે સંપૂર્ણ તથા અજયદેવસુરીના
ચરણરૂપી કમલને વિષે ઝમર લીલાનું આચરણ કરતા એટલે તે-
મના અંતેવાસી શિષ્ય એવા ગુરુ એવા, અને કવિ એવા જે જિનવ-
દ્ધજસૂરિ તેમની જે સુંદર વાણીયો તે રાજસત્રાજને વિષે, પંક્તિનો
કાનને વિષે અમૃતવૃષ્ટિને વિસ્તાર કરતી દેખાય છે. માટે તેની
સ્તુતિ કોણે નથી કરી ? એટલે સર્વ પંક્તિઓ તેમની વાણી વચ્ચાણી છે.

ટીકાઃ—॥હિત્વા વાહમયપારદશ્ચતિલકં ચંદી પ્રલોકંપૃણ
પ્રજ્ઞાનામપિરંજયંતિ ગુણિનાં ચિત્રાણિ ચેતાંસ્યહો ॥

હુંતાક્ય શ્યુતતંદ્રચંદ્રમહસામધ્યાપ્યવિદ્યામુષઃ

કસ્યાન્યસ્ય મનોરમાઃસકલદિક્ કૂલં કષાઃકીર્તયઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—વહી શાસ્ત્રના પારંગામી, પુરુષોમાં તિલક સમાન,
એવા જે જિનવદ્ધજસૂરિ તેનો ત્યાગ કરી બીજા કયા કવિની સંપૂર્ણ
ચંદ્રકાંતિને હુંટનારી એટલે સંપૂર્ણ ચંદ્રકાંતિ સમાન એવી અને હજુ
સુધી પણ અવિદ્યાનો નાશ કરતી અને સકલ દિશામાં વ્યાપતી
એવી સુંદર કીર્તિ છે? અર્થાત્ એવી કોઈ ગુરુની કીર્તિયો નથી, કેમ-
જે લોકને દીપાવનાર અને લોકને પ્રસન્ન કરે એવો છે બુદ્ધિ છે જે-

मनी एवा गुणी पुरुषोनां पण नाना प्रकारना चित्तने रंजन करे ठे
ए मोटुं आश्चर्ये ठे ॥ २ ॥

टीकाः—॥ माधुर्यशार्करितशर्करयारयाद्यं, पीयूषवर्षमिव
तर्कगिरा किरंतं ॥ विद्यानुरक्तवनिताजनितास्यलास्यं, हित्वाऽ-
परत्र न मेना विदुषामरंस्त ॥ ३ ॥

अर्थः—मधुरतावरे साकरनी मीठाशना गर्वने करुका
करती एटले अति मीठी एवी तर्कवाणी वने अमृतरसने ढोळताज
होयने शुं ? अने सरस्वती रूप अनुरागिणी स्त्रीये उत्पन्न करी ठे
मुखचातुर्यता ते जेनी एवा जे जिनवद्वजसूरी तेनो त्याग करी वि-
द्यान लोकनां मन बीजे ठेकाणे न रमतां हवां ॥ ३ ॥

टीकाः—॥ जज्ञे श्रीजिनदत्तयत्यधिपतिः शिष्यस्ततस्त
स्यय, सिद्धांताद्भि विधिपारतंत्र्यविषयाजिख्यामज्जिख्यान्वितः॥
आसाद्य त्रिपदीं विधुर्बलिमिव व्यध्वं वृषध्वंसनं ॥ चिह्नेद
प्रतिपंथिनं सुमनसां व्यक्तक्रमप्रक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जिन वद्वजसूरीना शिष्य शोचाये
सहित जिनदत्तसूरी थया जे जिनदत्तसूरि विधिना पारंगामीपणा-
रूपी जेनुं नाम ठे एवी त्रिपदीने सिद्धांतथी पामीने सत्पुरुषनो
शत्रुरूप, अने धर्मनाशक एवो जे उन्मार्ग तेनो प्रगटपणे पादविहार
करता ठता (वेदता हवा) ते उपर दृष्टांत अन्य दर्शननुं कहे ठे जे,
जेम विष्णुये उन्मार्गे चालनार बलि राजानो उद्देद कयों तेम ए

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલ્લવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઢી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર ચઢી કરવા માંડ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
શ્વવતાર લીધો પઢી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
મંદુલુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, इत्यादि ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
ચક્ષુમાં ગયા અને ત્રણ રુગલાં પૃથ્વી માગી, પઢી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે રુગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું રુગલું
વઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ચાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસાડ્યો इत्यादि સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોન્નિતઃ
શૃંગીવ દ્યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઽઞ્ચૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદુર્ઝિવ
દુતાર્પિત ફલો નોદ્યત્સદાપદ્મવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—વઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવદે સમુદ્રને ક્ષોન્ન થયો છે; અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોન્ન પામ્યા નથી. વઢી ઝંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો એટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

રાગને રહેવાનો આશ્રય નથી એટલું વિશેષ. વળી સારા પદ્મલવ
વાળો જે કદ્દપવૃક્ષ તેના જેવા, પણ તેમાં આટલું વિશેષ છે જે આ
આચાર્યને કોઈ દિવસ આપત્તિનો લવ પણ ઉત્પન્ન થયો નથી, તો
પણ બાલ પુરુષો છે તે, વચ્ચાણવા યોગ્ય છે યશ તે જેમનો એવા આ
આચાર્ય તેમની પૂર્વે કહી એવી ઉપમાનું તેમને કરે છે ॥ ૫ ॥

ટીકા:—॥તસ્ય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિરજ્જવઙ્ગિષ્પાવતં, સસ્તો
ધામ્નાયેન વિતન્વતા કુવલયામોદં બુધાનં દિના ॥ સર્વસ્યાઃ સુ-
જગં જવિષ્ણુમવનેઃ શુક્લદ્વિતીયેદુવત્કેનો મંદ્રુદિદક્ષવસ્તનુ
કલમૌનિમુખ્યમાપાદિતાઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી જિનદત્તસૂરિના મોટા શિષ્ય શ્રી જિન-
ચંદ્રસૂરિ થયા. પંકિતને આનંદ પમારુનાર એવા, જેણે પોતાના પ્ર-
નાપે કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના લોકને આનંદ વિસ્તાર્યો. તથા તેનું
સારું જાગ્ય વિસ્તાર્યું, તેમની સુંદર અજવાળી યા પદ્મની બીજના
વંડમાની પેઠે શિષ્યપણે જોવાને કોણ પુરુષો ઉત્સાહવંત થયા નહિ ?
અર્થાત્ સર્વે પણ થયા ॥ ૬ ॥

ટીકા:—વિશ્વત્રયેષ્યજય્ય શ્રી મદત્તેકાંતહૃદય્યાસૂક્ત્યા ॥
વરવર્ણિન્યા પ્રીયત-યસ્ય જનો જવવિલાસિન્યા ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વળી ત્રણ જગતમાં જેને જીતવા સમર્થ નથી એવી
અનેકાંત મનની સુંદર સંસારમાં વિલાસ ન કરતી એવી નિર્દોષ
આણીવરે જેણે લોક પ્રસન્ન કર્યા છે એવા ॥ ૭ ॥

ટીકાઃ-----અંતઃસંસદર,કર્કશલસત્તર્કદણુતવ્યાહૃતિસૂક્-
પ્રાવાહુકર્ગર્વર્ણચણપ્રલ્લન્મનીવાજુઃ । શિષ્યસ્તસ્ય
યતીશ્વરો જિનપતિર્જગ્રંથસગ્રંથધોર્ગ્રંથત્યાગ્યપિ સંઘપટ
વિદ્વત્તિં સ્પષ્ટાજિધેયામિમાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—સજ્જાને વિષે સૂર્ય જેવા આકરા અને ઊંચતા એવા
જે તર્ક તેણે કરીને અન્યાસ કરી એવી જે ઊક્તિઠે તેને ઉત્પન્ન ક-
રનાર એવા જે વાદિ લોકો તેમનો જે ગર્વ તેને નાશ કરવા સમર્થ
એવી દેદીપ્યમાન જે બુદ્ધિ તેણે સહિત એવા જે જિનચંદ્રસૂરિ તેમ-
ના શિષ્ય જિનપતિ નામે યતિના અધિપતિ થયા તે નિર્ગ્રંથઠે તોપણ
ગ્રંથ એટલે શાસ્ત્ર અથવા આગ્રંથ તેને રચતા હવા, એટલે વિચા-
રવા યોગ્ય એવી અને પ્રગટપણે જેનો અર્થઠે એવી સંઘપટકની આ
પ્રકારની ટીકાને કરતા હવા ॥ ૫ ॥

એ પ્રકારે જિનવલ્લજ્ઞસૂરિના શિષ્ય શ્રી જિનદત્તસૂરિ તેમના
શિષ્ય શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ તેમના શિષ્ય શ્રીજિનપતિસૂરિ તેમના
કરેલી ટીકા સમાપ્ત થઈ.

“ ૧૦૪૫૦૦ શ્લોક બંધન ૩૨૦૦ હિત પ્રમાણ ॥ ”

